

HÄN ASETTI LAPSEN HEIDÄN
KESKELLEEN

Vantaan – Vantaankosken seurakunnan lapsityö
vuosina 1966–1984

Itä-Suomen yliopisto
Filosofinen tiedekunta
teologian osasto/ läntinen teologia
Pro gradu -tutkielma, syksy 2011
Kirkkohistoria
Taina Karvonen
161936

”Voimme tunto puhtaana jättää paljon tekemättä, jos meillä on aikaa lapselle.”

Aimo Haavisto: Tiellä

ITÄ-SUOMEN YLIOPISTO – UNIVERSITY OF EASTERN FINLAND

Tiedekunta – Faculty Filosofinen tiedekunta		Osasto – School Teologian osasto		
Tekijät – Author Taina Karvonen				
Työn nimi – Title Hän asetti lapsen heidän keskelle – Vantaan–Vantaankosken seurakunnan lapsityö vuosina 1966–1984				
Pääaine – Main subject	Työn laji – Level	Päivämäärä – Date	Sivumäärä – Number of pages	
Kirkkohistoria	Pro gradu -tutkielma	x	31.10.2011	228
	Sivuvainetutkimus			
	Kandidaatin tutkielma			
	Aineopintojen tutkielma			
Tiivistelmä – Abstract				
<p>Vantaan seurakunta syntyi voimakkaan yhteiskunnallisen rakennemuutoksen keskelle vuonna 1966. Muuttoliikkeen johdosta se kasvoi räjähdysmäisesti. Lasten ja nuorten osuus väestöstä oli poikkeuksellisen suuri. Ensimmäisinä vuosina lapsityö oli pyhäkoulujen järjestämistä. Sitä johtivat pyhäkoulupastori ja -sihteeri. Vantaan, vuodesta 1972 Vantaankosken, seurakunnan pyhäkouluihin osallistui 1970-luvulla erittäin paljon lapsia ja varhaisnuoria.</p> <p>Opettajina toimivat vapaaehtoiset. Pyhäkoulutyön ympärille muodostui väljä yhteisö. Työ oli alusta asti varsin perhekeskeistä. Perhekirkoja ja -leirejä järjestettiin jo ensimmäisinä vuosina, perhepyhäkoulut aloittivat toimintansa vuonna 1974 ja kehtoluokkatyö käynnistyi vuonna 1979. Seurakunnan pyhäkoulut toimivat kirkollisella pohjalla, ja niillä oli alusta alkaen vahva jumalanpalvelusluonne.</p> <p>Päiväkerhojen perustaminen tuli ajankohtaiseksi seurakunnan kasvun ja väestön ikärakenteen myötä. Kerhojen toiminta oli osa kirkon kasteopetusta, mutta samalla se tuki perheen arkea. Ensimmäiset varsinaiset päiväkerhot aloittivat toimintansa syksyllä 1968. Kerhot saivat välittömästi perheiden suosion, ja työmuoto laajeni nopeasti. Sen voimakas kehitys alkoi vuonna 1971, kun seurakuntaan saatiin päiväkerhoista vastaavan lehtorin rinnalle koulutettu toiminnanohjaaja. Kerhot tavoittivat vuonna 1979 noin 45 prosenttia 3–6-vuotiaiden ikäryhmästä. Päiväkerhojen suosiosta kertoo se, että suhteellisen suuresta tarjonnasta huolimatta kaikki halukkaat eivät mahtuneet kerhoihin missään tutkimuskauden vaiheessa.</p> <p>Päiväkerhojen lastenohjaajina toimivat aluksi motivoituneet kotiäidit. He saivat työstään rahallisen korvauksen. Seurakunta perehdytti ja koulutti ohjaajia aluksi itse. Lastenohjaajien ammatillinen koulutus kehittyi nopeasti. Vantaankoskella kouluttautuminen lisääntyi voimakkaasti 1970-luvun lopulla.</p> <p>Molempia työmuotoja ohjasivat kokonaiskirkon tasolla tehdyt linjaukset. Suomen Pyhäkouluyhdistyksen rooli oli merkittävä niin koulutus- kuin virkistystoiminnan osalta. Sen määrittelemät vuosiaiheet vaikuttivat sekä koulutuksen että itse työn sisältöön. Lapsen kasvusta ja kehityksestä saatu tieto koettiin tärkeäksi. Tavoitteiden asettelu, suunnittelu ja arviointi korostuivat 1970-luvun kuluessa. Toiminnasta huolehdittiin talousarvion varatun määrärahan turvin. Sekä pyhäkoulut että päiväkerhot aloittivat varsin vaatimattomin varoin. Lastenohjaajan työn ammatillistuksessa palkat muodostuivat työn suurimmaksi menoeräksi. Taloudellinen tilanne koheni 1980-luvulla, jolloin maassa elettiin nousukautta. Päiväkerho- paikoista oli silti huutava pula.</p> <p>Lasten ikäluokat pienenivät koko ajan, mikä johti sekä pyhäkoululaisten että päiväkerholaisten absoluuttisen määrän hitaaseen vähenemiseen. Pyhäkoululaisten absoluuttisen määrän huippu saavutettiin vuonna 1980 ja päiväkerhon vuotta myöhemmin. Väestön ikärakenteen muuttumisen lisäksi lasten määriin vaikuttivat päiväkotipaikkojen lisääntyminen ja muutokset perheiden elämänrytmissä. Toisaalta uudenlaista toimintaa syntyi, kun pyhäkoulut alkoivat 1980-luvun alussa kokoontua myös päiväkodeissa. Kerhotoiminnassa äiti-lapsikerhot kasvattivat suosiotaan.</p>				
Avainsanat – Keywords lapsityö, pyhäkoulu, päiväkerho, Vantaa				

SISÄLLYS

TUTKIMUSTEHTÄVÄ.....	4
1. JOHDANTO.....	7
1. Pääkaupungin esikaupunkialueeksi muuttuva maalaiskunta	7
2. Helsingin pitäjän seurakunnan kaksi jakoa	9
3. Pyhäkoulutyö seurakuntien perustymuotona	11
a. Pyhäkoulutyö sotien jälkeen.....	11
b. Perhekirkkotoiminta ja kehtoluokkatyö tukevat pyhäkoulua.....	13
c. Uudistuvat opetusmenetelmät ja kehittyvät havaintovälineet.....	14
4. Päiväkerhot vastaavat uudensuomalaisiin tarpeisiin	16
II RAJU ALKU 1966–1970.....	19
1. Vantaan seurakunta toimintansa alkuvaiheessa	19
a. Seurakunnan ensimmäiset vuodet.....	19
b. Vakiintumisen aika.....	23
2. Lapsityön alkuvaiheet	25
a. Pyhäkoulutyö uudessa seurakunnassa.....	25
b. Pyhäkoulutoimikunta aloittaa työnsä.....	30
c. Pyhäkoulutyössä yhdistyvät vanhat perinteet ja uudet aatteet.....	32
d. Kasvun iloa ja huolta pyhäkoulutyössä.....	34
e. Vekkulikerhoista päiväkerhoihin.....	38
f. Päiväkerhotoiminnan vastaanotto.....	42
g. Päiväkerhotyön johtamisen vaikeus.....	45
III LAPSITYÖ KASVAA JA KEHITTYY 1971–1971.....	50
1. Helsingin maalaiskunnasta Vantaan kauppalaksi ja viimein kaupungiksi	50
2. Läntisen Vantaan nopea rakentaminen	51
3. Seurakunta jatkuvan muutoksen keskellä	53
a. Pyhäkoulu kotiutuu kerrostaloon.....	58
b. Pyhäkoulu kokoaa eri-ikäiset yhteen.....	61
c. Koulutus on opettajan tuki.....	66
d. Vertaistapaamiset antavat voimaa.....	69
e. Tavoitteellisuus ja suunnitelmallisuus korostuvat.....	71
f. Pyhäkoululaisesta apuopettajaksi.....	73
g. Pyhäkoulun asemaa tarkistetaan.....	75
h. Uudet mahdollisuudet avautuvat vuosikymmenen lopulla.....	76
i. Määräraha turvaa toiminnan.....	78
j. Kasvun ongelma – kysymys palkkioista.....	79
k. Ainutlaatuisen ansiokkaasti hoidettu työsarka.....	83
2. Päiväkerhotyö kasvaa ja vahvistuu	85
a. Kerhotoiminta laajenee.....	85
b. Päiväkerhotyössä eletään aluksi ”kädestä suuhun”.....	88
c. Päiväkerho herättää keskustelua.....	90
d. Kotiäidistä lastenohjaajaksi.....	93
e. Lastenohjaajien peruskoulutus kehittyy.....	96
f. Koulutuksen ristiriitainen asema.....	97
g. Ammatillistumisen iloja ja ongelmia.....	102
h. Ammatillistuminen osana yhteiskunnallista kehitystä.....	106
i. Päiväkerhotyön erinomaiset tulokset.....	109
IV LAATUAIKA 1980–1984.....	111
1. Vaurastuva Vantaa	111
2. Vantaankosken seurakunta osana Vantaan seurakuntayhtymää	112
3. Pyhäkoulun tasainen taival	113
a. Vankaksi varttunut pyhäkoulu.....	113
b. Pyhäkoulutyön kehitys – kohti kunnallisia päiväkotia.....	118
c. Työn johtaminen, tavoitteet ja toiminta.....	119
d. Koulutus- ja virkistystoiminta.....	122
e. Lehdet lohkaisevat aimo annoksen määrärahasta.....	126
2. Kerhotoiminta saa uusia muotoja	127
a. Päiväkerhotoiminnan suosio jatkuu.....	127
b. Uudet kerhomuodot valtaavat alaa.....	130
c. Koulutuksen kautta alan ammattilaisiksi.....	131
V TUTKIMUSTULOKSET.....	136

LIITTEET.....	144
Liite 1. Pyhäkoulutilasto Vantaan – Vantaankosken seurakunnassa vuosina 1966-1984.....	144
Liite 2. Vantaan – Vantaankosken seurakunnan päivä- ja vekkulikerholaiset vuosina 1969–1984.....	145
Liite 3. Vantaan – Vantaankosken seurakunnan päiväkerhojen osanottajat 1968–1984.....	146
Liite 4. Vantaan – Vantaankosken seurakunnan pyhäkoulunopettajat alueittain vuosina 1966-1984.....	149
Liite 5. Vantaan – Vantaankosken seurakunnan lastenohjaajat vuosina 1970–1984.....	165
Liite 6. Vantaan – Vantaankosken seurakunnan alueella asuneiden lasten ja nuorten määrät sekä pyhäkoululaisten ja päiväkerholaisten määrät vuosina 1971-1984.....	174
Liite 7. Vantaan – Vantaankosken seurakunnan pyhäkoulutoimikunnan jäsenet vuosina 1967–1984.....	175
Liite 8. Vantaan – Vantaankosken seurakunnan päiväkerhotoimikunnan jäsenet 1968–1984.....	176
Liite 9. Vantaankosken seurakunnan työntekijöitä vuosina 1966–1984.....	178
Liite 10. Väkiluku Vantaan – Vantaankosken seurakuntaan kuuluvilla alueilla vuosina 1971, 1979 ja 1984.....	180
Liite 11. Pyhäkoulujen ja päiväkerhojen toiminta eri kaupunginosissa Vantaan – Vantaankosken seurakunnan alueella vuosina 1970, 1979 ja 1984.....	181
Liite 12. Vantaan – Vantaankosken seurakunnan pyhäkoulutyön markkamääräiset kulut talousarvioehdotusten perusteella vuosina 1971–1979.....	184
Liite 13. Vantaankosken seurakunnan pyhäkoulutyön markkamääräiset kulut talousarvioehdotusten perusteella vuosina 1980–1984.....	186
Liite 14. Vantaan – Vantaankosken seurakunnan päiväkerhotoiminnan markkamääräiset kulut talousarvioehdotusten perusteella vuosina 1971–1979.....	188
Liite 15. Vantaankosken seurakunnan päiväkerhotoiminnan markkamääräiset kulut talousarvioehdotusten perusteella vuosina 1980–1984.....	189
Liite 16. Helsingin hiippakunnan pyhäkoulutoimikunnan suosittama seurakunnan pyhäkoulutyön malliohjesääntö vuodelta 1968.....	191
Liite 17. Vantaan seurakunnan pyhäkoulu- ja lähetysseurain viran johtosääntö vuonna 1970.....	193
Liite 18. Vantaankosken seurakunnan pyhäkoulutyön johtokunnan johtosääntö 22.11.1978.....	196
Liite 19. Vantaan seurakunnan päiväkerhotoimintaa koskevat ohje- ja johtosäännöt 28.4.1971.....	202
Liite 20. Vantaankosken seurakunnan päiväkerhotyön johtokunnan johtosääntö 22.11.1978.....	208
Liite 21. Aimo Haaviston kirjelmä vanhemmille vuodelta 1968.....	215
Liite 22. Pyhäkouluviikon ohjelma vuonna 1975.....	216
LYHENTEET.....	217
LÄHTEET JA KIRJALLISUUS.....	218
RAHANARVOA KOSKEVA HUOMAUTUS.....	228
KARTAT	
1. Seurakuntajako vuonna 1966 ja toimintakeskukset.....	11
2. Vantaan kaupungin kaupunginosajako vuonna 1978.....	53
TAULUKOT	
1. Pyhäkoululaisten osuus Vantaan seurakunnissa vuonna 1979.....	84
2. Kehtoluokkatyössä 1-4-vuotiaille lähetetyt tervehdykset vuosina 1980–1984.....	118

TUTKIMUSTEHTÄVÄ

Tässä tutkimuksessa selvitän Vantaan, vuodesta 1972 alkaen Vantaankosken, seurakunnan lapsityön vaiheita. Vantaan seurakunta perustettiin Helsingin maalaiskunnan länsiosiin vuonna 1966, kun Helsingin pitäjän suomalainen seurakunta jaettiin kolmeen osaan. Tutkin lapsityötä seurakunnan perustamisesta seuraavaan seurakuntajakoon asti eli vuoden 1984 loppuun. Mielenkiintoni kohdistuu paitsi eri työmuotojen sisältöön ja asemaan, myös niihin muutoksiin, joita ne kokivat. Tällöin merkittäviksi taustatekijöiksi nousevat kirkon ja seurakunnan piirissä vaikuttaneet kasvatus- ja muut suuntauksat ja niissä tapahtuneet muutokset sekä yhteiskunnalliset ja alueelliset kehityskulut.

Tarkastelen sitä, miten yhteiskunnalliset muutokset ovat heijastuneet perheiden tarpeisiin ja samalla seurakunnan lapsityöhön. Etenkin toisen maailmansodan jälkeen kirkko on tietoisesti halunnut tulla ihmisten elämän arkeen. Erilaisia toimintamuotoja on kehitetty paitsi niin kutsutun uuskansankirkollisuuden hengessä myös monien herätysliikkeiden piirissä. Herätysliikkeisiin kuuluvat ihmiset ovat vaikuttaneet seurakunnissa. Moni vireä toimintamuoto, joka 1800-luvulla oli alkanut yhdistystoimintana, irtaantui sodan jälkeen juuristaan ja muuttui seurakunnalliseksi toiminnaksi. Sodan aikana muodostui uusi pappissukupolvi, joka joutui selvittämään myös ihmisten sosiaalisia ongelmia. Uskonasioiden koettiin olevan entistä enemmän yhteydessä arkiseen elämään.¹

Tutkin, missä määrin kirkon antama kristillinen kasvatus – kasteopetus – tavoitti lapset ja perheet. Se, kuinka innokkaasti seurakuntalaiset osallistuivat toimintaan, kertoo ainakin työn ulkoisesta vastaanotosta. Lehdissä julkaistujen haastattelujen kautta taas välittyy jotakin seurakuntalaisten kokemuksista. Selvitän myös työntekijöiden asemaa lapsityön kentässä ja siinä tapahtuneita muutoksia.

Hyödynnän neljänlaisia lähteitä. Päälähteeni muodostavat Vantaan – Vantaankosken seurakunnan arkiston lapsi- ja perhetyötä johtavien toimikuntien asiakirjat. Olen hankkinut tarvittavia tietoja pöytäkirjoista, työalojen toimintakertomuksista ja niiden liitteistä. Kirkkoneuvoston – myöhemmin seurakuntaneuvoston – pöytäkirjat valaisevat osaltaan lapsityön arkea. Toiseksi olen käyttänyt aikalaisten kirjoittamia teoksia, jotka käsittelevät lapsityöhön ja paikallishistoriaan liittyviä teemoja. Jotkin teokset tai artikkelit ovat Vantaan – Vantaankosken seurakunnan työntekijöiden kirjoittamia. Paikallista ajankuvaa olen rakentanut muun muassa Helsingin pitä-

¹ Seppälä 1988, 64; Seppo 1999, 29–30.

jän kotiseutuyhdistyksen vuosijulkaisujen avulla.

Kolmannen lähderyhmän muodostavat sanomalehdet. Niihin kirjoitetut artikkelit ja haastattelut antavat tutkimukseeni lisäväriä ja elämänmakua. Seurakunnallisia ilmoituksia julkaistiin niin suurissa päivälehdissä kuin pienissä paikallisissa julkaisuissa, muun muassa *Helsingin ympäristösanomissa*. Jonkin aikaa etenkin ilmoitukset julkaistiin *Keski-Uusimaa* -lehdessä. Helsingin pitäjistä muodostetuille seurakunnille toivottiin jo ensimmäisenä vuonna omaa tiedotuslehteä, joka kuitenkin alkoi ilmestyä vasta kolme vuosikymmentä myöhemmin.² Ratkaisu tiedotusongelmaan näytti löytyvän, kun maalaiskunnan läntisissä osissa alkoi vuonna 1970 ilmestyä *Etelä-Vantaa* -niminen paikallislehti. Se huolehti ilmoitusten julkaisemisesta ja kertoi muutoinkin seurakunnallisista aiheista vuosina 1971–1972. Vuonna 1973 Vantaankosken seurakunta siirtyi käyttämään tiedotuslehtenään *Seurakuntasanomia* muun muassa Espoon seurakuntien kanssa. Vuonna 1976 tiedotus siirrettiin jälleen *Etelä-Vantaan* tehtäväksi.³ Näiden paikallisten lehtien lisäksi seurakunnassa tehdystä pyhäkoulutyöstä on kirjoitettu joitakin artikkeleita *Kotimaa*-lehteen.⁴

Neljänneksi olen haastatellut kahta seurakunnan lapsityössä pitkään toiminutta työntekijää: pyhäkoulusihteeri Kaarina Perkolaa ja päiväkerhotyön toiminnanohjaajaa Aila Salosta. Heidän välityksellään olen saanut elävän kosketuksen tehtyyn työhön.

Voidakseni ymmärtää yhden seurakunnan lapsityötä olen tarkastellut lapsiin kohdistuvaa työtä myös koko kirkon tasolla. Olen tutustunut vuonna 1888 perustettuun Suomen Evankelis-luterilaiseen Pyhäkouluyhdistykseen, jonka tarkoituksena oli nimensä mukaisesti tukea seurakuntien pyhäkoulutyötä. Ajan myötä yhdistys muuntui monipuoliseksi järjestöksi, joka pyrki tukemaan seurakuntien lapsityötä kokonaisuudessaan. Erkki Kansanahon teos *Kirkko ja lapset. Suomen Evankelis-luterilainen Pyhäkouluyhdistys 1888–1988* antaa kuvan Pyhäkouluyhdistyksen historiasta, mutta niin tehdessään valaisee laajasti koko kirkon lapsityötä. *Lapsityön käsikirjaan* sisältyy Pirjo-Liisa Wennermarkin ja Pirkko-Liisa Alopaeus-Karhusen kirjoittama lyhyt historiallinen katsaus seurakuntien lapsityöhön. Lisäksi tukenani ovat olleet *kirkon viisi- ja nelivuotiskertomukset*.

Eeva Ojanen on kirjoittanut teoksen *Helsingin pitäjän seurakunnan historia*,

² VSA I Cb 1–2 Kn ptk 22.3.1966 § 13; 30.5.1966 § 11, liite Heikki Bergström Vantaan seurakunnan kirkkoneuvostolle; 16.6.1966 § 7; 19.5.1967 § 21; Srkn ptk 14.12.1995 § 135.

³ VSA I Cb 1–2 Kn ptk 22.9.1971 § 11; 11.10.1972 § 4; II Cb 3 Kn ptk 10.1.1973 § 6; 20.8.1975 § 10; 10.9.1975 § 15; 18.8.1976 § 15; E-V 13/11.11.1971, Etelä-Vantaa ja seurakunta yhteistyöhön; SS 52/28.12.1972, Seurakuntasanomat vantaankoskelaisille.

⁴ Esim. Kmaa 9/7.2.1975, Pyhäkouluyhdistys: vanhempiä tuettava kasvatustehtävässä.

joka kuvaa Vantaankosken seurakunnan vaiheita sen synnystä aina vuoteen 1970. Vantaan kauppalan, sittemmin kaupungin, historiaan olen tutustunut muun muassa Pekka Ahtiaisen ja Jukka Tervosen teoksen *Vantaan historia 1946–1977. Kasvua, yhteistyötä ja hyvinvointia* avulla. Kokoavien historiateosten anti näyttää loppuvan viimeistään kahdeksankymmenluvun alkuun, joten olen joutunut etsimään tietoa myös muualta. Kirjallisuusluettelossa mainitut teokset liittyvät sekä kirkon omaan kasvatustyöhön että yhteiskunnan uskontokasvatukseen. Lisäksi olen käyttänyt erilaisia paikallishistoriallisia teoksia selvittääkseni, millaisessa kentässä Vantaan – Vantaankosken seurakunta toimi vuoden 1970 jälkeen.

1. JOHDANTO

1. Pääkaupungin esikaupunkialueeksi muuttuva maalaiskunta

Helsingin pitäjä, josta tuli kunnallishallinnon synnyn myötä vuonna 1885 Helsingin maalaiskunta, vuonna 1972 Vantaan kauppala ja vuonna 1974 Vantaan kaupunki, on eteläisen Suomen rannikon vanhin emäpitäjä. Sen alueelle perustettiin vuonna 1550 Helsingin kaupunki, joka sai pääkaupungin statuksen vuonna 1812. Maalaiskunta luovutti alueita pienelle pääkaupungille 1900-luvun alussa. Luovutetuille alueille oli jo syntynyt esikaupunkialueita. Tämän jälkeenkin maalaiskunta käsitti laajoja alueita Helsingin ympäristössä. Se oli perusilmeeltään ruotsinkielistä maaseutua aina toiseen maailmansotaan asti. Sotien jälkeen pääkaupunkiseutu alkoi laajeta rajusti voimakkaan yhteiskunnallisen rakennemuutoksen johdosta. Siirtyminen maatalousvaltaisesta yhteiskunnasta teollistuneeseen ja kaupungistuneeseen aiheutti ennen näkemättömän maassamuuton. Väkeä virtasi maaseudulta asutuskeskuksiin siinä toivossa, että toimeentulo löytyisi niistä – usein joko teollisuudesta tai sen rinnalla lisääntyvistä palveluammateista. Etenkin Pohjois- ja Itä-Suomesta muutettiin Etelä-Suomeen. Taajamia syntyi ensin Helsingin tuntumaan, sitten asutus levisi pääradan vartta myöten yhä pohjoisemmaksi aina Rekolaan ja Korsoon asti. Vuonna 1946 maalaiskunta menetti tiheimmin asutut taajamansa Helsingin kaupungille.⁵

Läntisen maalaiskunnan suurin taajama oli Friherrns, joka alkoi rakentua 1930-luvulla. Sotien jälkeen syntyi uusia asutusalueita Hämeenkylässä, Hämevaaraan, Askistoon, Linnaisiin, Kivistöön ja Koivupäähän. Nämä olivat perinteisiä pientaloalueita. Uudenmaan lääninhallituksessa ja aluesuunnitelmaliitossa laadittiin rakennussuunnitelmia, mutta rakentaminen jäi hajanaiseksi. Helsingin ja sen ympäristön aluesuunnitelmaliiton johtaja Otto Flodin totesikin vuonna 1950 alueliitoskysymyksiä koskevassa neuvonpidossa, että Helsingin maalaiskunta oli muodostunut kantakaupungin esikaupunkialueeksi ja että sen taajamat olivat syntyneet ilman maaseudun yhdyskuntamuodostusta koskevia säädöksiä.⁶

Läntisille alueille alettiin tämän jälkeen laatia laajempia suunnitelmia, mutta yleiskaavoitus käynnistyi vasta vuonna 1963, kun kunnanhallitus päätti laajentaa jo meneillään olleen Hämeenkyllän kaavoitustyön koskemaan Vantaan–Martinkylän aluetta. Läntisille alueille laaditut yleissuunnitelmat käsittivät yhteensä

⁵ Huotari & Askola 1977, 10–14; Karisto & Takala & Haapola 1998, 65–67; Ahtiainen & Tervonen 2002, 15–23; Hirvonen 2006, 46; Hako 2007, 11.

seitsemän asutuskeskusta, joiden suunnittelussa sovellettiin niin kutsuttua hajakeski-
tysperiaatteeseen nojaavaa lähiöteoriaa. Tämä tarkoitti sitä, että kaupunki muodostui
6 000 asukkaan asunalähiöistä, joiden tuli sijaita liikenneväylien tuntumassa. Taa-
jamien piti erottua toisistaan, joten niiden välisille alueille ei tullut rakentaa. Läntisen
maalaiskunnan pääkeskus oli tarkoitus rakentaa Vantaankoskelle Helsingin ohikulku-
tien (Kehä III) ja Hämeenlinnantien risteykseen. Pääkeskusta tästä sittemmin Van-
taanpuistoksi nimetystä lähiöstä ei kuitenkaan tullut myöhempien suunnitelmien
vuoksi. ”Vantaa” tarkoitti aina vuonna 1972 tapahtuneeseen kauppalaan perustami-
seen asti pienehköä aluetta Vantaankosken ympärillä. Se oli saanut nimensä kosken
rannalle vuonna 1837 perustetun Vantaan masuunin mukaan.⁷

Edellä mainittujen suunnitelmien rinnalla eli myös muita näkemyksiä
siitä, miten rakentaminen tulisi toteuttaa. Helsingin maalaiskunnan yleiskaavoittajien
oli suunniteltava Länsi-Vantaalle toimiva kaupunki jo rakennetuista alueista, laadi-
tuista suunnitelmista ja solmituista sopimuksista. Tässä tulivat avuksi pääkaupunki-
seudun liikennejärjestelmän kehitystyö ja Helsingin kaupungin suunnitelmat, joissa
koko kantakaupungista Länsi-Vantaalle ulottuva sektori miellettiin yhtenäiseksi
suunnittelualueeksi. Alueelle suunniteltiin Martinlaakson radasta muodostuvaa kau-
punkinauhaa, jonka varrelle asutuskeskukset sijoitettiin ikään kuin ”helmiksi”. Hel-
sinki – Hämeenlinna -tie oli rakennettu jo vuosina 1955–1960. Yhteydet maakunnan
keskukseen Tikkurilaan jäivät edelleen huonoiksi, ja asukkaat suuntasivat kulkunsa
miehellään monipuolisia palveluja tarjoavaan Helsinkiin.⁸ Maakuntaa rakennettiin
lopulta kahdesta lähtökohdasta. Varhaisissa suunnitelmissa, esimerkiksi niin kutsu-
tussa ameba-kaaviossa, pääkaupunkiseudun kaupunkirakenne muodostui viidestä
sormimaisesta kasvusuunnasta, joista keskimäinen osui maalaiskunnan läntiseen
osaan Vihdintien ja rakenteilla olevan Hämeenlinnanväylän väliin, mikä voi selittää
rakentamisen keskittymistä alueelle. Toisaalta selvä vyöhykkeisyys pohjusti myö-
hemmin laadittujen suunnitelmien kaupunkinauha-ajatusta, josta tuli rakentamisen
toinen lähtökohta.⁹

Uusia alueita esiteltäessä mitattiin aina etäisyyttä Helsingin keskustaan.
Helsinki meni niinkin pitkälle, että se ehdotti monien esikaupunkialueiden liittämistä
pääkaupunkiin. Tähän maalaiskunta ei suostunut, mutta läntisillä alueilla liitoshank-
keeseen suhtauduttiin myönteisesti, mikä edisti kaupunkinauhan virittämistä. Maa-

⁶ Hirvonen 2006, 46–47.

⁷ Lehti 1982, 54; Iltanen 1994, 85; Heinänen 2002, 182–183; Hirvonen 2006, 47, 49–50.

⁸ Hirvonen 2006, 52–56.

⁹ Heinänen 2002, 184; Hirvonen 2006, 50.

laiskunnan yleiskaavoittajat ja seudun liikennejärjestelmän suunnittelijat toimivat vuorovaikutuksessa.¹⁰

Länsi-Vantaan sektorin kaupunkimainen rakentaminen alkoi Kaivoksesta, joka osui ameba-suunnitelman keskimmäiseen kasvuvyöhykkeeseen. Kaivoksela syntyi ajanjaksona, jolloin aluerakentaminen oli alullaan. Alueen keskelle rakennettiin pieniä tornitaloja, joita ympäröivät maaston korkeuskäyriä myötäilevät matalat ja pitkät talomuurit. Kaivokselasta oli määrä tulla edellä kerrotun kaltainen 6 000 asukkaan lähiö. Sen rakentaminen alkoi vuonna 1961, ja ensimmäiset asukkaat muuttivat sinne jo seuraavana vuonna. Asuintalojen osalta alue tuli valmiiksi 1966. Ostoskeskus – aikansa ostosparatiisi kauppoineen ja muine palveluineen – saatiin valmiiksi 1965. Koulu valmistui vuonna 1966. Kirkon rakentaminen oli suunnitelmassa jo lähiön rakentamisen alkuvaiheessa, mutta sen valmistuminen viivästyi.¹¹

Elokuussa 1964 sovittiin Vantaanpuiston rakentamisesta ja maaliskuussa 1965 Louhelan rakentamisesta. Vaikka Helsingin maalaiskunnan läntiset osat muodostuivat 1960-luvun puolivälissä lähinnä maaseudusta ja pientaloasutuksesta, muutos oli jo tapahtumassa: kerrostalolähiöitä suunniteltiin ja rakennettiin. Muutto-liike kasvatti väestöä nopeassa tahdissa.¹²

2. Helsingin pitäjän seurakunnan kaksi jakoa

Jo myöhäiskeskiajalla syntynyt Helsingin pitäjän seurakunta (Helsinges församling) oli pitkään selvästi ruotsinkielinen, mutta vähitellen sen alueelle muutti myös suomenkielistä väestöä. Suomenkielisten palveluiden tarve oli selvä viimeistään 1900-luvun alkuvuosikymmenillä. Lisäksi suomenkieliset halusivat luonnollisesti vaikuttaa seurakunnan hallintoon. Kun ruotsinkieliset seurakunnat liitettiin 1920-luvulla uuden Porvoon hiippakunnan alaisuuteen, piispa Max von Bonsdorff ehdotti seurakunnan jakamista kielellisin perustein. Asia eteni hitaasti. Erilaiset alueelliset ratkaisut hankaloittivat kielellisen jaon toteutumisesta seuraavien vuosikymmenten aikana. Sotien syttyminen lykkäsi asian käsittelyä entuudestaan. Vielä vuonna 1953 kirkkohallitus antoi jakoehdotuksen raueta.¹³

Porvoon hiippakunnan tuomiokapituli teki kuitenkin vielä samana vuonna

¹⁰ Ahtiainen & Tervonen 2002, 43–68; Hirvonen 2006, 54.

¹¹ Korhonen www; Kaivoksela www; Hirvonen 2006, 51.

¹² Hirvonen 2006, 51.

¹³ Ojanen 1972, 259–267; P. Virtanen 2008, 76–77.

uuden aloitteen seurakunnan jakamisesta. Malmin erottaminen Helsingin pitäjstä vuonna 1946 oli muuttanut väestörakennetta siten, että suomenkielisiä oli jo 70 % seurakunnan jäsenistä. Tuomiokapituli pyrki jaon toteuttamiseen 1954 alussa, jolloin seurakunnan oli tarkoitus siirtyä Tampereen hiippakunnan alaisuuteen. Erilaiset lisäselvitykset ja valitukset hidastivat prosessia, joten jako Helsingin pitäjän suomalaiseen ja ruotsalaiseen seurakuntaan saatiin lopulta voimaan vasta 1.1.1956.¹⁴

Jakovaiheessa seurakunnan väkiluku oli 20 000 henkeä. Näistä suunnilleen neljännes liittyi ruotsalaiseen seurakuntaan. Sen jäsenmäärä pysyi pitkään kutakuinkin entisellään. Sen sijaan suomalaisen seurakunnan kasvuvauhti oli nopea. Se sai oman kirkkoneuvoston ja erilaiset kirkolliset toimikunnat heti toimintansa alkuvaiheessa. Kirkkoherra ja kanttori-urkuri aloittivat tehtävissään tammikuussa 1958. Taloudesta vastasi ruotsalaisen ja suomalaisen seurakunnan yhteinen kirkkovaltuusto. Yhteinen kirkkohallintokunta valmisteli asioita kirkkovaltuustolle. Uusia kirkkoja valmistui Vaaralaan ja Korsoon. Maalaiskunnan länsipuolelle vanhaan Martinkylään rakennettiin vuonna 1959 partiomaja helpottamaan toimitilojen puutetta. Vuonna 1962 seurakunta osti Valkjärven rannalta Nurmijärveltä 75 hehtaarin tilan leiri- ja kurssikeskusta varten. Holman leirikeskus aloitti toimintansa kevätkesästä 1963.¹⁵

Ensimmäisen jaon jälkeen suomalainen seurakunta oli alueellisesti yhä yhtä laaja kuin koko seurakunta oli ollut ennen jakoa. Tämän vuoksi seurakunnan kirkkoneuvosto päätti vuonna 1963 laatia piirijaon. Seurakunnan väkiluku oli tuolloin jo 36 000. Seurakunta jaettiin kymmeneen piiriin, joista jokaiseen oli tarkoitus saada pappi, kokoontumistilat ja piirineuvosto. Käytännössä piirijako ei ratkaissut ongelmia siinä määrin kuin oli toivottu – yksinomaan jo siksi, ettei jokaiselle alueelle riittänyt sen kummemmin pappia kuin tarkoituksenmukaisia kokoontumistilojakaan. Piirineuvostoihin valikoitui henkilöitä, jotka vaikuttivat muissakin seurakunnan luottamuselimissä ja toimikunnissa, joten päällekkäisiltä organisaatioilta ei välttytty. Piirijaon hyvä puoli oli se, että se kypsytti uutta seurakuntajakoa, joka alkoi asukasmäärän yhä kasvaessa näyttää välttämättömältä. Vuonna 1963 kirkkovaltuusto asetti toimikunnan suunnittelemaan suomalaisen seurakunnan jakoa.¹⁶

Kolme vuotta myöhemmin Helsingin pitäjän suomalainen seurakunta jaettiin Helsingin pitäjän, Vantaan ja Korson seurakunniksi. Uusilla seurakunnilla ja ruotsalaisella seurakunnalla oli yhteinen talousjohto, kirkkovaltuusto ja kirkkohallintokunta. Helsingin pitäjän seurakunta oli suurin: jäseniä oli 23 000. Vantaan seurakunnassa

¹⁴ Ojanen 1972, 267–270; P. Virtanen 2008, 77–78.

¹⁵ Liesmaa 1963, 9-10; Ojanen 1972, 324, 328–332, 340, 343–344.

oli 14 000, Korsossa 9 000 ja Helsinge församlingissa vajaa 6 000 jäsentä.¹⁷

Kartta 1. Seurakuntajako vuonna 1966 ja toimintakeskukset¹⁸

3. Pyhäkoulutyö seurakuntien perustyömuotona

a. Pyhäkoulutyö sotien jälkeen

Pyhäkoulusta oli vuosikymmenten kuluessa tullut keskeinen osa kirkon kasvatustyötä. Seurakuntien pyhäkoulutyötä tukemaan oli vuonna 1888 perustettu Suomen Pyhäkouluyhdistys. Vuonna 1936 perustettiin Pyhäkouluopisto, johon keskitettiin opettajille tarkoitettujen kurssien pitäminen. Sota kuitenkin lamaannutti pyhäkoulutoiminnan koko maassa. Sen tila aiheutti huolta sotien jälkeenkin: pelko siitä, ettei sodan runtelemassa maassa olisi voimavaroja toiminnan elvyttämiseen, oli suuri.¹⁹

Pyhäkoulutoiminta toipui kuitenkin hämmästyttävän nopeasti sota-ajasta. Ulkonaisesta niukkuudesta huolimatta maassa oli valmiutta vastata lasten ja nuorten hengellisiin tarpeisiin. Pyhäkoulutoiminta saavutti 1940-luvun lopulla sotia edeltäneen tason. Kasvu jatkui 1950-luvulla, ja pyhäkoulut saavuttivat suosionsa huipun

¹⁶ Liesmaa 1963, 10; Ojanen 1972, 249–350, 324; P. Virtanen 2008, 78–79.

¹⁷ Ojanen 1972, 328; Toivanen 2002, 25–28.

¹⁸ Ojanen 1972, 327.

¹⁹ Kansanaho 1988, 157–159; Lindgren 1997, 141–142.

sen lopulla. Kehitystä tuki kirkon kasvatustoiminnan täsmentyminen. Vuonna 1946 tehtiin päätös Suomen Kirkon Seurakuntaopiston Säätiön perustamisesta. Pyhäkouluopisto tuli säätiön omistukseen.²⁰

Jokaiseen hiippakuntaan asetettiin pyhäkoulupappi. Tuomiokapitulit olivat ryhtyneet jo ennen sotia perustamaan hiippakunta-apulaisen virkoja. Hiippakuntapappi lähetettiin sinne, missä oli pulaa työntekijöistä, mutta hänelle voitiin uskoa myös erityistehtäviä, esimerkiksi pyhäkoulu- tai diakoniatyöstä vastaaminen. Vuoden 1943 kirkolliskokous vetosi piispainkokoukseen kirkon opetus- ja kasvatustyön heikon tilan kohentamiseksi. Piispainkokous kehotti tuomiokapituleja järjestämään mahdollisuuksien mukaan ylimääräisiä pappeja johtamaan pyhäkoulutyötä hiippakunnissa. Tehtävään kaavailtiin muun muassa sodasta palaavia pappeja. Pyhäkouluyhdistys aloitti yhteistyön näiden kanssa. Pyhäkoulupappeja alettiin kouluttaa vuonna 1945. Heidän päätehtävänään oli tukea hiippakuntien, rovastikuntien ja yksittäisten seurakuntien työtä. He pitivät seurakunnissa pyhäkoulukursseja sekä järjestivät erilaisia juhlia ja kokouksia.²¹

Hiippakuntapapit antoivat koulutusta seurakuntatasolla, kun taas Pyhäkouluopisto keskittyi jatkokoulutukseen. Pyhäkoulunopettajille järjestettiin siellä myös virkistyspäiviä eli niin kutsuttuja lomaleirejä. Kurssitoiminta kukoisti, ja niin opettajien kuin oppilaidenkin lukumäärät kasvoivat jatkuvasti. Pyhäkoulupappien muodostama järjestelmä toimi moitteettomasti aina 1960-luvun alkuun asti, jolloin pyhäkoulupapeille annettiin tehtäväksi myös nuorisotyön johto.²²

Laajennettu piispainkokous hyväksyi pyhäkoulupapin ohjesäännön joulukuussa 1946. Siitä muodostui pyhäkoulutyön uusi peruskirja. Ohjesäännön mukaan jokaisessa hiippakunnassa tuli olla pyhäkoulutyötä varten pyhäkoulupappi. Tämä oli suoraan piispan ja tuomiokapitulिन alainen, mutta toimi yhteistyössä Pyhäkouluyhdistyksen ja Pyhäkouluopiston kanssa. Lisäksi hiippakunnassa piti olla asessorin johtama pyhäkoulutoimikunta, jonka sihteerinä pyhäkoulupappi toimi. Samoin jokaiseen rovastikuntaan ja seurakuntaan tuli valita pyhäkoulutoimikunta. Pyhäkoulusihteerinä voi toimia sopiva opettaja. Pyhäkoulupapin ohjesääntöä täydensi piispainkokouksen vuonna 1949 hyväksymä seurakunnan pyhäkoulutyön ohjesääntö, joka rakentui hiippakunnan pyhäkoulupapin ohjesäännön pohjalle.²³

²⁰ Kansanaho 1988, 160–166.

²¹ Kansanaho 1988, 159, 167–172; Seppälä 1988, 65.

²² Kansanaho 1988, 172–173, 206–207.

²³ Kansanaho 1978, 11; Kansanaho 1988, 172.

Laajennetun piispainkokouksen aloitteesta Suomeen perustettiin vuonna 1946 kristillis-pedagoginen keskus, kirkon ensimmäinen toimikunta. Sen nimi muutettiin ensin uskontopedagogiseksi keskuksesi, sitten kristillisen kasvatuksen keskuksesi ja vihdoin kirkon kasvatustieteiden keskuksesi. Keskus julkaisi vuodesta 1950 alkaen *Kristillinen kasvatus* -lehteä. Keskus edisti alusta alkaen uskonnollista kasvatusta ja opetustyötä, usein yhteistyössä Pyhäkouluyhdistyksen kanssa.²⁴

Pyhäkouluyhdistyksen vuosikokouksista, joihin liittyi myös kesäjuhla, muodostui pyhäkouluväkeä kokoava suurtapahtuma. Kesäjuhlilla oli omat tunnukset ja aiheensa, joihin sisältyi ajankohtainen sanoma. Tampereella korostettiin vuonna 1948 lapsen asemaa seurakunnassa. Aiheeksi valittiin Matteuksen evankeliumin sanat: ”Hän asetti lapsen heidän keskelleen.” Muita aiheita olivat esimerkiksi ”Pyhäkoulu ja sisälähetys” (Kajaani 1955) ja ”Pyhäkoulunopettajan kutsumus” (Hämeenlinna 1965). Vuodesta 1952 lähtien näitä tilaisuuksia alettiin kutsua Suomen pyhäkoulun kesäjuhliksi. Korostus oli kansankirkollinen.²⁵

Kesäjuhlaan kokoontui paitsi pyhäkoulutyön johtajisto ja asianomaisen hiippakunnan piispa myös runsaasti muita osanottajia seurakuntien edustajista pyhäkoululapsiin asti. Eräässä puheessa 1960-luvun alussa sanottiinkin, että kokoontunut joukko muodosti maan ”pyhäkouluperheen”. Pyhäkouluyhdistyksen 60-vuotisjuhlaa vietettiin Tampereella vuonna 1948 ja 70-vuotisjuhlaa Järvenpäässä 1958. Eniten julkisuutta sai Helsingissä vuonna 1963 järjestetty 75-vuotisjuhla. Tässä juhlassa olivat mukana uudenlaiset viestimet televisiota myöten. *Ruoki minun karitsoitani* -nimisen juhlakirjan lisäksi valmistettiin myös pyhäkoulutyötä esittelevä filmi *Sallikaa lasten tulla*.²⁶

Kun seurakunnat alkoivat kouluttaa pyhäkoulusihteereitä, näille järjestettiin vuosittain valtakunnallinen kurssi kesäjuhlien yhteydessä. Ensimmäinen kurssi järjestettiin vuonna 1951. Myöhemmin tapahtumaan liitettiin myös pyhäkoulunopettajien koulutuspäivät, joille seurakunnat lähettivät omia vastuunkantajiaan.²⁷

b. Perhekirkkotoiminta ja kehtoluokkatyö tukevat pyhäkoulua

Psykologisen näkemyksen rinnalle syntyi sodan jälkeisinä vuosina uusi suuntaus, joka korosti kirkollisten ja seurakunnallisten tavoitteiden tehostamista. Se vaikutti myös kas-

²⁴ Tamminen 1964, 9-27; Kansanaho 1988, 196-197; Seppälä 1988, 66.

²⁵ Kansanaho 1988, 175-176, 241.

²⁶ Kansanaho 1988, 176-179, 238.

vatustyöhön. Lapsia ja nuoria tuli ohjata kristillisen elämään ja seurakunnan yhteyteen. Herätteet tulivat Englannista ja Saksasta, mutta myös suomalaiset kirkolliset perinteet tukivat niiden vastaanottoa. Perheen ja kodin merkitystä tähdennettiin muun muassa perhekirkkotoimintana (family church). Jumalanpalvelus oli seurakunnallisen elämän keskus, ja nyt siitä pyrittiin tekemään sellainen, että lapset kykenivät helposti seuraamaan mukana. Lapsentajuiseen jumalanpalvelukseen olivat tervetulleita kaikki ikään katsomatta. Opetus oli osa seurakunnan toimintaa, ja kaikki kirkon kasvatustyö oli kas-teopetusta. Koti, koulu ja kirkko muodostivat kokonaisuuden, jossa pyhäkoululla oli oma tehtävänsä. Tässä kokonaisuudessa yhtyivät myös erilaiset kasvatustavoitteet: tiedollinen, eettinen, sielunhoidollinen ja seurakunnallinen.²⁸

Perhekirkot yleistyivät nopeasti eri puolilla maata. Pentti Taipale ja kirkkoherra Voitto Viro julkaisivat vuonna 1965 kirjasen *Perhekirkko*. Pyhäkouluyhdistys toimitti myös saarnakokoelmia perhekirkkoja varten. Perheelle tarkoitettuja jumalanpalveluksia kehoitettiin järjestämään erityisesti mikkelinpäivänä. Perhekirkkotoiminta huomioitiin kirkon uudessa jumalanpalvelusten kirjassa vuonna 1968. Se oli kuitenkin jo aiemmin tunnettua, ja perhekirkot kokosivat tavallista enemmän osanottajia.²⁹

Uusi työmuoto oli myös kehtoluokkatyö. Toiminnan tarkoituksena oli tavoittaa lapsi mahdollisimman varhain. Kehtoluokkatyö herätti paljon kiinnostusta, mutta käynnistyi melko hitaasti. Käytännössä toimittiin siten, että seurakunta lähetti tervehdyksen kotiin, johon oli syntynyt lapsi. Työntekijät tai vapaaehtoiset seurakuntalaiset saattoivat myös käydä tervehtimässä lasta ja hänen vanhempiaan. Lasta muistettiin ensimmäisinä syntymäpäivinä kortein tai kotikäynnein.³⁰

c. Uudistuvat opetusmenetelmät ja kehittyvät havaintovälineet

Käytännön koulutustoiminnan siirryttyä Pyhäkouluopiston ja hiippakuntien pyhäkou-lupappien vastuulle Pyhäkouluyhdistys keskittyi entistä enemmän lehtien toimittami-seen ja kustannustoimintaan. Pyhäkoulutyössä käytettyjä lehtiä olivat *Pyhäkoululeh-ti*, *Lasten pyhäkoululehti*, *Lasten Joulukirkko* ja kevätlehti *Sinikello*. Pyhäkouluyhdis-tys kustansi myös ohje- ja laulukirjoja.³¹

Uudet näkemykset niin opetuksesta kuin lapsen kehityksestä valtasivat alaa 1950-luvun lopulla ja 1960-luvun alussa. Myös kristillinen kasvatus uudistui. Vuonna

²⁷ Kansanaho 1988, 176, 238.

²⁸ Tamminen 1964, 38–39, 41–42; Kansanaho 1988, 196–197; Lindgren 1997; 142.

²⁹ Kansanaho 1988, 272.

³⁰ Tamminen 1964, 41; Kansanaho 1988, 272.

1963 ilmestyi kristillisen kasvatuksen keskuksen laatima kirkon kasvatus- ja opetustoiminnan ohjelma *Kastamalla ja Opettamalla*. Pyhäkouluyhdistyksen pääsihteerin tehtävään 1950-luvun lopulla astunut Pentti Taipale uudisti *Pyhäkoulun opetusopin* vuonna 1962. Siinä korostuivat aiempaa enemmän sielunhoidolliset näkemykset. Koulumainen opetus sai väistyä.³²

Uuden lasta koskevan tiedon lisääntyminen vaikutti opetusmenetelmien ja välineiden monipuolistumiseen. Tavallisten pyhäkoulujen lisäksi alettiin suosia raamatun-, kuva-, piirustus- tai laulupyhäkouluja. Lisäksi oli raina-, irtokuva-, maastolaatikko-, omatoimisuus-, leikki- ja aihepyhäkouluja. Menetelmien pyrkimyksenä oli helpottaa vaikeiden tekstien läpikäymistä. Ulkomailta saatiin aluksi avustuksia uuden materiaalin hankkimiseen, mutta pian Pyhäkouluyhdistys siirtyi omaan tuotantoon.³³

Eri ikäkausiin alettiin kiinnittää huomiota. Pyhäkoululaiset oli ryhmiteltävä iän mukaan ja kullekin ikäryhmälle tuli laatia oma opetussuunnitelma. Tavallisinta oli erottaa kolme ryhmää: alle kouluikäiset, keskiluokkaiset ja varttuneet eli isot. Pentti Taipaleen tekstisarjat eri ikäryhmille julkaistiin vuonna 1963 nimellä *Kirkkovuoden tekstit pyhäkouluja varten*.³⁴

Uudistuneeseen pyhäkoulutyöhön kuului retkiä ja leirejä. Retkien kohteina olivat erilaiset juhlat, joita pidettiin yleensä rovastikunnittain. Määränpäinä saattoivat olla myös kirkolliset rakennukset ja laitokset, vanhainkodit, sairaalat sekä naapuripyhäkoulut. Leirejä järjestettiin jonkin verran. Seurakuntien uusista kesäkodeista tuli sopivia leiripaikkoja. Myös opettajat tekivät keskenään retkiä ja pitivät leirejä.³⁵

Seurakunnissa järjestettiin harjoituskokouksia pyhäkoulun opettajille jo varsin varhaisessa vaiheessa. Sotien jälkeisenä aikana etenkin hiippakuntien pyhäkoulupapit tähdensivät näiden kokousten merkitystä. Tarkoituksena oli käsitellä seuraavan pyhäkoulun tuntiohjelmaa ja valmentaa näin opettajia tehtävänsä. Pyhäkouluyhdistyksen johtokunnan puheenjohtajana vuosina 1945–1952 toiminut professori Aarni Voipio laati vuonna 1948 niitä varten erityiset ohjeet. Myöhemmin Pyhäkouluyhdistys toimitti kokouksia ajatellen opaskirjasarjan *Opettajat oppimaan*. Harjoituskokousten lisäksi seurakuntia kehoitettiin järjestämään muutaman päivän pituisia pyhäkoulukursseja vähintään joka kolmas tai neljäs vuosi. Hiippakuntapappi ei voinut osallistua kaikkeen koulutukseen, joten seurakuntien tuli toimia myös itsenäisesti ja yhteistyössä lähiseurakuntien kanssa.³⁶

³¹ Kansanaho 1988, 186–187.

³² Taipale 1962, 3–4; Kansanaho 1988, 188.

³³ Tamminen 1964, 37–40; Kansanaho 1988, 191.

³⁴ Kansanaho 1988, 190.

³⁵ Kansanaho 1988, 192.

³⁶ Tamminen 1964, 45–46; Kansanaho 1988, 84, 190.

Pyhäkoulutyön uudistuessa syntyi myös uusia ongelmia. Nuorimpien ikäluokkien osuus kasvoi niin paljon, että yhä useammat katsoivat pyhäkoulun olevan vain pikkulapsia varten. Koululaiset jäivät vähitellen pois. Nuorisotyö ei kyennyt kokoamaan kaikkia piiriinsä, joten pyhäkoulun ja rippikoulun väliin muodostui entistä suurempi aukko. Toinen ongelma liittyi opettajien soveltavuuteen. Kaikki kurseille pyrkineet eivät kyenneet ymmärtämään lasta tai käyttämään uusia opetusmenetelmiä ja havaintovälineitä. Kyvykkäiden opettajien etsiminen oli pyhäkoulutoimikuntien tehtävä. Pyhäkoulusihteerejä tarvittiin ennen kaikkea pitämään yhteyttä koteihin.³⁷

Pyhäkoulutyö kasvoi 1950-luvun lopulle saakka. Vuonna 1959 Suomen pyhäkouluissa oli ennätysmäärä lapsia, 327 589. Pyhäkoululaisten enemmistö, lähes 60 prosenttia, oli tyttöjä: Opettajia oli 26 847. Valtaosa oli naisia. Miesten osuus oli noin 15 prosenttia. Pyhäkoulujen suosio kääntyi laskuun 1960-luvulla. Syyksi katsottiin maaseutuasuutuksen harveneminen ja syntyvyyden aleneminen. Tosin myös yhteiskunnan teollistumisen ja ”kiireisen ajan” katsottiin vaikuttaneen kehitykseen. Toisaalta opettajakunnan sivistystason nousu loi edellytyksiä toiminnan laadulliselle kehittämiselle. Opettajat olivat keskimäärin aiempaa nuorempia.³⁸

4. Päiväkerhot vastaavat uudenlaisiin tarpeisiin

Kirkon lapsityön uusi työmuoto, päiväkerhotoiminta, alkoi muotoutua 1950-luvulla. Se syntyi spontaanisti siellä, missä sitä tarvittiin. Kodit tarvitsivat tukea kasvatustehtäväänsä yhteiskuntarakenteen muuttuessa ja kaupunkien kasvaessa. Alle kouluikäiset lapset jäivät usein ilman valvontaa, kun äidit menivät töihin. Monet vanhemmat toivoivat seurakunnilta lapsille järjestettyä arkitoimintaa. Päiväkerhotoiminta lähtikin liikkeelle suurista kaupungeista – Turusta, Tampereelta ja Helsingistä – ja levisi lopulta kirkonkyliin ja maaseudulle. Viralliseksi työmuodoksi toiminta hyväksyttiin Tampereella vuonna 1950, Helsingissä 1952 ja Turussa 1963, mutta kaikissa näissä kaupungeissa oli ollut säännöllistä kerhotoimintaa jo tätä ennen.³⁹

Tuomiokirkkoseurakunta aloitti Turussa toiminnan leikkikoulun nimellä jo vuonna 1945. Ensimmäinen leikkikoulu kokoontui seurakuntatalossa. Sitä johti tyttötyön sihteeri ja valvoi nuorisopastori. Toiminnan katsottiin kuuluvan varhaisnuorisotyöhön. Vuoteen 1963 mennessä leikkikouluja oli Turussa jo 11. Ohjaajia kutsuttiin

³⁷ Tamminen 1964, 36, 43–44; Kansanaho 1988, 196.

³⁸ SELK 1962–1966, 94–94; Kansanaho 1988, 159, 198–200.

kaitsijoiksi. Seurakuntiin oli perustettu myös lastenseimiä ja lastentarhoja. Käytännössä toiminta oli varsin kirjavaa: esimerkiksi leikkikoulujen toiminta-aika ja vanhempien maksut vaihtelivat suuresti. Seurakunnat ryhtyivät organisoimaan toimintaa tässä vaiheessa. Ne vahvistivat leikkikouluille johtosäännön, asettivat johtokunnan ja perustivat toiminnanohjaajan viran vuonna 1964. Toiminnanohjaajalta vaadittiin lastentarhanopettajan koulutusta. Leikkikoulujen määrä lisääntyi nopeasti. Vuonna 1966 niitä oli noin 30.⁴⁰

Tampereella vastaava toiminta alkoi Viinikan ja Harjun seurakunnissa vuonna 1949, ja sitä kutsuttiin alusta alkaen päiväkerhotyöksi. Toiminta oli osa diakonia-työtä, ja sitä johti diakoniapastori. Kerhoja ohjasivat aluksi diakonissat ja tyttöyöntekijät; johtajattaren ne saivat vuonna 1953. Ohjesääntö ja johtokunta vahvistettiin kuitenkin vasta vuonna 1966. Tällöin kerhoja oli jo 90. Tampereen kerhotyöntekijät tekivät alusta lähtien yhteistyötä kaupungin kanssa. Kerhojen joukossa oli myös erityiskerhoja esimerkiksi kuulo- ja kehitysvammaisille. Tampereen päiväkerhot olivat arvostettuja: monien seurakuntien työntekijät tekivät niihin tutustumiskäyntejä.⁴¹

Helsingin päiväkerhotoiminta käynnistyi Suurkirkon seurakuntakodissa vuonna 1952 ja sitä johti tyttö- ja naistyöstä vastaava lehtori. Ensimmäisenä vuonna kerhoissa oli 60 lasta. Ohjaajina toimivat päiväkerhotädit. Kerhot saivat käyttää ilmaiseksi seurakuntien tiloja, mutta vanhempien tuli huolehtia muista kustannuksista. Toiminta laajeni, ja vuonna 1966 kerhoja toimi jo 25 seurakunnassa. Sitä myös vastustettiin, esimerkiksi poliittisista syistä. Kerhot olivat kuitenkin tulleet jäädäkseen. Päiväkerhoja toimi jo eri puolilla maata ja työmuodolle toivottiin keskitettyä johtoa. Tähän mennessä yhteistä kaikille kerhoille oli toiminnan sisältö: leikki, laulu, askartelu, liikunta ja uskonnollinen ohjelma.⁴²

Vuonna 1967 saatettiin todeta, että pyhäkoulu oli saanut rinnalleen uuden työmuodon: lasten päiväkerhon eli leikkikoulun. Sillä katsottiin olevan merkitystä sekä kotien kasvatustyön tukijana että kristillisen sanoman välittäjänä kaikkein pienimmille. Palkattuna työvoimana oli koulutuksen saaneita johtajia ja kaitsijoita. Päiväkerhotyön katsotaan vakiintuneen 1960-luvulla, kun sekä kirkolliset että yhteiskunnalliset tahot ryhtyivät yhtenäistämään varsin kirjavaa toimintaa.⁴³

Suomen Pyhäkouluyhdistys tuli mukaan päiväkerhotoimintaan, kun päiväkerhon

³⁹ Kansanaho 1988, 262; Saarinen 1997, 133–134.

⁴⁰ Kansanaho 1988, 262; Seppälä 1988, 69; Saarinen 1997, 133; Porkka 2008, 173.

⁴¹ Kansanaho 1988, 262–263; Seppälä 1988, 69–70; Saarinen 1997, 133–134.

⁴² Kansanaho 1988, 263–264; Seppälä 1988, 70; Saarinen 1997, 134.

⁴³ SELK 1962–1966, 96; SELK 1967–1971, 160–163; Kansanaho 1988, 264; Saarinen 1997, 134; Vaalgamaa 2003, 25; Wennermark & Alopaeus-Karhunen 2004, 17–19; Porkka 2008, 173–175.

työntekijät alkoivat kysellä yhdistykseltä sekä koulutusapua että havaintomateriaalia. Lapset olivat osin samanikäisiä ja jopa samoja kuin pyhäkoululaiset. Monet kerhonojajaajat toimivat myös pyhäkoulunopettajina. Ohjaajilla ei ollut alkuvaiheessa useinkaan muita pätevyysvaatimuksia kuin kiinnostus tehtävään ja kristillinen vakaumus. Yhdistys pyrki antamaan heille opastusta. Toiminnan taso vaihteli suuresti. Lisäksi kerhoilta puuttui uskonto-ohjelma. Pyhäkouluyhdistyksen työntekijät ryhtyivät pian suunnittelemaan toimia tilanteen parantamiseksi. Johtokunta asetti päiväkerhotoimikunnan, joka lähetti päiväkerhoja koskevan kyselyn 22 seurakunnalle. Kyselystä kävi ilmi paitsi toiminnan kirjavuus myös halu kehittää ja laajentaa kerhotyötä. Toimikunta järjesti syksyllä 1966 päiväkerhotyöntekijöille kurssin, jolle osallistui 110 henkeä. Myöhemmin seurasi jatkokurssi. Pyhäkouluyhdistys julkaisi vuodesta 1969 alkaen *Päiväkerho*-lehteä. Myös kirkon kasvatustieteiden keskus kiinnitti huomiota päiväkerhotoimintaan. Se laati vuonna 1966 toiminnasta muistion, jonka mukaan päiväkerhot kuuluivat pyhäkoulutyön piiriin.⁴⁴

Seurakunnat lähestyivät pienille lapsille suunnattua toimintaa varsin erilaisista lähtökohdista: Turussa ja Helsingissä korostettiin pedagogisia näkökulmia ja harrastustoimintaa, Tampereella hoidon tarvetta ja muita sosiaalisia tarpeita. Vanhempien panos saattoi vaihdella suuresti samassa kaupungissa. Kaiken kaikkiaan lasten tarpeet nousivat kaupungistuvassa yhteiskunnassa eri tavoin esille kuin maanviljelyskulttuurissa, jossa lapset kasvoivat osana yhteisöä – ja osallistuivat sen tehtäviin ikänsä ja kykyjensä mukaisesti. Lasta koskeva tieto lisääntyi koko ajan.⁴⁵

⁴⁴ Kansanaho 1988, 264, 268; Wennermark & Alopaeus-Karhunen 2004, 18–20.

1. Vantaan seurakunta toimintansa alkuvaiheessa

a. Seurakunnan ensimmäiset vuodet

Vantaan seurakunta käsitti laajan alueen Helsingin maalaiskunnan länsiosassa. Noin 115 neliökilometriä käsittävälle alueelle sijoittui kolme Helsingin pitäjän seurakunnan kymmenestä entisestä seurakuntapiiristä. Länsipuolen piirit olivat Vantaa – Kaivoksela, Keimola ja Hämeenkylä. Näistä Keimolan piiri oli alueeltaan laajin ja Hämeenkylään piiri pienin. Piirien muodostamisvaiheessa asukkaita oli ollut sekä Keimolan että Hämeenkylään piirissä viitisen tuhatta, kun taas Vantaan – Kaivokselan piirissä heitä oli 4 200. Piirit jatkoivat toimintaansa seurakuntajaon jälkeen.⁴⁶ Seurakunnan alue oli tähän asti muodostunut perinteisestä maaseudusta ja pientaloasutuksesta. Ensimmäiset kerrostaloalueet – Kaivoksela, Vantaanpuisto ja Louhela – rakennettiin Vantaan – Kaivokselan piirin alueelle. Tämän vuoksi siitä kasvoi nopeasti väestömäärältään suurin.⁴⁷

Seurakunnan keskuksiksi tuli aluksi Martinkylä, minne suunniteltiin rakennettavaksi kirkkoa. Jo keskiajalla tunnetun Martinkylän keskus sijoittui Vanhan Nurmijärventien varteen, missä yhä sijaitsevat Övre ja Nedre Nybackan tilat. Muita kirkkoja ja työkeskuksia suunniteltiin rakennettavaksi Kaivokselaan, Kivistöön, Hämeenkylään, Friherrsiin ja Myllymäkeen. Kokoonmistilat olivat pitkään huonot: Friherrsisissa oli pieni, vanha seurakuntakoti, Kaivokselassa kellaritiloihin sijoittuva seurakuntakoti – joka oli yhteinen ruotsalaisen seurakunnan kanssa – ja Seutulassa rukoushuone. Tämä kappeliksi kutsuttu tila oli aiemmin ollut yksityisomistuksessa, ja seurakunta oli saanut sen haltuunsa vuonna 1964. Martinlaaksossa oli käytössä partiomaja ja Askistossa pieni mökki. Lisäksi kokoonnuttiin kouluilla ja kodeissa.⁴⁸

Perustamisvaiheessa kaikkiin kolmeen Helsingin maalaiskunnan suomalaiseen seurakuntaan valittiin oma kirkkoneuvosto. Vantaan seurakunnan kirkkoneuvoston puheenjohtajana toimi kirkollisten asioiden hoitaja, sittemmin virkaatekevä kirkkoherra Nilla Outakoski. Kirkkoneuvoston ensimmäinen kokous pidettiin

⁴⁵ Esim. Erjansola 1981.

⁴⁶ HYL 48/9.12.1966, Vantaan seurakunta on vaikea kirkollinen toimintayksikkö; Ojanen 1972, 325, 350.

⁴⁷ Esim. VSA I Cb 1–2 Kn ptk 13.10.1970 § 6.

⁴⁸ VSA I Cb 1–2 Kn ptk 24.2.1966 § 7; 11.5.1966 § 12; HYL 48/9.12.1966, Vantaan seurakunta on vaikea kirkollinen toimintayksikkö; Ojanen 1972, 30; 325–328.

helmikuussa 1966. Sen oli otettava kantaa hyvin monenlaisiin ja eritasoisiin kysymyksiin. Toiminnan sujuvuuden varmistamiseksi se asetti monia lyhytaikaisia toimikuntia suunnittelemaan ja valmistelemaan asioita.⁴⁹

Työntekijätilanne nousi nopeasti keskeiseksi. Seurakuntalaisten määrä oli kasvanut lähes 20 000:een, joten työntekijöiden riittävyys huolestutti. Esimerkiksi pappeja oli seurakunnan käytössä vaihtelevasti vain yksi tai kaksi. Seurakuntien jakopäätöksellä perustetut kirkkoherran, kappalaisen ja virallisen apulaisen virat olivat yhä täyttämättä. Tarvittiin myös vakinainen kanttori ja lehtori naistyötä varten. Diakonia- ja nuorisotyöntekijöiden määrää pidettiin aluksi melko hyvänä, mutta seurakunnan kasvaessa tilanne muuttui nopeasti. Kirkkoneuvosto pyysi jo ensimmäisessä kokouksessaan tyttötyöntekijä Kaarina Perkola sivutoimisen pyhäkoulusihteerin tehtävään. Perkola otti tehtävän vastaan. Keväällä 1966 kirkkoneuvosto pyysi rovasti Aimo Haavistoa – joka tuossa vaiheessa toimi Vantaan yhteiskoulun lehtorina – ylimääräisen apulaisen viran väliaikaiseksi hoitajaksi. Tehtävää ei täytetty tässä vaiheessa, mutta Haavisto suostui ottamaan vastuulleen jumalanpalveluksia ja toimituksia. Tärkeiksi työaloiksi kirkkoneuvosto määritteli tässä vaiheessa lähetys-, merimieslähetys-, diakonia-, nuoriso- ja pyhäkoulutyön.⁵⁰

Uusia virkoja suunniteltaessa seurakunnan tuli seurata alueen rakennustoimintaa, väkiluvun kasvua ja väestön ikärakennetta. Viimeksi mainittu oli varsin poikkeuksellinen: noin puolet väestöstä oli alle 21-vuotiaita. Muuttoliike sekä lasten ja nuorten suuri määrä asettivat seurakunnalle aivan erityisiä haasteita ja jatkuvan muutostilan. Esimerkiksi Riipilän ja Askiston asukkaat toivoivat heti alkuvaiheessa lisää pyhäkouluja ja kerhoja.⁵¹

Taloudelliset kysymykset aiheuttivat päänvaivaa niin Helsingin maalaiskunnan seurakuntien yhteistä taloutta hoitaville elimille kuin Vantaan seurakunnan päättäjillekin. Ensin mainittujen vaikeana tehtävänä oli jakaa rahaa tasapuolisesti seurakuntien kesken, jälkimmäisten taas saada raha riittämään kaikkeen tarvittavaan. Määrärahan ylityksiä tapahtui paljon ensimmäisenä vuonna. Kirkkoneuvoston mielestä seurakunnan perustamiseen tarvittavat varat oli arvioitu liian vähäisiksi. Kasvun nopeuden huomioiden tämä olikin todennäköistä, mutta seurakunnan hallinnosta vastaavien oli selvitettävä ylitykset, anottava lisämäärärahoja ja pohdittava, miten vas-

⁴⁹ VSA I Cb 1–2 Kn ptk 30.5.1966 § 12; Ojanen 1972, 328.

⁵⁰ VSA I Cb 1–2 Kn ptk 24.2.1966 § 7–8, 11; 22.3.1966 § 7–12; 7.10.1966 § 22; 17.11.1966 § 14; Ojanen 1972, 325, 350.

⁵¹ VSA I Cb 1–2 Kn ptk 22.3.1966 § 6, 20; HYL 48/9.12.1966, Vantaan seurakunta on vaikea kirkollinen toimintayksikkö.

taavat tilanteet voitaisiin vastaisuudessa välttää.⁵²

Tilakysymyksiä käsiteltiin kirkkoneuvostossa useaan otteeseen. Kivistön ja Hämeenkyllän työkeskukset kirkkoineen olivat jo tekeillä, ja niiden valmistamista yritettiin kiirehtiä. Arkkitehti Aarne Ehojoki oli jo vuonna 1963 laatinut piirustukset myös Kaivokselan kirkkoa varten, mutta rakennustöiden aloittamista oli lykätty. Yhteystaloudessa elävillä Helsingin maalaiskunnan seurakunnilla oli rakennushankkeita monilla eri alueilla, ja niiden kiireellisyyttä jouduttiin usein tarkistamaan.⁵³

Vantaan seurakunta vuokrasi työtiloja muun muassa Askistosta, Louhelasta, Koivupäästä ja Västrasta. Tilat olivat usein vaatimattomia. Vantaanpuistossa seurakunta käytti kokoontumistilana asunto-osakeyhtiö Vantaantornien pommisuojaa. Tilan käytöstä ei aluksi ollut mitään sopimusta, mutta myöhemmin seurakunta vuokrasi sen 100 markan kuukausivuokraa vastaan. Terveyslautakunnan suhtautuminen huolestutti, sillä tilasta puuttuivat luonnollisesti ikkunat – ja tuskinpa sitä muutoinkaan oli suunniteltu kerhotoimintaan. Ilmeisesti ongelmia ei kuitenkaan syntynyt, sillä tila oli muun muassa pyhäkoulun käytössä vielä pitkään.⁵⁴

Vantaan seurakuntaan valmistui kaksi työkeskusta kahdessa vuodessa. Hämeenkyllän työkeskus valmistui jo vuoden 1966 aikana. Siihen kuului kirkkotila, seurakuntasali, kerhohuoneita ja työntekijöiden asuntoja. Kivistön kirkon rakentaminen oli aloitettu vuonna 1965, ja se vihittiin käyttöön vuoden 1967 lopulla. Työkeskukset olivat tilaratkaisuiltaan samankaltaisia, mutta Kivistön kirkko oli Hämeenkyllän kirkkoa huomattavasti suurempi, joten se toimi seurakunnan pääkirkkona seuraavien vuosien ajan. Kaivokselan kirkkoa jouduttiin yhä odottelemaan.⁵⁵

Kun ei ollut kirkkoja, ei liioin ollut muitakaan kirkollisia välineitä tai tarvikkeita. Niitä jouduttiin lainamaan. Esimerkiksi ehtoollisvälineet olivat aluksi lainassa puolustusvoimilta, rippikoululaisten albat Pitäjänmäen seurakunnasta ja piano vuokraamosta. Erilaiset alueelliset yhdistykset tulivat avuksi ja lahjoittivat seurakunnalle kaikenlaista tarpeellista. Lahjoitukset tapahtuivat usein kirkkojen vihkiäisjuhlissa. Esimerkiksi Hämeenkyllän diakonia-ompeluseura lahjoitti uuteen kirkkoon ehtoollisvälineet, Riipilän Rukoushuoneyhdistys Kivistön kirkkoon muun muassa neljä messukasukkaa ja alueelliset yhdistykset, kuten Martat, muita tarvikkeita.⁵⁶

⁵² VSA I Cb 1–2 Kn ptk 15.4.1966 § 7; 11.5.1966 § 8; 16.6.1966 § 7; 17.11.1966 § 9; Ojanen 1972, 328.

⁵³ VSA I Cb 1–2 Kn ptk 24.2.1966 § 9; 4.1.1967 § 9; Ojanen 1972, 328–343.

⁵⁴ VSA I Cb 1–2 Kn ptk 15.4.1966 § 13; 2.9.1966 § 10, 14; 16.9.1966 § 10; 12.2.1968 § 14.

⁵⁵ VSA I Cb 1–2 Kn ptk 25.10.1966 § 4; 17.11.1966 § 16; 21.12.1966 § 11; HYL 50/23.12.1966, Hämeenkyllän seurakuntatalo vihittiin; HYL 44/15.12.1967, Kivistön kirkon vihkiäiset sunnuntaina; Ojanen 1972, 335–337.

⁵⁶ VSA I Cb 1–2 Kn ptk 22.3.1966 § 14–18; 15.4.1966 § 12; 25.10.1966 § 23; 17.11.1966 § 17; HYL

Seurakunnan arkinen työ eteni samaan aikaan, kun suuria linjoja vielä vedettiin. Jumalanpalvelukset toimitettiin kirkkojen puutteesta huolimatta olemassa olevissa tiloissa. Muita hartaustilaisuuksia järjestettiin mahdollisuuksien mukaan. Toimitukset hoidettiin normaalisti. Erilaiset raamattu- ja työpiirit toimivat eri puolilla laajaa seurakuntaa. Rippikouluja järjestettiin. Pyhäkoulut ja kerhot kokosivat lapsia ja nuoria. Työntekijät ja vapaaehtoiset pääsivät koulutuksiin, leireille ja muihin tapahtumiin.⁵⁷

Seurakunnan oli tärkeä saada jaetuksi tietoa tapahtumista ja toiminnasta. Pelkkä ”kirkossa kuuluttaminen” ei modernissa yhteiskunnassa riittänyt. Alkuvaiheessa seurakunta painatti seinämainoksia, joita se kiinnitti seurakunnan ilmoitustauluille ja muihin sopiviin paikkoihin. Uudet seurakuntalaiset saivat lisäksi tiedotuslehtisen, joka kertoi seurakunnan toiminnasta. Jumalanpalvelusten ajankohdista ja muista tärkeimmistä tapahtumista tiedotettiin suurissa päivälehdissä – Helsingin Sanomissa, Kansan Uutisissa, Suomen sosialidemokraatissa ja Uudessa Suomessa – sekä Helsingin ympäristölehdessä ja Kotimaassa. Keväällä 1967 kirkkoneuvosto päätti siirtää seurakunnan ilmoitukset Keski-Uusimaa -lehteen. Samalla se toivoi, että Helsingin maalaiskunnan seurakuntiin perustettaisiin yhteinen tiedotussihteerin virka.⁵⁸

Tämän tästä kirkkoneuvosto nosti esille piirineuvostojen toiminnan kohentamisen. Toisaalta seurakuntalaiset toimivatkin aktiivisesti piirineuvostoissa. Esimerkiksi Hämeenkylässä piirineuvosto aloitti rahankeräyksen ehtoollisvälineitä ja vanhusten kerhotyötä varten.⁵⁹

Seuraavana vuonna työntekijätilanne puhututti yhä. Papit vaihtuivat aloittelevassa seurakunnassa melko nopeassa tahdissa. Outakoski toimi seurakunnan johdossa aina kirkkoherran vaaliin asti, joka toimitettiin vuoden 1967 lopulla. Ennen valittua kirkkoherraa viransijaisena ehti muutaman viikon ajan toimia pastori Seppo Mäkelä. Mäkelä jatkoi virallisena apulaisena vuoteen 1969. Muita pappeja ensimmäisinä vuosina olivat muiden muassa kappalaisen viransijaisina toimineet Risto Heikkilä (1966) ja Jukka Tuominen (1966–1967) sekä virallisena apulaisena vuoden 1967 alussa aloittanut Matti Mäkelä. Lehtoriksi valittu Annikki Erelä aloitti tehtävässä helmikuussa 1967. Kaarina Perkola toimi osa-aikaisena pyhäkoulusihteerinä.⁶⁰

48/9.12.1966, Vantaan seurakunta on vaikea kirkollinen toimintayksikkö; HYL 50/23.12.1966, Hämeenkylässä seurakuntatalo vihittiin; HYL 48/23.9.1967, Seutulan Martat toimineet 20 vuotta; HYL 44/15.12.1967, Kivistön kirkon vihkiäiset sunnuntaina.

⁵⁷ VSA I Cb 1–2 Kirkkoneuvoston pöytäkirjat vuodelta 1966.

⁵⁸ VSA I Cb 1–2 Kn ptk 22.3.1966 § 13; 2.9.1966 § 19; 19.5.1967 § 21; 22.4.1968 § 8; E-V 13/11.11.1971, Etelä-Vantaa ja seurakunta yhteistyöhön.

⁵⁹ VSA I Cb 1–2 Kn ptk 24.2.1966 § 10; 11.5.1966 § 20; 27.10.1967 § 7.

⁶⁰ Esim. VSA I Cb 1–2 Kn ptk 16.9.1966 § 8–9; 19.1.1967 § 1, 7; HYL 48/9.12.1966, Vantaan seura-

Uuden seurakunnan toiminnan aloittaminen vaati paljon työtä ja kärsivällisyyttä, mutta juhlahetkilläkin oli paikkansa. Kesäkuussa 1966 päätettiin tulojuhlan järjestämisestä uusille työntekijöille. Kirkkojen valmistuminen synnytti juhlatilaisuuksia. Kivistön kirkon peruskiven muuraus sai Helsingin piispan Aarre Lauhan seurakunnan vieraaksi syyskuussa 1966. Saman vuoden joulukuussa Lauha vihki Hämeenkyllän kirkkotilan ja seurakuntakeskuksen käyttöön. Kivistön kirkon juhlan vuoro oli vuotta myöhemmin.⁶¹

Työalakohtaiset toimikunnat aloittivat työnsä kevättalvella 1967. Kirkkoneuvosto päätti, että niissä tulisi olemaan papiston edustajan lisäksi yksi kirkkoneuvoston jäsen. Pastori Jukka Tuominen toimi tässä vaiheessa pyhäkoulutoimikunnan johdossa. Siihen kuuluivat myös Kaarina Perkola ja Aimo Haavisto. Nuorisotyötoimikuntaa johti poikkeuksellisesti nuorisonohjaaja Matti Ylönen. Lisäksi toimikuntaan kuului sopiviksi katsottuja seurakuntalaisia. Esimerkiksi pyhäkoulutoimikunnassa toimi sekä opettajia että lasten vanhempia ja nuorisotyötoimikunnassa lastentarhanopettaja Anna-Mari Kattelus, joka vaikutti muun muassa vekkulikerhoyössä.⁶²

b. Vakiintumisen aika

Seurakunta valitsi ensimmäiset vakinaiset papit tehtäviinsä vuoden 1967 lopulla. Kirkkoherraksi tuli rovasti Aimo Haavisto ja kappalaiseksi pastori Pertti Luumi. Virkaan asettaminen tapahtui seuraavana uudenvuodenpäivänä. Piispa Lauha siunasi valitut paimenet tehtäviinsä jumalanpalveluksen yhteydessä Kivistön kirkossa. Saman päivän iltana uusi kirkkoherra siunasi muut seurakunnan vakinaiset työntekijät tehtäviinsä. Kaarina Perkola oli tässä joukossa.⁶³

Vuoden alussa seurakunnan teologit sopivat työnjaosta. Pyhäkoulutyö lankesi luonnostaan kirkkoherra Haavistolle, jolla oli siitä pitkä kokemus. Haavisto oli toiminut pyhäkoulupastorina Oulun hiippakunnassa vuosina 1950–1953 ja Tampereen hiippakunnassa 1955–1956. Lisäksi hän oli toiminut pyhäkouluopiston rehto-

kunta on vaikea kirkollinen toimintayksikkö; Suomen teologit 1990, 124, 414–415, 456, 664.

⁶¹ VSA I Cb 1–2 Kn ptk 11.5.1966 § 18; 2.9.1966 § 16; 16.9.1966 § 15; 25.10.1966 § 14; 17.11.1967 § 16; HYL 37/23.9.1966, Kivistön kirkon peruskivi murattiin; HYL 50/23.12.1966, Hämeenkyllän seurakuntatalo vihittiin; HYL 44/15.12.1967, Kivistön kirkon vihkiäiset sunnuntaina; Ojanen 1972, 329–339.

⁶² VSA I Cb 1–2 Kn ptk 2.3.1967 § 17; 31.3.1967 § 10.

⁶³ VSA I Cb 1–2 Vaalitik ptk 11.12.1967 § 6–7, 11–12, 15; HYL 33/29.9.1967, Vantaan seurakunnan kirkkoherran vaalit; HYL 2/ 12.1.1968, Vantaan srk:n vakinaisten pappien virkaanasettajaiset. Ks. myös liite 9.

rina vuosina 1956–1962. Kirkkoneuvosto päätti tarkistaa toimikuntien kokoonpanon vähintään joka toinen vuosi. Kunkin toimikunnan tuli valita keskuudestaan puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja. Tässä vaiheessa eri työaloilta puuttuivat vielä ohjesäännöt, joten toimikuntien tehtäväksi tuli laatia ehdotus oman työalansa ohjesäännöksi ja toimittaa se kirkkoneuvoston hyväksyttäväksi. Samalla kirkkoneuvosto tarkisti toimikuntien kokoonpanon ensimmäisen kerran.⁶⁴

Myös piirineuvostojen tilannetta tarkistettiin. Niiltä puuttui ohjesääntö, joten väliaikaisesti päädyttiin käyttämään jakamattoman Helsingin pitäjän vastaavaa sääntöä. Piirien tilannetta, tarkoituksenmukaista jakoa ja ohjesäännön laatimista varten asetettiin toimikunta, joka sai uuden ohjesäännön nopeasti valmiiksi.⁶⁵ Seurakunta jaettiin kolmeen piiriin: pohjoiseen, eteläiseen ja läntiseen. Jako tapahtui postipiirien mukaisesti siten, että pohjoiseen piiriin kuului Keimolan, Kivistön, Seutulan ja Vantaa 2:n – johon kuuluivat muun muassa Vantaanpuisto ja Vantaanlaakso – postipiirien muodostama alue. Eteläiseen piiriin kuuluivat Vantaa 1:n ja Helsinki 44:n postipiirien muodostama alue. Läntinen piiri muodostui Askiston, Hämeenkyllän, Friherrsin ja Hämevaaran postipiireistä. Tämä jako merkitsi muutosta alkuperäiseen sikäli, että vuonna 1963 Vantaan – Kaivokselan piiriksi nimetty eteläinen piiri oli ulottunut pohjoisessa aina Koivupäähän asti, kun taas uudessa jaossa koko alkuperäinen Vantaan alue jäi pohjoiseen piiriin. Eteläiseen piiriin kuului nyt Kaivokselan lisäksi Martinkylä, jonka takamaille rakennettiin Martinlaakson lähiötä, samoin kuin myös rakenteilla oleva Myyrmäki, jota tässä vaiheessa kutsuttiin Etelä-Vantaaksi ja jonka alueella myös Louhelan kerrostalolähiö sijaitsi. Hämeenkyllän piiri jäi ennalleen. Uuden jaon tarkoituksenmukaisuutta kuvaa se, että eteläisen piirin väestö kasvoi nopeammin kuin pohjoisen. Jäsenet valittiin maaliskuussa 1968.⁶⁶

Seurakunnan toiminta sai vähitellen puitteet, jotka ryhdittivät sitä. Tämä ei merkinnyt pysähtymistä, sillä muutos oli jatkuva. Työntekijöitä olisi tarvittu koko ajan lisää. Tilojen, kalusteiden ja erilaisten välineiden tarve oli niin suuri, ettei kaikkea voinut millään hankkia kerralla. Uudet työmuodot synnyttivät uusia tarpeita. Esimerkiksi päiväkerhotyön aloittaminen syksyllä 1968 asetti niin tiloille – myös pihoille – kuin kalusteille ja etenkin työntekijöille aivan uusia vaatimuksia. Teknisten välineiden yleistymisen myötä työntekijät toivoivat puhelimia, kirjoitus- ja valoko-

⁶⁴ VSA I Cb 1–2 Kn ptk 8.1.1968 § 10, 12; 26.1.1968 § 6; Kansanaho 1988, 208–215.

⁶⁵ VSA I Cb 1–2 Kn ptk 8.1.1968 § 9; 21.1.1968 § 7; 26.2.1968 § 4.

⁶⁶ VSA I Cb 1–2 Kn ptk 26.2.1968 § 6–7; 18.3.1968 § 9; 13.10.1970 § 6. Kaivokselan kirkkoa ehdotettiin seurakunnan pääkirkoksi sillä perusteella, että sen läheisyydessä asui tässä vaiheessa peräti kolme neljäsosaa väestöstä.

piokoneita, diaheittimiä, levysoittimia ja magnetofoneja.⁶⁷ Laajassa seurakunnassa koneiden ja välineiden yhteiskäyttö oli hankalaa.

Piirijako ja piirineuvostot eivät nekään täyttäneet tehtävänsä aivan toivotulla tavalla. Monet pitivät niitä merkityksettöminä, koska niillä ei ollut taloudellista valtaa. Niiden merkitys oli kuitenkin jo siinä, että niiden avulla laajan ja monenlaisista alueista koostuvan seurakunnan toimintaa oli huomattavasti helpompi hahmottaa. Piirineuvostot toimivat oman alueensa asiantuntijoina ja ideapankkeina. Ne toimivat uudessa seurakunnassa kaksi vuotta. Kirkkoneuvosto lakkautti ne vuoden 1970 alussa, jolloin ne päätettiin korvata epävirallisilla työryhmillä.⁶⁸

Työntekijäkunnan vakinaistuminen, seurakuntapiirien tarkistaminen ja niiden toiminnan arvioiminen, työaloja ohjaavien toimikuntien perustaminen ja muiden rakenteiden muodostuminen loivat puitteet, joissa työtä oli mahdollista tehdä yhä suunnitelmallisemmin ja tavoitteellisemmin.

2. Lapsityön alkuvaiheet

a. Pyhäkoulutyö uudessa seurakunnassa

Vastaperustetun Vantaan seurakunnan pyhäkoulut jatkoivat toimintaansa niiden perinteiden varassa, jotka olivat muodostuneet Helsingin pitäjän seurakunnassa. Uusia pyhäkouluja syntyi kuitenkin lisää sitä mukaa kuin väestö seurakunnan alueella kasvoi. Pyhäkoulusihteeriksi valittu Kaarina Perkola värväsi jatkuvasti väkeä toimintaan. Koivupään pyhäkoulu aloitti toimintansa samana vuonna kuin Vantaan seurakunta. Se oli yksi seurakunnan 19 pyhäkoulusta. Se sai alkunsa, kun Perkola pyysi seurakunnassa aktiivisesti toiminutta Hilda Timosta pitämään pyhäkoulua. Timonen suostui ilahtuen saamastaan kutsusta. Kun pyhäkoulu kokoontui ensimmäisen kerran, mukaan tuli kymmeniä lapsia, jotka täyttivät kokoontumistilaksi annetun yksityiskodin. Pyhäkoulu alkoi kolmella heleällä triangelin helähdyksellä. ”Kellot” kutsuivat lasten omaan jumalanpalvelukseen. Ohjelmaan kuului laulua, raamatunlukua ja rukousta.⁶⁹

Sisällöllisesti pyhäkouluvuosi rakentui kirkkovuoden mukaan: se alkoi adventista ja päättyi tuomiosunnuntaihin. Opetus pohjautui kunkin sunnuntain raa-

⁶⁷ Esim. VSA I Cb 1–2 Kn ptk 11.5.1966 § 11; 14.9.1967 § 6; 7.10.1967 § 13; 18.3.1968 § 12–14.

⁶⁸ VSA I Cb 1–2 Kn ptk 20.1.1970 § 5; Kaarina Perkolan haastattelu 2.9.2010.

matuntekstiin. Vantaan seurakunnan työntekijät korostivat sitä, että pyhäkoulu oli lasten kirkko, lasten jumalanpalvelus. Kirkkovuoden tekstit tuotiin lasten ulottuville havainnollistamalla niitä erilaisin menetelmin. Perkola korosti kerronnan merkitystä: pelkkä liike saattoi tehdä tarinasta mielenkiintoisen. Yksinkertaiset huopahahmot ilman kasvopiirteitä riittivät nekin havainnollistamaan kertomusta. Kerronnan itseisarvo säilyi senkin jälkeen, kun opetuksessa alettiin käyttää dia- ja flanellokuvia. Piirtäminen ja laulut leikkeineen sopivat nekin lasten opetusmenetelmiksi. Opettajat saivat säännöllistä opastusta työhönsä opettajien kokouksissa ja pyhäkoulukursseilla. He oppivat myös toisiltaan. *Pyhäkoululehti* tuki osaltaan toiminnan suunnittelua.⁷⁰

Käytännössä pyhäkoulu kulki kouluvuoden mukaan. Pyhäkoulut alkoivat alkusyksystä. Ne kokoontuivat noin 30 kertaa vuodessa. Syyskausi päättyi juhlaan joulun alla, ja vuodenvaihteeseen sijoittui lyhyehkö tauko. Pyhäkoulut jatkoivat toimintaansa tammikuun alkupuolella. Kevätkauden päätti kevätjuhla. Kevääseen kuului useimpina vuosina lasten pyhäkouluretki. Kesällä oli tauko. Vuoden mittaan perheille järjestettiin omia kirkkohetkiä. Esimerkiksi lokakuun alussa 1966 toimitettiin perhejumalanpalveluksia eri puolilla seurakuntaa. Pyhäkoululaiset osallistuivat niihin tavanomaisen pyhäkouluhetken sijaan.⁷¹

Vantaan seurakunta aloitti toimintansa vuoden 1966 alussa, siis ”kesken kaiken”, ajateltiinpa sitten kirkko- tai kouluvuotta. Lasten elämään muutos tuskin heijastui sen kummemmin: tutut opettajat ottivat heidät joka sunnuntai vastaan samoissa tiloissa kuin ennenkin. Pyhäkoulun päättäjäiset kruunasivat kuluneen vuoden. Kevätjuhla vietettiin oman pyhäkouluryhmän kesken. Opettajat jakoivat palkinnoiksi ahkerille kävijöille Uusia testamentteja ja virsikirjoja. Pienimmät saivat raamatunkertomuksiin pohjautuvia kuvakirjoja.⁷²

Syksyllä toiminnan alkaessa kukin lapsi sai oman pyhäkoulutaulun. Siihen hän sai jokaisella käyntikerralla merkin. Merkki täydensi taulussa olevaa kuvaa. Se saattoi kartuttaa hyvän paimenen lammaslaumaa tai Pietarin kalansaalista. Aiheena saattoi tosin olla jokin muukin lapsille läheinen asia. Esimerkiksi vuonna 1967 Vantaan seurakunta antoi pojille auto- ja tytöille kukkataulun. Se, joka onnistui keräämään runsaasti merkkejä vuoden mittaan, saattoi saada edellä mainitun pienen palkinnon pyhäkoulun päättyessä keväällä.⁷³

Pyhäkoululaiset tekivät myös retkiä. Kohteena oli usein jokin toinen

⁶⁹ Liesmaa 1963, 10; E-V 40/14.10.1976, Olantaputuksesta se alkoi ja Kivistön pyhäkoulu 10-vuotias.

⁷⁰ Kaarina Perkolan haastattelu 8.3.2010

⁷¹ VSA III 7 Db 1 Pyhäk. tke 1966.

⁷² VSA III 7 Db 1 Pyhäk. tke 1966.

seurakunta ja sen kirkko. Kovin kauaksi retket eivät suuntautuneet, vaan lapset saattoivat matkata naapuriseurakuntaan tutustumaan sen kirkolliseen elämään. Usein retket sijoittuivat kevääseen, mutta vuonna 1966 retki järjestettiin vasta lokakuun lopulla. Lapset pääsivät Inkooseen, missä he osallistuivat jumalanpalvelukseen kirkossa ja juhlatilaisuuteen paikallisessa kansakoulussa. Mukana oli 49 retkeläistä.⁷⁴

Joulujuhla oli merkittävä pyhäkoulutapahtuma. Koska seurakunta oli laaja, ensimmäisenä vuonna päädyttiin pitämään alueellisia juhlia. Ne järjestettiin kuitenkin samana päivänä kaikissa pyhäkouluissa. Juhlaan kuului lasten esityksiä ja tarjoilu. Kaikki pyhäkoululaiset saivat joulupussin ja *Lasten Joulukirkko* -lehden.⁷⁵

Monen pyhäkoulun toiminta alkoi Koivupään tapaan yksinkertaisesti siten, että joku vapaaehtoinen ryhtyi pitämään pyhäkoulua. Lapsia riitti kasvavilla alueilla, ja vanhemmat lähettivät heitä mielellään pyhäkouluun. Kristillisiä perinteitä pidettiin tärkeinä asuinpaikan vaihtuessaakin, eikä lapsilla ollut kilpailevia ajanvietteitä. Pyhäkoulu oli viikon kohokohta, johon nuorimmat seurakuntalaiset osallistuivat innokkaasti. Etenkin maaseutumaisilla alueilla pyhäkoululaisten ikäjakauma oli laaja. Pienimmät olivat vain muutaman vuoden ikäisiä, kun taas vanhimmat lähenivät rippikouluikä.⁷⁶

Ensimmäisenä työ kautena Vantaan seurakunnan pyhäkoulut toimivat pohjoisessa piirissä Västrassa, Kivistössä, Seutulassa, Katriinankodissa ja Kesäkylässä. Eteläisessä piirissä pyhäkouluväki kokoontui Koivupäässä, Vantaalla, Kaivokselassa sekä Martinkylässä Vihertiellä ja Partiomajalla. Läntisen piirin pyhäkoulut pidettiin Askistossa, Hämeenkylässä ja Friherrsissä. Seutulassa oli käytössä kappeli samoin kuin Kaivokselassa. Myös Friherrsissä kokoonnuttiin seurakunnan tiloissa. Kaivokselassa ja Askistossa oli käytössä kerhuhuone. Kodeissa pidettävät pyhäkoulut olivat hyvin tavallisia. Ensimmäisenä vuonna pyhäkoululaiset suunnistivat muun muassa Dikerteille Koivupäässä, Söderbergeille Seutulassa ja Saloille Västrassa. Opettajia oli yhteensä 32. Tässä vaiheessa pyhäkouluja toimi eniten pohjoisessa piirissä. Niitä oli yhdeksän, eteläisessä piirissä taas seitsemän ja läntisessä viisi. Vuonna 1967 pyhäkouluja oli kaksi enemmän kuin edellisellä vuonna. Kivistöön oli saatu kirkko ja Västraan kerhuhuone. Kotinsa pyhäkoululle olivat avanneet Kotrot Kannistosta, Huuselat ja Esteri Väkiparta Seutulasta sekä Hämäläiset Honkasuolta.⁷⁷

⁷³ VSA III 7 Db 1 Pyhäkoulun tke1966, 1969–1970.

⁷⁴ VSA III 7 C 1 Pyhäk.tk ptk 14.4.1967 § 3; 7 Db 1 pyhäk. tke 1966.

⁷⁵ VSA III 7 Db 1 Pyhäk. tke 1966.

⁷⁶ E-V 2/12.1.1978, Kaikki pyhäkoulut eivät kokoonnu sunnuntaisin; E-V 2/12.1.1978, ”Vanhat” pyhäkoululaiset kaipaavat aktivointia.

⁷⁷ VSA III 7 Db 1 Pyhäk. tke 1966, liite opettajista; Pyhäk. tke 1967, liite opettajista. Itse tke puuttuu.

Kaivokselan lähiö valmistui asuintalojen osalta vuonna 1966. Samoihin aikoihin valmistuivat ensimmäiset tornitalot Vantaalle. Tarkoituksena oli rakentaa Kaivokselan kaltainen lähiö, jossa rivitalot kuitenkin korvaisivat torneja ympäröivät matalat kerrostalot. Tämä asuinalue nimitettiin myöhemmin Vantaanpuistoksi. Louhela sai ensimmäiset talonsa vuonna 1966. Uusille alueille muutti nuoria pareja ja lapsiperheitä, joten pyhäkouluväki oli valppaana: se pyrki löytämään toimitilat sieltä, minne uudet asukkaat muuttivat. Kerrostalojen hyvä puoli oli siinä, että niihin suunniteltiin myös kerhotiloja, joita seurakunta sai ostaa, vuokrata tai käyttää ilmaiseksi taloyhtiön luvalla. Alkuvaiheessa Kaivokselan pyhäkoulut riittivät kattamaan Louhelan lasten tarpeet. Myös perinteisellä maaseudulla kaivattiin uusia pyhäkouluja ja opettajia, sillä sielläkin asukasluku kasvoi koko ajan, joskin lähiöitä hitaammin.⁷⁸

Pyhäkoulunopettajan ei tarvinnut olla kasvatustyön ammattilainen. Siitä saattoi olla apua, jos itsellä oli lapsia, mutta myös nuori saattoi omalla tavallaan saavuttaa lasten luottamuksen. Hänellä oli vielä ”siskon” tai ”veljen” luonnollinen läheisyys lapsen maailmaan. Toiminnassa olikin mukana hyvin erilaisia opettajia. Joillakuilla heistä oli jokin kirkollinen tai kasvatusalun koulutus, mutta suurin osa teki päätyökseen jotakin aivan muuta. Joukossa oli monenlaisia osajia kotiäideistä sairaanhoitajiin ja kirjanpitäjiin. Osa oli jo eläkkeellä. Enemmistö opettajista oli naisia, mutta joukossa oli myös miehiä. Jälkimmäisiä kaivattiin koko ajan lisää, sillä kokemus oli osoittanut, että miehet vetivät poikia mukaan toimintaan. Hyvin tavallista oli sekin, että pariskunta piti yhdessä pyhäkoulua. Esimerkiksi Aatos ja Seija Katainen toimivat pyhäkoulunopettajina Kaivokselassa. Opettajan työn lähtökohtana oli useimmiten henkilökohtainen vakaumus ja Jeesuksen antama lähetyskäsky.⁷⁹

Mukaan saattoi tulla sellainenkin, joka ei vielä halunnut itse opettaa: pienten riisumisessa ja pukemisessa, taulujen valmistamisessa ja vahtimestarina toimimisessa riitti puuhaa kaikenlaisille avustajille. Avustajat, joita kutsuttiin apuopettajiksi, olivat usein entisiä pyhäkoululaisia. He kasvoivat vuosien myötä uusiin tehtäviin. Osa heistä toimi vanhempiansa tai isovanhempiansa apuna, osa jonkun muun. Tällaisia työhön kasvaneita opettajia olivat ensimmäisinä vuosina Perkolan oma tytär Päivi, Aila Viderholm sekä Partiomajalla Aino Juvosen apuna toiminut Maarit Askolin. Aimo Haaviston tytär Kirsti osallistui pyhäkoulun pitämiseen Kaivokselassa.⁸⁰

⁷⁸ Esim. VSA I Cb 1–2 Kn ptk 8.9.1969 § 4; III 7 Db 1 Pyhäk. tke 1966; Kaarina Perkolan haastattelu 2.9.2010; Iltanen 1994, 85–88.

⁷⁹ VSA III 7 Db 1 Pyhäk. tke 1966; Kaarina Perkolan haastattelu 8.3.2010 ja 2.9.2010; SS 7/15.2.1973, Paimenia puuttuu – lapsia riittää.

⁸⁰ VSA III 7 Db 1 Pyhäk. tke 1966, 1969; Kaarina Perkolan haastattelu 8.3.2010 ja 2.9.2010; SS 7/15.2.1973, Paimenia puuttuu – lapsia riittää.

Koska opettajan tehtävä oli vapaaehtoinen ja työtä teki taustaltaan varsin heterogeeninen joukko, koulutuksen ja virkistystoiminnan asema korostui. Koulutusta järjestettiin monella eri tasolla: seurakunnan, rovastikunnan, hiippakunnan ja kokonaiskirkon. Seurakunta järjesti opettajille harjoituskokouksia, perus- ja jatkokursseja sekä myös vierailuja ja retkiä toisiin seurakuntiin. Näiden retkien tarkoituksena oli virkistää opettajia ja antaa voimaa pyhäkoulutyöhön. Valmistaessaan pyhäkoulua opettaja sai usein itsekin eväitä viikon varrelle. Perkolan mukaan oma hengellinen elämä tuli samalla hoidetuksi, kun pohti Raamatun äärellä, miten välittäisi sen sanomaa lapsille.⁸¹

Vantaan seurakunnan pyhäkoulunopettajat osallistuivat vuonna 1966 yhteensä neljään harjoituskokoukseen. Kokouksissa valmisteltiin tulevien pyhäkoulutuntien aiheita. Joku osallistujista saattoi pitää näytetunnin eli jonkinlaisen demonstraation pyhäkouluhetkestä. Hän saattoi selvittää aiheeseen liittyvää tekstiä tai vaikkapa esitellä jotakin erityistä toimintamuotoa, esimerkiksi musiikkipyhäkoulua. Äänessä saattoi olla ulkopuolinen kouluttaja, pyhäkoulupastori, sihteeri tai johonkin erityiseen menetelmään perehtynyt pyhäkoulunopettaja. Keskustelu ja aiheen pohtiminen olivat tärkeitä. Ilmapiiri oli enimmäkseen avoin, eikä vaikeidenkaan näkökulmien esille tuomista pelätty. Näiden kokousten merkitys oli suuri, sillä ne antoivat varmuutta astua lasten, ja joskus aikuistenkin, eteen. Ne takasivat myös sen, että opetus pysyi kirkon opetuksen mukaisena ja lapsen kehityksen huomioon ottavana.⁸²

Seurakunta järjesti pyhäkoulun peruskursseja uusille opettajille ja jatkokursseja kokeneemmille. Vuonna 1966 pyhäkoulukurssit pidettiin Kaivokselassa heti tammikuussa. Nelipäiväisillä kursseilla oli 23 osallistujaa, joista 16 sai todistuksen. Oletettavasti mukana oli myös jo kurssitettuja opettajia. Kurssin johtajana toimi Pyhäkouluyhdistyksen kenttäsihteeri pastori Kauko Vääntinen. Kurssit järjestettiin illansuussa, kun työpäivä muualla oli tehty. Ne alkoivat hartaudella, johon liittyi ehtoollisen vietto. Itse luennoilla käsiteltiin pyhäkouluun liittyviä perusasioita, kuten raamattuopetusta ja ryhmän ohjaamista. Luennon saattoi korvata näytetunti.⁸³

Vantaan pyhäkouluväki osallistui mahdollisuksiensa mukaan valtakunnalliseen toimintaan. Kesäkuun 1966 alussa Perkola ja neljä muuta opettajaa suunnistivat Kouvolaan, missä pidettiin Pyhäkouluyhdistyksen kesäjuhla ja siihen liittyvät koulutuspäivät. Joukko muuta pyhäkouluväkeä seurasi heitä hiukan myö-

⁸¹ Kaarina Perkolan haastattelu 8.3.2010 ja 2.9.2010; SS 7/15.2.1973, Paimenia puuttuu – lapsia riittää.

⁸² VSA III 7 Db 1 Pyhäk. tke 1966; Kaarina Perkolan haastattelu 8.3.2010 ja 2.9.2010.

⁸³ VSA III 7 Db 1 Pyhäk. tke 1966; Kaarina Perkolan haastattelu 8.3.2010 ja 2.9.2010.

hemmin osallistuakseen juhlaan päiväselään. Mukana oli 26 henkeä. Juhlan ja koko vuoden 1966 aihe oli ”Ihminen – Jumalan kuva”. Nämä kirkon lapsi- ja nuorisotyön yhteiset vuosiaiheet olivat syntyneet Pyhäkouluyhdistyksen aloitteesta 1960-luvun alkupuolella. Niitä noudattivat myös koko nuorisotyön kenttä ja Suomen Lähetysseura. Vuosiaihe vaikutti muun muassa pyhäkouluopetukseen ja opettajien koulutukseen. Yhdistys toimi tässä vaiheessa varsin aktiivisesti seurakunnissa. Kun pyhäkoulun työkausi alkoi Vantaalla syksyllä 1966, pastori Vääntinen oli mukana yhteisessä kokoontumisessa. Kaivoksen kappelissa nautitun ehtoollisen jälkeen osallistujat siirtyivät Holmaan, missä Vääntinen luennoi aiheesta ”Lapsen Jumalakuva”.⁸⁴

Opettajat viettivät monenlaisia juhlia. Ensimmäisen vuoden joulujuhla vietettiin lasten juhlien jälkeen Partiomajalla. Opettajat saivat kiitokseksi työstään Jaakko Haavion kirjan *Opettaja kertoo Vapahtajasta*. Tämän lisäksi seurakunta tilasi heille kolme lehteä: *Pyhäkoululehden*, *Lasten Pyhäkoululehden* ja *Kotimaan*.⁸⁵

b. Pyhäkoulutoimikunta aloittaa työnsä

Vantaan seurakunnan pyhäkoulutoimikunta kokoontui ensimmäisen kerran huhtikuussa 1967. Pyhäkoulutyön johtoon asetun Jukka Tuomisen ja pyhäkoulusihteeri Kaarina Perkolan lisäksi mukana olivat rovasti Aimo Haavisto, joka toimi tässä vaiheessa oppikoulun lehtorina, teologian ylioppilas Asta Veteli, Irma Kojo ja Kaija Leppänen. Puheenjohtajaksi toimikunta valitsi Haaviston ja sihteeriksi Vetelin. Pian toimikunta kuitenkin totesi, että Perkolan kannatti hoitaa sihteerin tehtävät, koska se tuki hänen työtään.⁸⁶

Toimikunta päätti kokouksissaan monista käytännön kysymyksistä, jotka toistuivat vuosittain. Pyhäkoululaisten kevätretki ja -juhlat lähestyivät jälleen, mikä merkitsi monenlaisten suurten ja pienten asioiden huomioon ottamista. Lisäksi oli sovittava opettajien juhlasta. Syyspuolella olivat vuorossa syyskaudelle tärkeät asiat. Toimikunta päätti opettajien koulutuksesta, lasten osallistumistauluista, joululahjoista ja juhlista. Lisäksi oli laadittava ehdotus talousarvioksi seuraavalle vuodelle. Erityisen tärkeänä toimikunta piti sitä, että pyhäkoulusihteerin virka saataisiin päätoimiseksi, sillä työmäärä kasvoi koko ajan. Kirkkoneuvosto puolsi hanketta,

⁸⁴ VSA III 7 Db 1 Pyhäk. tke 1966; Kansanaho 1988, 238.

⁸⁵ VSA III 7 Db 1 Pyhäk. tke 1966.

⁸⁶ VSA I Cb 1–2 Kn ptk 24.2.1966 § 8; III 7 C 1 Pyhäk.tk ptk 15.4.1967 § 1; 12.5.1967 § 2. Ks. liite 7.

mutta seurakunta ei saanut päätoimista sihteeriä vielä tässä vaiheessa.⁸⁷

Lasten retkikohteeksi valittiin vuonna 1967 Korson kirkko. Ohjelmassa oli muun muassa lasten jumalanpalvelus, erilaisia ohjelmanumeroita sekä ahkerien pyhäkoululaisten palkitseminen. Kaarina Perkola oli laatinut opettajia ja lasten vanhempia varten retkisuunnitelman. Seurakunta kustansi linja-autot, joilla retkeläiset pääsivät helposti ja turvallisesti perille. Pienten lasten kanssa liikuttaessa turvallisuutta oli muutoinkin ajateltava. Retkelle osallistuville lapsille ei asetettu ikärajaa, mutta järjestäjät päättivät, että kymmentä lasta kohden tuli olla mukana yksi vanhempi henkilö.⁸⁸

Kevätjuhlia varten toimikunta päätti esittää tilattavaksi *Sinikello*-lehtiä. Opettajat tarvitsisivat myös vuosimerkkejä, joita jaettiin pyhäkoululaisille yhden, kolmen, viiden, seitsemän ja kymmenen pyhäkouluvuoden jälkeen. Samoin heidän tehtäväkseen annettiin niiden lasten valitseminen, jotka ansaitsivat palkinnon ahkeruudestaan.⁸⁹

Toimikunta päätti lähettää kymmenisen opettajaa Kuopiossa kesäkuun alussa pidettäville kaksipäiväisille pyhäkoulun kesäjuhlille ja niiden yhteydessä pidettäville viisipäiväisille koulutuspäiville. Kustannukset se päätti maksaa pyhäkoulu-työhön varatuista koulutusmäärärahoista. Jostain syystä Kuopion koulutuspäiville eikä juhlaankaan osallistunut muita kuin Perkola, hänkin Pyhäkouluyhdistyksen kustantamana. Saattaa olla, että pitkä matka muodostui monelle ongelmaksi käytännön syistä. Seuraavien vuosien osanotto Vaasassa ja Oulussa jäi yhtä niukaksi. Oulun osalta vuonna 1969 nimenomaan kirkkoneuvosto oli ratkaisevassa asemassa, sillä se päätti olla lähettämättä ketään juuri sen vuoksi, että matka vei aikaa ja kustannukset muodostuivat suuriksi.⁹⁰

Opettajien oma kevätretki suuntautui vuonna 1967 Hämeenkyllän kirkkoon, jossa he osallistuivat jumalanpalvelukseen ja juhlatilaisuuteen. Juhlassa huomioitiin Jukka Tuominen, joka oli jättämässä tehtävänsä Vantaalla. Ohjelmaan kuului myös Pyhäkouluyhdistyksen myöntämien ansiomerkkien luovuttaminen Perkolalle 20 vuoden ja Hilda Timoselle kymmenen vuoden työstä pyhäkoulun hyväksi.⁹¹

Sekä aikuisten ansiomerkit että lasten vuosimerkit olivat Pyhäkouluyhdistyksen käyttöön ottama tapa antaa tunnustusta. Se oli jo kauan jakanut kunniakir-

⁸⁷ VSA I Db 1–2 Kn ptk 14.7.1967 § 4; III 7 C 1 Pyhäk.tk ptk 31.8.1967 § 2–12.

⁸⁸ VSA III 7 C 1 Pyhäk.tk ptk 14.4.1967 § 3; 2.5.1967 § 5.

⁸⁹ VSA III 7 C 1 Pyhäk.tk ptk 14.4.1967 § 4–6.

⁹⁰ VSA I Cb 1–2 Kn ptk 4.6.1968 § 6; III 7 C 1 Pyhäk. tk ptk 14.4.1967 § 2; 31.8.1967 § 4; 30.8.1968 § 4; 2.9.1969 § 2.

⁹¹ VSA III 7 C1 Pyhäk.tk ptk. 14.4.1967 § 7; 12.5.1967 § 3.

joja pitkään työtä tehneille pyhäkoulunopettajille, ja merkit oli otettu käyttöön vuonna 1951. Merkin sai aina kymmenen vuoden palvelusta 50 vuoteen asti. Kunniakirjat jaettiin 25 ja 50 vuoden palvelusta. Lasten merkit olivat erivärisiä. Ensimmäisen vuoden jälkeen saatu harmaa merkki ei ehkä nostattanut kovin suurta kunnianhimoa, mutta väri kirkastui ajan myötä, ja viimeistään viiden tai seitsemän vuoden jälkeen saatu kupari- tai hopeamerkki innosti monet tavoittelemaan ”kultaista kymppiä”.⁹²

Seurakuntien pyhäkoulutoimikunnat oli perustettu sen jälkeen kun laajennettu piispainkokous oli hyväksynyt pyhäkoulupapin ohjesäännön joulukuussa 1946. Vantaan seurakunnan pyhäkoulutoimikunta laati oman työalaa koskevan ohjesääntönsä vuonna 1968 hiippakunnallisen malliohjesäännön pohjalta. Pyhäkoulusihteerin johtosääntö uusittiin vuonna 1970 tehtävän laajennuttua koskemaan myös lähetystyötä. Käytännön asioista päättämisen lisäksi pyhäkoulutoimikunnan kokouksiin sisältyi aina myös hartaudellinen osuus. Ne alkoivat virrellä tai pyhäkoululaululla. Tämän jälkeen seurasi puheenjohtajan tai sihteerin pitämä hartaus tai raamatunlukua ja rukous. Aloitukset olivat vaihtelevia – joskus toimikunta osallistui jopa radion iltahartauteen. Kokoukset päättyivät virteen ja rukoukseen tai Herran siunaukseen.⁹³

c. Pyhäkoulutyössä yhdistyvät vanhat perinteet ja uudet aatteet

Syksyllä 1967 Helsingin pitäjän seurakuntien pyhäkoulunopettajat osallistuivat koulutustilaisuuteen Korsossa. Kauko Vänttinen luennoi aiheesta ”Miten lapsi oppii?”. Hän korosti sitä, että lapsen kielellinen ymmärtäminen oli toisenlaista kuin aikuisen. Lapsi ei ymmärtänyt abstrakteja käsitteitä. Hänen kielitajunsa oli konkreettinen ja sanavarastonsa niukka aikuiseen verrattuna. Lapsen oppimiseen vaikutti hänen kokemusmaailmansa ja se, millaisia virikkeitä hän sai perheessään ja kasvuympäristössään. Hän oppi jäljittelemällä vanhempiaan ja muita tärkeitä aikuisia. Aisteista näkö oli tärkein. Vänttinen esitti prosenttilukuja todeten, että 90 prosenttia opetetusta välityi silmien kautta. Kuullusta oppija muisti vain 10 prosenttia, kun taas nähdystä hän muisti 30 prosenttia. Jos käytössä olivat sekä silmät että korvat, oppija saattoi muistaa jopa 50 prosenttia. Tämä oli huomioitava erityisesti lasten osalta. Heidän oli saa-

⁹² Kansanaho 1988, 194.

⁹³ VSA I Cb 1–2 Kn pkt 8.1.1968 § 10; 26.1.1968 § 6, liitteet Helsingin hiippakunnan pyhäkoulutyön ohjesääntö 25.1.1968, Rovastikunnan ohjesääntö ja Helsingin hiippakunnan pyhäkoulutoimikunnan suosittelema seurakunnan pyhäkoulutyön malliohjesääntö; 8.9.1970 § 5, liite Vantaan seurakunnan pyhäkoulu- ja lähetyssehteerin viran johtosääntö. Kyseessä on ensimmäinen säilynyt oma johtosääntö; III 7 C 1 Pyhäkoulutoimikunnan pöytäkirjat vuosilta 1966–1984. Ks. liitteet 16 ja 17.

tava osallistua koko olemuksellaan, ei vain korvillaan. Enää ei toiminut malli, jossa aikuinen puhui ja lapsi osallistui vain alku- ja loppurukouksiin sekä virsiin. Vänntisen mukaan lapselle oli tärkeää antaa hyviä kokemuksia, sillä ne ohjasivat hänen myöhempiä valintojaan.⁹⁴

Koulutuspäivä jatkui Aimo Haaviston johtamalla keskustelulla. Esiteytyissä puheenvuoroissa tulivat hyvin esille niin opettajan työn pulmat kuin oivalluksetkin. Joku totesi, etteivät pyhäkoulunopettaja ja lapsi saaneet olla kuin kaksi summussa liikkuvaa laivaa, jotka lähettivät äänimerkkejä toisilleen, mutta eivät koskaan kohdanneet. Joku toinen koki ongelmaksi sen, että oppilaat olivat kovin eri-ikäisiä. Toiset antoivat neuvoja oman kokemuksensa perusteella: luokkiin jako ei aina ollut edes paras ratkaisu, vaan vanhimpia tuli käyttää pienimpien apuopettajina. Lasten iästä riippumatta yksinkertaiset linjat olivat opetuksessa parhaat. Joku opettaja koki saaneensa niin paljon toisilta, että toivoi yhteistä valmistelukokousta ennen jokaista pyhäkoulutuntia. Lopuksi opeteltiin vielä uusia laululeikkejä Aune Ojansivun johdolla ja kuunneltiin viulunsoittoa.⁹⁵

Koulutuspäivän sisällöstä voi huomata, että uudenlainen lapsen kehityksen tuntemisesta lähtevä pedagogiikka oli saavuttamassa arjen. Se otti huomioon lapsen kokonaisvaltaisuuden, ja perinteinen näkemys siitä, että lapsen piti istua hiljaa ja kuunnella, oli väistymässä. Nykyaikaisista yhteistoiminnallisen oppimisen muodoista ei vielä tiedetty mitään, mutta käytännössä sekä pyhäkoululaiset että heidän opettajansa opettivat toisiaan ja oppivat toisiltaan.

Kehtoluokkatyöllä tarkoitettiin aivan pienten lasten ja heidän perheitensä parissa tehtävää työtä. Yksinkertaisimmillaan työ tarkoitti sitä, että seurakunnan työntekijät kävivät kodeissa tervehtimässä pikkulapsia ja heidän vanhempiaan. Eino Sormunen oli esitellyt Englannissa käytössä ollutta työmuotoa jo 1930-luvulla. Vantaan seurakunnassa kehtoluokkatyön asemaa käsiteltiin heti ensimmäisinä vuosina. Kaarina Perkola oli perehtynyt siihen vuosikymmenen alussa ja jopa tehnytkin sitä. Palaute oli ollut erittäin myönteistä: vanhemmat olivat ilahtuneet, kun heidän lastaan muistettiin henkilökohtaisesti. Perkola esitteli työmuotoa kirkkoneuvoston jäsenille erilaisten materiaalien avulla kesäkuussa 1967. Asiaan suhtauduttiin varsin myönteisesti. Kehtoluokkatyölle esitettiin jopa määrärahaa vuoden 1968 talousarvioon. Helsingin seurakuntien mallin mukaan laskettiin, että yksi marka lasta kohden riittäisi. Kaiken kaikkiaan olisi tarvittu 2 500 markkaa. Resurssit eivät kuitenkaan

⁹⁴ HYL 37/27.10.1967, Helsingin pitäjän pyhäkoulunopettajat Korsossa.

⁹⁵ HYL 37/27.10.1967, Helsingin pitäjän pyhäkoulunopettajat Korsossa.

riittäneet työmuodon käynnistämiseen. Seurakunnassa yritettiin organisoida ”pieno-kaistyötä” vielä vuonna 1969, mutta tuloksetta. Keskustelu kehtoluokkatyöstä hiljeni useaksi vuodeksi. Asia ei kuitenkaan unohtunut.⁹⁶

Pyhäkoulutoiminta ja lähetystyö liittyivät perinteisesti kiinteästi toisiinsa. Pyhäkoulu- ja lähetysseurain virat oli usein yhdistetty – kuten Vantaan seurakunnassakin vuodesta 1969 alkaen. Tämä saattoi johtua aiemman yhdistystoiminnan perinteistä. Molempia työmuotoja olivat kannatelleet vapaaehtoiset, usein samat toimijat. Pyhäkoulutoiminnassa oli vaikuttanut 1800-luvun lopulla kirkollisen, opetuksen painottuvan linjan lisäksi myös herätyskristillinen suuntaus, joka oli ollut osa sisälähetystyötä. Sisälähetymisen pyhäkoulutoiminnan taustalla oli vaikuttanut sosiaalisten syiden lisäksi evankelioimisen ajatus. Monet kristilliset yhdistykset ja herätysliikkeiden kansanopistot olivat jo pitkään järjestäneet yhteistä koulutusta pyhäkoulun ja lähetystyön parissa toimiville. Suomen Lähetysseuran kurssikeskuksessa Längelmäen Päiväkummussa järjestettiin useana vuonna kursseja, joille osallistui myös Vantaan pyhäkoulunopettajia. Seurakunta tilasi opettajille usean vuoden ajan Suomen Lähetysseuran julkaiseman *Totto*-lehden, joka oli aiemmalla nimeltään *Lasten Lähetyslehti*.⁹⁷

Vuoden 1967 lopulla Pyhäkouluyhdistys lähetti seurakunnille kirjeen, jossa se kertoi suunnitelmista kutsua työntekijä Ambo-Kavangon kirkosta Suomeen kouluttautumaan pyhäkoulunohjaajan tehtävään. Kutsuttavan työntekijän koulutusai-ka tulisi olemaan kaksi vuotta. Ambo-Kavangon piispa oli suhtautunut ehdotukseen myönteisesti. Nyt oli toivomuksena taloudellisen tuen järjestäminen. Pyhäkouluvä-keä ja lastentarhanopettajia pyydettiin sitoutumaan hankkeeseen yhden markan kan-natusmaksulla vuodessa. Seurakuntia kehoitettiin keräämään kolehteja asian hyväksi, sillä niiden välityksellä se tulisi tunnetuksi. Vantaan seurakunnan pyhäkouluopettajat lähtivät hankkeeseen mukaan, mikä näkyi seuraavien vuosien toiminnassa.⁹⁸

d. Kasvun iloa ja huolta pyhäkoulutyössä

Pyhäkoulutyön kiihkeä kasvu tuotti työntekijöille sekä iloa että huolta. Se näkyi muun muassa erilaisten tapahtumien osanottajamäärissä. Lasten retkelle Helsingin

⁹⁶ VSA I Cb 1–2 kn ptk 29.6.1967 § 17; 14.9.1967 § 4; 20.11.1969 § 5; Kaarina Perkolan haastattelu 2.9.2010; Kansanaho 1988, 195.

⁹⁷ VSA III 7 Db 1 Pyhäk. tke 1969–1972; Kansanaho 1988, 34–41, 279.

⁹⁸ Esim. VSA III 7 Db 1 Pyhäk. tke 1974–1975. Erilaisten tapahtumien tuotto meni Shivuten hyväksi.

pitäjän kirkkoon vuonna 1968 osallistui 294 henkeä, joista noin 30 oli aikuisia. Seuraavana vuonna oli Sipooseen lähtijöitä jo 401. Ensimmäinen perheleiri järjestettiin kesällä 1968, ja se sai suuren suosion. Kolmipäiväinen leiri järjestettiin Holman leirikeskuksessa heinäkuun lopulla. Kaarina Perkola toimi leirin johtajana ja vastasi sen suunnittelusta. Leiri oli maksuton. Leirin suosion johdosta sellainen järjestettiin myös seuraavan vuoden elokuussa. Leirille osallistui noin 80 henkeä.⁹⁹

Työn johtamisessa tapahtui vain vähän muutoksia. Kun Haavistosta tuli kirkkoherra vuoden 1968 alussa, pyhäkoulutoimikunta kaipasi lisää miehiä joukkoonsa. Tuomisen lähdön jälkeen Haavisto oli ollut ainoa miespuolinen jäsen. Pyhäkoulunopettaja Eino Littunen Västrasta aloitti toimikunnassa. Muutoin kokoonpano säilyi ennallaan. Pyhäkoulusihteerin palkkiota nostettiin vuoden 1968 alussa, mutta se oli yhä liian pieni työmäärään nähden. Perkola hoiti tehtävää edelleen toisen toimen ohessa. Vuoden 1969 alussa tehtävästä tuli päätoiminen, ja siihen valittiin edelleen Kaarina Perkola kahdeksan hakijan joukosta.¹⁰⁰

Seurakunta sai kerhohuoneiston käyttöönsä Louhelasta vuonna 1969, ja kirkkoherra vastasi siellä pidettävästä pyhäkoulusta. Aili Uimonen aloitti työn Martinlaakson lähiössä, johon ensimmäiset asukkaat olivat päässeet muuttamaan elokuussa 1969. Kaivokselan kirkko vihittiin käyttöön joulukuussa 1969. Niin lapset kuin aikuiset saivat viettää joulujuhlan sen uusissa tiloissa.¹⁰¹

Uusien pyhäkoulunopettajien saaminen oli huolenaihe. Vuonna 1968 pyhäkoulutoimikunta kääntyi muun muassa rippikoulutyössä toimivien Luumin ja Erelän puoleen siinä toivossa, että uusia opettajia saataisiin kasvavista nuorista. Opettajien määrä kasvoi vähitellen. Pyhäkouluja oli vuoden 1969 lopussa 24, opettajia 46 ja lapsia kirjoilla 1 100. Tämä tarkoitti keskimäärin noin kahta opettajaa ja 45–46 lasta ryhmää kohden. Käytännössä lapsimäärät vaihtelivat suuresti ryhmittäin. Samoin on otettava huomioon, että kaikki lapset eivät olleet mukana joka kerta. Seuraavana vuonna pyhäkoulujen ja lasten määrä säilyi ennallaan, mutta opettajien määrä kasvoi 57:ään.¹⁰²

Pyhäkoululaisten osuus seurakunnan alueella asuvasta väestöstä oli vuonna 1969 noin neljä prosenttia. Vuoden 1970 kuluessa Vantaan seurakunnan alu-

⁹⁹ VSA III 7 C 1 Pyhäk.tk ptk 6.5.1968, § 3; 30.8.1968 § 3; 17.4.1969 § 6; 2.9.1969 § 2; 7 Db 1 Pyhäk. tke 1969; Kaarina Perkolan haastattelu 8.3.2010.

¹⁰⁰ VSA I Cb 1–2 Kn ptk 22.4.1968 § 14; 23.9.1968 § 8; III 7 C 1 Pyhäk. tk ptk 30.8.1968 § 11–12; 23.2.1969 § 3. Ks. liite 7.

¹⁰¹ VSA I Cb 1–2 Kn ptk 24.11.1969 § 3; III 7 Db 1 Pyhäk. tke 1969, liite opettajista. Vuoden 1968 tke ja liite opettajista puuttuvat; K-U 140/16.12.1969, Kaivokselan kirkko vihittiin; Toivakka & Hako 2009, 120.

¹⁰² VSA III 7 C 1 Pyhäk.tk ptk 6.5.1968 § 11; III 7 Db 1 Pyhäk. tke 1969–1970. Ks. liite 1.

eella asuva väestö kasvoi 20 prosenttia. Pyhäkoululaisten osuus väestöstä laski kolmeen ja puoleen prosenttiin. Kyseessä oli kuitenkin rajun väestönkasvun aiheuttama muutos, eikä laskusuunta jäänyt tässä vaiheessa pysyväksi. Koko maan väestöstä pyhäkoululaisia oli vuonna 1969 neljä ja puoli ja vuonna 1970 hiukan yli 4 prosenttia.¹⁰³

Koulutus jatkui vireänä. Pyhäkoulukurssit järjestettiin vuosiaiheen tiimoilta: vuonna 1968 aiheena oli ”Raamattu - Jumalan sana” ja 1969 ”Palvelu”. Myös harjoituskokoukset jatkuivat. Niiden määrä kasvoi vuosien varrella. Vuonna 1969 järjestettiin jo kahdeksan kokousta. Helsingin pitäjän rovastikunnallista pyhäkoulunopettajien päivää vietettiin Holmassa syksyllä 1969. Vantaan seurakunta vastasi ohjelmasta, johon kuului hartaus, luentoja, keskustelua ja musiikkia. Järjestäjät olivat rakentaneet tilaisuuteen myös pyhäkoulunäyttelyn. Vuonna 1970 opettajat osallistui-
vat rovastikunnalliseen pyhäkoulupäivään keväällä Tikkurilassa ja syksyllä Korsossa. Hiippakunnallinen opintopäivä järjestettiin lokakuussa Huopalahden kirkossa.¹⁰⁴

Opettajille oli tarjolla muutakin ohjelmaa ja virkistystä. Längelmäellä järjestettiin pyhäkoulukurssi elokuussa 1968. Pyhäkouluopisto puolestaan järjesti vuosittaisen lomakurssin Luther-kodissa. Kurssi pidettiin kesällä, ja se kesti kymmenisen päivää. Kumpaankin tapahtumaan päätettiin lähettää muutamia osallistujia. Seurakunta järjesti linja-autokuljetuksen Hyvinkäällä kesäkuussa 1969 pidetyille lähetysjuhlille.¹⁰⁵

Vantaan seurakunnan pyhäkouluväki piti yhteyttä muihin seurakuntiin. Luontevia yhteistyökumppaneita olivat muut Helsingin maalaiskunnan seurakunnat. Yhteistyö seurakuntien kesken ei ollut yksinomaan helppoa, vaan tässä oman identiteetin vahvistamisvaiheessa erilaiset näkemykset ja tavat toimia törmäsivät yhteen. Yhteinen talous sekä yhdisti että erotti. Yhteydenpitoa harrastettiin myös muiden lähiseurakuntien kanssa. Kanta-Espoon opettajat olivat vierailleet Vantaan opettajien kokouksessa Holmassa marraskuussa 1967. Vuonna 1968 Vantaan opettajien syysretki suuntautui puolestaan Espooseen. Vierailut jatkuivat seuraavina vuosina.¹⁰⁶

Pyhäkoulun valtakunnallista kesäjuhlaa vietettiin vaihteeksi eteläisessä

¹⁰³ VSA I Cb 1–2 Kn ptk 8.9.1970 § 4, liite Vuoden 1971 talousarvioehdotuksen yleisperustelut; 7 Db 1 Pyhäk. tke 1969–1970; Erilaisia tilastoja v.1966– Tilastotietoja vv. 1966–1976; SELK 1967–1971, 156.

¹⁰⁴ VSA III 7 C 1 Pyhäk.tk ptk 15.1.1968 § 2–3; 30.8.1968 § 8; 23.2.1969 § 4; III 7 Db 1 Pyhäk. tke 1969–1970; III 7 H 1 Kutsu rovastikunnalliseen pyhäkoulunopettajien päivään 26.9.1969; Kansanaho 1988, 241.

¹⁰⁵ VSA III 7 C 1 Pyhäk.tk ptk 6.5.1968 § 5–6; 17.4.1969 § 3.

¹⁰⁶ Esim. VSA I Cb1–2 Kn ptk 25.10.1966 § 8; III 7 C 1 Pyhäk.tk ptk 31.8.1967 § 6; 30.8.1968 § 13; 2.9.1969 § 4; III 7 Db 1 Pyhäk. tke 1969.

Suomessa, Salossa, ja siihen osallistui kymmenen opettajaa Vantaalta. Aiheena oli ”Lähetystehtävä” ja tunnuksena ”Minä lähetän teidät”. Salon juhlassa oli mukana stipendiaatti Hilja Shivute miehensä Thomasin ja tyttärensä Rauhan kanssa. Näin työtä tukenut pyhäkouluväki sai kohdata perheen.¹⁰⁷

Koulutuspäivien järjestäminen muodostui vuosien varrella yhä vaativammaksi, ja tämän vuoksi ne erotettiin itse juhlasta. Vuonna 1970 koulutus järjestettiin Turussa. Vantaan seurakunnasta koulutuspäivillä oli Perkolan lisäksi mukana Kirsti Kotro, joka osallistui pyhäkoulunopettajien jatkokurssille.¹⁰⁸ Kurkistus valtakunnallisten kurssien ohjelmaan antaa hyvän kuvan siitä, millaisten kysymysten parissa pyhäkoulutyössä viivytettiin vuosikymmenen vaihteessa. Valtakunnallisten päivien sisältö heijastui siihen koulutukseen, jota annettiin seurakunnissa.

Koulutuspäivien ohjelma oli osin kaikille yhteinen. Osin se oli suunnattu erikseen pyhäkoulunopettajille, pyhäkoulusihteereille ja johtaville työntekijöille. Kaikille yhteinen ohjelma käsitti hartauksien lisäksi erilaisia musiikkituokioita. Koska oltiin arkkhiippakunnassa, arkkipiispa Martti Simojoki avasi päivät. Hänen lisäksi kurssilaisia tervehti pääsihteeri Pentti Taipale Pyhäkouluyhdistyksestä ja pastori Eero Parvio Turun Martinseurakunnasta. Pyhäkoulunopettajille oli järjestetty neljä eri kurssia: raamattukurssi, jatkokurssi, musiikkikurssi ja audiovisuaalisen pyhäkoulun kurssi. Kotron ohjelma jatkokurssilla sisälsi pyhäkoulutyölle keskeisiä aiheita. Niitä olivat kirkkovuosi, havainnollistaminen, pyhäkoulu lasten jumalanpalveluksena, lähetys, Raamattu, nykyajan maailma ja sen vaikutus pyhäkouluun, pyhäkoulun organisaatio ja ohjesääntö sekä pyhäkoulun yhteistyö erilaisten tahojen kanssa.¹⁰⁹

Pyhäkoulusihteereille oli tarjolla perus- ja jatkokurssit. Perkola osallistui kuitenkin tällä kertaa johtajaseminaariin, joka painottui auskultointiin. Tarkoituksena oli lisätä työntekijöiden pedagogisia valmiuksia ja pätevöittää heitä opetustyöhön. Yksi johtajaseminaarin aiheista oli ”Lapsen henkisen kehityksen aiheuttamat rajoitukset hänen uskonnolliselle kehitykselleen”. Kysymys lienee ollut lapsen oman erityislaadun huomioimisesta – lapsen kehityksen tunteminen ei välttämättä ollut itsestään selvää kaikille lasten kanssa toimiville. Lisäksi paneuduttiin didaktisen metodiikan kehitykseen ja sen merkitykseen uskonnonopetuksessa, koulutustoiminnan paikalliseen järjestämiseen, siihen, miten pyhäkoulu voi vaikuttaa kodin ihmissuhteisiin, ja vielä paikallisseurakunnan pyhäkoulutyöntekijöiden yhteistoimintaan.¹¹⁰

¹⁰⁷ VSA III 7 Db 1 Pyhäk. tke 1970; Kansanaho 1988, 240.

¹⁰⁸ VSA III 7 C1 Pyhäk.tk ptk 31.8.1979 § 4; 7 Db 1 Pyhäk. tke 1970; Kansanaho 240.

¹⁰⁹ VSA III 7 H 1 Esite Pyhäkoulutyön koulutuspäivät Turussa 31.5.–4.6.1970.

¹¹⁰ VSA III 7 H 1 Esite Pyhäkoulutyön koulutuspäivät Turussa 31.5.–4.6.1970.

Molemmissa koulutuksissa nousivat esille keskeiset tekijät, jotka ovat jatkuvasti merkityksellisiä kaikessa opetustyössä: lapsen kehityksen tunteminen, pedagogiset ja didaktiset taidot, yhteistyö ympäristön kanssa sekä vielä työn organisoimiseen ja työyhteisöön liittyvät kysymykset.

Lomaleirille osallistui vuonna 1970 neljä opettajaa. Perheleirit puolestaan olivat niin suosittuja, että pelkkä ilmoittautumisjärjestys ei enää riittänyt valintaperiaatteeksi. Vuonna 1970 leirille pääsivät ensisijaisesti ne, jotka eivät olleet aiemmin mahtuneet mukaan. Kesäkuussa juhannuksen jälkeen järjestetyille leirille osallistui jälleen noin 80 henkeä. Kaikki halukkaat eivät nytkään päässeet mukaan.¹¹¹

e. Vekkulikerhoista päiväkerhoihin

Ennen varsinaisten päiväkerhojen tuloa nuorisotyön alaisuudessa toimi alle kouluikäisille tarkoitettuja vekkulikerhoja, jotka kokoontuivat kerran viikossa tunnin tai parin ajan. Kerhotoimintaa oli ollut jo jakamattomassa Helsingin pitäjän suomalaisessa seurakunnassa, ja se jatkui jaon jälkeen. Kerhoja oli suunnattu sekä yksinomaan viisi- ja kuusivuotiaille että koko 3-6-vuotiaiden ikäluokalle. Työtä tehtiin naisvoimin: kerhonohtajat olivat enimmäkseen naisia, ja heidän kuukausikokouksiinsa sekä kerhojen materiaalihankinnoista vastasivat tyttötyöntekijät. Matti Mikkonen tosin piti sekä lastenkerhoa että pienten poikien kerhoa tiistai-iltaisina entisen tiilitehtaan tiloissa Hämeenkylässä, mutta lasten tarkasta iästä ei ole tietoa. Lapsia oli vekkulikerhoissa vuoden 1967 alussa yhteensä 200–300. Jokaisella kerholla oli oma johtaja. Vekkulikerhoja toimi ainakin Askiston ja Kaivokselan kerhuhuoneissa sekä Kaivokselan seurakuntakodissa. Lisäksi seurakunnan tiloissa toimi jo seurakunnan alkuvaiheessa joitakin yksityisten henkilöiden pitämiä päiväkerhoja.¹¹²

Kysymys varhaiskasvatustyön kehittämistä nousi esille seurakunnan kasvun ja ikärakenteen kehityksen myötä. Päiväkerhojen perustaminen tuli ajankohdaiseksi. Kerhot olivat jo yleistyneet suurimmissa kaupungeissa ja levisivät nyt muualle. Kirkkoneuvosto asetti toimikunnan pohtimaan kysymystä. Toimikuntaan kuului kolme jäsentä: Perkola kokoonkutsujana, Siviä Toivola sekä nuorisotoimikunnan nimeämä edustaja.¹¹³

¹¹¹ VSA III 7 C 1 Pyhäk.tk ptk 16.4.1970 § 6; 31.8.1970 § 6–7; III 7 Db 1 Pyhäk. tke 1970.

¹¹² VSA I Cb 1–2 Kn ptk 29.6.1967 § 10; III 6 Db 1 Nuor. ts 1966–1967; Liesmaa 1963; 10; Uotinen 1988, 24.

¹¹³ VSA I Cb 1–2 Kn ptk 29.6.1967 § 10.

Virkaa tekevä kirkkoherra Nilla Outakoski oli edellisenä vuonna kehoittanut työntekijöitä yhteiseen linjaan kasvatustyössä: olihan pyhäkoululla ja nuorisotyöllä suurelta osin yhteinen kohde. Nuorisotyön järjestämä kerhotoiminta ulottui alle kouluikäisiin lapsiin asti, ja pyhäkoululaiset puolestaan saattoivat osallistua toimintaan rippikouluikäisiksi asti. Outakoski oli painottanut sitä, että nuorisotyöntekijöiden neuvotteluissa oli keskusteltava myös pyhäkoulusta, jotta se niveltäisi luontevasti nuorisotyön kokonaissuunnitelmaan. Lisäksi hän oli pitänyt tärkeänä, että työntekijät järjestäisivät kerhonjohtajille kursseja omassa seurakunnassa. Nuorisotyön ohjaajat olivatkin laatineet kurssiohjelman, jonka kirkkoneuvosto oli hyväksynyt. Lisäksi lasten ja nuorten parissa työskentelevät olivat osallistuneet koulutukseen muualla. Järvenpään seurakuntaopisto oli järjestänyt pyhäkoulunopettajille ja kerhonjohtajille yhteisen peruskurssin, jolle oli Vantaalta osallistunut kymmenen henkeä.¹¹⁴

Keskustelu päiväkerhojen perustamisesta jatkui vuoden 1968 puolella. Kivistön alueen aktiiviset seurakuntalaiset nostivat asian jälleen pohdittavaksi. Seurakunta teki siitä aloitteen yhteiselle kirkkovaltuustolle. Se pyysi tätä asettamaan mahdollisimman pian toimikunnan, joka selvittäisi, oliko päiväkerhojen perustaminen Helsingin maalaiskunnan seurakuntiin tarpeellista ja mahdollista. Mikäli toimikunta päätyisi myönteiseen ratkaisuun, sen piti antaa ehdotus käytännön järjestelyistä ja kustannuksista.¹¹⁵

Tästä aloitteesta seurasi mahdollisuuksien kartoittaminen eri seurakunnissa ja niiden eri alueilla. Vantaankosken seurakunta jakoi vanhemmille kirkkoherran allekirjoittaman päiväkerhojen tarvetta koskevan kyselyn. Eteläisen piirin käsitellyä asiaa omalta osaltaan kirkkoneuvosto antoi yhteiselle kirkkohallintokunnalle sen pyytämän lausunnon, jossa se totesi, että päiväkerhotoiminta oli erittäin ajankohtainen työmuoto. Vantaan seurakunnassa ongelmaksi muodostuivat liian vähäiset ja ahtaat tilat. Sopivia tiloja olisivat kuitenkin Kivistön kirkon kerhohuone, Hämeenkyllän seurakuntakodin kerhotilat sekä Kaivokselan ja Louhelan kerhohuoneet. Halukkaita ja osaavia kerhonjohtajia oli riittävästi. Heidän palkkakustannuksensa saataisiin katetuksi, jos lasten vanhemmilta perittäisiin yhden markan maksu kerhopäivältä. Muihin kustannuksiin tuli seurakunnan varata määräraha. Eteläinen piirineuvosto oli ehdottanut, että toiminta aloitettaisiin jo samana syksynä. Samoin se oli ehdottanut, että vantaalaiset perehtyisivät turkulaisten päiväkerhotyöstä saamiin kokemuksiin.¹¹⁶

¹¹⁴ VSA I Cb 1–2 Kn ptk 7.10.1966 § 8; 25.10.1966 § 6; 21.12.1966 § 8.

¹¹⁵ VSA I Cb 1–2 Kn ptk 8.1.1968 § 16; 12.2.1968 § 10.

¹¹⁶ VSAI Cb 1-2 Kn ptk 22.4.1968 § 12, liite 6 (Eteläisen srk-piirin pn ptk 4.5.1968 § 8); III 8 H 1 Aimo Haavisto lasten vanhemmille. Tarkka päiväys puuttuu. Ks. liite 21.

Seurakunnan toimijat keskustelivat paljon kasvatustyön kehittämisestä. Keväällä 1968 keskustelua käytiin muun muassa kasvatustoimikunnan perustamisesta. Sen vastuulle suunniteltiin muun muassa päiväkerhotoimintaa ja perhekasvatusta. Kun kirkkoneuvosto teki päätöksen samana syksynä aloitettavasta päiväkerhotoiminnasta, se totesi kuitenkin, että kerhot toimisivat ainakin aluksi nuorisotyötoimikunnan alaisuudessa. Kasvatustoimikunnan perustaminen siirtyi. Vastuu toiminnan konkreettisesta toteuttamisesta jäi työntekijöille. Kirkkoneuvosto suunnitteli lähettävänsä lastentarhanopettaja Anna-Mari Katteluksen Vaasassa kesäjuhlan yhteydessä pidettävälle päiväkerhonjohtajien kurssille sillä ehdolla, että tämä ryhtyisi aloittelevan päiväkerhotoiminnan kouluttajaksi ja kerhonjohtajien ohjaajaksi. Tämä suunnitelma jäi jostain syystä toteutumatta – ehkäpä Kattelus kieltäytyi tehtävästä. Kirkkoneuvosto asetti päiväkerhotoiminnan johtoon nuorisotyössä toimivan diakoni Leena Hannukaisen. Hyrylässä järjestettiin loppukesästä päiväkerhon opettajille kurssi, jolle seurakunta päätti lähettää useita osanottajia.¹¹⁷

Käytännön ongelmat nähtiin ehkä parhaiten piirineuvostoissa. Oma alue, sen edut ja puutteet, tunnettiin hyvin. Eteläinen piiri oli huolissaan henkilökunnan riittävydestä. Se ehdotti jo tässä vaiheessa toiminnanohjaajan palkkaamista päiväkerhotyötä varten. Tehtävä saattoi kirkkoneuvoston harkinnan mukaan olla joko palkkio- tai päätoiminen. Piirineuvoston mukaan myös pyhäkoulutyöhön tarvittiin päätoiminen ”tarpeeksi hyvin palkattu” pyhäkoulusihteeri. Kirkkoneuvosto huomioi nämä aloitteet esittäessään yhteiselle kirkkovaltuustolle uusien virkojen perustamista. Se puolsi päätoimisen päiväkerho- ja pyhäkoulusihteerin viran saamista seurakuntaan. Se siis katsoi tässä vaiheessa, että jos saataisiin perustetuksi päätoiminen pyhäkoulusihteerin virka, sen haltijalle voisi toistaiseksi antaa myös käynnistyvien päiväkerhojen toiminnanohjaajan tehtävät. Toiminta oli tarkoitus aloittaa Hämeenkylässä, Kaivokselassa, Louhelassa ja Kivistössä.¹¹⁸

Pohjoinen seurakuntapiiri pohti päiväkerhojen asettamia tilavaatimuksia. Kirkko ja kerhotilat oli saatu vuoden 1967 lopulla, mutta sen sijaan ulkotilat mietittyvät. Piirineuvosto totesi, että ennen muita puutarhajärjestelyjä olisi rakennettava lasten leikkipaikka, jossa olisi keinuja ja hiekkalaatikko. Toivottiin, että kirkkoneuvosto perehtyisi näihin kysymyksiin ja veisi niitä eteenpäin kirkkohallintokuntaan ja taloustoimistoon. Tilojen riittämättömyys ja epätarkoituksenmukaisuus olivat jo aiheuttaneet ongelmia lasten ja varhaisnuorten kanssa toimittaessa. Kaivokselassa ja

¹¹⁷ VSA I Cb 1–2 Kn ptk 22.4.1968 § 13; 3.5.1968 § 3; 4.6.1968 § 7–8; 3.9.1968 § 12.

¹¹⁸ VSA I Cb 1–2 Kn ptk 4.6.1968 § 12, liite 6 (Eteläisen srk-piirin pn ptk 4.5.1968 § 8); 13.6.1968 §

Louhelassa kerhohuoneita jaettiin väliverhoilla, jotta voitiin pitää useita kerhoja yhtä aikaa. Ääntä tällainen verho ei luonnollisestikaan eristänyt. Friherrsin seurakuntakodin vanhanaikaiset lattiaan kiinnitetyt penkit olivat hankalia tyttö-, poika- ja vekkuli-kerhoissa. Niiden vuoksi kerhotilaan ei jäänyt lainkaan leikki- eikä askartelutilaa, ja kerhonjohtajat toivoivatkin, että vanhat penkit vaihdettaisiin irtonaisiin tuoleihin.¹¹⁹

Talousarvion suunnittelussa vuodeksi 1969 näkyi lasten parissa tehtävän työn merkityksen kasvu. Kirkkoneuvosto totesi, että lapsia oli seurakunnassa niin paljon, että pyhäkoulujen määrä piti kaksinkertaistaa. Uusilla suurilla alueilla saattoi olla vain yksi pyhäkoulu, jos sitäkään. Monen lapsen pyhäkoulumatka muodostui liian pitkäksi. Lisäksi pyhäkouluihin eivät mahtuneet kaikki halukkaat sielläkään, missä niitä oli. Päiväkerho puolestaan oli uusi työmuoto, joka aiheutti perustamiskustannuksia. Hankintoja piti tehdä runsaasti. Kerhoista vastaaville tuli järjestää koulutusta. Lisäksi tarvittiin rahaa kerhonjohtajien palkkioihin. Palkkiosumman oli määrä muodostua lasten vanhemmilta perittävistä, nyt puoleentoista markkaan korotetuista kerhomaksuista.¹²⁰

Talousarviossa huomioitiin erityisesti kalustehankinnat: seurakunta tarvitsi lapsille sopivia kenkä- ja käsinetelineitä sekä naulakoita. Oli hankittava lasten tuoleja, pöytiä sekä kaappeja leluille ja muille välineille. Myös ensiapukaappeja tarvittiin. Useimmat kerhotilat olivat vielä kokonaan kalustamatta, joten seurakunta pyrki löytämään ratkaisuja, jotka toimisivat sekä lasten että muiden ryhmien käytössä. Esimerkiksi pirtinkalustojen arveltiin olevan käyttökelpoinen ratkaisu moniin tiloihin ja tilanteisiin. Kivistön kirkolle tarvittiin turvallisuussyistä portti portaiden päähän. Friherrsin seurakuntatalo kaipasi uusia kalusteita. Ulkotiloihin Kivistön ja rakenteilla olevan Kaivokselan kirkoille piti järjestää keinuja, hiekkalaatikoita ja muita leikkipaikkoja, samoin Kaivokselan seurakuntakodin yhteyteen.¹²¹ Käytännössä oli kysymys tarpeiden kartoittamisesta: vanhat huonekalut ja muut tarvikkeet saivat palvella monin paikoin vielä pitkään. Esimerkiksi Kivistön kirkolta puuttui vielä kevättalvella 1969 lapsille sopiva kalusto. Ensimmäisten vuosien vaatimattomia puitteita kuvaa hyvin se, että Kaivokselassa kerholaisten askartelutyöt kuivattiin sakastissa messukasukoiden ja kolehtihaavien keskellä.¹²²

Kirkkoneuvosto anoi päätoimista pyhäkoulusihteerin virkaa. Tässä vai-

6.

¹¹⁹ VSA I Cb 1–2 Kn ptk 26.2.1968 § 13; 18.3.1968 § 14; 4.6. 1968 § 11, liite 1 (Pohjoisen srk-piirin pn ptk 8.5.1968 § 4–5).

¹²⁰ VSA I Cb 1–2 Kn ptk 9.9.1968 § 3, liitteet 1–2.

¹²¹ VSA I Cb 1–2 Kn ptk 9.9.1968 § 7; 25.11.1968 § 16.

¹²² VSA I Cb 1–2 Kn ptk 3.2.1969 § 15; Marjamaa 1988; 4.

heessa se oli kuitenkin päätyntä aiempaan malliin, jossa toivottiin yhdistettyä pyhäkoulu- ja lähetyssihteerin virkaa. Päiväkerho jäi nuorisotyön piiriin. Oli siis luovuttu ajatuksesta, jonka mukaan yksi työntekijä ohjaisi molempia lapsityön muotoja. Kenties katsottiin, että kerhotyössä jo toimineilla oli parhaat valmiudet ottaa uusi toimintamuoto haltuunsa. Suunnitteilla saattoi olla jotakin yhteistä kaikkia entisestä Helsingin pitäjistä muodostettuja seurakuntia ajatellen. Pyhäkoulun räjähdysmäinen kasvu vaati pyhäkoulusihteerin koko huomion, ja olisi ollut kohtuutonta vaatia, että hän olisi siinä sivussa paneutunut vielä uuden toiminnan luomiseen.¹²³

Seurakunnan kasvusta kertoo sekin, että samassa yhteydessä anottiin toisen kappalaisen virkaa. Toiveena oli, että tämä vapauttaisi ylimääräisen apulaisen kokonaan laajenevaan nuorisotyöhön. Varhaisnuorisotyön tilanne oli melko hyvä, mutta varttuneempien nuorten toiminta kaipasi kehittämistä. Ketjureaktiona olisi seurannut se, että henkilöstöresursseja olisi enemmän myös päiväkerhotoiminnan käynnistämiseen. Seurakunta sai yhden teologin – ei kappalaista, vaan ylimääräisen apulaisen. Helsingin hiippakunnassa ei kuitenkaan ollut pappia määrättäväksi Vantaan seurakuntaan, joten kirkkoneuvosto päätti palkata teologian opiskelija Jaakko Rantasalon papiston avuksi hoitamaan nuoriso- ja rippikoulutyötä.¹²⁴

Nuori seurakunta pyrki tehostamaan toimintaansa pappien johtamien seurakuntapiirien avulla. Kussakin piirissä tuli keskittyä jumalanpalvelusten ja kirkollisten toimitusten hoitamiseen, diakoniatyöhön sekä poika- ja tyttötyöhön. Pyhäkoulun ja päiväkerhon toimintakenttänä piti kuitenkin nähdä koko seurakunta. Vapaaehtoisia kaivattiin mukaan toimintaan. Asiaa pidettiin esillä pyhäkoululaisten ja kerholaisten vanhemmille järjestetyissä tilaisuuksissa.¹²⁵

f. Päiväkerhotoiminnan vastaanotto

Päiväkerhotyö sai heti osakseen perheiden suosion. Monille nuorille ihmisille muutto pääkaupunkiseudulle 1960-luvun lopulla oli merkinnyt työtä ja jonkinlaista uuden elämän alkua. Väkeä siirtyi ennätysmäärin maataloudesta tehtaisiin ja konttoreihin. Joukossa oli niin koti- tai kauppa-apulaisiksi tulleita tyttöjä kuin rakennustyömaiden houkuttelemia poikia – puhumattakaan monista muista mahdollisuuksista. Joku oli

¹²³ VSA I Cb 1–2 Kn ptk 23.9.1968 § 7–8.

¹²⁴ VSA I Cb 1–2 Kn ptk 13.6.1968 § 6; 9.9.1968 § 3, liite 2; 23.9.1968 § 7–8; 25.11.1968 § 7, 10; 9.12.1968 § 11.

¹²⁵ VSA I Cb 1–2 Kn ptk 25.11.1968 § 4, 8.

lähtenyt kotoaan Helsinkiin opiskelemaan. Elämänkumppani oli löytynyt siltä tieltä ja jälkipolvea oli ehkä jo syntynyt, kun asuntopulan vuoksi asuttiin vielä alivuokralaisina jonkin epämukavan vanhan omakotitalon yläkerrassa tai parhaimmillaan pienessä yksiössä keskikaupungilla. Nuoret vanhemmat iloitsivat päästessään muuttamaan moderneihin huoneistoihin, joissa oli sisä vessat ja pyykkituvat. Kaiken hintana oli ero sukulaista ja tuttavista, joskin uusia ystäviä saattoi löytyä omasta taloyhtiöstä. Vastarakennetuilla alueilla ei ollut vielä palveluja eikä lasten leikkipaikkoja.¹²⁶

Rakennustyömaat olivat päinvastoin suorastaan vaarallisia seikkailunhaluisille lapsille. Lisäksi autojen määrä kasvoi ja liikenne vilkastui, mikä sekkin oli turvallisuusriski. Joidenkuiden mielestä pysäköintipaikoista huolehdittiin paremmin kuin lasten leikkialueista. Louhelan äitien tapaan monet kokivat, etteivät voineet heittää lapsia hetkeksikään silmistään, ja jopa arjen askareet kärsivät. Äidit peräsivät kunnalta puistotätitoimintaa. Sitä ei järjestynyt ainakaan heti, mutta seurakunta perusti Haltiantielle vekkulikerhon. Kerhotoiminta antoi äideille kahden tunnin ”hengähdystauon”.¹²⁷

Naisten, etenkin perheellisten, osallistuminen ansiotyöhön oli 1960-luvulla vielä varsin vähäistä. Päiväkerhon tarkoituksena ei liioin ollut vastata työelämän tarpeisiin – siihen sen toiminta-aikakin oli liian lyhyt. Sen sijaan se palveli kotona olevia äitejä ja myös niitä, jotka hoitivat toisen lapsia joko näiden kodissa tai omassa kodissaan. Kotiapulaiset olivat jokseenkin yleisiä, ja tehtävää suositeltiin aikuistuville tytöille. Perhepäivähoito oli yksityistä toimintaa. Lastentarhatoiminta oli joko yksityistä tai sitten kuntien vapaaehtoista toimintaa. Koko maan lastentarhoissa hoidettiin vuonna 1969 yhteensä vain 15 777 lasta. Kirkon ei liioin ollut tarvinnut kantaa huolta lastentarhalasten uskontokasvatuksesta, sillä se oli tässä vaiheessa vielä keskeinen osa toimintaa. Kritiikin tuulet olivat vasta nousemassa, ja niiden vaikutus käytännön arjessa näkyi vasta myöhemmin.¹²⁸

Asenteet naisten työssäkäyntiä kohtaan vaihtelivat. Usein ne olivat varsin kielteisiä. Kirkko kannatti perinteisiä arvoja ja äidin hoivan merkitystä lapsen kasvulle. Marianpäivän aikaan vuonna 1966 seurakuntapalstan pitäjä kirjoitti mielipiteenään *Helsingin Ympäristölehdessä*, että naisen asemaa koskevaa teemaa oli käsitelty lapsen tai äiti-lapsi -suhteen kannalta liian vähän. Väite, jonka mukaan lapsi ei tarvinnut äitiä, vaan ylipäättään vain hyvää hoitoa, tuntui hänestä siltä kuin ”kauluksesta olisi työnnetty sisään jääpuikkoja”. Kirjoittaja nosti esimerkiksi Marian, joka

¹²⁶ Kontula 1987, 99–100; Vaalgamaa 2003, 20–21; H. Virtanen 2008, 94–96.

¹²⁷ K-U 69/3.7.1967, Autot pihamaan valtiaita uusilla kerrostaloalueilla; H. Virtanen 2008, 94–96.

oli nöyrästi suostunut hänelle annettuun äidin tehtävään. Ajat olivat kuitenkin nopeasti muuttumassa.¹²⁹

Kirkon piirissä päiväkerhotoimintaa kehitettiin osana sen omaa kasvatustajärjestelmää. Toiminta oli tässä vaiheessa liitetty pyhäkoulutyön piiriin. Kerhojen mahdollisuudet, mutta myös puutteet, havaittiin monilla eri tahoilla. Päiväkerhot syntyivät vastaamaan perheiden tarpeisiin, mutta vain harvat kerhot täyttivät kohtuulliset vaatimukset. Järvenpäässä kokoontui vuonna 1967 neuvottelukokous, johon osallistui kirkon kasvatustajien keskuksen, Pyhäkouluyhdistyksen sekä hiippakuntien ja seurakuntien edustajien lisäksi myös yhteiskunnallisia toimijoita Suomen Lastentarhanopettajaliitosta, sosiaaliministeriöstä ja koululaitoksesta. Päiväkerhoista haluttiin muodostaa sellaista pysyvää toimintaa, joka ei kilpailisi sen kummempin seurakunnan muiden toimintamuotojen kuin yhteiskunnallisen lastentarhatoiminnan kanssa. Laajennettu piispainkokous antoi toiminnan kehittämisen vuonna 1968 Pyhäkouluyhdistyksen tehtäväksi ja edellytti, että se toimisi yhteistyössä kirkon kasvatustajien keskuksen kanssa. Toiminnanohjaajien ja tässä vaiheessa lastenohjaajiksi nimitettyjen kerhonjohtajien ja muiden kaitsijoiden koulutus jäi keskuksen vastuulle.¹³⁰

Tuntuu ehkä erikoiselta, että neuvottelukokouksen määrittelyissä mainittiin erikseen, että päiväkerhotoiminnan tarkoitus ei ollut kilpailla sen kummempin seurakunnan muiden toimintamuotojen kuin yhteiskunnallisen lastentarhatoiminnan kanssa. Kyseessä oli kuitenkin uusi tulokas, jonka asema oli epäselvä ja joka oli jo herättänyt monenlaisia tunteita. Aimo Haavisto oli käsitellyt uusien työmuotojen vastaanottoa jo vuonna 1963 Turun arkkihiippakunnan vuosikirjassa ottaessaan esille pyhäkoulun ja varhaisnuorisotyön erilaisen syntyhistorian ja lähtökohdat. Hän toivotti uudet työmuodot tervetulleiksi ja kehotti tarkastelemaan kirkon lapsityötä kokonaisuutena. Hän korosti sekä lapsuuden itseisarvoista merkitystä että sen merkitystä myöhemmälle elämälle. Lapsityön tuli olla osa kirkon kasvatuksellista kokonaisuutta; sen piti muun muassa liittyä luontevasti nuorisotyöhön. Tästä kokonaisvaltaisesta tarkastelukulmasta käsin kaikenlainen kilpailu oli käsittämätön asia.¹³¹

Lastentarhaviikki puolestaan kritisoi ohjaajien koulutuksen ja kerhotyön puitteiden puutteellisuutta. Vantaan seurakunnan eteläinen seurakuntapiiri tarkasteli päiväkerhotyötä lastentarhanopettaja Katteluksen johdolla ensimmäisen syksyn jäl-

¹²⁸ Erjansola 1981, 11–12; Karisto & Takala & Haapola 1998, 172–174; Vaalgamaa 2003, 40–41.

¹²⁹ HYL 13/25.3.1966, Seurakuntapalsta; Julkunen 1993; 160–170.

¹³⁰ Alopaeus 1986, 12–13; Kansanaho 1988, 264–266; Seppälä 1988, 70; Wennermark & Alopaeus 2004, 19.

keen. Huolimatta kaikista myönteisistä kokemuksista se näki toiminnan osin jopa epäonnistuneen. Ongelmat liittyivät ”opettajien” osaamiseen. Pahimmassa tapauksessa lapset eivät halunneet jatkaa kerhoissa epäpätevien ohjaajien johdolla. Yksi ohjaaja oli jopa joutunut eroamaan. Piirineuvoston kritiikin tavoitteena ei kuitenkaan ollut toimia päiväkerhojen lakkauttamiseksi, vaan kohentaa ohjaajien koulutusta ja ennen kaikkea varmistaa, että seurakuntaan saataisiin asianmukaisesti koulutettu johtaja työmuotoa varten. Piiri antoi konkreettisen esityksen toiminnanohjaajan työn järjestämiseksi.¹³²

Päiväkerhoista keskusteltiin myös lehdissä. Jotkut olivat sitä mieltä, ettei päiväkerhoja saisi verrata lastentarhatoimintaan. Niillä oli erilaiset tavoitteet. Korson seurakunnassa päiväkerhotoiminta aloitettiin samana vuonna kuin Vantaalla-kin. Kerhoissa toimivat ohjaajat olivat innostuneita työstään ja äidit ja lapset tyytyväisiä. Yksi äideistä totesi, että lapsi oppi kerhossa sitä, mikä oli tarpeen: uusia lauluja ja leikkejä, toisten lasten kanssa toimimista ja eettisiä pelisääntöjä.¹³³

Vantaan seurakunnassa toimi vuoden 1968 lopulla kahdeksan kerhoa. Niissä oli yhteensä 120 lasta. Ohjaajien koulutuksen puutteen lisäksi toimintaa haittasi kerhojen huono varustelutaso. Leena Hannukainen esitti hänkin kirkkoneuvostolle, että työtä varten perustettaisiin toiminnanohjaajan virka – vähintään yhteiseksi Helsingin maalaiskunnan seurakunnille. Kirkkoneuvosto vei asian edelleen kirkkovaltuustoon ja toivoi, että se tekisi aloitteen päiväkerhotoiminnan kehittämistarpeiden selvittämiseksi. Se asetti toimikunnan tutkimaan myös oman seurakunnan päiväkerhotyötä. Toimikunnan tehtävänä oli selvittää vuoden loppuun mennessä päiväkerhojen silloinen tilanne ja tehdä ehdotuksia toiminnan kehittämiseksi. Mikäli olisi mahdollista, sen piti laatia luonnos päiväkerhotoiminnan ohjesäännöksi.¹³⁴

g. Päiväkerhotyön johtamisen vaikeus

Kun vuosi vaihtui, pikkulasten kanssa tehtävän työn organisoiminen Vantaan seurakunnassa oli edelleen kesken. Sinänsä tämä ei ollut ihmeellistä: olihan päiväkerhotyö vasta hakemassa paikkaansa kokonaiskirkonkin tasolla, ja kaikki sitä koskevat ohjeet puuttuivat – niin uskontokasvatuksen kuin muun toiminnan osalta. Lastenohjaajien

¹³¹ Haavisto 1963, 72–78.

¹³² VSA II Cbb 1 Eteläisen srk-piirin pn ptk 15.11.1968 § 5–6, liite Päiväkerhotyö Vantaan seurakunnassa; Kansanaho 1988, 264–265.

¹³³ K-U 5/15.1.1969, Korson seurakunta. Päiväkerho toimii.

pätevyydestä ei ollut varaa puhua. Päiväkerhotyötä yritettiin kuitenkin tukea monin tavoin. Haavisto oli osallistunut neuvotteluseminaariin Järvenpään seurakuntaopistossa vuoden alussa ja jakoi sen annin vastaperustetun päiväkerhotoimikunnan kanssa. Joulukuussa asetetun työryhmän saamat tulokset olivat rohkaisevia: Vantaan seurakunnan päiväkerhotilanne oli samankaltainen kuin Helsingin seurakuntien. Pyhäkoulusihteerin tehtävä oli saatu päätoimiseksi, ja Perkolan tehtäväksi annettiin päiväkerhojen ohjaaminen ”toistaiseksi”. Lisäksi kirkkoneuvosto asetti uuden toimikunnan tutkimaan työnjakoa ja organisoimista.¹³⁵ Käytännössä rajusti kasvava pyhäkoulutyö vei niin Perkolan kuin muunkin pyhäkouluväen voimavarat siten, että niitä ei enää riittänyt päiväkerhoa varten.

Päiväkerhotoimikunta perustettiin vuoden 1969 alussa. Sen puheenjohtajaksi valittiin lehtori Annikki Erelä ja muiksi jäseniksi Kaarina Perkola, Anna-Mari Kattelus, Leena Hannukainen, opettaja Maija Kunnas ja taiteilija Lasse Linnanmäki. Puheenjohtajan tehtävä lankesi kuitenkin aluksi Haavistolle, kun taas Erelä toimi sihteerinä. Toimikunnan ensimmäisiä tehtäviä oli laatia päiväkerhotyön ohjesääntö. Sitä ruvettiin rakentamaan maltillisessa hengessä ilman kiirettä, koska toimikunta toivoi saavansa aikaiseksi ohjesäännön, joka olisi käyttökelpoinen mahdollisimman pitkään. Muita tehtäviä olivat päiväkerhotoiminnan kehittäminen, toimitilojen etsiminen uusia kerhoja varten sekä talousarvioesityksen laatiminen. Jäsenten kokoonpanon ja toimiajan suhteen toimikuntaa säätelivät samat periaatteet kuin muitakin kirkkoneuvoston alaisia toimikuntia. Viimeistään tämä ratkaisu hautasi ajatukset jonkinlaisen yhteisen kasvatustoimikunnan perustamisesta. Päiväkerhojen aloittamisesta huolimatta seurakunnassa toimi yhä vekkulikerhoja, jotka jäivät nuorisotyön yhteyteen. Näin ollen lapsityötä tehtiin jonkin aikaa kolmen eri toimikunnan alaisuudessa.¹³⁶

Vuonna 1969 kerhotoiminnan puitteet olivat jo muodostuneet. Kussakin kerhossa oli kaksi ohjaajaa ja enintään 25 lasta. Mikäli ohjaajia oli yksi, lapsia sai olla enintään 15. Kerhot kokoontuivat kaksi kertaa viikossa kolmen tunnin ajaksi. Poikkeuksena oli Kivistön kerho, joka kokoontui kaikkina arkipäivinä. Kerhoja oli yhteensä 11 ja ohjaajia 15. Lapsia kerhoissa oli kaiken kaikkiaan 250. Kivistön lisäksi kerhoja oli Kaivokselassa, Louhelassa, Vantaanpuistossa ja Vantaanjänteessä. Myös Hämeenkylässä toimi kerho kevätpuolella, mutta se lopetettiin syksyllä kan-

¹³⁴ VSA I Cb 1–2 Kn ptk 9.12.1968 § 5–7.

¹³⁵ VSA I Cb 1–2 Kn ptk 25.11.1968 § 11; 20.1.1969 § 6; 3.2.1969 § 5–6; III 8 C 1 Päiväk.tk ptk 23.1.1969 § 4–5.

¹³⁶ VSA III 8 C 1 Päiväk.tk ptk 23.1.1969 § 2–3, 6; 13.1.1969 § 5; III 6 Db 1 Nuor.tk tke 1969–1970.

nattamattomana. Vapautunut kerhopaikka täytettiin heti jonotuslistan mukaisesti.¹³⁷

Työn johtaminen oli edelleen hankalaa. Samaan aikaan kun pyhäkoulu-työ asteli varmoin askelin perinteiden kutomilla matoilla; päiväkerhotoiminta vielä kipuili ”koliikkiaan” hämmentyneiden hoitajiensa käsissä. Kyseessä oli aivan uusi työsarja, josta kukaan ei voinut tietää, mitä siitä lopulta tulisi. Päiväkerhotoiminta oli syntynyt ”toivottuna lapsena” kirkon työmuotojen perheeseen, mutta vaikutti siltä, että kukaan ei kyennyt omistautumaan sille riittävästi – aika ja taito eivät riittäneet, vaikka tahtoa olisi ollut. Nuorisotyötoimikunta ja lehtori Erelä tekivät parhaansa, mutta kokivat sekä voimavaransa että ammattitaitonsa riittämättömiksi. Päiväkerhotoiminnasta piti huolehtia muun työn ohessa. Se ei ollut kenenkään ”oma lapsi”, mutta osoittautui kuitenkin vaativaksi ja tilaa vieväksi – joskin nopeasti myös iloa tuottavaksi.¹³⁸

Toukokuussa 1969 päiväkerhotoimikunta anoi seurakuntaneuvostolta päiväkerhon toiminnanjohtajan virkaa joko yksinomaan Vantaan seurakuntaan tai sitten yhteiseksi Helsingin pitäjän seurakunnan kanssa. Anomuksen laatiminen annettiin Erelän tehtäväksi. Erelä totesi toimivansa päiväkerhotoiminnan johdossa – omien sanojensa mukaan – tilapäisesti ja epäpätevästi: päiväkerhojen johtaminen tapahtui hänen oman työalansa – naistyön – kustannuksella. Hän katsoi, että jatkuvasti laajeneva kerhotoiminta tarvitsi oman työntekijänsä, jolla olisi tehtävän vaatima koulutus. Seurakunta kasvoi koko ajan uusien lähiöiden rakentumisen myötä. Päiväkerhotoiminnan kehittäminen mahdollistaisi seurakunnan kosketuksen pieniin lapsiin ja heidän perheisiinsä ja siksi sitä piti kehittää. Tässä yhteydessä päiväkerhotoimikunta ehdotti vekkulikerhojen siirtämistä nuorisotyöntekijöiden vastuulta uudelle viranhaltijalle. Näin myös nämä voisivat keskittyä varsinaiseen kohteeseensa, nuoriin, joiden määrä kasvoi sekin seurakunnan mukana.¹³⁹

Kirkkoneuvosto otti tämän huomioon arvioidessaan uusien virkojen tarvetta vuodelle 1970. Päiväkerhotoiminnan huolet olivat vain osa sen taakkaa. Asukasluku seurakunnan alueella kasvoi räjähdysmäisesti, ja kirkkoneuvoston vaikeana tehtävänä oli laatia perustelut monen uuden viran saamiseksi seurakuntaan. Kaikkiällä Helsingin maalaiskunnassa rakennettiin, mutta eteläisen alueen kasvu oli nopeinta. Martinlaakso nousi Martinkylän takamaille, Myyrmäki Kaivokselan kylkeen ja Rajatorppa Vapaalan ja Myyrmäen väliin. Lisäksi Vantaanpuisto kasvoi koko

Ks. liite 8.

¹³⁷ VSA III 8 D 1 Päiväk. tke 1969. Ks. myös liitteet 2 ja 3.

¹³⁸ VSA III 8 C 1 Erelä Vantaan srk:n kirkkoneuvostolle 22.5.1969.

¹³⁹ VSA III 8 C 1 Erelä Vantaan srk:n kirkkoneuvostolle 22.5.1969.

ajan. Näille alueille valmistui vuoden 1969 aikana yhteensä 1 012 asuntoa, mikä merkitsi noin 4 000:ää uutta asukasta. Seuraavana vuonna oli odotettavissa noin 6 500 asukasta. Myös sitä seuraavien vuosien muuttovoitto olisi arvion mukaan 4 000 - 6 000 henkeä. Seurakunta sai tiedot rakentajilta ja Helsingin maalaiskunnan yleiskaavajaokselta. Lukuihin oli laskettu vain kerrostaloasutus; lisäksi suunniteltiin noin 500 pientaloa Linnaisiin ja muualle seurakuntaan. Varovaisesti arvioiden tultiin siihen tulokseen, että vuoden 1970 lopulla seurakunnan alueella asuisi noin 28 000 - 30 000 ihmistä. Lasten ja nuorten osuus väestöstä oli poikkeuksellisen suuri: vuonna 1969 alle kolmivuotiaita oli 8,9, 4-6-vuotiaita 7,6 ja 7-12-vuotiaita 13,3 prosenttia. Kaiken kaikkiaan alle 13-vuotiaita oli siis noin 30 prosenttia kaikista seurakunnan alueella asuvista ihmisistä. Tämä edellytti suurta panostusta lapsi ja nuorisotyöhön. Seurakunnan päättäjät totesivat, että määrärahoja jaettaessa ei pitäisi nojata edellisen vuoden lukuihin, vaan seurakunnan kasvu pitäisi kyetä ennakoimaan. Kirkkohallintokunnan tulisi tarkistaa rakennustoiminta myös muiden maalaiskunnan seurakuntien osalta, jotta virkoja voitaisiin myöntää tasapuolisesti.¹⁴⁰

Papin, lehtorin ja muiden virkojen lisäksi Vantaan seurakunnan kirkkoneuvosto anoi päiväkerhotoiminnan johtajan virkaa. Se perusteli asiaansa toteamalla, että päiväkerhotoiminta oli kotien erityisesti arvostama lasten kristillisen kasvatuksen muoto, joka sopi hyvin kaupunkimaisille alueille. Työn johtaminen oli kuitenkin vaativaa – esimerkiksi jo koulutuksen järjestäminen. Päätoiminen – mieluummin lastentarhanopettajan pätevyyden omaava – johtaja oli tarpeen. Kirkkoneuvosto ehdotti, että virka perustettaisiin edes yhteiseksi kaikille maalaiskunnan seurakunnille. Samoin se anoi vakinaisen pyhäkoulusihteerin virkaa. Helsingin tuomiokapituli oli kiertokirjeessään kehottanut seurakuntia tutkimaan mahdollisuuksia täysipalkkaisen pyhäkoulusihteerin viran perustamiseksi. Vantaan seurakunnassa oli päätoiminen sopimuspalkkainen pyhäkoulu- ja lähetyssihteerin. Hänen tehtävänsä lisääntyivät kuitenkin koko ajan. Työn vaativuus oli verrattavissa nuorisotyönohjaajan tehtävään, joten myös palkkaus piti saada samalle tasolle. Työn määrän vuoksi ei voinut ajatella kaikille seurakunnille yhteistä pyhäkoulusihteeria. Lisäksi pyhäkoulutyö oli luonteeltaan lähityötä, jossa paikallisten olojen tuntemus oli tärkeää. Se edellytti henkilökohtaista suhdetta pyhäkoulunopettajiin, koteihin ja muihin työntekijöihin.¹⁴¹

Nämä perustelut havainnollistivat mielenkiintoisella tavalla, mikä koettiin ongelmaksi. Pyhäkoulutyöllä oli pätevä johtaja, se oli tuttua työtä ja sitä osattiin

¹⁴⁰ VSA I Cb 1–2 Kn ptk 8.9.1969; 27.10.1969 § 7.

¹⁴¹ VSA I Cb 1–2 Kn ptk 27.10.1969 § 7.

tehdä. Siksi sille toivottiin yksinkertaisesti riittäviä resursseja. Päiväkerhotyön ongelmat koettiin ennemminkin laadullisiksi. Työn johtajat arvelivat, että sarka vaati osaamista, jota kenelläkään ei ollut. Vaikka pyhäkoululaisten suuri ikäjakauma koettiin usein ongelmaksi, siitä oli etuakin. Pienimmillä oli usein tukena vanhempia sisaruksia, ja muutoinkin isoimmat toimivat mallina pienimmille. Ryhmän hallinta ei ollut yhtä haastavaa kuin päiväkerhoissa, joissa ryhmät koostuivat yksinomaan pienistä lapsista. Lisäksi monet lapset olivat ensi kertaa poissa kotoa ilman vanhempia tai isoja sisaruksia. Lastenohjaajien koulutus oli sekin puutteellista. Ohjaajat selviytyivät yllättävän hyvin, mutta vastoinikäymisiäkin tuli. Silloin kaivattiin ammattitaitoista apua. Kaiken tämän vuoksi oli tärkeää saada työhön varhaiskasvatuksen asiantuntemusta, vaikka se sitten olisi pitänyt jakaa muiden seurakuntien kanssa.

Toiminnanohjaajaa jouduttiin odottelemaan vielä vuoden 1970 ajan. Kaikesta huolimatta päiväkerhotyö kasvoi ja kehittyi. Toiminta monipuolistui, kun musiikinopettaja Brita Tapio tarjosi seurakunnalle työpanostaan musiikkileikkikoulun järjestämiseksi. Keskustelun jälkeen musiikkileikkikoulu liitettiin osaksi päiväkerhotoimintaa.¹⁴²

Kerhoissa olevien lasten vanhemmat pyrkivät osaltaan vaikuttamaan niiden kehittämiseen. Louhelan ja Kaivokselan vanhemmat perustivat kevättalvella 1970 kannatusyhdistyksen, joka teki aloitteen oman toiminnanohjaajan saamiseksi seurakuntaan. Se toivoi aktiivista kanssakäymistä vanhempien ja lastenohjaajien välille ja uskoi, että päätoiminen ohjaaja voisi vaikuttaa tähän. Päiväkerhotyöhön paneutuneen ohjaajan olisi myös mahdollista hankkia virikkeitä seurakunnan ulkopuolelta. Kirkkoneuvosto oli tässä vaiheessa jo tehnyt asiasta ehdotuksen kirkkohallintokunnalle. Se päätti liittää kannatusyhdistyksen kirjelmän ehdotukseen. Vanhempien toiminnassa näkyi ajalle tyypillinen kiinnostus varhaiskasvatukseen: monet toivoivat lapsilleen kehittävää toimintaa.¹⁴³

Ilmeisesti lupaus oman toiminnanohjaajan saamisesta seurakuntaan oli jo olemassa, sillä Vantaan seurakunnan toiminnanohjaajan johtosääntö hyväksyttiin syksyllä 1970. Toiminnanohjaajan palkkaus oli sama kuin nuorisonohjaajien ja pyhäkoulusihteerille ehdotettu. Samassa yhteydessä tehtiin päätös lastenohjaajien palkkioiden muuttamisesta kuukausipalkaksi.¹⁴⁴

¹⁴² VSA I Cb 1–2 Kn ptk 9.12.1970 § 7; 29.12.1970 § 8.

¹⁴³ VSA I Cb 1–2 Kn ptk 23.6.1970 § 6; 8.7.1970 § 6, liitteet Louhela-Kaivokselan päiväkerhotyön kannatusyhdistyksen ptk 5.3.1970 ja Kaivokselan-Louhelan päiväkerhotyön kannatusyhdistys Vantaan seurakunnan kirkkoneuvostolle 25.6.1970; Vaalgamaa 2003, 26.

1. Helsingin maalaiskunnasta Vantaan kauppalaksi ja viimein kaupungiksi

Helsingin maalaiskunnasta tuli Vantaan kauppala vuonna 1972. Takana oli pitkä prosessi. Uudenmaan läänin maaherra Väinö Meltti oli tuonut ajatuksen esille jo vuonna 1959, mutta maalaiskunnan päättäjät olivat katsoneet, ettei aika ollut kypsä. Meltti esitti kantansa useita kertoja vuosien kuluessa. Maalaiskunnan päättäjät ryhtyivät vähitellen tutkimaan asiaa ja totesivat, että muutos oli sekä edullinen että väistämätön. Kuntamuutoshanke eteni kuitenkin hitaasti. Se sai tuulta purjeisiinsa vasta, kun pääkaupungissa nostettiin esille ajatus lähikunnat nielevästä Suur-Helsingistä. Itsenäisyyden menettämistä pelättiin.¹⁴⁵

Sosiaalidemokraatit esittivät jo joulukuussa 1966 ajatuksen pyrkimisestä suoraan kaupungiksi. Kauppalavaihetta he pitivät turhana vitkutteluna. Poliittisten puolueiden kesken ja myös niiden sisällä oli kuitenkin vaikea löytää yksimielisyyttä. Vei vielä vuosia ennen kuin hanke eteni tekoihin. Kunnanvaltuusto teki vihdoinkin maaliskuussa 1971 lähes yksimielinen päätöksen kaupungin perustamisesta. Jos tämä ei tulisi onnistumaan, kauppala olisi vartenotettava vaihtoehto.¹⁴⁶

Sisäministeriölle osoitettu kirjelmä sisälsi niin kaupunki- kuin kauppalavaihtoehdon. Jälkimmäinen nähtiin kuitenkin enintään välivaiheena. Vaikea prosessi päättyi, kun valtioneuvosto päätti toukokuussa 1971, että Helsingin maalaiskunnasta tulisi kauppala seuraavan vuoden alussa. Samaan aikaan Espoo ja Kauniainen saavuttivat kaupungin statuksen. Helsingin maalaiskunnasta tuli Suomen suurin kauppala, joka sai nimekseen Vantaa – ruotsiksi Vanda – muun muassa sen läpi virtaavan joen mukaan. Vantaan kauppala oli tuskin syntynyt, kun kaupunkihanke nosti jälleen päätään. Joulukuussa 1972 valtuusto päätti anoa kaupungin perustamista. Prosessi eteni tällä kertaa nopeasti, sillä maaliskuussa 1973 valtioneuvosto päätti Vantaan kaupungin perustamisesta seuraavan vuoden alusta lukien.¹⁴⁷

Kauppalaksi ja sen jälkeen kaupungiksi muuttuminen oli perusteltua monesta eri syystä. Väestön kasvun lisäksi lienee keskeistä ollut elinkeinorakenteen radikaali muutos. Vuonna 1970 maa- ja metsätalouden osuus Vantaan työpaikoista oli vain 2,5 prosenttia. Vuonna 1950 maatalouden osuus työpaikoista oli ollut 34,6 ja

¹⁴⁴ VSA I Cb 1–2 Kn ptk 24.11.1970 § 16–18.

¹⁴⁵ Hako 1982, 61–70; Ahtiainen & Tervonen 2002, 69–73.

¹⁴⁶ Hako 1982, 63–70; Ahtiainen & Tervonen 2002, 73–77.

¹⁴⁷ Huotari & Askola 1977, 27; Hako 1982, 70; Ahtiainen & Tervonen 2002, 77–81.

vuonna 1960 10,9 prosenttia. Vantaan työpaikat lisääntyivät tasaisesti etenkin palveluammateissa ja kaupan piirissä. Myös kasvava liikenne tarjosi työtä yhä useammille. Teollisuus- ja käsityöammattien osuus työpaikoista oli suurimmillaan 1960-luvulla, jolloin se oli 43,3 prosenttia. Vuoteen 1970 mennessä se oli laskenut 36,5 prosenttiin. Rakennustoiminta oli voimakkainta 1970-luvulla: jopa 16 prosenttia työssä käyvästä väestöstä sai toimeentulonsa siitä.¹⁴⁸

Vantaalaiset olivat edelleen varsin nuoria. Alle kuusitoistavuotiaiden osuus väestöstä oli vuonna 1979 yhä 27 prosenttia. Koko Suomessa vastaava osuus oli noin 21 prosenttia. Lapsia, jotka olivat iältään 3-6-vuotiaita, oli koko Vantaalla yhteensä 8 327. Näistä 3 455 eli 41,5 prosenttia asui Vantaankosken, 45,5 prosenttia Tikkurilan ja 13 prosenttia Korson seurakunnan alueella.¹⁴⁹

2. Läntisen Vantaan nopea rakentaminen

Länsi-Vantaan rakentaminen jatkui 1970-luvulla. Helsingin ytimeistä suunniteltiin Pohjois-Vantaalle etenevä kaupunkinauha, joka rakentui Martinlaakson radan varaan. Alkuperäisissä suunnitelmissa Helsingistä oli ollut määrä rakentaa Metro City, jonka kolmesta maalaiskuntaan ulottuvasta metrolinjasta yksi olisi johtanut Kaivokselaan. Myöhemmin suurten aluerakennuskohteiden, Myyrmäen ja Martinlaakson, myötä Länsi-Vantaan asutuksen painopiste ja nyt maanpäälliseksi kaavailtu ratayhteys siirtyivät kuitenkin lännemmäksi. Martinlaakson rata oli ensimmäinen lähiliikennerrata. Sen suunnittelu aloitettiin 1960-luvulla, ja se valmistui vuonna 1975.¹⁵⁰

Martinlaakson rakentaminen oli alkanut vuonna 1968, ja ensimmäiset asukkaat olivat muuttaneet sinne seuraavana vuonna. Rakentaminen saatiin päätökseen kuuden eri vaiheen jälkeen vuonna 1975. Alueelle rakennettiin nopeassa tahdissa tuhansia asuntoja. Tiivistä kerrostaloaluetta ympäröivät 1960-luvulla muodostuneet pientaloalueet. Aluksi Martinlaakson alueella ei ollut palveluja – esimerkiksi koulut valmistuivat vasta vähitellen 1970-luvun kuluessa. Martinkeskus, paikallinen liikekeskus, valmistui vuoden 1970 lopussa. Sen yläkertaan varattiin seurakunnan kerhotila. Sekä pyhäkoulu että päiväkerho aloittivat toimintansa näissä tiloissa.¹⁵¹

Myyrmäki nousi Helsingin rajan ja Martinlaakson kerrostaloalueen vä-

¹⁴⁸ Hako 1982, 61; Ahtiainen & Tervonen 2002, 322.

¹⁴⁹ VSA III 8 C 1 Päiväk.tk ptk 20.11.1980 § 11, liite (Ote Vantaan ev.lut. seurakuntien talous- ja toimintasuunnitelmasta vuosille 1981–1985).

¹⁵⁰ Ahtiainen & Tervonen 2002, 300–304; Heinänen 2002, 184; Hirvonen 2006, 54–56.

liin. Itäpuolelle jäi Kaivoksen lähiö ja länteen viheralueiden erottama Vapaalan omakotitaloalue. Myyrmäen kasvu oli kiivaimmillaan 1970-luvun lopulla. Myös sinne syntyi tuhansia asuntoja. Monet perheet muuttivat Kaivoksen puolelta Myyrmäkeen, koska huoneistojen koot olivat siellä suurempia.¹⁵²

Länsi- ja Pohjois-Vantaan keskuksista käytiin pitkään keskustelua. Suunnitelmissa esiteltiin erilaisia vaihtoehtoja. Lopulta Myyrmäki sai Vantaan länsiosien aluekeskuksen eli pääkeskuksen statuksen. Aluekeskuksen kehittäminen oli kuitenkin hidasta. Asemakaavan suunnittelu viivästyi poliittisten erimielisyyksien, ympäristökysymysten ja energiakriisin vuoksi. Tämä vaikutti erityisesti palvelujen kehittämiseen. Myyrmäkeä kutsuttiin pitkään asumiskoneeksi tai nukkumalähiöksi – yöpymispaikaksi etäällä työpaikoista ja palveluista. Päiväkoteja alettiin rakentaa jo vuosikymmenen alussa, mutta esimerkiksi ensimmäinen kauppakeskus valmistui vasta 1970-luvun puolivälissä. Kansakoulu perustettiin jo vuonna 1970, mutta itse rakennusta jouduttiin odottamaan aina syyslukukauden 1974 alkuun saakka, jolloin pysyvä koulurakennus valmistui Uomarinteeseen.¹⁵³

Muita rakennuskohteita 1970-luvun aluerakentamisen vilkkaimpina vuosina olivat Rajatorpan kerrostalolähiö Vapaalan eteläpuolella ja Pähkinärinteeseen kerrostaloalue Vihdintien tuntumassa Vanhan Hämeenkyllän eteläpuolella. Variston pientaloalue tiivistyi vuosikymmenen lopulla uusien rivitalojen myötä. Vuonna 1977 Varistoon rakennettiin asuntomessualue, joka kokosi uusia asukkaita.¹⁵⁴

Länsi-Vantaa syntyi yhdessä vuosikymmenessä. Se oli yksi laajimmista aluerakentamisen keskittymistä. Väkiluku kasvoi 1970-luvun alussa etenkin Martinlaaksossa, Myyrmäessä, Hämeenkyllän Pähkinärinteessä ja Rajatorpassa. Martinlaaksossa asukkaita oli vuonna 1971 4 220 ja kahdeksan vuotta myöhemmin jo 14 861. Myyrmäen asukasmäärä kasvoi samassa ajassa 4 935:stä 13 047:een. Kaivoksela oli pitkään jonkinlainen keskus myös myyrmäkeläisille, sillä siellä olivat toimivat palvelut: kaupat, posti, koulu, kirjasto, neuvola ja kirkko. Sen asukasluku oli kuitenkin jo kääntynyt laskuun. Alueen ikärakenne muuttui siten, että alle kouluikäisten lasten osuus supistui. Vuosikymmenen kuluessa väheni myös monien maaseutumaisten alueiden väestö: Seutulan ja Keimolan asukasluku väheni noin kolmanneksen ja Kivistönkin neljänneksen.¹⁵⁵

¹⁵¹ VSA III 7 Db 1 Pyhäk. tke 1971; III 8 D 1 Päiväk. tke 1971; Nylund 2009, 23–33. Ks. liite 10.

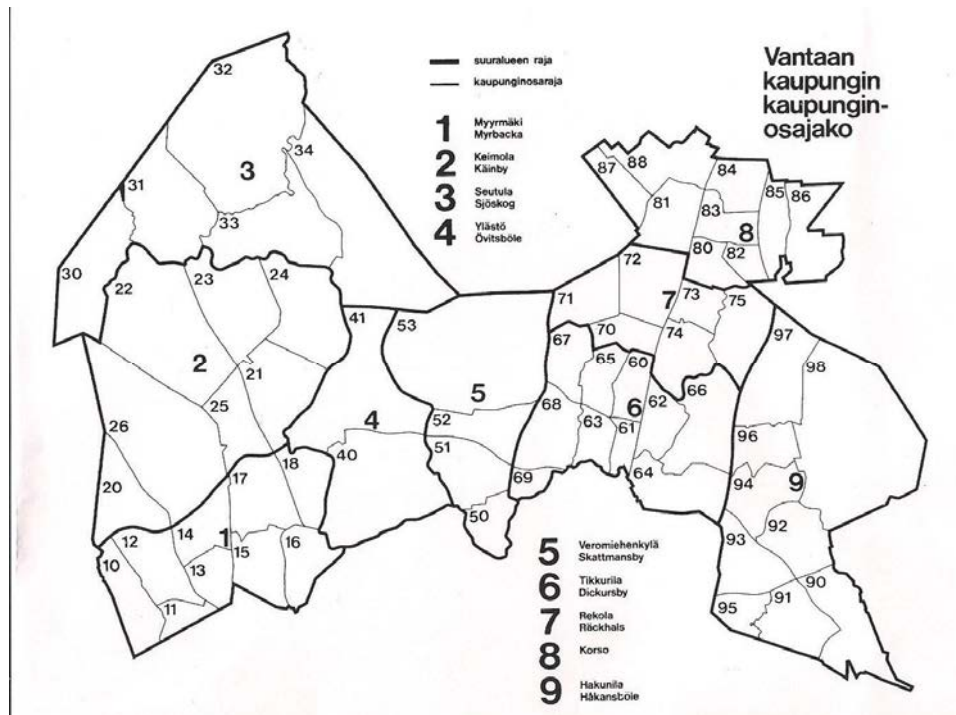
¹⁵² Niskanen 2009, 45; Vantaa alueittain 2004, 45. Ks. liite 10.

¹⁵³ Uomarinteen koulu www; Myyrmäki 1997, 182; Vesala 1999, 26–28; Vantaa alueittain 2004, 45; Hirvonen 2006, 67.

¹⁵⁴ Vantaa alueittain 2004, 33, 37, 41. Ks. liite 10.

¹⁵⁵ Helsingin seudun aluesarjat www; Vesala 1999, 26. Ks. liite 10.

Kartta 2. Vantaan kaupungin kaupunginosajako vuonna 1978¹⁵⁶

Vantaankosken seurakunnan alueelle sijoittuvat kaupunginosat: 10. Linnainen, 11. Hämevaara, 12. Hämeenkylä (Pähkinärinne), 13. Vapaala (Rajatorppa) 14. Varisto, 15 Myyrmäki (Louhela), 16. Kaivoksela, 17. Martinlaakso, 18. Vantaanlaakso, 20. Askisto, 21. Piispankylä (Vantaanpuisto), 22. Keimola, 23. Kivistö, 24. Lapinkylä, 25. Myllymäki, 26. Petikko, 30. Västra, 31. Luhtaanmäki, 32. Riipilä, 33. Seutula ja 34. Kiila (Kesäkylä). Vantaankosken seurakunnan alueelle osittain sijoittuvat kaupunginosat: 40. Ylästö, 41. Viinikkala ja 53. Lentokenttä. Seurakuntaraja kulki viistosti Lentokentän alueelta Ylästön läpi kohti Kaivoksela (ks. kartta 1).

2. Seurakunta jatkuvan muutoksen keskellä

Helsingin maalaiskunnan muututtua Vantaan kauppalaksi Vantaa ei voinut olla vain yhden seurakunnan nimi. Vantaan seurakunnan uudeksi nimeksi tuli Vantaankosken seurakunta. Valtioneuvosto hyväksyi nimenmuutoksen 16.3.1972. Muutos tuli voimaan heti. Myös Helsingin pitäjän seurakunnan nimi muuttui tässä yhteydessä Tikkurilan seurakunnaksi. Vantaan seurakunnista muodostettiin seurakuntayhtymä, johon kuului tässä vaiheessa neljä seurakuntaa: Tikkurila, Vantaa, Korso ja Vantaan ruotsinkielinen seurakunta (Vanda svenska församling, aiemmin Helsingfors församling), joka toimi koko kauppalaan alueella. Kullakin seurakunnalla oli edelleen oma kirkkoneuvosto, kun taas talousjohto, kirkkovaltuusto ja kirkkohallintokunta olivat yhteiset. Samoihin aikoihin, kun nimenmuutoksesta päätettiin, opetusministeriö määräsi Kaivokselaan kirkon Vantaankosken seurakunnan pääkirkoksi.¹⁵⁷

¹⁵⁶ Lehti 1978, 24.

¹⁵⁷ VSA I Cb 1–2 Kn pkt 8.3.1972 § 10; 19.4.1972 § 13–14; II Dk I Tilastot 1966–1985 Vantaan kauppalaaan kuuluvat seurakunnat; E-V 1/13.1.1972, Kirkolla kultua; Arkistonhoitaja Matti Lassilan

Syyskuussa 1971 kirkkoherra Haavisto jäi eläkkeelle. Seurakunta järjesti keräyksen, jonka tuotolla perustettiin Haaviston nimeä kantava rahasto pyhäkoulutoiminnan hyväksi. Sen tarkoituksena oli tarjota virkistystä yksittäisille pyhäkoulunopettajille. Seurakuntalaiset valitsivat uudeksi kirkkoherraksi Juhani Kopposelan, joka aloitti tehtävässä joulukuun alussa. Kirkkoherran tehtäviä hoiti siihen asti kappalainen Pertti Luumi oman virkansa ohella. Tuomiokapituli määräsi pastori Tapio Saranevan avuksi seurakuntaan.¹⁵⁸

Helsingin hiippakunnan piispa Aarre Lauha toimitti Vantaan seurakunnassa yleisen ja yksityisen piispantarkastuksen kevättalvella 1972. Hän siunasi virkaan kirkkoherra Kopposelan ja toisen kappalaisen Seppo Häyrysen. Seurakunnassa oli tässä vaiheessa kuusi pappia, kaksi lehtoria, kolme kanttori-urkuriä, kolme diakonissaa, yksi diakoni, neljä nuorisotyöntekijää, päiväkerhon toiminnanohjaaja, pyhäkoulu- ja lähetys sihteeri sekä toimisto- ja kiinteistötyöntekijöitä. Toisen lehtorin tehtäviä oli valittu hoitamaan nyt jo teologian kandidaatiksi valmistunut Asta Veteli. Heinäkuussa kirkkoneuvosto valitsi hänet ylimääräisen lehtorin virkaan.¹⁵⁹

Piispan, luottamusmiesten ja viranhaltijoiden välisessä keskustelussa tuli esiin monenlaisia seurakuntaa rasittavia asioita. Tarkoituksenmukaisista toimitiloista oli edelleen puute. Käytössä olevat neljä kirkkotilaa – Kaivokselassa, Kivistössä, Hämeenkylässä ja Seutulassa – riittivät hyvin jumalanpalveluselämää ajatellen. Lisäksi Martinkeskuksen seurakuntatiloissa oli kokeiltu jumalanpalveluksen järjestämistä. Kirkkoherranvirasto oli sen sijaan aivan liian ahdas. Lapsityö ja lähetystyö tarvitsivat ehdottomasti oman toimiston, sillä vallitsevassa tilanteessa työntekijät joutuivat hoitamaan asioita kotoa käsin. Rippikoulutyöstä vastaava pastori Matti Hyrck toivoi, että seurakunta saisi oman leirikeskuksen. Vantaan seurakuntien yhteinen leiri- ja kurssikeskus Holma oli Vantaankosken seurakunnan käytössä vain kuu-kauden ajan kesällä. Muutkin toimitilat olivat puutteellisia. Nuorisolle sopivia tiloja kaivattiin lisää. Kasvava päiväkerhotoiminta valtasi nopeasti kerhohuoneet, eivätkä nämä tilat sopineet kalustuksensa puolesta kovin monenlaiseen käyttöön. Päiväkerhojen sisätilat olivat melko hyvät, mutta työmuodon kasvu aiheutti jatkuvasti uusien tilojen tarvetta. Ulkoleikkeihin soveltuvista piha-alueista oli puutetta.¹⁶⁰

tiedonanto 25.10.2011; Toivakka & Hako 2009, 118.

¹⁵⁸ VSA I Cb 1–2 Kn ptk 25.8.1971 § 4; 22.9.1971 § 10; 20.10.1971 § 6, 11–12; E-V 10/23.9.1971, Vantaan seurakunnan kirkkoherran vaalit 26–27.9.; E-V 11/14.10.1971, Vantaalle uusi kirkkoherra. Ks. liite 9.

¹⁵⁹ VSA I Cb 1–2 Kn ptk 20.10.1971 § 6; 16.1.1972 § 14; 9.2.1973 § 6, liite 1; 5.7.1972 § 9; II Cd 1 1 Kertomus Vantaan seurakunnan tilasta vuoden 1972 piispantarkastusta varten; E-V 1/13.1.1972, Kirkolla kuultua.

¹⁶⁰ VSA II Cd 1 1 Piispantarkastuksen pöytäkirja 29.2–5.3.1972.

Seurakunnan reuna-alueilla oli omat ongelmansa. Esimerkiksi Riipilässä oli vain kaksi toimintamuotoa: pyhäkoulu ja kotiseurakunta. Lännessä Askiston kerhotilasta oli jouduttu luopumaan edellisenä syksynä. Siellä toimineet pyhäkoulu, päiväkerho ja vanhusten piiri joutuivat lopettamaan toimintansa tai etsimään uuden tilan. Hämevaaraan suunniteltiin seurakuntakotia, mutta hankkeen etenemistä viivästytti pelko siitä, että Helsinki tai Espoo ”nielaisisi” nämä alueet seuraavina vuosina.¹⁶¹

Uusia virkoja pohdittaessa jokainen viranhaltija asetti oman työalansa etusijalle. Kopposela oli huolissaan väestön kasvusta: kuntaan muutti satoja ihmisiä kuukausittain. Siksi hän puolsi teologin virkoja. Nyt jo papiksi vihitty Rantasalo katsoi, että pyhäkoulusihteerin työmäärä oli paisunut niin suureksi, että pyhäkoulu- ja lähetyssihteerin tehtävät tulisi erottaa toisistaan. Pastori Luumi puolestaan puolsi paitsi lähetyssihteerin myös seurakuntasihteerin viran perustamista. Viimeksi mainittu tehtäväksi olisi tullut myös ongelmallinen tiedotustoiminta. Myös muut puhuivat oman työalansa puolesta. Kirkkoneuvoston jäsen konstaapeli Heikki Halso oli huolissaan siitä, miten uskonnonopetus toteutuisi uudessa peruskoulussa. Hän ja lehtori Erelä nostivatkin esiin kasteopetuksen merkityksen. Lasten ja nuorten suuri osuus väestöstä sai paljon huomiota. Diakoniatyöstä vastaava pastori Häyrynen muistutti, että diakoniatyö kohtasi lapset ja nuoret siinä missä ”mummotkin”. Samalla hän totesi, että seurakunta oli kasvanut niin suureksi, että työalat olivat vaarassa langeta kilpailemaan keskenään.¹⁶²

Kopposela otti esille seurakunnan jakokysymyksen. Hän totesi, että seurakunta oli jaettava jollain tavalla viimeistään 1980-luvulla. Keskustelussa esitettiin erilaisia jakotapoja kappeliseurakunnista aluepiireihin. Myös kirkon hallintojärjestelmää ja sen suomia mahdollisuuksia pohdittiin. Piispa totesi, että tapahtuipa jako miten hyvänsä, keskeistä oli hallittavuus ja toimivuus. Kaiken kaikkiaan piispa Lauha antoi seurakunnan toiminnasta varsin myönteisen arvion. Kopposela sai kiitosta uutteruudestaan ja papisto valppaudestaan, taitavuudestaan ja ennakkoluulottomasta toiminnastaan erittäin vaikeiden ongelmien ratkaisemiseksi, joita muuttoliike ja seurakunnan nopea kasvu synnyttivät. Muut viranhaltijat ja vapaaehtoiset olivat piispan mukaan ”altismielisiä”. Kirkkoneuvoston ja talousjohdon toiminta sai kiitoksen. Määrärahoja piispa piti runsaina. Hän rohkaisi kuulijoita sanoen, että Jumalalla oli seurakunnassa paljon mahdollisuuksia.¹⁶³

¹⁶¹ VSA II Cd 1 1 Piispantarkastuksen pöytäkirja 29.2–5.3.1972.

¹⁶² Esim. VSA I Cb 1–2 Kn ptk 16.1.1972 § 8–9; 9.2.1972 § 16; VSA II Cd 1 1 Piispantarkastuksen pöytäkirja 29.2–5.3.1972.

¹⁶³ VSA II Cd 1 1 Piispantarkastuksen pöytäkirja 29.2–5.3.1972.

Tilakysymys sai ratkaisun vuoden 1972 lopulla, kun seurakunnan kirkkoherranvirasto sai uuden huoneiston Pyörrekujalta Myyrmäestä. Näihin tiloihin tuli nyt myös lapsityön toimisto. Väestön kasvu aiheutti jatkuvasti huolta. Kirkkoherra Kopposela pohti uuden vuoden kynnyksellä, miten elementtitalon seinään saataisiin poratuksi reikä. Kasvuvauhti oli sellainen, että ongelmiin oli vaikea päästä käsiksi. Palvelut laahasivat väkisinkin perässä, kun lähiöt täyttyivät ihmisistä. Seurakunta pyrki kuitenkin vastamaan tarpeisiin jotensakin oikea-aikaisesti. Vaikeuksia tuotti jo työvoiman vaihtuvuus, mikä aiheutui osin siitä, että kovissa paineissa työntekijät eivät jaksaneet jatkaa kovin pitkään. Sosiaaliset ongelmat olivat lisääntyneet ankaran rakennemuutoksen myötä elintason kasvusta huolimatta. Ihmisten yksinäisyys ja hätä puhuttelivat, ja kirkkoherran mielestä oli tärkeää, että evankeliumi kohtaisi sen. Asioiden tärkeysjärjestyksestä Kopposela totesi huumorintajuisesti: ”Tärkeintä tälle seurakunnalle on se, ettei kirkkoherra menetä hermojaan.”¹⁶⁴

Muuttoliikkeen aiheuttama väestönkasvu tuntui 1970-luvun alkupuolella erityisesti Vantaalla ja Espoossa. Kaikista Uudenmaan seurakunnista väkiluku kasvoi eniten Vantaankosken ja Etelä-Espoon seurakunnissa. Ensin mainitun alueella asui vuoden 1973 lopulla yhteensä 35 568 henkeä. Vuoteen 1978 mennessä väkiluku oli kasvanut noin 43 000:een. Teologeja oli tässä vaiheessa yksitoista. Lapsityössä toimi kaksi päiväkerhon toiminnanohjaajaa ja pyhäkoulusihteeri.¹⁶⁵

Seurakunnalla oli neljän kirkkotilan lisäksi omistuksessaan Martinkeskuksen seurakuntahuoneisto ja osakehuoneistoja Myyrmäessä, Rajatorpassa, Pähkinärinteessä, Vantaanpuistossa ja Vantaanlaaksossa. Näillä alueilla oli käytössä myös vuokratiloja samoin kuin Västrassa, Koivupäässä ja Varistossakin. Seurakunta kaipasi nyt uutta, entistä suurempaa pääkirkkoa ja erilaisia virasto- ja toimitiloja sen yhteyteen. Alun perin uusi seurakuntakeskus oli tarkoitus rakentaa Myyrmäen aluekeskuksen yhteyteen. Sitä varten oli varattu tonttikin. Aluekeskuksen hidaskäyttöön rakentaminen vaikeutti kuitenkin pääkirkon sijaintia koskevan päätöksen tekemistä. Martinlaakson suuri väestömäärä oli otettava huomioon. Vuosikymmenen loppupuolella tehtiin päätös seurakuntakeskuksen rakentamisesta Louhelaan, missä se palvelisi myös martinlaaksolaisia. Tässä vaiheessa oli jo selvää, että keskuksen valmistuminen veisi vuosia, joten myös tilapäisten ratkaisujen etsiminen tuli ajankohtaiseksi. Huonetilojen suunnittelu alkoi. Kirkon nimestä järjestettiin yleisö- ja koko seurakuntara-

¹⁶⁴ VSA I Cb 1–2 Kn pkt 17.5.1972 § 33; 7.6.1972 § 12; 2.11.1972 § 14; 14.12.1972 § 12; SS 52/28.12.1972, ”Miten saada reikä elementtitalon seinään?”; Karisto & Takala & Haapola 1998, 71–73.

¹⁶⁵ VSA II Cd 1 1 kertomus Vantaankosken seurakunnasta piispantarkastusta varten 25.9.1978, 4;

kennuksen suunnittelusta arkkitehtikilpailu kesällä 1979.¹⁶⁶

Muita seurakuntatiloja suunniteltiin Hämevaaraan, Rajatorppaan – jolloin luovutettiin Vapaalan seurakuntakodin kunnostamisesta – ja Vantaanpuistoon. Keskustelu erilaisista kirkko- ja muista seurakuntatiloista jatkui koko 1970-luvun. Olemassa olevista kirkkotiloista remontoitiin Seutulan kappeli. Sen uudelleen käyttöön ottamista juhlittiin marraskuussa 1979.¹⁶⁷

Hämeenkyllän aluetta kehittämään asetettu työryhmä teki keväällä 1977 aloitteen Hämeenkyllän seurakunnan perustamisesta vuoden 1979 alusta lukien. Yhteinen kirkkoneuvosto antoi asiasta lausunnon vuoden 1978 alussa. Hanke jäi odottamaan vuoden lopussa tehtävää piispantarkastusta, jonka yhteydessä siitä keskusteltiin. Päätös siirtyi lopulta seuraavalle vuosikymmenelle.¹⁶⁸

Vantaan seurakuntayhtymässä toteutettiin vuoden 1977 alussa hallinnonuudistus. Yhteisiksi elimiksi tulivat kirkkoneuvosto ja valtuusto, kun taas seurakunnissa toimivat seurakuntaneuvosto ja -valtuusto. Muutosta käsiteltiin kirkkoneuvostossa useaan otteeseen.¹⁶⁹

Aimo T. Nikolaisen tammikuussa 1978 toimittamassa piispantarkastuksessa korostuivat nuorison tarpeet. 1960-luvulla paikkakunnalle muuttaneet tai siellä syntyneet pienet lapset olivat kasvaneet teini-ikäisiksi. Toinen keskeinen tavoite oli jumalanpalveluselämän edistäminen. Työikäisten osallistumista seurakunnan elämään haluttiin tukea. Päiväkerhotoiminta toi välillisesti perheitä seurakunnan yhteyteen – samoin kuin perhekirkkotoiminta. Yhteisissä neuvotteluissa Vantaankosken seurakunnan työntekijöiden ja luottamushenkilöiden kanssa oli esillä koko se yhteiskunnallinen tilanne, jonka keskellä seurakunta eli. Piispan mukaan suomenkielisten seurakuntien ongelmana oli juurettomuus. Seurakuntatyö sujui hyvin ruotsinkielisessä seurakunnassa, jossa väestö oli suurimmaksi osaksi alkuperäistä kantaväestöä. Suomenkieliset olivat muuttaneet muualta, ja suomenkielisten seurakuntien vaikea

Huotari & Askola 1977, 12.

¹⁶⁶ VSA I Cb 1–2 Kn ptk 16.1.1972 § 12; 17.5.1972 § 3; 7.6.1972 § 12; II Cb 3 Kn ptk 20.2.1974 § 7; 9.10.1974 § 5; 7.5.75 § 14; 27.5.1975 § 6; 11.6.1975 § 5; 18.2.1976 § 5; 19.5.1976 § 21; Srkn ptk 23.5.1977 § 27; 12.4.1978 § 23; 10.5.1978 § 22; 20.9.1978 § 11; 9.1.1979 § 12; 6.2.1979 § 28; 27.2.1979 § 4; 3.4.1979 § 15, 20, 28; 8.5.1979 § 12; 5.6.1979 § 5, 26; 10.10.1979 § 4, liite 1; II Cd 1 1 Piispantarkastuksen pöytäkirja 30.11–3.12.1978; Vesala 1999; 19–20.

¹⁶⁷ VSA I Cb 1–2 Kn ptk 7.6.1972 § 12; II Cb 3 Kn ptk 7.3.1973 § 10; 25.4.1973 § 7; 30.5.1973 § 5; 31.10.1973 § 9; 16.1.1974 § 4; 20.2.1974 § 11; 28.8.1974 § 1, 4; 29.1.1975 § 24; Srkn ptk 28.6.1977 § 7; 15.3.1978 § 5; 10.5.1978 § 19; 27.2.1979 § 5, liite 2; 5.6.1979 § 27–28; 23.10.1979 § 16.

¹⁶⁸ VSA II Cb 3 Kn ptk 12.11.1975 § 11; 3.12.1975 § 5; 7.4.1976 § 6; 21.4.1976 § 14, liite 2; 9.6.1976 § 10; 20.10.1976 § 4; 1.12.1976 § 12; Srkn ptk 16.3.1977 § 12, liite; 23.5.1977 § 5; 25.1.1978 § 21, liite Yhteisen kirkkoneuvoston lausunto Hämeenkyllän seurakunnan perustamisesta 28.12.1977; II Cd 1 1 piispantarkastuksen pöytäkirja 30.11–3.12.1978; Toivanen 2002, 27.

¹⁶⁹ VSA II Cb 3 Kn ptk 12.11.1975 § 11; 7.4.1976 § 6; 21.4.1976 § 14, liite 2; 9.6.1976 § 10; 1.12.1976 § 12.

tehtävä oli kotiuttaa tulijat. Kopposela puolestaan viittasi ruotsinkielisen seurakunnan suhteellisesti suurempaan määrärahaan.¹⁷⁰

Eri työmuotojen ongelmista käytiin kiihkeää keskustelua. Pastori Rantasalo totesi, että seurakunta oli kaikkien työmuotojen suhteen painopistealuetta. Vauvojakin kastettiin 850 vuodessa. ”Olemme pahempaa kehitysaluetta kuin niin sanotut kehitysalueet”, hän totesi viimein. Keskustelu kertoi siitä myllerryksestä, jonka keskellä suomalainen yhteiskunta eli. Seurakunta tarjosi hengenravinnon ohella toimintaa ja tukea monenlaisille ihmisryhmille. Avuntarvitsijat eivät olleet enää vain vanhoja ja sairaita, vaan myös niitä, joille sopeutuminen uuteen elämänmuotoon lähiöissä tuotti ongelmia.¹⁷¹

3. Pyhäkoulutyö kukoistaa yhteisön keskellä

a. Pyhäkoulu kotiutuu kerrostaloon

Vuosikymmenen alussa monet pyhäkoulut löysivät paikkansa uusissa lähiöissä, usein kerrostalojen kellarikerroksesta. Sisarukset Helvi ja Sylvi Niskanen pitivät pyhäkoulua vuodesta 1971 lähtien Louhelassa, missä heillä oli käytössään taloyhtiön kerho huone. Pyhäkoulu alkoi kellojen soitolla, kuten aikuisten jumalanpalveluskin: joku lapsista heläytti triangelia kolme kertaa. Toinen syytti omatekoisen alttaripöydän kynttilät. Sen jälkeen opettajat kertoivat tarinoita Jeesuksen elämästä. Pyhäkoulun tarkoituksena oli kirkastaa lapsenuskoa, luoda turvallisuutta ja huolenpidon ilmapii-riä. Vaikeista asioista oli lupa kysyä. Esimerkiksi isovanhemman kuolema saattoi herättää keskustelun: lapsen oli lohdullista tietää, että kristinuskon mukaan elämä jatkui kuoleman jälkeenkin. Helvi Niskanen korosti, että hyvin pienikin lapsi ymmärsi omalla tavallaan puhetta Jeesuksesta.¹⁷²

Opettajat pyrkivät pyhäkouluhetkellä siihen, että lapset saivat osallistua omaan jumalanpalvelukseensa mahdollisimman paljon. Tässä oli tapahtunut suuri muutos suhteessa edellisiin vuosikymmeneihin, jolloin opettajan puhe tai oppitunti muodosti pyhäkoulun rungon, jota sitten täydennettiin virsien ja pyhäkoululaulujen laulamisella. 1970-luvulla puhe korvattiin usein keskustelulla, ja lapset saivat myös

¹⁷⁰ VSA II Cd 1 1 Piispantarkastuksen pöytäkirja 30.11–3.12.1978.

¹⁷¹ VSA II Cd 1 1 Piispantarkastuksen pöytäkirja 30.11–3.12.1978.

¹⁷² VSA III 8 Db 1 Pyhäk. tke 1971, liite 1; E-V 37/30.9.1976. Pyhäkoulun toive: Lapsenusko kirkastuu.

piirtää pyhäpäivän aiheesta. Laululeikit ja askartelu kuuluivat pyhäkoulun ohjelmaan. Jumalanpalvelusta tehtiin tutuksi tutustumalla uskontunnustukseen, Herran siunaukseen ja Isä meidän -rukoukseen. Lapset rakensivat alttarin, sytyttivät kynttilät, toimivat suntioina ja kanttoreina, keskustelivat ja lukivat rukouksia sekä osallistuivat yhteisiin lauluihin ja laululeikkeihin.¹⁷³

Pyhäkoulun tarkoituksena oli avata tietä seurakunnan yhteyteen. Jumalanpalvelukseen tutustuminen oli tärkeä osa pyhäkoulua. Martinkeskuksessa kokeiltiin pyhäkoulumuotoa, jossa lapset olivat mukana jumalanpalveluksen alkuliturgian ajan ja menivät sen jälkeen omiin huoneisiinsa jatkamaan. Tällöin vanhemmat ja lapset saattoivat lähteä yhdessä kirkkomatkalle. Katsottiin, että seurakunnan tuli yhdistää eikä erottaa ihmisiä. Sitä verrattiin perheeseen.¹⁷⁴

Seurakunta lähetti lasten vanhemmille kutsun, jossa korostettiin kotikasvatuksen merkitystä etenkin varhaisina vuosina. Kutsussa muistutettiin kasteesta ja sen merkityksestä. Seurakunta halusi muistaa perheitä ja tukea niiden kasvatustyötä. Kutsun mukaan vain Jumalan sana pysyi ja loi kestävän pohjan elämälle. Sen vuoksi seurakunta kutsui lasta pyhäkouluun, lasten jumalanpalvelukseen. Kutsussa muistutettiin, että myös lapsi tarvitsi hiljaisia hetkiä Vapahtajan seurassa. Kutsussa oli ilmoitettu lähin pyhäkoulu ja sen kokoontumisaika sekä myös opettajan nimi ja seurakunta.¹⁷⁵

Haaviston eläkkeelle siirtymisen jälkeen Vantaan seurakunnan pyhäkoulupastoriksi tuli Pertti Luumi. Luumi toimi Vantaan, maaliskuusta 1972 Vantaankosken, seurakunnan kappalaisena viisi vuotta ja pyhäkoulutyössä vajaan vuoden, minkä jälkeen hän siirtyi kirkon nuorisotyön keskuksen koulutussihteeriksi ja vuonna 1974 Suomen Pyhäkouluyhdistyksen pääsihteeriksi. Paavo Virtanen seurasi häntä pyhäkoulupastorina toukokuussa 1972. Hän hoiti tehtävää viitisen vuotta. Vuosina 1977–1979 pyhäkouluteologeina toimivat vuoron perään pastorit Pertti Pajunen ja Ilkka Käki sekä lehtori Asta Veteli. Pyhäkoulu- ja lähetyssihteerin virka vakinaistettiin vuoden 1971 alussa, ja Kaarina Perkola valittiin siihen ilman hakumenettelyä. Muutokset pyhäkoulutoimikunnassa tapahtuivat vähitellen. Siihen valittiin vuonna 1971 erikseen nuorten edustaja. Pyhäkoulu- ja lähetyssihteerin virat erotettiin toisistaan vuonna 1973. Kirkkoneuvosto valitsi lähetyssihteeriksi opiskelija Raila Kuusiston. Pyhäkoulusihteerin johtosääntö uusittiin. Kirkkoneuvosto hyväksyi sen seuraavan vuoden tammikuussa. Vuonna 1979 pyhäkoulutoimikunta muuttui pyhäkoulu-

¹⁷³ SS 7/15.2.1973, Paimenia puuttuu – lapsia riittää.

¹⁷⁴ E-V 37/30.9.1976, Pyhäkoulun toive: Lapsenusko kirkastuu.

työn johtokunnaksi. Sen johtosääntö hyväksyttiin marraskuussa 1978. Puheenjohtajaksi ei valittu enää teologia, vaan maallikko. Ensimmäiseksi puheenjohtajaksi valittiin esimies Matti Andelin.¹⁷⁶

Samaan aikaan, kun pyhäkoulutoiminta väheni muualla maassa, Vantaankosken seurakunnan pyhäkoulut kukoistivat. Pyhäkoululaisia oli vuonna 1972 yhä yli 4 % väestöstä. Tämä oli kaksi prosenttiyksikköä enemmän kuin hiippakunnan keskiarvo ja ylitti jopa koko maan luvut. Vastaavanlainen tilanne oli joissakin muissakin pääkaupunkiseudun suurissa seurakunnissa, esimerkiksi Espoossa. Pyhäkoulutyöhön osallistuvat ponnistelivat voidakseen vastata tarpeeseen. Jo toimivien pyhäkoulujen ylläpito vaati joustavuutta: esimerkiksi Askiston pyhäkoulu siirtyi kerhuhuoneen menettämisen jälkeen pyhäkoulunopettaja Irja Järvelän omaan kotiin. Lisäksi pyhäkoulut levisivät uusille alueille. Seurakunta järjesti Rajatorppaan kaksi toimipistettä. Pohjoisilla alueilla pyhäkoulut toimivat nyt myös Riipilässä, Syväojalla ja Kesäkylässä. Vantaanpuistossa oli tässä vaiheessa käytössä kerhuhuone. Seutulan alueella moni pyhäkoulu kokoontui kodeissa. Eteläisissä osissa toiminnan painopiste oli siirtymässä Martinlaaksoon ja Myyrmäkeen. Martinlaaksossa toimi vuonna 1971 jo neljä pyhäkoulua ja Myyrmäessä kaksi. Martinkeskuksen uusissa kerhotiloissa kokoontui kaksi pyhäkoulua, toiset kaksi toimivat Partiomajalla ja Raiviosuonmäen kerhuhuoneessa. Myyrmäestä oli saatu käyttöön kerhuhuone. Vuonna 1972 ”vallattiin” muun muassa Pähkinärinne. Vuosikymmenen kuluessa pyhäkoulut lisääntyivät etenkin Martinlaaksossa ja Myyrmäessä. Variston pyhäkoulu aloitti asuntomessujen jälkeen vuonna 1977. Silti monilta alueilta puuttui yhä pyhäkoulu.¹⁷⁷

Ennen pyhäkoulujen alkamista syyskuussa 1972 opettajat kokoontuivat Kaivokselan kirkkoon, jossa he osallistuivat ehtoollishartauteen. Etelä-Vantaa -lehdessä julkaistussa kokouskutsussa toivotettiin tervetulleiksi niin entiset kuin uudet opettajat. Seurakuntalaiset kyselivät toisinaan Perkolalta, eikö tällainen yleinen ilmoittelu sisältänyt riskejä: yhteydenottoja olisi saattanut tulla henkilöiltä, jotka olisivat olleet täysin sopimattomia pyhäkoulutyöhön. Näin ei kuitenkaan käynyt, vaan opettajiksi aikovat ja työn aloittaneet tulivat mukaan vakaumuksensa pohjalta ja ope-

¹⁷⁵ VSA III 7 H 1 Kutsu pyhäkouluun 1974: Pyhäkoulu – lasten oma kirkko.

¹⁷⁶ VSA I Cb 1–2 Kn ptk 17.2.1971 § 5; II Cb 3 Kn ptk 24.1.1973 § 21; 16.5.1973 § 8; 17.10.1973 § 4; 27.10.1973 § 2; 16.1.1974 § 6, liite 1; Srkn ptk 10.10.1978 § 12; 22.11.1978 § 5; III 7 C 1 Pyhäk.tk ptk 9.2.1971, § 2; 15.4.1971 § 3; 18.1.1972 § 2-3; 23.1.1973 § 14; 4.1.1974 § 6, liite Vantaankosken seurakunnan pyhäkoulusihteerin johtosääntö; 6.1.1977 § 2; 28.9.1977 § 3; 21.8.1978 § 7, liite 2; 21.9.1978 § 3, liite 1; 1.11.1978 § 3, liite 1; III 7 Db 1 Pyhäk. tke 1971–1979; Suomen teologit 1990, 373. Ks. liitteet 7 ja 18.

¹⁷⁷ VSA III 7 C 1 Pyhäk.tk ptk 28.9.1977 § 11; III 7 Db 1 Pyhäk. tke 1971–1979; SS 8/8.3.1973, 10 000 seurakuntalaista mukana toiminnassa joka viikko; SELK 1972–1975, 168. Ks. liite 11.

tustyöhön motivoituneina. Perkolan mielestä riittävä ja monipuolinen koulutus ehkäisi ongelmia: kun työntekijä tiesi, mitä häneltä odotettiin, sudenkuopat ja ylilyönnit olivat paremmin vältettävissä kuin tilanteessa, jossa opettajat olisi jätetty kamppailemaan yksinään.¹⁷⁸

Kaikki pyhäkoulut eivät olleet sunnuntaisin kokoontuvia ”peruspyhäkouluja”. Hämeenkylässä toimi vuodesta 1973 alkaen kehitysvammaisten pyhäkoulu diakoniatyöntekijä Eeva Kivikkolan johdolla. Perhepäivähoitajana toimiva Helmi Tolonen piti pyhäkoulua kotonaan. Kaivokselan kirkolla toimiva ”hoitopyhäkoulu” oli uusi kokeilu. Tämäkin toimintamuoto mahdollisti sen, että perhe voi lähteä yhdessä kirkkomatkalle, kun kaikkein pienimmät saattoi jättää turvallisiin käsiin jumalanpalveluksen ajaksi. Hoitopyhäkoulua pitivät Eila Kuikka ja Kirsti Väinölä, jonka koko perhe toimi apuna.¹⁷⁹

Toiminta jatkui voimakkaan kasvun aikana kuten ennenkin. Pyhäkouluhetkien lisäksi toimikunta ja opettajat järjestivät erilaisia retkiä sekä kevät- ja joulujuhlia. Retkiä tehtiin niin oman seurakunnan kirkkoihin kuin kauemmaksi. Erilaisia tapahtumia järjestettiin vuosien varrella Martinlaaksossa, Kaivokselassa, Myyrmäessä ja Rajatorpassa. Hilja Shivuten työ oli yhä tuen kohteena: Rajatorpan lastentapahtuman tuotto vuonna 1974 meni hänen perheensä hyväksi. Huhtikuussa 1975 Vantaankosken seurakunnan opettajat järjestivät hänen työnsä tukemiseksi lounastilaisuuden. Lounas oli ensimmäinen tämänkaltainen yritys. Sen tuotto oli peräti 2 050 markkaa. Lisäksi opettajat keräsivät keskuudessaan kolehdin.¹⁸⁰

b. Pyhäkoulu kokoaa eri-ikäiset yhteen

Perhekirkko säilyi keskeisenä työmuotona, joka yhdisti pyhäkoulua ja muuta jumalanpalveluselämää. Sen kehitys johti perheiden yhä aktiivisempaan osallistumiseen. Pyhäkoululaiset avustivat perhekirkossa muun muassa vuoden 1973 ensimmäisenä adventtina kaikissa seurakunnan kirkoissa. Kynttilänpäivä ja marianpäivä olivat pyhäkoululaisten omia kirkkopyhiä. Vuonna 1974 perhekirkot järjestettiin siten, että niihin kutsuttiin perheitä pyhäkouluittain. Toki kaikki muutkin olivat edelleen tervetulleita. Perhejumalanpalveluksia pidettiin muuallakin kuin varsinaisissa kirkoissa,

¹⁷⁸ E-V 12/24.8.1972, Pyhäkoulukuulumisia.

¹⁷⁹ VSA III 7 Db Pyhäk. tke 1973; Kaarina Perkolan haastattelu 2.9.2010.

¹⁸⁰ VSA III 7 C 1 Pyhäk.tk ptk 15.4.1971 § 5; 28.8.1972 § 5; 11.4.1973 § 5; III 7 Db 1 Pyhäk. tke 1971–1975; E-V 12/24.8.1972, Pyhäkoulukuulumisia.

esimerkiksi Martinkeskuksessa ja Seutulän kappelissa.¹⁸¹

Kutsu perhekirkkoon saapui koteihin yleensä lasten välityksellä. Yleensä pyhäkoulu jäi perhekirkkopyhänä pitämättä, koska seurakunta halusi koota erikäiset perheenjäsenet yhteiseen jumalanpalvelukseen. Perhekirkkoja oli monenlaisia. Jotkin niistä poikkesivat tavallisesta jumalanpalveluksesta vain nimensä puolesta ja siksi, että paikalla oli tavanomaista enemmän lapsia. Vantaan seurakunnassa pyrittiin vähintään siihen, että lapset osallistuivat jumalanpalveluksen toimittamiseen lukemalla tekstejä tai toimimalla esilukijana uskontunnustusta lausuttaessa. Virret ja laulut valittiin lasten virsistä ja pyhäkoululauluista. Parasta oli kuitenkin se, jos koko perhe osallistui yhdessä jumalanpalveluksen valmistamiseen ja toimittamiseen.¹⁸²

Perhekirkolla oli kaksi tavoitetta. Ensinnäkin sen tarkoituksena oli koota koko perhe hiljentyään Jumalan edessä – jotta kaikenikäiset perheenjäsenet saisivat kokea olevansa osa Jumalan perhettä. Toiseksi perhekirkko toi lapsen keskukseseen. Seurakunta teki kuten Jeesuskin aikoinaan asettaessaan lapsen seuraajiansa keskelle. Perhekirkossa pyrittiin toteuttamaan Jeesuksen sanat: ”Sallikaa lasten tulla minun tyköni.” Lapsi sai olla mukana sellaisena kuin oli: vilkkaana, äänekkäänä, osallistuvana ja herkkänä. Ehtoollista jaettaessa hän oli tervetullut alttarille siunattavaksi. Pyhäkouluväki toivoi, että koittaisi aika, jolloin lapsi saisi oikeuden ehtoolliseen, sillä silloin toteutuisi alkukristillinen käytäntö. Perhekirkossa käytettiin usein tavallisesta poikkeavia menetelmiä. Saarnan tilalla saattoi olla näytelmä. Radionauhurit ja levymusiikki olivat sallittuja. Kuva kertoi usein enemmän kuin sanat.¹⁸³

Perheleireille riitti osallistujia. Vuonna 1971 leiri järjestettiin elokouussa. Seuraavana vuonna seurakunta järjesti kaksi leiriä – toisen kesäkuussa ennen juhannusta ja toisen marraskuussa. Kesän perheleirin aikaan helteinen sää suosi, ja leiriväki sai nauttia uimisesta, saunomisesta ja kalastamisesta. Päiviin mahtui myös ohjattua ohjelmaa yhteisten leikkien merkeissä. Lisäksi hiljennettiin Raamatun äärelä. Leiritoiminta jatkui seuraavina vuosina.¹⁸⁴

Paavo Virtanen totesi kevättalvella 1974, että perheleiri oli seurakunnan vastaus ajan haasteisiin. Työmuodot olivat eriytyneet ikäryhmittäin siinä määrin, että perhe kokonaisuutena oli unohtunut. Jumalanpalvelus ei riittänyt koko seurakunnan yhteiseksi tilaisuudeksi, sillä käytännössä siihen oli vaikea osallistua pienten lasten kanssa kovin usein. Juuri pidetyn leirin palautteeksi oli tullut toivomus siitä,

¹⁸¹ VSA III 7 C 1 Pyhäk.tk ptk 21.11.1973 § 5; III 7 Db 1 Pyhäk. tke 1973–1974.

¹⁸² E-V 13/11.11.1971, Perhekirkko – toisenlainen jumalanpalvelus; Sariola 1978, 50–53.

¹⁸³ E-V 13/11.11.1971, Perhekirkko – toisenlainen jumalanpalvelus; Sariola 1978, 53–54;

¹⁸⁴ VSA III 7 Db 1 Pyhäk. tke 1971–1972; E-V 12/24.8.1972, Pyhäkoulukuulumisia ja Pyhäkoulun

että leireillä pohdittaisiin mahdollisimman paljon lasten ja vanhempien välisiä suhteita. Iltarukous mietitytti monia: kaivattiin uusia rukouksia, sillä monien mielestä vanhat rukoukset¹⁸⁵ olivat lapselle kielellisesti liian vaikeita. Virtasen mukaan leirien tavoitteena oli kasvatusta kristillisestä maailmankuvasta ja arvomaailmasta käsin eli se, mitä ja miten voi kertoa lapselle kristinuskosta. Seurakunnan leirillä tuli olla selvä opetuksellinen tai julistuksellinen tavoite: se ei voinut olla yksinomaan mukavaa yhdessäoloa. Siksi ulkoilun, ruokailun, saunomisen ja takka-iltojen lisäksi leiriväki kokoontui myös laulamaan, keskustelemaan ja perhekirkkoon.¹⁸⁶

Kaarina Perkolan pitkäaikaisena toiveena oli ollut perheen pienimpien – ja sitä kautta myös ”tuoreiden” vanhempien – tavoittaminen mahdollisimman varhain. Vuosikymmenen puolivälissä pyhäkoulutoimikunta ryhtyi suunnittelemaan kehtoluokkatoiminnan aloittamista. Se katsoi, että kasteopetus oli aloitettava välittömästi kasteen jälkeen ja että sen tuli koskea kaikkia ikävuosia. Kehtoluokkatoiminnan keskeisin muoto oli lapsen syntymäpäiväksi postitetut tai henkilökohtaisesti toimitetut tervehdykset. Tässä vaiheessa seurakunnassa oli 0-4-vuotiaita noin 700 kussakin vuosiluokassa. Työn käynnistämiseksi toimikunta esitti kuukausipalkkaisen kehtoluokkasihteerin palkkaamista.¹⁸⁷

Kehtoluokkatoiminnalle määriteltiin myös tavoitteet. Sen oli määrä antaa tietoisuus toimivasta seurakunnasta. Sen tuli auttaa vanhempia huomaamaan ensimmäisten ikävuosien merkitys lapsen elämässä ja tuomaan Jumalan sanasta saatavaa voimaa kotielämään – ja samalla tukea lapsen terveen tunne- ja omantunnonelämän kehittymistä. Kehtoluokkatoiminnan tuli lauluin ja rukouksin välittää hartauden kokemista ja pyhän tiedostamista. Sen tuli valmistaa lapselle tietä pyhäkouluun ja päiväkerhoon sekä vanhemmille perhekirkkoon ja muuhun seurakuntayhteyteen. Hyvästä suunnittelusta huolimatta voimavarat eivät riittäneet toiminnan aloittamiseen vielä tässä vaiheessa. Pohjatyö tulevaisuutta ajatellen oli kuitenkin tehty.¹⁸⁸

Piispainkokouksen kehotuksesta seurakunnat ryhtyivät 1970-luvulla viettämään pyhäkouluviikkoa, joka keskittyi mikkelinpäivään. Myöhemmin viikkoja alettiin nimittää kirkon lapsityön viikoiksi. Viikkojen teemat vaihtelivat vuosiaikojen mukaan, ja niiden avulla oli tarkoitus tehdä kirkon lapsityötä tunnetuksi. Vuonna

perheleiri Holmassa 16.–18.6.1972.

¹⁸⁵ Tällainen ajattelu edusti 1970-luvulle tyypillistä ajattelutapaa, joka korosti tiedon merkitystä ja edellytti, että lapsen tuli ymmärtää sanojensa koko sisältö. Myöhemmin perinteiset rukoukset nousivat uudestaan arvoonsa.

¹⁸⁶ SS 12/28.3.1974, Perhe huollossa.

¹⁸⁷ VSA III 7 C 1 Pyhäk.tk ptk. 16.4.1974 § 8; III 7 Db 1 Pyhäk. tke 1974.

¹⁸⁸ VSA II Cb 3 Kn ptk 26.2.1975 § 5; III 7 C 1 Pyhäk.tk ptk 16.4.1974 § 8; III 7 Db 1 Pyhäk. tke 1974.

1975 ohjelmaan kuului jumalanpalvelus viikon aluksi, avointen ovien pyhäkouluja, lastentapahtumia, seurat, lauluilta sekä koulutus- ja keskustelutilaisuuksia aikuisille. Pyhäkoululaisten viikon kohokohta lienee ollut retki Pyhän Laurin kirkkoon. Osallistujia oli lähes 600. Viikon lopetti mikkelinpäivän perhejumalanpalvelus, joka toimitettiin seurakunnan kolmessa kirkossa, Martinkeskuksessa ja Seutulän kappelissa. Kaikkiin näihin tilaisuuksiin osallistui yhteensä noin 2 500 henkeä.¹⁸⁹

Vantaankosken pyhäkouluissa alettiin viettää avointen ovien päiviä vuonna 1973. Vanhemmat olivat tervetulleita lastensa hartaushetkeen. Opettajat saivat luoduksi yhteyksiä lasten koteihin, ja vanhemmat puolestaan näkivät, mitä pyhäkoulussa tapahtui. Kokemukset olivat myönteisiä, joten pyhäkouluväki katsoi, että toimintaa kannattaisi jatkaa ja kehittää. Opettajan ei ollut aivan helppo astua vanhempien eteen ja ohjata toimintaa kuin minä tahansa sunnuntaina. Perkola oli itse saanut asiasta kokemuksen, kun muutamia Kivistön koulun opettajia oli jäänyt seuraamaan hänen pyhäkoulunpitoaan toiminnan alkuvaiheessa. Mielellään hän oli lähettänyt kuulijat useita kertoja kirkon puolelle jumalanpalvelukseen. Vasta kun palautteeksi oli tullut lausunto ”Tuon paremmin asiaa ei voisi esittää”, hän oli helpottunut ja ilahtunut. Samankaltaiset olivat monen opettajan tuntemukset avoimen toiminnan alussa: ensimmäinen askel oli vaikea, mutta kun se oli otettu, yhteistyön myönteiset puolet tulivat esille niin vahvasti, että jatkaminen oli helppoa.¹⁹⁰

Perhepyhäkouluja alettiin järjestää vuonna 1974. Ne erosivat avoimien ovien pyhäkouluista sikäli, että vanhemmat osallistuivat toimintaan ja joskus suunnitteluunkin. Aloite tuli Pyhäkouluyhdistykseltä, kun pääsihteeri Pertti Luumi pyysi Vantaankosken seurakuntaa mukaan perhepyhäkoulukokeiluun. Vantaa edusti kokeilussa kaupunkiseurakuntaa, kun taas Lemi osallistui maaseutuseurakuntana. Vuonna 1975 perhepyhäkoulua kokeiltiin myös Puumalassa ja Nivalassa. Vantaankosken perhepyhäkoulut toimivat aluksi Vantaanpuistossa ja Koivupäässä. Alun epävarmuuden jälkeen kokemukset osoittautuivat myönteisiksi. Intoa riitti toiminnan jatkamiseen seuraavina vuosina. Vuonna 1975 toinen perhepyhäkoulu toimi Koivupään sijasta Myyrmäessä ja vuonna 1976 jälleen Koivupäässä.¹⁹¹

Perhepyhäkoulun tarkoituksena oli tukea vanhempia uskonnollisen kasvatuksen antamisessa. Yhteiskunnan muuttuessa yhä moniarvoisemmaksi vanhemmat kokivat usein avuttomuutta ja epävarmuutta lastensa uskonnollisessa ja eet-

¹⁸⁹ VSA III 7 C1 Pyhäk.tk ptk 23.9.1975 § 6, liite Pyhäkouluviikko Vantaankoskella 28.9.–5.10.1975; III 7 Db 1 Pyhäk. tke 1975; Kansanaho 1988, 299. Ks. myös liite 22.

¹⁹⁰ VSA III 7 Db 1 Pyhäk. tke 1973; Kaarina Perkolan haastattelu 8.3.2010.

¹⁹¹ VSA III 7 Db 1 Pyhäk. tke 1974–1976; Kmaa 9/7.2.1975, Pyhäkouluyhdistys: vanhempia tuettava

tisessä kasvatuksessa. Samalla vanhemmat saivat tutustua aiempaa syvällisemmin pyhäkoulun toimintaan. Tutustuminen yhteen työmuotoon saattoi rohkaista heitä mukaan muuhunkin seurakunnan toimintaan. Perhepyhäkoulu mahdollisti myös vanhempien ja lasten yhteisen hartaushetken, yhdessäolon.¹⁹²

Pyhäkouluväki toivoi, että isät innostuisivat pyhäkoulutoiminnasta, sillä silloin poikien osallistuminen olisi lisääntynyt. Vantaanpuiston perhepyhäkouluun vuonna 1975 osallistunut isä Reijo Seppälä toivoi, että toiminta tapahtuisi etupäässä lasten ehdoilla, sillä ”aikuiset pitivät joka tapauksessa puolensa”. Lapset puolestaan iloitsivat vanhempien mukana olost. Opettaja Airi Hoikkalan mukaan aikuisten osallistuminen teki pyhäkoulusta entistä tärkeämmän tapahtuman.¹⁹³

Perhepyhäkoulukokeilun taustalla oli ajatus seurakunnan lapsityön kokonaisvaltaisuudesta. Sen tuli aina kohdistua myös vanhempiin ja olla vanhempien kasvatustyötä tukevaa. Kokeilutoiminta avasi kaksi tietä perhepyhäkoulun kehitykselle. Toisen mukaan perhepyhäkoulu kokoontuisi joka sunnuntai, kuten Vantaalla tehtiin tässä vaiheessa. Toisen – varsinkin maaseudulla paremmin toimivan – mallin mukaan kaikki pyhäkoulut järjestäisivät perhepyhäkoulun kerran kuussa.¹⁹⁴

Kaarina Perkola esitteli perhepyhäkoulutoimintaa koulutustilaisuuksissa myös muualla Suomessa. Puhuessaan Kokemäen rovastikunnan pyhäkoulutyöntekijöille ja päiväkerhonohjaajille Köyliössä heinäkuussa 1975 hän totesi, että perhepyhäkoulu oli tarkoitettu nimenomaan nuorille perheille, joille ei ollut muita yhteisiä tilaisuuksia kuin perhekirKKo. Lapset ja vanhemmat oppivat yhdessä lauluja ja rukouksia, joita he saattoivat käyttää myös kotona. Toimintaa tukemaan kehiteltiin vanhempainryhmiä. Perkolan mielestä pyhäkoulu toimi paljolti vanhempien varassa.¹⁹⁵

Perhepyhäkoulu syntyikin luontevasti juuri sinne, missä vanhemmat joutuivat tuomaan lapsiaan pyhäkouluun. Perhepyhäkoululaisten ikähaitari oli tavalista suurempi: nuorin saattoi olla alle kahden vuoden ja vanhimmat lapsista toisella kymmenellä. Varttuneiden lasten oli helpompi tulla yhä mukaan toimintaan, kun osallistujina oli myös aikuisia. Vanhempien joukossa puolestaan oli usein myös iso-vanhempia. Vanhempien kokemus pyhäkoulun vaikutuksesta oli se, että kotonakin oli helpompi lukea Raamattua ja rukoilla, kun sitä oli ensin opetellut yhdessä toisten kanssa. Olo ei enää tuntunut kiusaantuneelta, kun piti mainita Jumala tai Jeesus. Py-

kasvatustehtävässä.

¹⁹² Perkola 1978, 87–88.

¹⁹³ Perkola 1978, 87; Kmaa 9/7.2.1975, Isät ja äidit pyhäkouluun.

¹⁹⁴ Perkola 1978, 87–88; Kmaa 9/7.2.1975, Pyhäkouluyhdistys: vanhempia tuettava kasvatustehtävässä.

¹⁹⁵ SK 99/28.7.1975, Perhepyhäkoulu uusin muoto pyhäkoulutyössä.

häkoulu rohkaisi vanhempia hiljentymään yhdessä lastensa kanssa. Opettajan rooli oli tärkeä. Perhepyhäkoulu vaati opettajalta paljon, mutta myös antoi tavallista pyhäkoulua enemmän. Opettajan valinta tapahtui hänen omalla suostumuksellaan. Hänen tuli olla sekä vanhempien että lasten hyväksymä, luotettava ja arvostettu. Kristillisen elämäntavan tuli näkyä myös arkena.¹⁹⁶

Vanhempien osallistuminen alkoi olla tavallista kaikissa pyhäkouluissa. Pyhäkouluväki järjesti avoimien ovien päiviä ja suhtautui muutoinkin myönteisesti vanhempien läsnäoloon. Perheyhteys koettiin arvoksi, jota piti kaikin tavoin vaalia ja tukea. Pyhäkoulutyö oli perhetyötä ja perhetyö työtä lapsen hyväksi. Perhepyhäkouluissa kaikki halukkaat järjestivät vuorollaan ohjelmaa. Opettaja ja vapaaehtoiset suunnittelivat ohjelman etukäteen, jotta jokainen tietäisi, mikä oli hänen osuutensa ja missä vaiheessa piti toimia. Perheet esittivät laulua tai muuta musiikkia, lukivat Raamattua sekä johtivat uskontunnustuksen tai esirukouksen.¹⁹⁷

Lasten määrä pyhäkouluissa kasvoi perhepyhäkoulujen myötä, mikä Perkolan mukaan kertoi vanhempien suhtautumisen merkityksestä. Tulokset kannustivat jatkamaan. Vantaanpuiston perhepyhäkoulu jatkui samanlaisena kaikkien kolmen vuoden ajan, kun taas Myyrmäessä siirryttiin käytäntöön, jota oli alettu noudattaa eri puolilla seurakuntaa: perhepyhäkouluja pidettiin silloin tällöin kirkkovuoden kuluessa. Sekä Perkola että tuolloin pyhäkoulupastorina toiminut Ilkka Käki antoivat täyden tunnustuksen perheille. Se, että vanhemmat lähettivät lapsiaan pyhäkouluun, piti koululaisten määrän suurena. Perheet toimivat pyhäkoulunopettajien taustatukena – ja perheen tuen tarvitsi myös se vanhempi, joka itse piti pyhäkoulua.¹⁹⁸

c. Koulutus on opettajan tuki

Harjoituskokoukset jatkuivat 1970-luvulla aiempaa suunnitelmallisemmin. Vuoden 1971 alusta lähtien opettajat kokoontuivat säännöllisesti joka kuukausi. Osa kokouksista oli tavanomaisia iltaisin tapahtuvia opetus- ja keskustelutilanteita, mutta esimerkiksi helmikuussa opettajat osallistuivat lähetysseminaariin Kaivokselassa, maaliskuussa he tapasivat koulutuspäivien yhteydessä ja toukokuussa kevätjuhlan merkeissä. Toisinaan mukana oli vieraita muista seurakunnista ja järjestöistä. Vuonna 1974 alettiin kokoontua myös paikkakunnittain: Martinlaaksossa, Louhelassa, Raja-

¹⁹⁶ Perkola 1978, 87–89; E-V 40/5.10.1978, Perhe yhdessä pyhäkouluun.

¹⁹⁷ Perkola 1978, 88; E-V 40/5.10.1978, Perhe yhdessä pyhäkouluun.

torpassa, Koivupäässä ja Seutulassa. Nämä tapaamiset mahdollistivat kunkin alueen erityispiirteiden huomioon ottamisen. Pienryhmissä oli helpompi käsitellä myös yksittäisen opettajan ohjaustarpeita.¹⁹⁹

Vuosikymmenen lopulla opettajien kokouksia suunniteltiin järjestettäväksi siten, että joka toinen kokoontumiskerta olisi raamattutunti ja joka toisella kerralla käsiteltäisiin pyhäkouluun liittyviä käytännön kysymyksiä. Kouluttajina olivat edelleen työntekijät omasta seurakunnasta, Pyhäkouluyhdistyksestä ja muista järjestöistä. Opettajien kokousten määrä kasvoi vuosien varrella vähitellen niin, että vuosikymmenen lopulla niitä oli noin 20 vuodessa. Tämän lisäksi pienryhmät kokoontuivat alueittain yhteensä 28 kertaa.²⁰⁰

Vaihtelua arkeen toivat rovastikunnalliset ja hiippakunnalliset opintopäivät. Koulutuksen sisältö nousi useimmiten vuosiaiheesta, mutta myös muut ajankohtaiset teemat olivat esillä. Vuoden 1971 vuosiaihe oli ”Toivon sanoma” ja vuoden 1972 ”Koti ja isänmaa”. Vuoden 1973 vuosiaihe ”Raamattu” näkyi koulutuksessa muun muassa kirkkovuoden tekstien tarkasteluna. Vaikeitakaan aiheita ei kaihdettu. Vantaankosken ja Huopalahden seurakuntien pyhäkoulunopettajien yhteisessä kokouksessa Pyhäkouluyhdistyksen entinen koulutussihteeri pastori Erkki Kaukoranta luennoi aiheesta ”Lopunajan tekstit lasten opetuksessa”. Muita aiheita 1970-luvulla olivat ”Kristittyjen yhteys”, ”Lapsi keskellämme”, ”Lähetys” ja ”Diakonia”. Vuosi 1979 oli lasten vuosi. Kirkon lapsityön keskusaiheeksi oli jo edellisenä syksynä valittu ”Lapsen vuoksi – lapsi keskellämme”. Aihe jatkui lasten vuonna. Kirkon työssä lasten vuosi huomioitiin läpäisyperiaatteella kaikessa toiminnassa. Aiheeseen liittyvän tiedotuksen merkitystä korostettiin.²⁰¹

Päiväkerhotyö oli saanut vakaan aseman seurakunnan työssä vuoteen 1971 mennessä. Tämän vuoksi pyhäkoulukurssien sijasta järjestettiin maaliskuussa yhteiset lapsityön koulutuspäivät. Luennot käsittelivät kasteopetusta, lapsen kehitystä ja oppimista, lapsiryhmän hallintaa, kerrontaa ja havainnollistamista sekä lapsen asemaa yhteiskunnassa. Kerronnan ja musiikin mahdollisuuksia pohdittiin. Ryhmätyöstä oli tullut tärkeä opiskelumenetelmä ja sitä suosittiin kurssilla.²⁰² Tämä yhteinen lapsityön kurssi jäi jostain syystä ainoaksi lajissaan.

Hiippakunnallinen opintopäivä pidettiin keväällä 1973 Orimattilassa, ja

¹⁹⁸ Perkola 1978, 87–89; E-V 40/5.10.1978, Perhe yhdessä pyhäkouluun ja Täysi tunnustus kodeille.

¹⁹⁹ VSA III 7 C 1 Pyhäk.tk ptk 9.2.1971 § 7; 15.4.1971 § 4; III 7 Db 1 Pyhäk. tke 1971, 1974.

²⁰⁰ VSA III 7 C 1 Pyhäk.tk ptk 16.11.1978 § 7, liite 1; III Db 1 Pyhäk. tke 1979.

²⁰¹ VSA III 7 C 1 Pyhäk.tk ptk 15.4.1971 § 6; III 7 Db 1 Pyhäk. tke 1971–1974, 1976–1979; 7 H 1 Kutsu rovastikunnalliseen pyhäkoulupäivään Holmassa 12.14.1975; Kirkon kalenteri 1981, 29–31.

²⁰² VSA III 7 C 1 Pyhäk.tk ptk. 12.2.1971 § 3; III 7 H 1 Lapsityön kurssi 14.–17.3.1971.

sen aiheeksi kouluttajat olivat valinneet ”Poikkeavat lapset”. Tarve saada tietoa niistä lapsista, jotka erottuivat joukosta jonkin erityisvaikeuden vuoksi, kasvoi vuosien varrella. Kysymys ei ollut ainoastaan siitä, että yhteiskunnan muuttuminen toi mukanaan erilaisia sopeutumisvaikeuksia, jotka heijastuivat lasten elämään, vaan myös siitä, että opetusta tukevaa tietoa lasten vaikeuksista oli entistä paremmin saatavissa. Vuosien varrella koulutukseen liittyi erilaisia kohokohtia. Yksi näistä oli kolmipäiväinen opintomatka Tukholmaan suomalaisen seurakunnan vieraaksi vuonna 1974. Matka oli osa pyhäkoulutyön jatkokurssia.²⁰³

Koulutuksesta eivät jääneet osattomiksi pyhäkoulutyön johtajatkään. Hiippakunta järjesti pyhäkoulupapeille ja -sihteereille erilaisia seminaareja. Osa koulutuksesta oli suunnattu sihteereille ja teologeille yhteisesti, osa yksinomaan sihteereille tai teologeille. Pyhäkoulusihteeri osallistui lisäksi säännöllisiin rovastikunnallisiin tapaamisiin ja pyhäkoulusihteerien valtakunnallisille neuvottelupäiville. Vuonna 1974 pyhäkoulusihteeri sai myös työnohjausta Pertti Luumin johdolla.²⁰⁴

Uutta lapsityön koulutuksessa oli se, että nuoret otettiin aiempaa paremmin huomioon. Helsingin hiippakunta alkoi järjestää nuorille joululoma- ja hiihtolomakursseja Järvenpäässä. Kurseille osallistui muutamia Vantaankosken seurakunnan nuoria vuosittain. Omassa seurakunnassa alkoi nuortenkurssi syksyllä 1972. Nuoret kokoontuivat joka kuukauden ensimmäinen maanantai pyhäkouluasioiden äärelle. Vantaankosken seurakunta järjesti nuorten koulutusta myös yhteistyössä Tikkurilan seurakunnan kanssa. Vuonna 1975 nuorille järjestettiin kolmipäiväinen kurssi valtakunnallisen kesäjuhlan yhteyteen. Mukana oli myös Vantaankosken nuoria opettajia. Kurssi alkoi kaikille yhteisellä jumalanpalveluksella ja tutustumistilaisuudella. Käytännönläheinen opetus paneutui siihen, mitä pyhäkoulussa tapahtui ja millaisia työskentelytapoja siellä käytettiin. Pyhäkouluvirret ja -laulut olivat esillä päivittäin. Kovin syvälliseen lapsipsykologiaan ei tällä kurssilla paneuduttu. Sitä kuitenkin pohdittiin, mitä ryhmän jäsenyys merkitsee lapselle.²⁰⁵

Päiväkerhotyön vakiintumisen myötä myös valtakunnallinen pyhäkoulun kesäjuhla sai uuden nimen. Kesäkuussa 1971 juhlaväki kokoontui ”Suomen pyhäkoulun ja päiväkerhon kesäjuhlaan” Lohjalle. Nimi nähtiin tarpeelliseksi muuttaa vielä kerran. Jyväskylässä vietettiin vuonna 1975 ensimmäistä kertaa ”Kirkon lapsityön juhlaa”. Vantaankosken pyhäkouluväki teki linja-autoretken Lohjan juhlaan.

²⁰³ VSA III 7 Db 1 Pyhäk. tke 1973–1974.

²⁰⁴ VSA I Cb 1–2 Kn ptk 9.2.1973 § 26; 2.11.1972 § 10; 14.2.1972 § 11; II Cb 3 Kn ptk 16.5.1973 § 10; 29.1.1975 § 14; 15.10.1975 § 8–9; Srkn ptk 26.1.1977 § 19; 16.3.1977 § 8; 21.9.1977 § 15; 18.9.1979 § 13; III 7 C 1 Pyhäk.tk ptk. 18.1.1972 § 6; III 7 Db 1 Pyhäk. tke 1971–1979.

Retkellä oli runsaasti osallistujia. Retkiä tehtiin juhlille seuraavinakin vuosina, toisinaan yhdessä muiden seurakuntien opettajien kanssa. Esimerkiksi vuonna 1979 yhteinen linja-auto kuljetti Vantaankosken, Tikkurilan, Korson ja Keravan opettajat kolmipäiväiselle retkelle Imatralle. Juhlan yhteydessä järjestetyille koulutuspäiville osallistui edelleen muutama henkilö vuosittain.²⁰⁶

Suomen Pyhäkouluyhdistyksen jäsenistö oli pitkään muodostunut seurakunnista, paikallisyhdistyksistä ja yksityisistä henkilöistä. Yhdistys halusi lisätä seurakuntien osuutta jäsenistössään. Pääsihteeri Pertti Luumi lähetti vuonna 1974 kirkkoherroille kirjeen, jossa hän kehotti seurakuntia liittymään yhdistyksen jäseniksi. Tämän jälkeen jäsenistö alkoikin muuttua: vuosikokousten osanottajat muodostuivat suurimmaksi osaksi seurakuntien edustajista. Vantaankosken kirkkoneuvosto totesi kirjeen saatuaan, että seurakunta oli liittynyt yhdistyksen jäseneksi jo vuonna 1969. Se lähetti Kaarina Perkolan edustamaan seurakuntaa yhdistyksen vuosikokoukseen, joka pidettiin Joensuussa. Perkola edusti seurakuntaa seuraavinakin vuosina yhdessä jonkun opettajan kanssa. Vuosikymmenen loppupuolella Hämeenkylässä sihteeriksi valittu Vellamo Hellgren vuorotteli hänen kanssaan.²⁰⁷

Sekä viranhaltijoiden että opettajien koulutus jatkui monipuolisena vuosikymmenen lopullakin. Loimaan kansanopistossa järjestettiin vuonna 1978 perheterapiakurssi, johon Perkolan oli mahdollista osallistua. Samana kesänä hän osallistui myös pohjoismaiseen ekumeeniseen pyhäkoulukokoukseen Norjan Hamarissa.²⁰⁸ Pyhäkouluopiston järjestämät lomaleirit jatkuivat Järvenpäässä. Niille osallistui säännöllisesti muutamia opettajia Vantaankosken seurakunnasta.²⁰⁹

d. Vertaistapaamiset antavat voimaa

Vantaan – Vantaankosken seurakunnan pyhäkouluväki jatkoi yhteydenpitoa ystäväseurakuntiin. Yhteisiä kokouksia järjestettiin etenkin Helsingin Huopalahden ja Kanta-Espoon seurakuntien kanssa. Vierailujen tarkoituksena oli oppia toisilta sekä vaih-

²⁰⁵ VSA III 7 Db 1 Pyhäk. tke 1971–1979; III 7 H 1 Nuorten kurssin ohjelma 23–25.5.1975.

²⁰⁶ VSA III 7 Db 1 Pyhäk. tke 1971–1979.

²⁰⁷ VSA I Cb 1–2 Kn ptk 17.5.1972 § 28–29; II Cb 3 Kn ptk 15.5.1974 § 13–14; 19.5.1976 § 17; Srkn ptk 23.5.1977 § 10; 12.4.1978 § 17; 8.5.1979 § 6; III 7 C 1 Pyhäk.tk ptk 17.2.1977 § 5; 20.4.1977 § 7, 11; 28.9.1977 § 9; 5.4.1978 § 3; 18.5.1978 § 6; 3.5.1979 § 7; III 7 Db 1 Pyhäk. tke 1971–1979; Kansanaho 1988, 231–232.

²⁰⁸ VSA Srkn ptk 13.6.1978 § 8; III 7 C 1 Pyhäk.tk ptk 21.8.1978 § 3.

²⁰⁹ VSA III 7 C 1 Pyhäk.tk ptk 20.11.1973 § 11; 6.1.1977 § 7, 11; 24.11.1977 § 6; 20.4.1978 § 7; 18.5.1978 § 5; 21.8.1978 § 6; 21.9.1978 § 5; 16.11.1978 § 8; III 7 Db 1971–1979; E-V 12/24.8.1972, Pyhäkoulukuulumisia.

taa kuulumisia ja kokemuksia. Esimerkiksi syksyllä 1973 noin 70 espooista ja vantaalaista opettajaa keskusteli Hilan leirikeskuksesta Espoossa työn iloista ja ongelmista. Vierailu päättyi ehtoollisenviettoon.²¹⁰

Yhteydenpito ulottui kauemmaksikin, muun muassa Lemiin ja Kaarina Perkolan lapsuusajan seurakuntaan Köyliöön. Köyliöläiset pyhäkoulunopettajat olivat vierailleet Vantaalla pyhäkoulupäivän merkeissä lokakuussa 1970. Vantaan pyhäkouluväki puolestaan suuntasi Köyliöön elokuussa 1972. Mukana oli 41 henkeä. Salme Koivuniemi kuvasi linja-autolla tehtyä retkeä Etelä-Vantaa -lehdessä. Matkaan oli lähdetty varhain, joten retkeläiset ehtivät perille jumalanpalveluksen alkaessa. Sen jälkeen Köyliön kirkkoherra Nyyrikki Nurmi kertoi kirkon historiasta. Tämän jälkeen molempien seurakuntien opettajat seurasivat Saimi Kojon pyhäkoulutuntia, jonka aiheena oli ”Rukous kansojen yhdistäjänä”. Tunnin jälkeen seurasi keskustelua. Monet opettajat korostivat liturgian merkitystä, jotta jumalanpalvelus tulisi lapsille tutuksi. Havaintovälineitä flanellokuvista lehtiin pidettiin arvokkaana apuna. Joku totesi kuitenkin, että tärkein työväline oli opettajan oma persoona. Kanttori Kalevi Aalto opetti retkeläisille muutamia uusia lauluja. Lopuksi Perkola piti alustuspuheenvuoron aiheesta ”Mikä saa opettajan tekemään pyhäkoulutyötä vuosikymmeniä?” Huumori ja hartaus vuorottelivat alustusta seuranneessa keskustelussa. Pyhäkoulunopettajat totesivat, että pyhäkoulutyön hyvä johtaminen oli jaksamisen kannalta erityisen tärkeää. Tässä yhteydessä joku mainitsi Aimo Haaviston, jolle lähetettiin erityinen tervehdys. Retki jatkui historian siivittämänä pappilaan. Sen jälkeen vantaalaiset saivat tutustua Köyliön nähtävyyksiin. Loppuhartaudessa Paavo Virtanen puhui aiheesta ”Kantakaa lapset Kristuksen eteen”. Iltapäivällä Vantaan pyhäkouluväki kiitti isäntiä, ja kotimatka saattoi alkaa.²¹¹

Pyhäkouluväen aktiivisuus jatkui vuosien varrella. Se järjesti lounastilaisuuksia lähetystyön tukemiseksi: helmikuussa 1977 lounas järjestettiin nimikkolähetti Anja Salon hyväksi ja seuraavana vuonna jälleen Hilja Shivuten perheen hyväksi. Uudenlainen tapahtuma oli Holmassa järjestetty opettajien ja heidän perheidensä leiriviikonloppu, johon sisältyi myös koulutusta. Opettajat kokivat kokeilun onnistuneeksi ja antoisaksi. Juhannusleirillä 1979 mukana oli pyhäkouluväkeä sekä Vantaankoskelta että Tikkurilasta. Uutta oli myös se, että pyhäkoulusihteereille ja heidän perheilleen järjestettiin Järvenpäässä oma leiri. Pyhäkouluväen seuratoiminta oli viireä. Siitä oli muodostunut yksi kanssakäymisen muoto. Seuraväki kokoontui yksi-

²¹⁰ VSA III 7 C 1 Pyhäk.tk ptk 23.1.1973 § 10; III 7 Db 1 Pyhäk. tke 1971–1979; SS 41/18.10.1973, Vantaankosken pyhäkouluväki Kanta-Espoon vieraana.

tyiskodeissa, esimerkiksi Kotroilla ja Perkoloilla Kivistössä.²¹²

Kaikki opettajat palkittiin joulun aikaan perinteisesti kirjalla. Kirjojen valinta kertoi usein siitä, mikä kulloinkin koettiin tärkeäksi hengellisen elämän alueella. Esimerkiksi vuonna 1972 opettajat saivat juuri valmistuneen teoksen *Uusi testamentti nykysuomeksi*. Tämä ”selkokielineen Raamattu” oli hyvä apu lasten opetuksessa. Aimo Haaviston kuoltua vuonna 1974 vanhemmat opettajat saivat Haaviston teoksen *On lupa uskoa* ja nuoremmat kirjan *Kahdesti vapautettu*.²¹³

Vuosien kuluessa yhä useampi opettaja sai ansiomerkin työstään: vuosina 1973–1978 jaettiin yhteensä viisi merkkiä 20 vuoden työstä ja 18 kymmenen vuoden työstä. Piispantarkastusten yhteydessä vuonna 1978 jaettiin myös ansiomerkkejä. Nämä merkit olivat Suomen kirkon seurakuntatyön, sittemmin seurakuntatoiminnan, keskusliiton myöntämiä.²¹⁴

e. Tavoitteellisuus ja suunnitelmallisuus korostuvat

Pyhäkoulutyön tavoitteet korostuivat vuosien varrella. Myös suunnittelu tuli johdonmukaisemmaksi. Toiminnan sisältö tosin rakentui samankaltaisista elementeistä kuin aiemminkin, mutta suunnittelu teki työn näkyväksi, ja tavoitteita vasten sitä voitiin arvioida aiempaa paremmin. Pyhäkoulutoimikunta määritteli työn tavoitteet vuonna 1977. Niiden mukaan pyhäkoulu pyrki tukemaan lasten ja nuorten uskonnollista elämää ja kasvua, opasti heitä jumalanpalveluksen viettoon ja antoi tarkoituksenmukaista seurakunta- ja raamattutietoutta. Samoin se pyrki tukemaan vanhempia kristillisessä kasvatuksessa ja opetuksessa. Tavoitteissa nousi jälleen kerran esille pyhäkoulun jumalanpalvelusluonne. Perheen merkitys korostui: voidakseen toteuttaa tavoitteiden suunnassa pyhäkoulu tarvitsi perheiden tuen, mutta toisaalta se tuki perheiden kasvatustehtävää etenkin uskonnon alueella. Tavoitteet säilyivät samankaltai-

²¹¹ E-V 12/24.8.1972, Pyhäkouluväen kesäretki.

²¹² VSA III 7 C 1 Pyhäk.tk ptk 6.1.1977 § 6; 17.2.1977 § 4; 28.9.1977 § 10; III 7 Db 1 Pyhäk. tke 1975–1979; Rovastik. pyhäk.tk ptk 13.10.1979 § 3.

²¹³ VSA III 7 Db 1 Pyhäk. tke 1971–1975.

²¹⁴ VSA II Cd 1 1 kertomus Vantaankosken seurakunnasta piispantarkastusta varten 25.9.1978; III 7 Db 1 Pyhäk. tke 1973, 1975, 1976, 1978. Joulukuussa 1973 Soili Ahonen, Eila Kuikka, Anni Liinakoski, Rakel Nisula, Vieno Rouhiainen, Aili Siitari ja Esteri Väkiparta saivat kymmenvuotismerkin sekä Orvokki Mellanen ja Hilda Timonen 20-vuotismerkin. Kaija Leppänen sai kymmenvuotismerkin lokakuussa 1975. Keväällä 1976 Aino Juvonen, Anni Liinakoski ja Ester Väkiparta saivat ansiomerkit 20 vuoden ja Vellamo Hellgren, Elsa Huusela, Aatos Katainen, Aino Kauppinen, Salme Koivuniemi, Kirsi Kotro, Ritva Pirhonen, Vilma Rannanvaara, Helmi Tolonen ja Maj-Lis Varonen kymmenen vuoden pyhäkoulutaipaleen kunniaksi. Syksyllä 1978 Kaarina Perkola ja Hilda Timonen saivat kultaisen ansiomerkin ja Aino Juvonen, Eila Kuikka, Anni Liinakoski, Orvokki Mellanen, Ester Mäntysalo,

sina seuraavina vuosina.²¹⁵

Samaan aikaan pyhäkoulun tavoitteita määriteltiin myös yleisemmin. Lasten keskuksen julkaisema pyhäkouluohjelmisto 4–7-vuotiaille jakoi tavoitteet kolmeen ryhmään: seurakunnallisiin, yhteisöllisiin ja yksilöllisiin. Seurakunnallisiin tavoitteisiin kuuluivat muun muassa tutustuminen omaan seurakuntaan ja perehtyminen kristillisiin tapoihin. Pyhäkoulun tarkoitus lasten jumalanpalveluksena oli tutustuttaa lapsi viettämään kristillistä sunnuntaita juhlapäivänä ja tutustuttaa hänet jumalanpalveluksen muotoihin. Yhteisöllisten tavoitteiden mukaisesti oli tarkoituksena opetella yhteistyötä sekä käytännön lähimmäisenrakkautta. Lasta oli autettava ymmärtämään ihmisten erilaisuutta. Yhteistyön merkitys korostui toimintahetkessä sekä liturgiaan osallistumisessa.²¹⁶

Yksilöllisenä tavoitteena oli lapsen yksilöllisen kasvun tukeminen etenkin eettisen ja uskonnollisen kehityksen alueella. Lapselle pyrittiin tarjoamaan kokemuksia turvallisista ja myönteisistä ihmissuhteista. Pyhäkoulun tavoitteena oli opettaa, miten kristitty elää suhteessa Jumalaan, lähimmäisiin ja luontoon. Sielunhoidollinen näkökulma korostui. Lapsen tuli voida ilmaista uskonnollisia asioita erilaisilla hänen ikäkaudelleen soveltuvilla tavoilla: esimerkiksi laulaen ja leikkien. Pyhäkoulussa yritettiinkin käyttää monipuolisia eri-ikäisille sopivia menetelmiä.²¹⁷

Vantaankosken seurakunnan pyhäkouluväki seurasi yleistä kehittämistyötä. Pyhäkoulusihteeri Kaarina Perkola esitteli 4–7-vuotiaille laaditun pyhäkoulun kokonaisohjelman toimikunnassa huhtikuussa 1977, ja sen hankinnasta ja käyttömahdollisuuksista keskusteltiin. Pyhäkoulutoimikunta laati työlle pitkän tähtäimen suunnitelman, jota edellä mainitut tavoitteet määrittivät. Suunnitelma määritteli työntekijöiden vastuut ja nimesi kehittämiskohteet. Näitä olivat uusien pyhäkoulujen perustaminen tarpeen mukaan, perhepyhäkoulun kehittäminen ja opettajien koulutuksen monipuolistaminen. Lisäksi todettiin, että pyhäkoulutyö tarvitsi yhteisen toimistoapulaisen yhdessä päiväkerhotyön kanssa. Kehtoluokkatyön tarve ja toimintaedellytykset oli tutkittava. Pitkän tähtäimen suunnitelman lisäksi toimikunta laati pyhäkoulutyölle toimintasuunnitelman puolivuositain, samoin koulutusohjelman.²¹⁸

Hilma Söderberg ja Esteri Väkiparta hopeisen.

²¹⁵ VSA III 7 Db 1 Pyhäk. tke 1977–1979.

²¹⁶ Pyhäkoulu 1976, 7.

²¹⁷ Pyhäkoulu 1976, 8–9.

²¹⁸ Pyhäkoulu 1976, 7.

²¹⁸ VSA III 7 C 1 Pyhäk.tk ptk 17.2.1977 § 10; 20.4.1977 § 4; 28.9.1977 § 12, liite Pyhäkoulutyö PTS.

f. Pyhäkoululaisesta apuopettajaksi

Kun Koivupään pyhäkoulu täytti kymmenen vuotta, se ei enää kokoontunut kodeissa, vaan juhla järjestettiin lokakuussa 1976 Runkotien kerhohuoneistossa. Se alkoi samoin kuin pyhäkoulut yleensäkin: kolmella heleällä triangelin helähdyksellä. Ohjelma eteni muutoinkin tavallisen pyhäkoulutunnin tapaan lauluineen ja rukouksineen. Opettajat huomioivat kirkkovuoden kulun. Oli neljäs rukouspäivä, jonka aiheena oli kiitollisuus. Pastori Paavo Virtanen viritti kolminkertaisen kiitos-huudon, johon muut yhtyivät. Tavallisten pyhäkoulun elementtien lisäksi ohjelmassa oli juhlanumeroita: vuorolukua, lasten leirilaulu, runonlausuntaa ja puheita. Juhlassa jaettiin tunnustus-palkintoja paitsi opettajalle myös pyhäkoululaisille, jotka olivat olleet mukana toiminnassa alusta alkaen – ensin pyhäkoululaisina, sitten apuopettajina.²¹⁹

Maaseutumaisilla alueilla pyhäkoulut kokosivat hyvin eri-ikäisiä lapsia saman katon alle, mutta lähiöissä varhaisnuorten osallistuminen väheni. Pyhäkouluväen parissa alettiin puhua yhä enemmän eri ikäryhmien tarpeista. Edellä mainittu 4–7-vuotiaiden pyhäkouluohjelmisto sai jatkoa vuonna 1978, kun 8–11 -vuotiaat saivat oman osuutensa. Vantaankosken seurakunnassa pidettiin paikoin pyhäkouluja, jotka oli suunnattu erikseen kouluikään ehtineille ja nuoremmille. Tällaiset ikäryhmittäin muodostetut ryhmät olivat tarkoituksenmukaisia nimenomaan suurissa asutuskeskuksissa, joissa oli paljon eri-ikäisiä lapsia. Eri ikäryhmille tarkoitettuja pyhäkouluja toimi esimerkiksi Rajatorpassa ja Louhelassa. Tämä järjestely antoi myös opettajille mahdollisuuden suuntautua tietyille ikäryhmälle tarkoitettuun opetukseen.²²⁰

Vuosikymmenen lopulla oli selvästi nähtävissä, että pyhäkoululaiset olivat yhä nuorempia. Vain osa heistä löysi paikkansa apuopettajana. Kaarina Perkola kantoi osaltaan huolta isoimpien lasten asemasta. Hän totesi, että nämä tarvitsivat ikäkaudelleen soveltuvaa tietoa, keskustelua ja tehtäviä. Pyhäkoulut olivat keskittyneet alle kymmenvuotiaisiin, eikä isommille ollut saatavilla edes sopivaa materiaalia. Varttuneempien pyhäkoululaisten katoamisilmiöön oli Perkolan mielestä kiinnitettävä huomiota, vaikka hän ei henkilökohtaisesti kannattanutkaan erillisten ryhmien muodostamista heille. Pyhäkoulu oli lasten jumalanpalvelus: sen luonteeseen kuului eri ikäryhmien kohtaaminen. Sekaryhmissä eri-ikäiset lapset oppivat toisiltaan, ja tytöt, joilla ei ollut sisaruksia kotona, saivat hoivata pienempiään.²²¹

²¹⁹ E-V 40/14.10.1976, 10. Olantaputuksesta se alkoi. Kivistön pyhäkoulu 10-vuotias; E-V 33/11.9.77, Kaarina Perkolan ilonaihe: pyhäkoulua käydään ahkerasti.

²²⁰ Esim. VSA III 7 Db 1 Pyhäk. tke 1974; Pyhäkoulu 1978.

²²¹ E-V 2/12.1.1978, ”Vanhat” pyhäkoululaiset kaipaavat aktivointia.

Seurakunta tehosti nuorten huomioimista pyhäkoulutyössä ja siihen liittyvässä koulutuksessa. Vuodesta 1977 alkaen se ryhtyi järjestämään yhteisiä kursseja pyhäkoulujen vastaaville opettajille ja yli kymmenvuotiaille opettamisesta kiinnostuneille pyhäkoululaisille. Aiheena oli pyhäkouluapulaisena toimiminen. Ohjaava opettaja – apuopettaja -kurssi oli ensimmäisenä vuonna kaksiosainen. Kurssin lopussa osallistujat vastasivat kyselyyn, jonka avulla koulutusta oli määrä kehittää edelleen. Vastaukset osoittivat, että kurssille osallistui joukko innokkaita varhaisnuoria, jotka olivat motivoituneita tekemään pyhäkoulutyötä ja joita oman elämän vaikeudet tai murrosikä eivät vielä pahemmin häirinneet.²²²

Tässä vastuuseen kasvamisen mallissa oli paljon hyvää. Se tarjosi luonnollisen siirtymän lapsuudesta kohti aikuisuutta. Pitkäaikainen pyhäkoulunopettaja toimi jonkinlaisena tuutorina siinä prosessissa, jossa nuoret kasvoivat aktiivisiksi vaikuttajiksi seurakuntaelämään. Mallin huono puoli oli se, että se ei sopinut kaikille: kaikki eivät kokeneet pienempien opastamista itselleen luontevaksi. Saattoi käydä niin, että viimeistään tässä vaiheessa monet, nimenomaan pojat, jättivät pyhäkoulun.

Vanhimpien pyhäkoululaisten asemaa pohdittiin vuosikymmenen loppupuolella myös koko kirkon tasolla. Suomen Pyhäkouluyhdistyksen pyhäkoulutoimikunta asetti vuonna 1977 työryhmän, jonka tuli selvittää, missä määrin 11-vuotiaita oli mukana pyhäkoulutoiminnassa, millaisissa ryhmissä he olivat ja millaista materiaalia he tarvitsivat. Työryhmän raportista ilmeni, että kaupunkien pyhäkoululaisista noin kymmenen prosenttia oli 11-vuotiaita ja maaseudun jopa 30–40. Kokonaiskirkon tasolla heitä oli noin 27 prosenttia. Yhdessä ryhmässä oli yhdestä kolmeen toiselle kymmenelle ehtinyttä. Toimikunta ehdotti, että varhaisnuorille perustettaisiin omia ryhmiä, sillä oman ikäryhmän pariin hakeutuminen oli tyyppillistä tässä kehitysvaiheessa. Työryhmä totesi myös, että 11-vuotiaat pysyivät parhaiten mukana toiminnassa siellä, missä toimi pitkään sama ohjaava aikuinen. Varhaisnuoret saivat oman ohjelmiston vuonna 1979.²²³ Tämä oli jo kolmas ohjelmisto eri ikäryhmille suunnatussa sarjassa. Teini-ikää lähestyvien pyhäkoululaisten katoa ei asiaan paneutuminen estänyt. Samalla on kuitenkin muistettava, että varhaisnuoriso- ja nuoriso-toiminta tarjosivat luontevan paikan monelle nuorelle – joskaan pyhäkoulun jumalanpalvelusluonnetta ne eivät korvanneet.

²²² VSA III 7 C 1 Pyhäk.tk ptk 6.1.1977 § 8; 20.4.1977 § 6, liite 2.

²²³ Pyhäkoulu 1979, 3.

g. Pyhäkoulun asemaa tarkistetaan

Alkuvuodesta 1977 pyhäkoulutoimikunta kiinnitti erityistä huomiota kehittämistyöhön. Pyhäkoulun kasvu jatkui, mutta sen ulkoiset puitteet olivat samankaltaiset kuin 1960-luvulla. Pyhäkoulusihteerin työtaakka kasvoi vuosi vuodelta. Toimikunta totesi katsauksessaan, että tilanne kohentuisi huomattavasti, jos eri alueille saataisiin oma ohjaaja. Keväällä toimikunta teki ehdotuksen kehittämistyöryhmän perustamisesta, ja seurakuntaneuvosto asetti sen toukokuun lopussa. Toimikunta kokoontui kaksi kertaa marraskuun aikana. Vuodenvaihteen jälkeen se esitteli suunnitelmansa. Kehittämistoimikunnan raportti käsitteli väestön rakennetta, pyhäkoululaisten määrän kasvua ja työntekijöiden asemaa. Pyhäkoulutoimikunta oli jo vuonna 1973 ehdottanut aluesihteerijärjestelmän luomista, ja kehittämistoimikunta uudisti nyt tämän ehdotuksen. Aluesihteerit toimisivat pyhäkoulusihteerin alaisina ja apuna esimerkiksi uusien opettajien etsimisessä ja perehdyttämisessä. Alueellista jakoa oli jo toteutettu onnistuneesti diakoniatyössä. Jos seurakuntaan saataisiin viisi aluesihteeria, tilanne vastaisi Suomen pyhäkoulusihteerien yhdistyksen suosituksia sihteerien ja koululaisten määrien suhteesta. Kehittämistoimikunta esitteli Jyväskylän vastaavan mallin.²²⁴

Opettajien saamiseksi pyhäkouluväen oli pidettävä yhteyttä oppilaitoksiin, kuten teologiseen tiedekuntaan, diakoniaopistoon ja Helsingin raamattukouluun. Oli selvitettävä, voisiko pyhäkoulun pitäminen olla osa opiskeluun liittyvää harjoittelua. Opettajien sopivuuteen oli kiinnitettävä huomiota. Yhtenä mahdollisuutena toimikunta esitti lastenohjaajille tarkoitettun soveltuvuustestin läpikäymistä. Koulutuksen kehittämistä pidettiin tärkeänä. Seurakunnan tuli järjestää opettajille kokousten lisäksi vähintään kerran kuussa oppikurssi ja huolehtia siitä, että nämä osallistuivat Pyhäkouluyhdistyksen ja -opiston kurseille. Apuopettajille tuli olla oma koulutusohjelmansa. Koulutuksessa voitaisiin hyödyntää kaikkien työntekijäryhmien osaamista. Merkittävää oli ajatus pyhäkoulun ja päiväkerhon yhteistyön tehostamisesta etenkin koulutuksen alalla. Johtavien työntekijöiden välistä yhteistyötä tuli lisätä. Perusteluksi toimikunta totesi, että seurakunnan noin 800 päiväkerholaisesta 175 kävi pyhäkoulua. Lopuksi toimikunta otti kantaa kehtoluokkatyöhön, joka oli jäänyt toteutumatta yrityksistä huolimatta. Toimikunta ehdotti, että kehtoluokkatyötä varten palkkattaisiin palkkiotoiminen kehtoluokkasihteeriksi.²²⁵

Seurakuntaneuvosto suhtautui kehittämistoimikunnan ehdotuksiin

²²⁴ VSA Srkn ptk 23.5.1977 § 9; III 7 C 1 Pyhäk.tk ptk 17.2.1977 § 8; 20.4.1977 § 5; 5.4.1978 § 9, liite 2; 11.1.1978 § 5; III 7 Db 1 Pyhäk. tke 1971.

myönteisesti. Se pyysi, että pyhäkoulutoimikunta tekisi esityksen aluesihteerien palkkaamisesta jo syyskauden 1978 alussa. Pyhäkoulusihteerin avuksi otettiin kaksi palkkiotoimista aluesihteerää. Hämeenkylässä aluesihteeriksi tuli Raila Kuusiston jälkeen lähetyssihteeriksi valittu Kaarina Voivalin ja Myyrmäkeen opettaja Rauha Noponen. Johtavien työntekijöiden määrän kasvu aiheutti myös uuden toimistotilan tarpeen. Tilaa toivottiin ensisijaisesti Kaivokselan kirkolta, ja se saatiinkin entisistä nuorisotyön tiloista. Marraskuussa 1978 tehtiin jonkinlainen liike kohti yhteistyötä päiväkerhojen kanssa: pyhäkoulunopettajien toivottiin vierailevan päiväkerhoissa. Toukokuussa 1979 pyhäkoulutoimikunta totesi, että kasvava Hämeenkylässä alue tarvitsi oman pyhäkoulusihteerin. Myyrmäen aluesihteerin jatkaisi entisen mallin mukaan. Hämeenkylässä suuralueen pyhäkoulusihteeriksi valittiin lokakuussa Vellamo Hellgren. Hämeenkylässä pyhäkoulusihteerille laadittiin oma ohjesääntö.²²⁶

h. Uudet mahdollisuudet avautuvat vuosikymmenen lopulla

Lasten osallistuminen ehtoolliselle oli keskeinen keskustelun aihe koko 1970-luvun. Kirkolliskokous oli tehnyt periaatepäätöksen asiasta jo vuonna 1973 ja hyväksynyt tarvittavat kirkkolain muutokset syysistunnossaan 1977. Eduskunta vahvisti lain hiukan myöhemmin, ja se astui voimaan 5.3.1979. Lapset saivat oikeuden osallistua ehtoolliselle vanhempiensa tai kummiensa seurassa. Seurakunnan tehtävänä oli auttaa koteja antamaan lapsilleen ehtoollisopetusta. Sen tuli järjestää ehtoollisjumalanpalvelus siten, että se rohkaisi perhettä osallistumaan ehtoolliselle. Vantaankosken seurakunta oli jo vanhastaan suhtautunut myönteisesti asiaan. Perkola oli todennut vuonna 1975, että lapsi olisi avoimuudessaan, herkkyydessään ja luontaisessa puhautauden tajuksaan mitä kelvollisin ehtoollisvieras. Hänen mukaansa lapsen voi opettaa ehtoolliskäytäntöön vain sallimalla tämän osallistua ehtoollisen viettoon.²²⁷

Seurakuntien yhteistyö lastentarhojen – vuodesta 1973 alkaen päiväkotien – kanssa oli ollut hyvin vähäistä. Tämä oli johtunut siitä, että lastentarhatoiminta oli alun perin pohjautunut kristilliseen arvomaailmaan. Sen oma uskontokasvatus oli ollut vahvaa. Yhteiskunnassa alkoivat puhaltaa kritiikin tuulet 1960-luvulla. Monet

²²⁵ VSA III 7 C 1 Pyhäk.tk ptk 5.4.1978 § 9, liite 2.

²²⁶ VSA II Cb 3 Kn ptk 12.3.1975 § 7; 19.5.1976 § 10–14; Srkn ptk 14.2.1978 § 14; 12.4.1978 § 18–19; 22.8.1979 § 4; 10.10.1979 § 12; III 7 C 1 Pyhäk.tk ptk 5.4.1978 § 6–7; 18.5.1978 § 4,10; 1.11.1978 § 4; 3.5.1979 § 4; 8.9.1979 § 7, liite 1. Ks. liite 7.

²²⁷ VSA I Cb 1–2 Kn ptk 7.2.1973 § 9; 17.4.1973 § 9; Alaja 1978, 45–46; Rissanen 1978, 109–111; SS 20/28.5.1975, Lapsi ja ehtoollinen. Lapsi mitä sopivin ehtoollisvieras.

perinteiset arvot oli kyseenalaistettu. Koulun uskonnonopetuksesta käytiin 1970-luvulla kiivasta keskustelua, ja viimeistään päivähoitolain astuttua voimaan vuonna 1973 keskustelu ulottui myös päivähoidon uskontokasvatuksen asemaan. Kirkko osallistui keskusteluun aktiivisesti. Se piti yhteiskunnan antamaa uskontokasvatusta välttämättömänä, vaikka näkikin sen roolin erilaisena kuin kirkon oman kasteopetuksen. Tilanne oli sikäli vaikea, että päivähoidon uskontokasvatusta ei ollut määritelty sen tarkemmin, kun taas koulun osalta kirkko puolusti jo olemassa olevaa opetusta. Kyseessä oli pitkälinen prosessi, joka sai jonkinlaisen ratkaisun, kun päivähoitotoimitoimikunnan mietintö valmistui vuonna 1980.²²⁸

Seurakunnan mahdollisuudet toimia yhteistyössä päiväkotien kanssa vaihtelivat. Käytännössä suhtautumisen uskontokasvatukseen ratkaisi usein päiväkodin johtaja. Vantaankosken seurakunnan yhteistyö päiväkotien kanssa alkoi yksityisistä yksiköistä, joissa ryhdyttiin pitämään pyhäkouluja vuonna 1977. Tämä oli ensimmäinen askel toiminnassa, joka levisi myöhemmin myös kunnallisiin päiväkodeihin.²²⁹

Kehtoluokkatyö toteutui syksyllä 1979. Se alkoi yksi- ja kaksivuotiaista, joille lähetettiin syntymäpäiväkortti postitse. Toimintaa laajennettiin vuosittain niin, että se koski lopulta kaikkia neljänteen ikävuoteen asti. Myös vanhemmat saivat viestin. Yksivuotiaiden lasten kortissa vanhempia kehoitettiin rakastamaan itseään, jotta he voisivat luoda iloa, turvaa ja rakkautta lapsensa elämään. Vanhempia rohkaistiin kasvattamaan lapsiaan ja antamaan myös itselleen kasvuaikaa silloinkin, kun voimat ja taidot tuntuivat riittämättömiltä. Kaksivuotiaan vanhemmille kerrottiin, että lapsen kanssa voi jo rukoilla. Sanat eivät olleet yhtä tärkeitä kuin tunnelma, jota rukous välitti: siinä voitiin kokea yhteyttä, anteeksiantamusta, turvallisuutta ja hartautta. Kyselevän kolmivuotiaan vanhempia kehoitettiin vastaamaan lapsen kysymyksiin. Kiinnostus rohkaisi lasta kysymään lisää. Pienikin ihminen pyrki selvittämään maailmankuvaansa. Ajatuksia tärkeämmäksi nousivat kokemukset. Nelivuotiasta kutsuttiin jo pyhäkouluun. Samalla kerrottiin myös päiväkerhoista ja perhekirkoista. Vanhempia muistutettiin lopuksi, että he olivat lastensa tärkeimpiä kasvattajia myös uskonelämään liittyvissä kysymyksissä.²³⁰

²²⁸ Kortekangas 1978, 29; Kansanaho 1988, 289; Vaalgamaa 2003, 55–132.

²²⁹ VSA III 7 Db 1 Pyhäk. tke 1977; Kaarina Perkolan haastattelu 2.9.2010.

²³⁰ VSA III 7 Db 1 Pyhäk. tke 1979; E-V 41/ 11.10.1979, Pikku lapset saavat kortin syntymäpäivänä, Rakasta lastasi ja itseäsi ja Kasteopetusta annettava heti.

i. Määräraha turvaa toiminnan

Pyhäkoulutyön määräraha kasvoi markkamääräisesti melko nopeassa tahdissa. Vuonna 1971 se oli 10 500 markkaa ja vuonna 1979 jo 36 000. Nopea kasvu johtui lähinnä hintojen noususta, inflaatiosta sekä myös pyhäkoululaisten määrän kasvusta. Saatu rahamäärä oli usein pyydettyä hiukan pienempi: esimerkiksi pyhäkoulutoimikunta ehdotti vuoden 1971 talousarvioksi 12 000 markkaa ja sai 10 500. Joinakin vuosina, kuten vuonna 1973, saatu raha ei riittänyt pakollisiin kuluihin, joten loppuvuodesta toimikunta joutui turvautumaan lisämäärärahan anomiseen. Pyhäkoulutyö tarvitsi rahaa opettajien ja lasten lehtiin, opetus- ja havaintovälineisiin, opettajien koulutukseen, lomaleiriin ja muuhun virkistäytymiseen, lasten ja opettajien retkiin ja juhliin, lasten osanottotauluihin ja ahkeruuspalkintoihin, opettajien kirjepalkkioihin ja muuhun muistamiseen sekä joulujuhlissa lapsille jaettaviin pusseihin.²³¹

Talousarvioiden mukaan suuriman menoerän muodostivat lasten pyhäkoululehdet. Seurakunnan toiminnan alkuvaiheessa lapset olivat saaneet tilata *Lasten pyhäkoululehteä* yhden markan vuosihintaan. Loput maksettiin seurakunnan pyhäkoulutyön varoista. Myöhemminkin he saivat lehden joko tilattuna tai sitten pyhäkouluhetkessä jaettuna. Myös opettajien lehdet ja kurssikirjallisuus veivät rahaa, samoin kevät- ja joulujuhlissa jaetut lehdet. Lehtien hinnat olivat nousseet nopeassa tahdissa, mikä huolestutti pyhäkoulutoimikuntaa vuosien varrella yhä enemmän. Vuonna 1974 pyhäkoulutoimikunta pohti jopa *Joulukirkko*-lehdestä luopumista. Lehdet kuitenkin tukivat pyhäkoulutyötä oleellisesti.²³²

Vantaan – Vantaankosken seurakunnan pyhäkouluväki osallistui Pyhäkouluyhdistyksen organisoimiin valtakunnallisiin keräyksiin useina vuosina. Se järjesti keräyksen vuosina 1968, 1969 ja 1973. Pyhäkouluyhdistys sai puolet tuotosta ja seurakunta puolet. Kerätyt summat jäivät melko vaatimattomiksi. Esimerkiksi vuoden 1969 tuotto oli 463 markkaa. On ymmärrettävää, että pyhäkouluväki ei kaikkina vuosina innostunut suuritöisestä listakeräyksestä. Vuonna 1973 siirryttiin käyttämään myös keräyslippaita, joita Vantaankosken seurakunta tilasi tuhat kappaletta. Lipaske-räys osoittautui kuitenkin listakeräystä tehottomammaksi vaihtoehdoksi, sillä se tuotti vain noin 312 markkaa.²³³

Vuonna 1975 pyhäkoulutoimikunta ei järjestänyt pyhäkoulukeräystä,

²³¹ VSA III 7 C 1 Pyhäk.tk ptk. 21.11.1973 § 3; III 7 Db 1 Pyhäk. tke 1971–1979. Ks. liite 12.

²³² VSA III 7 C 1 Pyhäk.tk ptk 2.9.1969 § 7; 2.11.1970 § 3; 15.4.1971 § 9, liite Pyhäkoulutyön talousarvio vuodelle 1972; 24.5.1973 § 4, liite Ehdotus pyhäkoulutyön määrärahasi v. 1974; 14.5.1974 § 4, liite Pyhäkoulutyön talousarvioehdotus vuodelle 1975. Ks. liite 12.

vaan päätti sen sijaan tilata 500 kappaletta riipuksia myytäväksi pyhäkouluviikon yhteydessä. Tämä keräysmuoto osoittautui edellisiä mielekkäämmäksi. Pyhäkouluväki sai kaupaksi yhteensä 715 Tim, Tam ja Tom -riipusta. Suuri osa tuotosta meni lähetystyön hyväksi. Seurakunnalle jäävä osuus – yksi markka jokaisesta riipuksesta – käytettiin kasettinauhurin ja kasettien hankintaan. Seuraavinkin vuosina Vantaankosken pyhäkouluväki osallistui mieluummin erilaisten tuotteiden myyntiin, mikä lienee ollut kasvatuksellisesti tarkoituksenmukaisempaa kuin pelkkä rahankeräys.²³⁴

Jumalanpalveluksissa kerättiin kolehteja pyhäkoulutyön hyväksi. Vuonna 1971 kolehdit tuottivat pyhäkoulutyölle 177 markkaa, vuonna 1972 440 markkaa, vuonna 1974 jopa 770 markkaa ja vuonna 1975 615 markkaa. Pyhäkouluväki piti tärkeänä sitä, että kolehti kerättiin pyhäkoulutyölle erityisesti niissä perhekirkoissa, joissa pyhäkoululaiset toimivat avustajina. Näin lapset pääsivät seuraamaan jumalanpalveluskäytäntöä myös uhrilahjan osalta.²³⁵

j. Kasvun ongelma – kysymys palkkioista

Vaikka pyhäkoulut kukoistivat ja pyhäkoululaisten määrä kasvoi vuosi vuodelta, tilanne ei ollut yksinomaan riemullinen: työntekijöiden oli vaikea vastata kasvavaan tarpeeseen. Keskustelu pyhäkoulunopettajille maksettavista palkkioista alkoi vuonna 1972. Pertti Luumi otti asian esille maaliskuisen piispantarkastuksen yhteydessä. Hän totesi, että pyhäkoulutyön vaikein kysymys oli opettajapula, ja herätteli keskustelua opettajille maksettavista rahakorvauksista. Hän perusteli asiaa sillä, että muustakin vapaaehtoistyöstä maksettiin korvaus. Tämän vuoksi etenkin nuoria kiinnosti enemmän kerhojen vetäminen kuin pyhäkoulu.²³⁶

Pyhäkoulutoimikunta päätyi puoltamaan palkkioiden maksamista pyhäkoulunopettajille. Korvausta ehdotettiin maksettavaksi opettajan työkokemuksen ja koulutuksen mukaan. Päätös ei mennyt läpi ylemmissä elimissä. Kirkkoneuvosto päätti kuitenkin ruveta maksamaan kymmenen markan korvausta niille pyhäkoulunopettajille, jotka joutuivat pyhäkoulusihteerin määräyksestä pitämään useamman kuin yhden pyhäkoulun samana päivänä.²³⁷

²³³ VSA III 7 C 1 Pyhäk.tk ptk. 23.2.1969 § 2; 24.5.1973 § 5; III 7 Db 1 Pyhäk. tke 1969, 1973.

²³⁴ VSA III 7 C 1 Pyhäk.tk ptk. 4.3.1975 § 5; 23.9.1975 § 9; 14.11.1975 § 10; III 7 Db 1 Pyhäk. tke 1976–1979.

²³⁵ VSA III 7 C 1 Pyhäk.tk ptk 23.1.1973 § 6; III 7 Db 1 Pyhäk. tke 1971–1979.

²³⁶ E-V 5/9.2.1972, Piispantarkastus: Selväjärkistä ja lämminsydämistä toimintaa Vantaalla.

²³⁷ VSA I Cb 1–2 Kn ptk 17.5.1972 § 27; III 7 C 1 Pyhäk.tk ptk. 9.3.1972 § 6.

Ehdotus palkkionmaksusta liittyy pyhäkoulutoiminnan yleiseen kehitykseen. Valtakunnallisella tasolla seurakunnan lapsityössä oli tapahtunut muutos. Vaikka päiväkerhot kasvattivat suosiotaan, pyhäkoulun suosio oli laskussa, joten Pyhäkouluyhdistyksen ja Pyhäkouluopiston väki kävi asiasta huolestunut keskustelua ja pohti keinoja pyhäkoulun elvyttämiseksi. Etsiessään ratkaisuja pyhäkoulun aseman kohentamiseksi piispainkokous teki vuonna 1973 periaatteellisen päätöksen hyväksyä pyhäkoulunopettajille maksettavat palkkiot.²³⁸ Syyt pyhäkoulun tilan pöhimiseen olivat koko maan tasolla aivan päinvastaiset kuin Vantaankosken seurakunnassa, jossa ponnisteltiin kasvavan työtaakan alla. Kuitenkin kysymys oli saman kehityksen kääntöpuolesta: Vantaankosken seurakunnassa tehdyt ratkaisuehdotukset pohjasivat todennäköisesti yleiseen keskusteluun, joka lienee tavoittanut vantaalaiset jo varhain, sillä se osallistui aktiivisesti eri tasoilla tapahtuvaan pyhäkoulutoimintaan.

Pyhäkoulutoimikunta liitti vuoden 1972 toimintakertomukseen selvi-tyksen työmuodon yleisilasta. Työvoimapula ei ollut vain uusien, kasvavien alueiden ongelma, vaan se koettiin myös vanhoilla maaseutumaisilla asuinalueilla. Pyhäkoulusihteeri piti itse kaksi tai kolme pyhäkoulua joka sunnuntai, jotta tarpeeseen kyettäisiin vastaamaan. Lisäksi hän oli huolissaan opettajille suunnatun henkisen tuen riittävydestä. Pyhäkoulutoimikunta katsoi, että palkkioiden maksu oli ainoa vaihtoehto toiminnan rajulle supistamiselle. Se vetosi jopa kirkkolakiin, jonka mukaan seurakunnalla oli velvollisuus pitää pyhäkouluja lasten kristillistä opetusta ja kasvatusta varten. Toimikunta rinnasti pyhäkoulu- ja rippikoulutyön. Kirkkoneuvosto antoi palautteessaan pyhäkoulutyölle ja erityisesti Perkolalle kiitoksen hyvin suorite- tusta työstä, mutta palkkioiden maksuun ei siirrytty.²³⁹

Pyhäkoulutoimikunta ehdotti rahakorvausta opettajille seuraavinakin vuosina. Erityisen huolissaan se oli siitä, että nuoret hylkäisivät pyhäkoulun. Toimi- kunta ehdotti, että nuorille maksettaisiin pyhäkouluhetken pitämisestä sama korvaus kuin kerhotyöstä eli kolmesta viiteen markkaan. Kurssitettujen opettajien palkkio olisi kymmenen markkaa. Vaatimusten tarkoituksena oli myös korostaa pienten las- ten oikeuksia ja osoittaa pyhäkoulutoimintaa kohtaan konkreettista arvostusta. Ajan- mukainen kasvatustyö edellytti kouluttautumista ja sitä kautta uusiin opetusmenetel- miin perehtymistä. Myös vanhemmat odottivat tasokasta opetusta. Korvaukset innos- taisivat opettajia käyttämään omaa aikaansa kursseihin ja päteväitymään tehtäväs- sään. Tämä lisäisi opettajien sitoutumista ja toiminnan jatkuvuutta. Ennen kaikkea

²³⁸ Kansanaho 1988, 257–261.

²³⁹ VSA II Cb 3 Kn ptk 11.4.1973 § 20; III 7 Db 1 Pyhäk. tke 1972, liite Pyhäkoulun yleistila 1972

palkkioiden maksaminen asettaisi pyhäkoulutyön samanarvoiseen asemaan muiden työmuotojen kanssa.²⁴⁰

Vantaan seurakuntayhtymä ryhtyi lopulta tutkimaan pyhäkoulun tilaa ja asemaa seurakuntatyössä. Vantaan seurakuntien kirkkoherrojen kokous asetti syyskuussa 1973 toimikunnan pohtimaan pyhäkoulunopettajien palkkiokysymystä. Toimikuntaan valittiin jäseniä kaikista Vantaan seurakunnista. Vantaankosken seurakunnasta työhön osallistuivat pastori Paavo Virtanen ja pyhäkoulusihteeri Kaarina Perkola. Toimikunta sai työnsä valmiiksi maaliskuussa 1974. Vantaankosken pyhäkoulutoimikunta päättyi kannattamaan sen antamaa esitystä.²⁴¹

Toimikunta selvitti pyhäkoulun luonnetta kirkon kasteopetuksena ja lasten jumalanpalveluksena. Kasteopetusta tarvittiin sen mukaan yhä enemmän sen vuoksi, että kotien kristillinen kasvatus samoin kuin koulujen uskonnonopetuskin oli vähentynyt. Toimikunta ehdotti palkkionmaksuun siirtymistä aiemmin esitetyin perustein. Se teki ehdotukset palkkioiden porrastamisesta, kokous- ja koulutuspalkkiosta ja opettajille tilattavista lehdistä. Niille, jotka mahdollisesti kieltäytyisivät rahakorvauksista, toimikunta ehdotti palkkioksi retkiä, leirejä ja kirjoja.²⁴²

Seurakuntayhtymän yhteinen kirkkoneuvosto huomioi pyhäkoulutyön vaikeuksia jossain määrin, mutta palkkioiden maksuun ei siirrytty. Vantaankosken kirkkoneuvosto varasi määrärahan opettajien palkkioita varten vielä vuoden 1976 talousarvioehdotuksessa, mutta hanke ei mennyt läpi yhteisissä elimissä.²⁴³

Panokset ponnisteluisa pyhäkoulun puolesta olivat kiihkeän kasvun vuosina kovia. Pyhäkouluväki vetosi niin kirkkolakiin kuin Raamatun sanaankin. Sen vaatimukset tulevat ymmärrettäviksi, kun tarkastellaan pyhäkoulujen ja niihin osallistuneiden lasten määriä. Kuten aiemmin todettiin, ryhmäkoot muodostuivat suuriksi. Vuosina 1969–1970 pyhäkoululaisia oli ryhmää kohden 44–46. Opettajaa kohden heitä oli vuonna 1969 23 ja vuonna 1970 19. Kokonaiskirkon tasolla oppilaita oli kumpanakin vuonna keskimäärin yhdeksän opettajaa kohden. Suurin lisäys oppilasmäärään tapahtui vuonna 1971, jolloin pyhäkouluihin tuli 180 uutta lasta. Pyhäkouluhetken järjestäminen lähes kahdelle sadalle uudelle oppilaalle vaati merkittäviä ponnisteluja. Vuonna 1973 pyhäkoulujen määrä alkoi nousta suhteessa lapsilukuun. Vuonna 1975 keskimääräinen ryhmäkokoo oli pudonnut alle neljäkymmenen. Ryh-

lopulla.

²⁴⁰ VSA III 7 C 1 Pyhäk.tk ptk. 20.4.1972 § 5, 8-9; 9.2.1973 § 8-9; 13.2.1973 § 4, liite (Palkkioita koskevat perustelut määräraha-anomukseen); 24.5.1973 § 4, liite Ehdotus pyhäkoulun määrärahaksi v. 1974.

²⁴¹ VSA III 7 C 1 Pyhäk.tk ptk. 6.3.1974 § 6, liite Pyhäkoulunopettajien palkkiokysymystoimikunta.

²⁴² VSA III 7 C 1 Pyhäk.tk ptk. 6.3.1974 § 6, liite Pyhäkoulunopettajien palkkiokysymystoimikunta.

mäkoot olivat joka tapauksessa erittäin suuria koko 1970-luvun. Pyhäkoululaisten suhteellinen osuus Vantaan – Vantaankosken seurakunnan väestöstä oli myös suurempi kuin koko maan pyhäkoululaisten osuus väestöstä. Vuonna 1971 pyhäkoululaisten osuus seurakunnan alueella asuvasta väestöstä oli 4,8 ja vuonna 1975 2,9 prosenttia. Koko maan vastaavat luvut olivat 3,8 ja 2,8 prosenttia.²⁴⁴

Vantaan – Vantaankosken seurakunnan pyhäkoulutyöntekijät elivät tilanteessa, jossa työsarka ”levisi kuin Elanto” ja mahdollisuudet ennustaa tulevaa olivat ymmärrettävästi rajalliset. Halu tavoittaa alueelle muuttavat uudet perheet ja ohjata heidät seurakunnan yhteyteen oli suuri. Monet opettajat jakoivat todennäköisesti itsekin lapsiperheen arjen muiden perheiden keskellä. Seurakunnalle tuotti vaikeuksia vastata nopeasti muuttuviin tilanteisiin. Saattoipa olla niinkin, että monet perheet kaipaivat elämänmuutosten keskellä tukea ja osasivat etsiä sitä seurakunnasta, mutta samalla heidän voimavaransa eivät ehkä riittäneet siihen, että he olisivat osallistuneet seurakuntaan myös toimijoina. Joka tapauksessa Vantaan – Vantaankosken seurakunnan kokemusten valossa näyttää kyseenalaiselta väite, jonka mukaan ihmiset eivät olisi löytäneet tietään seurakuntiin muuttaessaan kaupunkeihin – tai että pyhäkoulut eivät olisi kiinnostaneet lapsia.²⁴⁵

Toisaalta vaatimuksissa kuvastui myös ajalle tyypillinen lasten parissa tehtävän työn ammatillistuminen – ja arvostuksen hakeminen sille. Perusteluissa näkyvät esimerkiksi koulutuksen merkitys ja vanhempien kasvaneet odotukset sekä nuorten suhtautumisen muutos. Pyhäkoulutyö oli perinteisesti rakentunut kutsumukselle perustuvaan vapaaehtoisuuteen, ja siksi sen oli vaikea löytää paikkaansa tässä kehityksessä. Päiväkerhotyö oli uutena ja nopeasti ammatillistuvana työmuotona toisenlaisessa asemassa. Pyhäkoulun luonteeseen ei samankaltainen ammatillistumisen ajatus istunut – ei työn eikä sen tekijöiden näkökulmasta. Pyhäkoulutoiminta oli osa kristillistä pyhäpäivän viettoa. Sille oli ominaista tietynlainen kokonaisvaltaisuus ja harrastuneisuus. Jossain mielessä se oli enemmän elämänmuoto kuin sen erillinen osa-alue. Tätä kuvasti esimerkiksi se, että koulutus, virkistäytyminen ja oman hengellisen elämän hoito liittyivät kiinteästi toisiinsa erilaisissa tilaisuuksissa valtakunnallisista kesäjuhlista yksittäisen seurakunnan opettajien harjoituskokouksiin. Opettajilla oli usein jokin muu päätyö tai he olivat jo eläkkeellä. Julkisen ja yksityisen välil-

²⁴³ VSA II Cb 3 Kn ptk 5.9.1973 § 10, liite 3; 26.2.1975 § 5; 15.10.1975 § 19.

²⁴⁴ VSA III 7 Db 1 Pyhäk. tke 1970–1971; Pyhäk tke 1972, liite Pyhäkoulun yleistila 1972 lopulla; Pyhäk. tke 1975; Erilaisia tilastoja v.1966– Tilastotietoja vv. 1966–1976; SELK 1967–1971, 156; Kansanaho 1988, 257. Ks. liite 1.

²⁴⁵ Esim. Kansanaho 1988, 228.

le ei piirtynyt samanlaista rajaa kuin ammattia harjoitettaessa.²⁴⁶

Pyhäkouluväen joukossa oli myös niitä, jotka eivät uskoneet, että raha toisi ratkaisun ongelmiin. Petri Karttusen vuonna 1975 tekemän tutkimuksen mukaan peräti 59 % pyhäkoulunopettajista suhtautui kielteisesti palkkioihin. Lapsityönohjaaja Johanna Hallia uskoi, että pyhäkoulutyön onnistuminen riippui ennen kaikkea vanhempien arvostuksesta ja konkreettisista valinnoista perheen elämänrytmissä.²⁴⁷

k. Ainutlaatuisen ansiokkaasti hoidettu työsarka

Vantaankosken pyhäkouluväen ponnistelut kasteopetuksen antamiseksi jatkuivat palkkioita koskevista erimielisyyksistä huolimatta. Yksi Kaarina Perkolan periaatteista oli se, että pyhäkoulua ei hevin peruttu. Jos joku opettajista sairastui äkillisesti, hän halusi asiasta tiedon. Hän pyrki järjestämään sijaisen tai menemään itse paikalle. Perumista parempi vaihtoehto oli sekin, että joku meni pyhäkoulun ovelle vaikka laulamaan. ”Lapselle ei voi sanoa, että Jeesus ei tule tänään”, hän totesi.²⁴⁸

Sekä johtavien työntekijöiden että opettajien sitoutuminen työhön näkyi tilastoissa ainutlaatuisina tuloksina. Kokonaiskirkon tasolla pyhäkoululaisten määrät laskevat vuodesta 1975 vuoteen 1979 3,2 prosenttiyksikköä. Lasten ja nuorten ikäluokkien pienenemisen vuoksi absoluuttinen määrä laski enemmän kuin suhteellinen. Koko kirkon tasolla pyhäkoululaiset laskettiin 5–11-vuotiaista: heitä oli vuonna 1979 21,7 prosenttia koko ikäluokasta – kaupungeissa 17,2 prosenttia niissä asuvasta ikäluokasta ja maaseudulla 28,1 prosenttia. Myös Vantaan seurakunnissa pyhäkoululaisten kokonaismäärä laski. Vantaan pyhäkoululaiset laskettiin 3–14-vuotiaiden ikäluokasta. Tavoittavuus laski vuosina 1976–1979 11 prosentista 9,7 prosenttiin. Tikkurilassa tavoittavuusaste laski 4 prosenttiyksikköä. Sen sijaan Vantaankoski ja Korso uivat vielä vastavirtaan: Vantaankoskella kasvua oli 1,1 prosenttiyksikköä ikäluokasta ja Korsossa 2,3. Ruotsinkielisen seurakunnan kehityssuunnasta ei ole tietoa.²⁴⁹

Vantaankosken tavoittavuusaste oli Vantaan seurakuntien korkein: 12,9 prosenttia ikäluokasta. Vastaava prosenttiosuus oli Tikkurilan seurakunnassa 7,6 ja Korson 6,4. Verrattaessa Vantaan seurakuntien lukuja koko kirkon lukuihin tulee muis-

²⁴⁶ VSA III 7 C 1 Pyhäkoulutoimikunnan pöytäkirjat ja niiden liitteet vuosilta 1971–1979; 7 Db 1 Pyhäk. tke 1971–1979. Esim. pyhäkoulutoimikunnassa oli vuosien varrella monia pyhäkoulunopettajia, joiden koulutus ja ammatit ovat tiedossa. Ks. liite 7.

²⁴⁷ Hallia 1978, 77–79; Kansanaho 1988, 261.

²⁴⁸ Kaarina Perkolan haastattelu 2.9.2010.

²⁴⁹ VSA III 7 C 1 Pyhäk. ptk 17.11.1980 § 8, liite (ote Vantaan ev.lut. seurakuntien toiminta- ja talo-

taa, että nuorimpien (3–4-vuotiaat) ja vanhimpien (12–14-vuotiaat) ikäryhmissä oli huomattavasti vähemmän pyhäkoululaisia kuin keskimmäisten (5-11-vuotiaat). Poikkeukselliseksi Vantaankosken seurakunnan tuloksen tekee myös se, että pyhäkoululaisista 50 prosenttia eli puolet oli poikia. Tikkurilan seurakunnassa poikia oli 27 prosenttia kaikista pyhäkoululaisista, Korsossa 35 ja ruotsinkielisessä seurakunnassa 41. Koko maan pyhäkoululaisista poikia oli 37 prosenttia. Vantaankosken seurakunnan opettajista oli noin 10 prosenttia miehiä. Pyhäkouluväen kokemusten perusteella on perusteltua ajatella, että miesopettajien suhteellisen runsaalla ja aktiivisella joukolla oli oma vaikutuksensa tulokseen. Kuten Perkola totesi erään haastattelun yhteydessä: ”Siellä, missä on miehiä, on myös poikia.”²⁵⁰

Taulukko 1. Pyhäkoululaisten osuus Vantaan seurakunnissa vuonna 1979²⁵¹

Seurakunta	Pyhäkoulu- laisten mää- rä	Pyhäkoulu- laisten osuus 3-14- vuotiaista Vantaalla ja 5-11- vuotiaista koko maassa %	Poikien/ tyt- töjen osuus pyhäkoulu- laisista %	Pyhä- koulujen määrä	Opettaji- en mää- rä
Vantaan- koski	1 352	12,9	50/ 50	36	105
Tikkurila	862	7,6	27/ 73	21	66
Korso	200	6,4	35/ 65	6	18
Ruotsinkie- linen srk	17	..	41/ 59	1	1
Koko maa	94 018	21,7	37/ 63	6 054	13 939
Kaupungit	43 892	17,2	..	2 244	5 001
Maaseutu	50 126	28,1	..	3 810	8 938

ussuunnitelmasta vuosiksi 1981–1985); SELK 1976–1979, 168–169.

²⁵⁰ VSA III 7 C 1 Pyhäk. ptk 17.11.1980 § 8, liite (ote Vantaan ev.lut. seurakuntien toiminta- ja taloussuunnitelmasta vuosiksi 1981–1985); SELK 1976–1979, 1968–169; SS 7/15.2.1973, Paimenia puuttuu – lapsia riittää. Ks. myös liitteet 1 ja 11.

²⁵¹ VSA III 7 C 1 Pyhäk. ptk 17.11.1980 § 8, liite (ote Vantaan ev.lut. seurakuntien toiminta- ja taloussuunnitelmasta vuosiksi 1981–1985); SELK 1976–1979, 168–169.

2. Päiväkerhotyö kasvaa ja vahvistuu

a. Kerhotoiminta laajenee

Vantaan seurakunta sai toiminnanohjaajan viran vuoden 1971 alussa. Kansakoulunopettaja Aila Salonen aloitti tehtävässä huhtikuussa. Salonen oli osallistunut ensimmäiseen toiminnanohjaajakurssiin, jonka Pyhäkoulupuisto oli järjestänyt vuonna 1970. Laajennettu piispainkokous oli hyväksynyt toiminnanohjaajien pätevyysvaatimukset vuotta aiemmin ja antanut koulutus suunnitelman laatimisen ja kurssin järjestämisen Suomen kirkon seurakuntaopiston tehtäväksi. Ammattitaitoinen lapsityöntekijä oli tervetullut seurakuntaan. Muutokset tapahtuivat vähitellen. Vekkulikerhot katosivat kuvasta. Nimen perivät jälleen kerhotoiminnan pienimmät: vekkulikerhoiksi alettiin kutsua tunnin ajan viikossa kokoontuvia kolmivuotiaiden ryhmiä erotukseksi varsinaisista päiväkerhoryhmistä, jotka suunnattiin 4-6-vuotiaille. Toiminta laajeni ja syveni.²⁵²

Päiväkerhon ohjesäännön laatiminen oli alkanut jo vuonna 1969. Vuoden 1970 lopulla saatiin valmiiksi ehdotukset päiväkerhotoiminnan ohjesäännöksi sekä toiminnanohjaajan ja lastenohjaajan johtosäännöiksi. Valtakunnalliset päiväkerhon malliohje- ja johtosäännöt valmistuivat kuitenkin vasta vuonna 1971, joten Salosen ensimmäisiä tehtäviä uudessa työssä oli ohje- ja johtosääntöjen tarkistaminen. Toiminnanohjaajan johtosääntö tarkistettiin vuonna 1973.²⁵³

Päiväkerhotoimikuntaan kuuluivat vuonna 1971 puheenjohtajana Erelä, sihteerinä Salonen ja muina jäseninä diakonit Hannukainen ja Hietalahti, opettaja Maija Kunnas, merkonomi Armi Peltonen, pyhäkoulu- ja lähetyssihteerit Kaarina Perkola, diplomi-insinööri Sulo Raitapuro ja rouva Eija Seppä. Toimikunta kokoontui kerran kuussa kerhojen toiminta-aikaan. Diakoniatyöntekijät jäivät pois toimikunnasta vuoden 1971 lopulla. He olivat toimineet päiväkerhotyössä nuorisotyön edustajina, mutta tuoneet siihen myös diakonista näkökulmaa. Tilalle päätettiin valita yksi lasten vanhempia edustava henkilö. Ensimmäinen heistä oli pankinjohtaja Jarl Dromberg.²⁵⁴

Annikki Erelä toimi päiväkerhoteologina syyskuun 1973 loppuun, min-

²⁵² VSA I Cb 1–2 Kn ptk 8.3.1972 § 14, liite 2 (Päiväkerhon toimintakertomus vuodelta 1971); III 8 C 1 Päiväk.tk ptk. 2.3.1971 § 5; Aila Salosen haastattelu 19.10.2010; Alopaeus-Karhunen 1986, 14.

²⁵³ VSA I Cb 1-2 Kn ptk 28.4.1971 § 4; II Cb 3 Kn ptk 17.10.1973 § 4; III 8 C 1 Päiväk.tk ptk 23.1.1969 § 2-3; 23.11.1970 § 2; 2.3.1971 § 3; 24.4.1971 § 2; Alopaeus-Karhunen 1986, 14. Ks. liite 19.

²⁵⁴ VSA I Cb 1–2 Kn ptk 8.3.1972 § 14, liite 2 (Päiväkerhon toimintakertomus vuodelta 1971); III 8 C

kä jälkeen tehtävän otti vastaan lehtori Pirkko Virtanen. Syksyllä 1977 päiväkerhotoologiksi tuli pastori Ilkka Käki. Päiväkerhotoimikunta muutettiin vuoden 1979 alusta lukien päiväkerhon johtokunnaksi. Ensimmäiseksi puheenjohtajaksi valittiin Eero Tolonen. Johtokunnan johtosääntö hyväksyttiin yhtaikaa pyhäkoulun johtokunnan johtosäännön kanssa marraskuussa 1978.²⁵⁵

Päiväkerhotoimikunta oli laatinut vuoden 1971 talousarvioehdotuksen 24 kerhoa varten. Käytännössä Vantaan seurakunnassa toimi vuoden alussa 21 päiväkerhoa. Vuoden mittaan tapahtui joitakin muutoksia. Rajatorpan kerhohuoneessa oli aloittanut uusi päiväkerho vuonna 1970, ja toinen saatiin vuoden 1971 kuluessa. Martinkeskuksessa aloitti maaliskuussa kolme uutta kerhoa. Myyrmäkeen oli mahdollista perustaa syksyllä neljä kerhoa, kun Raivionsuonrinteen kerhot siirrettiin Martinkeskukseen ja Kaivokselan toimintaa supistettiin. Kerhoja toimi nyt Kivistössä, Kaivokselassa, Myyrmäessä – myös Louhelassa – Martinlaaksossa, Rajatorpassa, Vantaanpuistossa ja Vantaanjänteessä. Vuoden lopulla kerholaisia oli 518, joista 288 oli tyttöjä ja 230 poikia. Lastenohjaajia oli 26. Tämä merkitsi sitä, että monet ohjaajat vetivät useampia kerhoja.²⁵⁶

Vekkulikerhoja oli yhteensä 16 Kaivokselassa, Martinlaaksossa, Myyrmäessä, Rajatorpassa, Seutulassa, Vantaanpuistossa ja Västrassa. Askistossa oli aiemmin toiminut vekkulikerho, mutta se lopetettiin kerhotilan puutteen vuoksi. Kaivokselassa supistettiin nimenomaan vekkulikerhoja, mikä oli mahdollista ilman, että kukaan olisi kärsinyt, sillä pienimpien lasten osuus oli vähentynyt vuosien kuluessa. Martinlaakso sai kaksi uutta kerhoa. Vuoden lopussa vekkulikerhoissa oli 292 lasta, 168 tyttöä ja 124 poikaa.²⁵⁷

Tilakysymys oli jatkuva ongelma. Seurakunta etsi uusia tiloja kasvavilta asuinalueilta. Myyrmäessä Koskikujan tiloissa toimi vuonna 1972 useita kerhoja, joissa kävi yhteensä 160 lasta. Uomatieltä oli tarjolla lisää tilaa. Uusien tilojen saamisen jälkeen tarvittiin yhä myös Koskikujan tilat. Pähkinärinteestä saatiin tiloja. Terveystoimintalautakunta tarkisti niiden sopivuuden pienten lasten käyttöön.²⁵⁸

Päiväkerhon toiminnanohjaajan johtosääntö määritteli, että jokaista al-

1 Päiväk.tk ptk 14.12.1971 § 3; III 8 D 1 Päiväk. tke 1972. Ks. liite 8.

²⁵⁵ VSA II Cb 3 Kn ptk 11.4.1973 § 27; 30.5.1973 § 4; 22.8.1973 § 14; 5.9.1973 § 4; 26.9.1973 § 12–13; Srkn ptk 22.11.1978 § 6; III 8 C 1 Päiväk.tk ptk 11.9.1973 § 2; 12.9.1977 § 2; 3.10.1978 § 4; 30.10.1978 § 3; III 8 D 1 Päiväk. tke 1973. Ks. liitteet 8 ja 20.

²⁵⁶ VSA I Cb 1–2 Kn ptk 8.3.1972 § 14, liite 2 (Päiväkerhon toimintakertomus vuodelta 1971); III C 1 Päiväk.tk ptk 17.4.1970.

²⁵⁷ VSA I Cb 1–2 Kn ptk 8.3.1972 § 14, liite 2 (Päiväkerhon toimintakertomus vuodelta 1971). Ks. liitteet 3 ja 11.

²⁵⁸ VSA III 8 C 1 Päiväk.tk ptk 20.4.1972 § 5, 9; III 8 D 1 Päiväk. tke 1972. Ks. liite 13.

kavaa kahdeksaasataa lasta kohden piti olla yksi toiminnanohjaaja. Vantaan seurakunnan päiväkerholaisten määrä ylitti tämän rajan jo siinä vaiheessa, kun ensimmäinen toiminnanohjaaja aloitti työnsä. Periaatteessa toinen toiminnanohjaaja olisi tarvittu saman tien. Päiväkerhotoimikunta esittikin toisen – palkkiotoimisen – ohjaajan palkkaamista. Hanke ei toteutunut tässä vaiheessa.²⁵⁹

Vuoden 1972 alussa toimikunta ehdotti, että yhden lastenohjaajan tilalle palkattaisiin henkilö, joka voisi tarvittaessa hoitaa ainakin osittain toiminnanohjaajan tehtäviä. Toimikunta katsoi, että toisen toiminnanohjaajan virka oli perustettava viimeistään seuraavan vuoden alussa. Kerholaisten määrä kasvoi koko ajan. Tilapäistä apua tarvittiin välittömästi, ja toimikunta ehdottikin, että sen saamiseksi käytettäisiin varoja, joita oli jäänyt käyttämättä kerhonohtajien palkkioita varten varatuista rahoista. Aila Salonen oli jäämässä äitiyslomalle, ja hänelle tarvittiin sijainen. Asia ei ratkennut ennen syksyä.²⁶⁰

Syksyllä kerhoissa oli jo yhteensä 1150 lasta. Päiväkerhotoimikunta ehdotti kirkkoneuvostolle, että sosiaalikasvattaja Mirja Savolainen toimisi vekkuli-kerhojen toiminnanohjaajana. Hänet oli valittu sijaiseksi Salosen äitiysloman ajaksi ja toimikunnan jäseneksi samana syksynä. Kirkkoneuvosto päätti asettaa Savolaisen vekkuli-kerhojen johtoon lokakuun puolivälistä vuoden loppuun. Savolaisen työtuntimäärä oli 20 ja hänellä oli valvottavanaan 350 lapsen kerhot. Tämä oli noin puolet yhdelle toiminnanohjaajalle sallitusta lapsimäärästä.²⁶¹

Toiminnanohjaajan osa oli rankka. Esimerkiksi riittää katsaus Aila Salosen äitiysloma-aikaan vuonna 1972. Salosen vapaa kesti kesäkuun puolivälistä marraskuun puoliväliin ja koostui todennäköisesti äitiysloman lisäksi myös kesälomasta. Elokuussa hän osallistui toiminnanohjaajien neuvottelupäiville Suomen Raamattuopistossa Kauniaisissa äitiyslomastaan huolimatta. Lisäksi hän joutui hoitamaan puhelimitse monia päiväkerhon asioita. Omat lapsetkin oli hoidettava siinä sivussa. Jälkeenpäin kirkkoherra Kopposela totesi, että äitiyslomaa ei olisi kannattanut anoa lainkaan, jotta Saloselle olisi voitu maksaa asianmukainen korvaus tehdystä työstä. Tilanne parani oleellisesti, kun nuorisonohjaaja Aune Kiljusen tuli seurakunnan palvelukseen. Hänellä oli pätevyys myös päiväkerhotyön toiminnanohjaajaksi. Päiväkerhotoimikunnan esityksestä Kiljunen sijoitettiin Salosen työtoveriksi. Kilju-

²⁵⁹ VSA I Cb 1–2 Kn ptk 25.8.1971 § 12; III 8 C 1 Päiväk.tk ptk 2.6.1971 § 3.

²⁶⁰ VSA III 8 C 1 Päiväk.tk ptk 11.2.1972 § 7; 20.4.1972 § 5–7.

²⁶¹ VSA I Cb 1–2 Kn ptk 27.9.1972 § 12, liite 12; III 8 C 1 Päiväk.tk ptk 22.9.1972 § 4; III 8 D 1 Päiväk. tke 1972.

nen otti viran vastaan heinäkuussa 1974.²⁶²

Ilmoittautuminen kerhoihin tapahtui toukokuun lopulla. Toiminta alkoi syyskuun ensimmäisellä viikolla. Listat kerhoihin hyväksytyistä ja jonoon joutuneista olivat luettavissa kerhopisteiden oviin kiinnitetyistä ilmoituksista. Kuusivuotiailla oli etusija koulunkäynnin lähestymisen vuoksi. Hakijoita sijoitettiin kerhoihin myös talven mittaan, ellei paikkaa löytynyt heti syksyllä. Lastentarhojen ja muiden hoitopaikkojen niukkuus loi painetta kerhoihinkin. Vantaan seurakuntien päiväkerhoihin ilmoittautui vuonna 1974 noin 2 000 lasta. Vantaankosken seurakunnan päiväkerhoihin oli tulossa 1 000 ja vekkulikerhoihin 300 lasta, Tikkurilan seurakunnan kerhoihin ilmoittautui 500 lasta ja Korson 200. Tilanne eli kuitenkin koko ajan, sillä syksyyn mennessä tapahtui muutoksia esimerkiksi päiväkotipaikan avautuessa jollekulle. Jonoihin jäi kuitenkin kymmeniä lapsia. Esimerkiksi Martinkeskuksen kerhoihin sopivat ainoastaan kaikki kuusivuotiaat ja osa viisivuotiaista. Nelivuotiaat joutuivat jäämään vekkulikerhoihin.²⁶³ Keväällä 1975 Vantaankoskella oli yhteensä 62 päivä- ja vekkulikerhoa. Lapsia oli lähes 1 400 ja ohjaajia 55. Koko Suomessa päiväkerhoja oli vuonna 1975 noin 4 000 ja kerholaisia 74 500.²⁶⁴

Kaikille lapsille ei kyetty järjestämään kerhoja heidän omalle asuinalueelleen. Syynä oli usein tilojen puute – ja etenkin vanhoilla asuinalueilla myös niiden soveltumattomuus pienten lasten toimintaan. Toisinaan ei ollut ohjaajia. Joissain tapauksissa kerhopaikka kyettiin osoittamaan naapurilähiöstä, esimerkiksi Martinlaakson lapsia sijoitettiin Louhelan kerhoihin. Seurakunta järjesti äärialueilla asuville lapsille taksikuljetuksia työkeskusten kerhoihin. Koivupään lapset osallistuivat Kivistön kerhoihin vuonna 1974. Seuraavana vuonna Koivupäähän saatiin oma kerho, mutta Västran lapset kulkivat taksilla Kivistöön.²⁶⁵

b. Päiväkerhotyössä eletään aluksi ”kädestä suuhun”

Päiväkerhojen taloudenhoito oli aluksi varsin yksinkertaista. Lasten kerhomaksut määriteltiin siten, että ne kattoivat ohjaajien palkkiot. Vanhemmilta perittiin aluksi

²⁶² VSA II Cb 3 Kn ptk 2.1.1974 § 5; 6.2.1974 § 9, liite 7; III 8 C 1 Päiväk.tk ptk 20.4.1972 § 7; 11.10.1973 § 3; 30.9.1974 § 7; III 8 D 1 Päiväk. tke 1972, 1974; Aila Salosen haastattelu 19.10.2010.

²⁶³ VSA III 8 D Päiväk. tke 1975; SS 23/13.6.1974, 2 000 lasta ilmoittautunut Vantaan seurakunnan päiväkerhoihin; SS 33/21.8.1975, Päiväkerhot kaipaavat kotiäitejä. Ks. liite 3.

²⁶⁴ VSA III 8 D 1 Päiväk. tke 1975; SS 18/8.5.1975, Päiväkerho valmistaa kouluun; SELK 1972–1975, 171.

²⁶⁵ VSA II Cb 3 Kn ptk 5.9.1973 § 10, liite 1; III 8 D 1 Päiväk. tke 1974–1975; SS 18/8.5.1975, Päiväkerho valmistaa kouluun.

puolentoista markan korvaus jokaiselta kerhokerralta ja hiukan myöhemmin kaksi markkaa. Vekkulikerhot olivat ilmaisia. Kerhomaksu ei ollut suuri verrattuna lasten yleisiin hoitomaksuihin. Siitä huolimatta perheiden joukossa oli niitä, joiden osallistumiselle maksu oli esteenä. Päiväkerhotoimikunnan jäsen Eija Seppä teki aloitteen vapaapaikkojen myöntämisestä. Toimikunta päätti, että vapaapaikka myönnettäisiin anomuksesta. Anomusta varten piti laatia kaavake. Opettaja Maija Kunnas lupasi toimittaa malliksi kansakouluissa käytössä olevia vastaavia kaavakkeita.²⁶⁶ Tämä pieni esimerkki kuvaa sitä, kuinka uuden työmuodon kehittämisessä hyödynnettiin kaikki olemassa oleva ammattitaito ja väylät. Koulu oli rakentunut kirkon helmoissa, nyt kirkko hyödynsi koulutoiminnan kehitystä. Vapaapaikkoja varten varattiin aluksi pieni summa talousarvioon.²⁶⁷

Lastenohjaajien ensimmäiset kuukausipalkat määräytyivät perheiltä saatujen kerhomaksujen mukaan ja jäivät kuukausipalkkaan siirryttäessä vuonna 1971 ehdotettua pienemmiksi sen vuoksi, ettei lasten maksuja haluttu korottaa. Aluksi talousarvioehdotuksen laatijat totesivat yksinkertaisesti, että maksut kattoivat ohjaajien palkkiot. Tämä menettely kuitenkin kiellettiin pian, ja vuonna 1971 toimikunta joutui tekemään muodollisen lisämääräraha-anomuksen lastenohjaajien palkkoja varten. Vuonna 1972 maksut budjetoitiin tuloina ja palkat ja muut kustannukset menoina. Palkkojen noustua kerhomaksut olisivatkin kohonneet kohtuuttomiksi. Vuoden 1976 määräraha jäi niin pieneksi, että päiväkerhotoimintaa jouduttiin hiukan supistamaan. Maksu oli tuolloin kolme markkaa, eikä sitä nostettu. Vasta vuonna 1979 kerhomaksu nousi neljään markkaan.²⁶⁸

Musiikkileikkikoulutoiminta oli alkanut Vantaan seurakunnassa päiväkerhotyön yhteydessä. Sen aloittamiseen oli suhtauduttu erittäin myönteisesti, mutta kuitenkin edellyttäen, että se kannattaisi itse itsensä. Tämä tarkoitti sitä, että lasten osallistumismaksu piti määrätä sellaiseksi, että sillä katettaisiin opettajan palkka ja välineiden, kuten soittimien, hankinta. Lasten maksuksi tuli 70 markka lukukaudessa. Musiikkileikkikouluunkin oli mahdollista saada vapaapaikka. Järjestely oli sikäli erikoinen, että käytännössä vanhemmat maksoivat koko toiminnan ja seurakunta tarjosi tilat: myös vapaapaikat jäivät maksavien vanhempien kustannettavaksi. Musiikkileikkikoulut toimivat vuoden 1972 loppuun. Musiikkikasvatusta haluttiin lisätä kerhoissa tämän jälkeenkin, mutta leikkikoulutoimintaa alettiin elvyttää vasta vuoden

²⁶⁶ VSA III 8 C 1 Päiväk.tk ptk 6.4.1970 § 4; 19.8.1970 § 8; 1.10.1970 § 3-5; 20.3.1973 § 5, 7.

²⁶⁷ Esim. VSA 8 C 1 Päiväk.tk ptk 17.4.1970. Ks. liite 14.

²⁶⁸ VSA I Cb 1-2 Kn ptk 18.5.1971 § 5, liite 1; II Cb 3 Kn ptk 15.10.1975 § 19, kohta 3; 12.11.1975 § 20; 1.12.1976 § 15; Srkn valmistelutyöryhmän ptk 3.10.1979 § 4; Srkn ptk 10.10.1979 § 10; III 8 C 1

1984 lopulla. Syyskaudella 1978 kokeiltiin menettelyä, jossa lastentarhanopettaja Terhikki Koivuniemi kiersi kerhoissa pitämässä musiikkituokioita. Muina vuosina aiheeseen paneuduttiin lähinnä ohjaajien koulutuksen kautta.²⁶⁹

Kaluston hankkiminen seurakunnan tiloihin oli kirkko- ja myöhemmin seurakuntaneuvoston vastuulla. Päiväkerhotoimikunta esitti kuitenkin toivomuksia yhteiseen tai päiväkerhon omaan käyttöön tarvittavasta kalustosta ja teknisistä apuvälineistä, kuten levysoittimista ja magnetofoneista.²⁷⁰ Päiväkerhotoimikunnan huoleksi jäi erilaisen toimintamateriaalin hankkiminen. Eniten rahaa kului askartelu- ja leikkivälineisiin – ja jonkin verran myös soittimiin. Lehdet ja kirjat – niin lasten kuin aikuisten käyttöön tarkoitetut – lohkaisivat oman osansa budjetista. Erilaiset uudentyyppiset toimintavälineet, kuten äänilevyt, kasetit ja diat, olivat tarpeen. Ohjaajat tarvitsivat myös monenlaisia toimistotarvikkeita. Tiedotus ja lehti-ilmoitukset maksoivat jonkin verran, samoin valokopiot ja erilaisen materiaalin painattaminen. Merkittävä menoerä muodostui erilaisten juhlista ja tapahtumista, sillä ne edellyttivät muun muassa tarjoilua. Seurakunta järjesti lapsille kuljetuksia eri kirkoissa järjestettäviin jumalanpalveluksiin. Vuodesta 1974 alkaen se järjesti lasten taksikuljetuksia seurakunnan äärialueilta keskusten kerhoihin. Rahaa tarvittiin myös uusien kerhojen perustamiseen, joskin tarvittava summa vaihteli vuosittain. Ohjaajien koulutukseen varattiin alkuvuosina 1 200 markasta 1 500 markkaan, kunnes summa moninkertaistui vuosikymmenen lopulla sekä perus- että täydennyskoulutukseen hakeutuvien määrän kasvaessa.²⁷¹

c. Päiväkerho herättää keskustelua

Päiväkerhon roolista keskusteltiin yhä 1970-luvulle tultaessa. Työntekijät joutuivat korostamaan useaan otteeseen, ettei toiminnan ollut määrä vastata päivähoidon tarpeeseen – siitä huolimatta, että päivähoitotilanne vaikutti päiväkerhojen kysyntään ja että kerhotoiminta saattoi helpottaa perheen tai perhepäivähoitajan arkea. Päiväkerhon ensisijainen tarkoitus ei ollut vapauttaa vanhempia lastenhoidosta, vaan tukea kotikasvatusta, erityisesti uskonnon alueella. Kyseessä oli seurakunnan kasteopetus,

Päiväk.tk ptk 19.8.1970 § 4; 1.10.1970 § 1.

²⁶⁹ VSA I Cb 1-2 Kn ptk 8.3.1972 § 14, liite 2 (Päiväkerhon toimintakertomus vuodelta 1971); II Cb 3 Kn ptk 17.10.1973 § 12, liite 1; Srkn ptk 27.12.1984 § 248; III 8 C 1 Päiväk.tk ptk 8.12.1970 § 2-7; 1.2.1971 § 5-6; 2.6.1971 § 2; III 8 D 1 Päiväk. tke 1972-1977; III 9 Da 1 Päiväk. tke 1978-1979.

²⁷⁰ Esim. VSA 8 C 1 Päiväk.tk ptk 18.5.1973 § 2.

²⁷¹ VSA 8 C 1 Päiväk.tk ptk 17.4.1970; 20.4.1971 § 3; 12.5.1972 § 3; 18.5.1973 § 2; 13.5.1974 § 6;

joka liittyi luontevalla tavalla lapsen arkeen. Toiminta käsitti laulua, leikkiä, askartelua, retkiä, juhlia. Jokaiseen kerhokertaan sisältyi ateriahetki, jolloin lapset söivät kotoa tuodut eväät. Näin lapsi oppi siunaamaan ruokansa.²⁷²

Lapsen oma aktiivinen työskentely korostui kaikessa toiminnassa. Askartelussa ja rakentelussa käytettiin luonnon- ja jättemateriaaleja siinä missä kauppatavaraakin. Jokaiseen kerhopäivään kuului leikkiä ja ulkoilua. Kerhoviikkoon sisältyi erityinen hartaushetki. Lisäksi päiväkerholaiset tekivät retkiä kirkkoihin. Kunkin kerhon ohjaaja antoi toiminnalle oman persoonallisen vivahteensa. Yhteistyö kotien kanssa koettiin ensiarvoisen tärkeäksi. Kerhot oli tarkoitettu kaikille alueen lapsille, eivätkä ne edellyttäneet kirkkoon kuulumista. Työntekijät toivoivat, että vanhemmat ottaisivat yhteyttä, jos jokin asia herätti kysymyksiä. Esimerkiksi hartaudet saattoivat mietityttää myös vanhempia. Avoimien ovien päivät mahdollistivat konkreettisen tutustumisen oman lapsen kerhoon. Työntekijöiden kokemuksen mukaan vanhemmat olivat enimmäkseen tyytyväisiä toimintaan. Varustelutaso koettiin kohtuulliseksi, mutta kotien antama materiaaliapu otettiin kiitollisena vastaan. Kerhoihin lahjoitettiin esimerkiksi kirjoja ja pelejä.²⁷³

Päiväkerho toimi siltana kodin ja koulun välillä. Päiväkerhoissa järjestettiin ohjelmaa esiopetusikäisten tarpeista käsin. Toiminta antoi lapselle virikkeitä sekä kehitti lapsen sanavarastoa ja muita koulussa tarvittavia valmiuksia, mutta sillä ei ollut mitään koulutuksellisia tavoitteita. Pikemminkin sen oli tarkoitus antaa lapsen olla vielä lapsi.²⁷⁴ Varovainen suhtautuminen esiopetukseen kertoo siitä perusperiaatteesta, jonka mukaan päiväkerho ei kilpaillut yhteiskunnallisen päivähoidon kanssa. Kerhojen lastenohjaajilla ei liioin ollut pedagogista koulutusta, kuten lastentarhanopettajilla.

Pyhäkouluyhdistys oli valmistanut materiaalia päiväkerhoja varten: ehdotuksen kokonaisuudeksi 4-5-vuotiaille vuonna 1972 ja 6-vuotiaille varten vuonna 1974. Lapsen oman valinnan mahdollisuutta korostettiin. Kaikkien ei enää tarvinnut väsäätä samanlaista mallin mukaan tehtyä askartelutyötä, vaan luonnostaan luova lapsi löysi itse omat ilmaisukanavansa. Päiväkerhoissa oli myös lapsia, joiden kehitys ei edennyt, kuten piti, joten eri puolilla Suomea oli jo jonkin aikaa pyritty siihen,

23.5.1975 § 3; 31.5.1976 § 5; 10.5.1977 § 5; 1.6.1978 § 4.

²⁷² SS 2/11.1.1973, Alle kouluikäisten seurakunta sykkii elämää; SS 43/11.11.1973, Päiväkerho ei ole vain lasten päiväsiilo; SS 1/10.1.1974, Päiväkerhossa tahdotaan antaa tukea kodin kasvatustehtävälle; SS 20/23.5.1974, Päiväkerhojen nykyinen toiminta on opiskelun ja yhteisen suunnittelun tulos.

²⁷³ VSA III 8 C 1 päivätk ptk 17.8.1971 § 6; III 8 D 1 päivätk. tke 1971–1975; SS 2/11.1.1973, Alle kouluikäisten seurakunta sykkii elämää; SS 20/23.5.1974, Päiväkerhojen nykyinen toiminta on opiskelun ja yhteisen suunnittelun tulos.

²⁷⁴ SS 20/23.5.1974, Päiväkerhojen nykyinen toiminta on opiskelun ja yhteisen suunnittelun tulos.

että päiväkerhojen työntekijät olivat neuvotteluyhteydessä kasvatustieteiden psykologien kanssa. Vantaankosken seurakunnan päiväkerhotoimikuntaan kuului 1970-luvulla myös kasvatustieteiden psykologi. Elli Parkkonen oli mukana huhtikuusta 1975 lähtien. Lapsen vaikeudet nähtiin paljolti perheen ja vanhempien vaikeuksien heijastumina – esimerkiksi keskustelu oppimisvaikeuksista alkoi vasta paljon myöhemmin. Lapsen kehityksen itseohjautuvuus ja luovuus olivat ajan kasvatustieteiden mukaisia korostuksia.²⁷⁵

Lapsilla oli omat mielipiteensä päiväkerhosta. Espoolaiset lähiölapset oppivat mielestään monia asioita, muun muassa piirtämään ja laulamaan. Erilaiset tilat ja lelut houkuttelivat leikkimään. Jonkun mielestä hauskinda oli kuunnella kaikenlaisia satuja ja kertomuksia. Raamattuopetuksen tämä lapsi osasi jo erottaa muusta toteamalla: ”Jeesuksesta täällä kanssa kuulee.” Joku oli ylpeä siitä, että hänellä oli lyhin matka kerhoon, koska hän asui siinä talossa, jossa kerhoa pidettiin. Vantaalaisten lasten näkemykset lienevät olleet samankaltaisia – lähiölapset elivät melko samanlaisissa ympäristöissä kaupungista riippumatta. Kerhotoiminta palveli lasten tarpeita ja toi heidän elämäänsä merkittävän lisäarvon. Lasten koulu alkoi vasta seitsenvuotiaana, joten sekä viriketoiminta että ryhmässä toimimisen oppiminen olivat merkityksellisiä ja helpottivat koulun aloittamista.²⁷⁶

Pähkinärinteessä asuva Johanna Päivinen oli tyytyväinen saatuaan esikoisensa vekkulikerhoon. Samoin oli itse kolmivuotias, joka kyseli usein: ”Äiti, joko on perjantai?” Kun perjantaisin poistuttiin kerhosta, lapsen mieli oli jo seuraavassa kerhohetkessä. Pienimpien kerhokertaan mahtui laulua, leikkiä ja yksinkertaisia askartelutöitä. Laulut ja leikit jatkuivat kotona. Vanhemmat tallettivat esikoisensa askartelutyöt huolella. Osallistuessaan avoimien ovien päivään äiti ihmetteli, kuinka ”rasavilli” tytär muuttui kerhossa säyseäksi ja malttavaiseksi. Monen muun vilkkaan lapsen tavoin Päivisten esikoinen oli tyytyväinen saadessaan touhuta toisten lasten kanssa. Päivisen mielestä vähäininkin kerhotoiminta oli suureksi avuksi ”koulua odotellessa”. Kerhohetkien välinen aika jäi kuitenkin liian pitkäksi: kerho olisi saanut kokoontua kaksi kertaa viikossa. Kotiäidille kerho antoi hengähdystauon; silloin oli aikaa omille ajatuksille. Kerho palveli koko perhettä.²⁷⁷

Vanhemmat osallistuivat kerhojen vanhempainiltoihin ja edellä mainittuihin avoimien ovien päiviin. Paikoin vanhempien rooli oli tätäkin aktiivisempi.

²⁷⁵ VSA III 8 C 1 Päiväk.tk ptk 18.4.1975; III 8 D 1 päiväk. tke 1975; SS 20/23.5.1974, Päiväkerhojen nykyinen toiminta on opiskelun ja yhteisen suunnittelun tulos; Alopaeus-Karhunen 1986, 13–15.

²⁷⁶ SS 18/8.5.1975, Päiväkerho valmistaa kouluun.

²⁷⁷ SS 47/27.11.1975, Vekkulikerho innostaa.

Rajatorpassa toimi vanhempainpiiri, joka järjesti myyjäisiä ja muuta toimintaa. Myös Pähkinärinteessä vanhemmat muodostivat toimikunnan, joka tuki alueen kerhoja.²⁷⁸

Vantaankosken päiväkerhoissa toteutettiin erilaisia teemoja. Keväällä 1972 lapset tutustuivat erilaisiin ammatteihin. Muun muassa seurakunnan työntekijät tekivät vierailuja kerhoihin. Lapset saivat tutustua heidän välityksellään seurakunnan erilaisiin tehtäviin. Papit, lehtorit, kanttorit ja pyhäkoulusihteeri toivat mukanaan työtään havainnollistavia esineitä. Ne, joilla oli virkapuvut, pukeutuivat niihin. Teema jatkui vuonna 1973. Nyt vieraita tuli muualtakin kuin seurakunnasta. Poliisin vierailu oli jännittävä, vaikka rikosten sijasta paneuduttiinkin liikenneopetukseen. Lasten riemuksi paloauto ehti pyörähtää joidenkin kerhojen pihalla.²⁷⁹

d. Kotiäidistä lastenohjaajaksi

Kerhonohjaajina toimivat aluksi monet seurakuntatyöstä kiinnostuneet vantaalaiset naiset. Heidän motivaationsa saattoi olla hengellinen tai sosiaalinen. Lisäksi pienten lasten viriketoiminta nähtiin yhä tärkeämmäksi pedagogisen ja psykologisen tiedon lisääntyessä. Kerhoja ohjaajissa oli myös pyhäkoulutyössä toimivia, mutta yllättävän vähäinen tämä yhteys oli. Tämä saattoi johtua siitä, että pyhäkoulunopettajilla oli usein jokin muu arkityö tai he olivat jo eläkkeellä, kun taas päiväkerhoissa toimivat työikäiset naiset, usein kotiäidit.²⁸⁰

Viesti kulki kiinnostuneille usein ystävien tai tuttujen kautta. Aila Salosen aloitettua työnsä päiväkerhotoimikunta haki ohjaajia myös lehtien välityksellä. Työtä tarjottiin kotiäideille, joilla alkoi olla omia kerhoikäisiä lapsia. Muita vaatimuksia ei ollut. Työkauden aloittavat koulutuspäivät oli suunnattu sekä uusille että entisille lastenohjaajille. Nämä koulutuspäivät olivat osa seurakunnan omaa toimintaa. Viimeistään vuodesta 1971 alkaen johtavat työntekijät laativat päiväkerhotyölle puolivuositain sekä toiminta- että koulutussuunnitelmat. Lisäksi päiväkerhotoimikunta perehtyi seurakunnan ulkopuolella tapahtuvaan koulutukseen, muun muassa lastenohjaajan peruskurssien ohjelmaan.²⁸¹

²⁷⁸ VSA III 8 D 1 Päiväk. tke 1972–1977; 9 Da 1 Päiväk. tke 1978–1979.

²⁷⁹ VSA III 8 C 1 Päiväk.tk ptk 22.9.1972 § 2; SS 2/11.1.1973, Alle kouluikäisten seurakunta sykkii elämää.

²⁸⁰ VSA I Cb 1–2 Kn ptk 8.3.1972 § 14, liite 2 (Päiväkerhon toimintakertomus vuodelta 1971); III 8 C 1 Päiväk.tk pöytäkirjat vuosilta 1971–1979; III 8 D 1 päiväk. tke 1972–1977; III 9 Da 1 Päiväk. tke 1978–1979.

²⁸¹ VSA I Cb 1–2 Kn ptk 8.3.1972 § 14, liite 2 (Päiväkerhon toimintakertomus vuodelta 1971); III 8 C 1 Päiväk.tk ptk 2.6.1971 § 6; 17.8.1971 § 5; III 8 C 1 Päiväk.tk pöytäkirjat vuosilta 1971–1979; 8 D 1

Esimerkiksi syksyllä 1975 koulutuspäivät sisälsivät tietoa päiväkerhon tehtävästä ja tavoitteista, kerhopäivän ohjelmasta, uskontokasvatuksesta, luovasta ilmaisusta, kerronnasta ja havainnollistamisesta. Lähetystyö oli esillä, sillä se oli välittu lapsityön seuraavaksi yhteiseksi vuosiaiheeksi. Kouluttajina toimivat oman seurakunnan työntekijät ja diakoni Saara Kettunen Suomen Lähetysseurasta.²⁸²

Päiväkerho toi kotiäideille pienimuotoisen mahdollisuuden ansaita ja osallistua työelämään tai ylittäänsä yhteisölliseen toimintaan kodin ulkopuolella niinä vuosina, joina omat lapset olivat pieniä. Monella päiväkerhotyössä aloittavalla kotiäidillä oli jokin koulutus. Kerhotoiminnasta innostuivat usein lastenhoitajat, sairaanhoitajat ja nuorisonohjaajat, jotka tekivät työtä omaan elämäntilanteeseensa soveltuvan ajan. Osalla oli jokin muu koulutus. Mukana oli yllättävän paljon kaupallisen koulutuksen saaneita, mikä saattaa johtua naisille suunnatun ammatillisen koulutuksen vähäisyydestä. Suuri osa lastenohjaajista oli ammattikoulutusta vailla olevia ”rouvia”. Vuosikymmenen alkupuolella päiväkerhotoimikunta osoitti kirkkoneuvostolle hakemuksia, joissa se esitti ”viiden markan kerhojohtajiksi” henkilöitä, jotka olivat käyneet jonkinlaisen päiväkerhonohjaajan kurssin. Nämä kurssit olivat muutamien päivien kestäviä koulutuksia, joita järjestettiin kansanopistoissa.²⁸³

Varsinkin ensimmäisinä vuosina Vantaan seurakunnan lastenohjaajat vaihtuivat usein. Ongelmana oli muun muassa se, että työaika kerhossa jäi niin lyhyeksi, ettei työtä voinut pitää elinkeinona. Keväällä 1972 jotkut lastenohjaajat kyselivät, miksi yhden ohjaajan kerhojen määrä oli rajoitettu kahteen viikossa. He katsoivat, että ohjaaja voisi lisäksi pitää myös vekkulikerhoja, jos niihin ei saatu riittävästi omia ohjaajia. Toimikunta päätti, että lastenohjaaja voisi vetää kahden kerhon lisäksi vekkulikerhoa, mikäli seurakunnalla oli pulaa vekkulikerhojen ohjaajista.²⁸⁴

Vantaan lastenohjaajilla oli mahdollisuus saada yksi oma lapsi maksuttomasti kerhoon. Omien lasten ottaminen mukaan kerhoon mahdollisti monen lastenohjaajan työskentelyn. Järjestely ei kuitenkaan ollut yksinomaan myönteinen, sillä lapsen oli ymmärrettävästi vaikea ymmärtää äidin kaksoisroolia. Lapsi saattoi tuntea mustasukkaisuutta ja käyttäytyä häiritsevästi äidin osoittaessa huomiota muille lapsille. Kurin pitäminen omalle lapselle vaikeutui: se muodostui helposti joko löyhäksi tai poikkeuksellisen tiukaksi. Tämän vuoksi johtavat työntekijät suosittelivat, että

Päiväk. tke 1972–1977; 9 Da 1 Päiväk. tke 1978–1979; SS 33/21.8.1975, ilmoitus.

²⁸² VSA I Cb 1–2 Kn ptk 9.2.1972 § 27; III 8 D 1 Päiväk. tke 1975; SS 33/21.8.1975, 8, Päiväkerhot kaipaavat kotiäitejä.

²⁸³ Esim. VSA I Cb 1–2 Kn ptk 10.3.1971 § 7, liite Leena Hannukainen Vantaan seurakunnan kirkkoneuvostolle 15.2.1971; SS 33/21.8.1975, 8, Päiväkerhot kaipaavat kotiäitejä.

²⁸⁴ VSA III 8 C 1 Päiväk.tk ptk. 11.2.1972 § 4–5.

äidit sijoittaisivat oman lapsensa jonkun toisen ohjaajan ryhmään. Siellä, missä toimi useita kerhoja, järjestely toimi ongelmattomasti. Kaikkialla se ei ollut mahdollista.²⁸⁵

Vuosikymmenen loppupuolella asia nousi uudestaan esiin. Syksyllä 1976 pyrittiin selvittämään, kuinka monessa kerhoryhmässä ohjaajan omat lapset saivat olla mukana. Kirkkoneuvosto esitti kantanaan, että ohjaajan omat lapset saisi- vat olla ilmaiseksi kerhossa, mutta hakumenettely oli heidän osaltaan sama kuin muidenkin. Jotkut mukana olleista omista lapsista olivat varsin pieniä. Päiväkerho- toimikunta vastaanotti keväällä 1978 luottamusmies Terttu Mäen laatiman kirjelmän, jossa valitettiin sitä, että työpari joutui usein vetovuorossa olevan ohjaajan ”lapsen- piiaksi” mahdollistaakseen tämän työskentelyn. Kirjelmässä lastenohjaajat tiedusteli- vat toimikunnan kantaa asiaan. Se totesi ykskantaan, että ohjaajien omien lasten tuli olla samanikäisiä kuin kerhon muutkin lapset.²⁸⁶

Jo elokuussa 1970 päiväkerhon johtavat työntekijät olivat esittäneet las- tenohjaajan toimen muuttamista kuukausipalkkaiseksi. Siihen asti ohjaajille oli mak- settu – kuten kaikille kerhonjohtajille nuorisotyössä – viiden markan korvaus kerho- kerralta. Muutoksen yhteydessä lastenohjaajille asetettiin myös vaatimuksia työn tuntemuksen suhteen. Ohjaajan tuli olla perus- ja jatkokurssin käynyt tai hänen tuli olla muutoin perehtynyt päiväkerhotyöhön. Tähän riitti kuitenkin tässä vaiheessa se, että hakija vieraili kerhossa kolme kertaa ja seurasi ohjelman alusta loppuun. Toden- näköisesti jälkimmäisessä tapauksessa toimikunta edellytti hakijoilta jonkinlaista kokemusta lasten kanssa toimimisesta – vähintään heidän piti olla itse äitejä. Ker- hoissa toimi nimittäin myös harjoittelijoita, jotka saivat pienempää korvausta kuin varsinaiset lastenohjaajat. Hiukan myöhemmin kaikki kouluttamattomat ohjaajat aloittivat harjoittelijoina. Lastenohjaajan tuli olla vähintään 18-vuotias. Kerhojen ohjaamisen lisäksi hänen tuli osallistua vanhempainiltojen järjestämiseen ja koulu- tustilaisuuksiin. Palkkaa maksettiin syyskuusta toukokuuhun, kesä oli palkaton.²⁸⁷

Päiväkerhotoimikunta valitsi sopivat lastenohjaajat ennen syyskauden alkua. Etusijalle se asetti tarkoituksenmukaisesti koulutetut. Muut jäivät ”varalle”, mutta työllistyivät monessa tapauksessa jo saman toimintavuoden aikana. Usein kävi niin, että varsinaisen lastenohjaajakoulutuksen saaneiden lisäksi juuri ”rouvien” työ- urat muodostuivat pitkiksi, kun taas muuhun työhön koulutetut sijoittuivat vähitellen omille aloilleen. Joukkoon mahtui myös ammatinvaihtajia: alun perin kenties lyhyt-

²⁸⁵ VSA III 8 C 1 Päiväk.tk ptk 17.8.1971 § 8; 20.3.1973 § 8.

²⁸⁶ VSA II Cb 3 Kn ptk 22.9.1976 § 16; III 8 C 1 Päiväk.tk ptk 21.10.1976 § 4; 9.5.1978 § 8; liite Terttu Mäki Vantaakosken seurakunnan päiväkerhotoimikunnalle 5.5.1978.

²⁸⁷ VSA I Cb 1–2 Kn ptk 24.11.1970 § 18, liite; III 8 C 1 Päiväk.tk ptk 19.8.1970 § 2-6; 2.3.1971 § 2.

aikaiseksi tarkoitettu ura jatkui senkin jälkeen, kun omat lapset kasvoivat. Osa kouluttamattomista ohjaajista hakeutui kursseille vuosien varrella.²⁸⁸

e. Lastenohjaajien peruskoulutus kehittyy

Seurakunnan aloittaessa päiväkerhotoiminnan ohjaajien peruskoulutus oli varsin vähäistä, jos sitä ylipäänsä oli. Kirkon kasvatusasiain keskus oli saanut jo 1960-luvulla piispainkokoukselta tehtäväkseen laatia päiväkerhonohjaajille soveltuvan koulutuksen. Sen tuli myös antaa seurakunnille tarvittavat ohjeet päiväkerhotyön järjestämiseksi. Päiväkerhotoiminta oli olennainen osa kirkossa 1970-luvulla laadittua kirkon kasvatustyön kokonaisuohjelmaa eli niin kutsuttua k-ohjelmaa. Sen merkitystä kasteopetuksen antajana korostettiin. Päiväkerhotyössä painotettiin – kuten muussakin varhaiskasvatuksessa – lapsen kokonaisvaltaisen kehityksen tukemista. Kristillisen kasvatuksen tuli nivoutua kaikkeen toimintaan. Lapsen ja ohjaajien läheistä vuorovaikutussuhdetta pidettiin tärkeänä. Yhteistyö vanhempien kanssa ymmärrettiin ajan myötä yhä keskeisemmäksi. Ensimmäisen pitkän, kaksi kuukautta kestäneen lastenohjaajan kurssin oli järjestänyt Suomen Raamattuopisto vuonna 1969.²⁸⁹

Laajennetun piispainkokouksen hyväksymiä kursseja alettiin järjestää vuonna 1971. Koulutus alkoi Sisälähetysseuran opistossa Pieksämäellä, Turun kristillisessä opistossa ja Helsingin evankelisessa kansankorkeakoulussa. Hiukan myöhemmin monet kristilliset kansanopistot ja vastaavat oppilaitokset sisällyttivät tämän kolme kuukautta kestävä kurssin opetusohjelmiinsa. Kurssille voi hakeutua henkilö, jolla oli takanaan vähintään 40 päivää kestänyt harjoittelu päiväkerhossa. Useimmissa opistoissa järjestettiin myös pääsykoe ja soveltuvuustestit. Raamattuopistossa järjestettiin syksyllä 1971 jatkokurssi, joka antoi ajanmukaisen pätevyyden myös kahden kuukauden kurssin käyneille.²⁹⁰

Seurakunnissa tuli varsin pian tarpeelliseksi täsmentää eri tavoin koulutettujen lastenohjaajien asemaa. Vantaankosken seurakunnan päiväkerhotoimikunta laati maaliskuussa 1973 ehdotuksen lastenohjaajien palkan porrastamisesta kolmeen eri ryhmään. Lastentarhanopettajat, sosiaalikasvattajat, kansakoulunopettajat tai ne, jotka olivat suorittaneet laajemman nuorisonohjaajan koulutuksen tai päiväkerhon

²⁸⁸ VSA III 8 C 1 Päiväk.tk ptk 17.8.1971 § 3; III 9 Da 1 Päiväk. tke 1978–1979.

²⁸⁹ Alopaeus-Karhunen 1986, 13–16.

²⁹⁰ SS 20/23.5.1974, Päiväkerhojen nykyinen toiminta on opiskelun ja yhteisen suunnittelun tulos; Alopaeus-Karhunen 1986, 14–15.

lastenohjaajakurssin, saivat palkkaa 250 markkaa kuukaudessa, kun taas ne lastenohjaajat, jotka eivät olleet suorittaneet kurssia, saivat 213 markkaa kuukaudessa. Harjoittelijoille päätettiin maksaa 160 markkaa. Työtunneiksi laskettaisiin kuusi kerhotuntia sekä yksi suunnittelu- ja yksi koulutustunti viikossa. Tunnin kestävässä vekkulikerhoissa ensimmäinen ryhmä saisi 62,5, toinen 53 ja kolmas 40 markkaa kuukaudessa. Työtunteja olisi kahdeksan, puolet niistä koulutusta. Samalla määriteltiin harjoittelijan asema: harjoittelukausi tuli kestämään vähintään 40 kerhopäivää – kuitenkin siten, että se päättyi kuun vaihteessa. Palkkaukseen liittyvät päätökset tehtiin kirkon palkka-asiain neuvottelukunnan²⁹¹ ja Lasten Keskuksen antamien suositusten mukaisesti.²⁹²

Samana keväänä tarkistettiin työsopimuksia myös työsuhteen keston osalta. Kirkon palkka-asiain neuvottelukunta ja Lasten Keskus olivat antaneet uudet suositukset asiasta. Erelä ja Salonen selvittelivät seurakunnan lakimiehen kanssa lastenhoitajien työsopimuksia ja eläke-etuja. Työsopimus voitiin tehdä nyt myös toistaiseksi voimassa olevaksi. Koska päiväkerhotoiminta oli jatkuvaa, päiväkerhotoimikunta katsoi, että toistaiseksi tehdyt työsopimukset – ainakin koulutettujen lastenohjaajien kanssa – olivat seurakunnan kannalta edullisia. Uudistettu työsopimus tehtiin niin päiväkerhon kuin vekkulikerhon ohjaajien kanssa, koska koulutuskin oli sama. Toimikunta toivoi, että uusitut sopimukset tulisivat voimaan syksyllä päiväkerhojen alkaessa. Kirkkoneuvosto puolsi molempia esityksiä. Molemmat hankkeet toteutuivat aikanaan, joskin työsopimusasiaan jouduttiin palaamaan vielä syksyllä.²⁹³

f. Koulutuksen ristiriitainen asema

Ensimmäisinä vuosina lastenohjaajien kouluttautuminen oli täysin heidän omassa varassaan. Päiväkerhotoimikunta kiinnostui asiasta vuonna 1973. Laatiessaan talousarviota vuodeksi 1974 se ehdotti, että siihen varattaisiin 3 000 markan määräraha, joka käytettäisiin laajennetun piispainkokouksen hyväksymään peruskoulutukseen. Kolme kuukautta kestävä kurssi maksoi 550 markkaa. Vantaankosken seurakunnassa

²⁹¹ Kirkon Hallintovirkamiehet ry www. Kirkkohallitus asetti 1.3.1971 alkaen kirkon palkka-asiain neuvottelukunnan, jonka tehtävänä oli valmistella kirkkohallitukselle esityksiä seurakuntien työntekijöiden palkkausta ja palvelussuhteen ehtoja koskeviksi suosituksiksi ja neuvotella työntekijäjärjestöjen kanssa. Neuvottelukunta pyrki saamaan aikaan yhdenmukaiset ehdot samoissa tehtävissä oleville. Se oli toiminnassa kirkon virka- ja työehtolainsäädännön voimaantuloon eli vuoden 1974 loppuun saakka.

²⁹² VSA II Cb 3 Kn ptk 11.4.1973 § 4; 8 C 1 Päiväk.tk ptk. 20.3.1973 § 2–4.

²⁹³ VSA I Cb 1–2 Kn ptk 17.4.1973 § 4–5; III 8 C 1 Päiväk.tk ptk 4.4.1973 § 2–3; 11.10.1973 § 7.

oli noin 50 lastenohjaajaa, joista kymmenelle aiottiin tarjota 300 markan tuki kurssia varten. Toimikunta perusteli päätöstään Lasten Keskuksesta saamallaan tiedolla, jonka mukaan seurakunnat yleensä osallistuivat koulutuskustannuksiin.²⁹⁴

Kirkkoneuvosto käsitteli alkuvuodesta 1975 lapsityön kehittämistä. Salonen ja Kiljunen toivat esille, että päiväkerhotoiminnan suurimmat ongelmat olivat tilojen vähäisyys ja pysyvien, koulutettujen työntekijöiden puute. Kirkkoneuvosto päätti selvittää, olisiko peruskurssin järjestäminen lastenohjaajille mahdollista seurakunnan omasta aloitteesta. Salonen sai tehtäväkseen ottaa yhteyttä koulutusta järjestäviin tahoihin. Hiukan myöhemmin kirkkoneuvosto joutui toteamaan, ettei seurakunnilla ollut oikeutta järjestää koulutusta. Lastenohjaajista 16 oli ilmaissut halukkuutensa koulutukseen. Asiaa selvitettiin kuitenkin edelleen koulutusta antavien oppilaitosten kanssa. Vuoden 1976 talousarvioon varattiin määräraha tarkoitusta varten. Myönnetty määräraha jäi kuitenkin niin pieneksi, ettei uusille hankkeille ollut sijaa. Niinpä päiväkerhotyössä toimivat joutuivat – kuten myös palkkioiden maksua toivonut pyhäkouluväki aikanaan – tyytymään kiitokseen erinomaisesti tehdystä työstä kirkkoneuvoston perehdyttyä vuoden 1975 toimintakertomukseen.²⁹⁵

Päteväksi lastenohjaajaksi katsottiin tässä vaiheessa työntekijä, joka oli suorittanut kolmen tai neljän kuukauden lastenohjaajakurssin. Mikäli työntekijällä ei tällaista kurssia ollut, seurakunnan tuli lähettää hänet koulutukseen kolmen vuoden kuluessa työsuhteen alkamisesta ja tukea häntä taloudellisesti. Muita vaatimuksia koulutukseen pääsemiseksi olivat keskikoulu, 18 vuoden ikä ja kirkon jäsenyys. Vuoden 1975 loppuun asti koulutukseen pääsi myös kansakoulun pohjalta siinä tapauksessa, että hakija oli työskennellyt päiväkerhossa kaksi vuotta. Mikäli samalla ohjaajalla oli vedettävänä kolme kerhoa tai ryhmä, joka toimi viitenä päivänä viikossa, hänellä oli velvollisuus suorittaa kolmen kuukauden peruskurssin jälkeen neljä kahden viikon täydennyskurssia.²⁹⁶

Seurakunnat olivat koulutuksen suhteen monen tulen välissä. Vielä 1970-luvun puolivälissä oli harvinaista, että työhön tuli ”valmiiksi koulutettu” henkilö. Esimerkiksi vuonna 1975 Vantaankosken kirkkoneuvosto hyväksyi 52 lastenohjaajaa, joista kuusi kuului ensimmäiseen, 34 toiseen ja 12 kolmanteen palkkausluokkaan. Ensimmäiseen ryhmään kuuluvat olivat useammin lastentarhanopettajia tai nuorisonohjaajia kuin lastenohjaajia. Koulutuksen järjestäminen kaikille merkitsi

²⁹⁴ VSA III 8 C 1 Päiväk.tk ptk 20.3.1973 § 9; 18.5.1973 § 4.

²⁹⁵ VSA II Cb 3 Kn ptk 26.2.1975; 12.3.1975 § 5; 15.10.1975 § 19; 12.11.1975 § 20.

²⁹⁶ VSA III 8 C 1 Päiväk.tk ptk 20.3.1973 § 9; 18.5.1973 § 4; SS 38/26.9.1974, Mitä päiväkerhotyö on?; Alopaeus-Karhunen 1986, 15.

toisaalta työmuodon laadullista kehitystä, toisaalta suurta menoerää. Koulutukseen ohjaaminen ja sen taloudellinen tukeminen olivat kuitenkin seurakunnan velvollisuuksia. Asiaa monimutkaisti se, että ohjaajien oma kouluttautumishalukkuus ja käytännön mahdollisuudet osallistua koulutukseen vaihtelivat suuresti.²⁹⁷

Seurakunta koulutti lastenohjaajia myös itse. Se järjesti heille peruskursseja, jatkokursseja ja koulutuspäiviä, kuten pyhäkoulunopettajillekin. Koulutuspäivät järjestettiin aina lukukauden alussa. Joka toinen viikko oli koulutusilta. Toisinaan koulutus kokosi yhteen kaikki lasten parissa työskentelevät. Esimerkiksi pyhäkoulu- ja päiväkerhoväki teki yhteisen koulutus- ja virkistysretken Holmaan syksyllä 1971. Ohjelma koostui musiikista ja keskustelusta. Kouluttajina toimivat Aila Salonen ja kanttori Jouko Karjalainen. Myöhemmin koulutusillat muuttuivat kuukausittaisiksi koulutuskokouksiksi. Näiden lisäksi lastenohjaajat kokoontuivat pienryhmissä, kuten pyhäkoulunopettajatkin. Ryhmäkokoukset pidettiin kerran kuukaudessa kussakin kerhopaikassa. Sekä Kaivokselassa että Myyrmäessä kokoontuivat jonkin aikaa lastenohjaajien ja päiväkerhotoimikunnan jäsenten yhteiset keskustelupiirit. Opettaja Maija Kunnas ja rouva Armi Peltonen johtivat keskustelua Kaivokselassa ja lehtori Pirkko Virtanen Myyrmäessä.²⁹⁸

Seurakunnan oma koulutus käsitteli niin eri sisältöalueita – esimerkiksi musiikkia tai liikuntaa – kuin uskonnollista kasvatusta. Kristillisen kasvatuksen osalta aiheena oli esimerkiksi lapsen uskonnollinen kehitys, josta tarvittiin aina tietoa. Ajankohtainen kysymys lasten osallistumisesta ehtoolliselle oli esillä vuonna 1978. Psykologinen aines lisääntyi koulutuksessa vuosikymmenen lopulle tultaessa. Luen-tojen aiheita olivat ihmissuhteet, itsetunto, lapsen ja ohjaajan välinen suhde sekä lapsen kehitykseen liittyvät ongelmat. Diakoni Eeva Ylönen perehdytti lastenohjaajia viittomakieleen.²⁹⁹

Koulutuskysymys oli pitkään ongelmallinen. Osa lastenohjaajista jäi toistuvasti pois seurakunnan järjestämistä koulutuksista, vaikka lastenohjaajan johtosääntö velvoitti heidät osallistumaan niihin. Toimikunta joutui useaan otteeseen huomauttamaan asiasta. Koulutukset järjestettiin iltaisin, joten kaikki pienten lasten äidit eivät ehkä kyenneet osallistumaan niihin, jos eivät saaneet lastenhoitoapua isältä tai joltakulta muulta. Päiväkerhotoimikunta vapauttikin kaksi kertaa ohjaajan näistä

²⁹⁷ VSA II Cb 3 Kn ptk 10.9.1975 § 7, liite 24–77.

²⁹⁸ VSA I Cb 1–2 Kn ptk 8.3.1972 § 14, liite 2 (Päiväkerhon toimintakertomus vuodelta 1971); III 8 C 1 Päiväk.tk ptk 8.10.1971 § 5; 7.2.1974 § 2; III 8 D 1 Päiväk. tke 1972–1977; III 9 Da 1 Päiväk. tke 1978–1979.

²⁹⁹ VSA I Cb 1–2 Kn ptk 8.3.1972 § 14, liite 2 (Päiväkerhon toimintakertomus vuodelta 1971); III 8 D 1 Päiväk. tke 1972–1977; III 9 Da 1 Päiväk. tke 1978–1979.

koulutuksista. Toisessa tapauksessa se perusteli päätöstään ohjaajan monivuotisella työkokemuksella. Tämä aiheutti ilmeisesti ongelmia, sillä syyskuussa 1974 toimikunta päätti, että ohjaajat voivat olla poissa koulutustilaisuuksista vain oman tai perheenjäsenen sairauden vuoksi. Yhden ohjaajan osalta tämä johti siihen, että hänet katsottiin vielä harjoitteluajan päätyttyäkin alimpaan palkkausluokkaan kuuluvaksi. Työsuhde päättyi yhden vuoden jälkeen – joko ohjaajan omasta päätöksestä tai sitten toimikunta ei uhkauksensa mukaisesti uusinnut sopimusta.³⁰⁰

Päiväkerhotoimikunta pyrki kehittämään koulutusta yhä enemmän ohjaajien tarpeita vastaavaksi. Se päätti selvittää kyselyn avulla, millaisia asioita ohjaajat itse pitivät tärkeinä. Se pyrki ottamaan huomioon eri lastenohjaajien erilaiset koulutustarpeet. Lisäksi se mietti keinoja koulutushalukkuuden lisäämiseksi. Työntekijät itse korostivat ryhmäkokousten tarpeellisuutta. Koulutussuunnitelma hyväksyttiin keväisin ja syksyisin puoleksi vuodeksi kerrallaan.³⁰¹

Koulutukseen liittyvät palkkausperusteet aiheuttivat pitkään epäsovua. Keväällä 1974 seurakunnassa monta vuotta työskennelleet ohjaajat ihmettelivät sitä, ettei pitkäkään työkokemus pätevöittänyt työntekijää. Kirjeessään päiväkerhotoimikunnalle he vetosivat kirkon palkka-asiain neuvottelukunnan vuonna 1972 antamaan suositukseen, jonka mukaan vakiintuneen työmuodon ollessa kyseessä tehtäviä kauan hoitaneet henkilöt tulisi katsoa päteviksi, vaikka heiltä puuttuisikin vaadittu muodollinen pätevyys. Kirjeessään päiväkerhotoimikunnalle nämä lastenohjaajat ihmettelivät, että heidät samaistettiin palkkauksessa niihin, jotka olivat juuri suorittaneet 40 päivän harjoittelujakson. Tämä oli ristiriidassa sen kanssa, että kokeneet ohjaajat kuitenkin veloitettiin opettamaan vasta toimeen tulleita. Kirjelmän laatijat vetosivat myös seurakunnan oman koulutuksen pätevöittävään vaikutukseen. Lastenohjaajakurssin hyödyllisyyttä ei haluttu kiistää silloin, kun alalle pyrki täysin kokemattomia henkilöitä. Sen sijaan allekirjoittaneiden joukossa oli sellaisia, joilla oli mielestään jokin muu riittävä pätevyys, vaikka he eivät olleetkaan käyneet lastenohjaajan kurssia – tai sitten heillä oli monivuotinen kokemus niin kerhotoimestä kuin äitinä olemisesta. Toiminnan alkuvaiheessa äitiys olikin riittänyt ammattitaidon osoitukseksi, mutta tällaisesta ajattelusta jouduttiin luopumaan sitä mukaa kuin lasten kanssa tehtävä työ ammatillistui. Äitiys menetti ainakin muodollisen painoarvonsa.³⁰²

Päiväkerhotoimikunta puolestaan päätti lähettää kirjelmän edelleen

³⁰⁰ VSA III 8 C 1 Päiväk.tk ptk 22.9.1972 § 6; 7.12.1972 § 6; 11.9.1973 § 7; 13.5.1974 § 8; 30.9.1974 § 5; 27.1.1975; 1.9.1975 § 4, 7.5.1976 § 6.

³⁰¹ VSA III 8 C 1 Päiväk.tk ptk 13.6.1977 § 5–6; 7.12.1977 § 4.

³⁰² VSA II Cb 3 Kn ptk 14.11.1973 § 4; III 8 C 1 Päiväk.tk ptk 22.8.1974 § 9, liite Pirkko Tuovinen &

kirkkoneuvostolle. Määräykset olivat ilmeisesti täsmentyneet, sillä marraskuussa toimikunta ilmoitti, että vain laajennetun piispainkokouksen hyväksymän kurssin suorittaneet kuuluivat ensimmäiseen palkkausryhmään. Sen sijaan se päätti esittää kirkkoneuvostolle, että lastenohjaajille maksettaisiin 10 prosentin palveluaikalisä viiden työvuoden jälkeen siten, että myös muissa seurakunnissa tehty työ huomioitaisiin. Vuosilisiä laskettaessa otettiin huomioon koko vuosi, myös kesäaika. Toimikunta totesi myös, että Kirkon lastenohjaajat ry ja Seurakuntien viran- ja toimenhaltijain liitto valmistelivat parhaillaan palkkasuosituksia, jonka tarkoituksena oli yhtenäistää palkat koko maassa. Kirkkoneuvosto jäi odottamaan uusia suosituksia. Palveluaikalisää alettiin maksaa viimeistään vuonna 1976.³⁰³

Joidenkuiden lastenohjaajien osalta käytiin keskustelua siitä, mitä tarkoitti kirkon sopimusvaltuuskunnan yleiskirjeessään 1976 mainitsema muu koulutus, joka voitiin rinnastaa korkeimpaan hinnoitteluryhmään kuuluvien koulutusten kanssa. Esimerkiksi aineenopettajan tutkinnon ei katsottu pätevöittävän pienten lasten kanssa toimimiseen, mutta kasvatustieteen ja psykologian opintojen todettiin antavan valmiuksia päiväkerhotyöhön, mikäli niihin liittyi kirkon omaa koulutusta.³⁰⁴

Lastenohjaajien koulutushalukkuutta tiedusteltiin kevättalvella 1976. Kyselyyn osallistui 36 ohjaajaa. Heistä kuusi oli valmis menemään lastenohjaajan peruskurssille, jos seurakunta maksaisi osan kurssimaksusta, ja 14 siinä tapauksessa, että seurakunta maksaisi kurssimaksun kokonaan. Peräti 16 lastenohjaajaa ilmoitti haluttomuutensa osallistua peruskoulutukseen missään tapauksessa. Tulos saattaa kertoa asenteiden lisäksi myös käytännön ongelmista. Vaikka seurakunta olisi maksanut koko kurssimaksun, se ei olisi korvannut ansionmenetystä eikä ratkaissut lastenhoito-ongelmaa. Lisäksi monelle lastenohjaajalle kerhotoiminta oli vain välivaihe ennen muuhun työhön palaamista. Seurakunnan omaa koulutustoimintaa piti 31 ohjaajaa määrältään sopivana, kaksi liian pienenä ja kolme liian suurena.³⁰⁵

Myös johtavat työntekijät saivat lisäkoulutusta. Toiminnanohjaajille järjestettiin neuvottelupäivät vuosittain. Useimpina vuosina niille osallistui toiminnanohjaajien lisäksi myös päiväkerhotyöstä vastaava teologi. Ylitornion kristillisessä kansanopistossa järjestettiin kevättalvella 1974 toiminnanohjaajien opinto- ja virkistyspäivät, joille Salonen osallistui. Seuraavana vuonna Pyhäkouluyhdistys järjesti toiminnanohjaajien täydennyskoulutuspäivät yhteistyössä saman opiston kanssa. Ai-

al. Vantaankosken seurakunnan päiväkerhotoimikunnalle 27.5.1974.

³⁰³ VSA II Cb 3 Kn ptk 30.10.1974 § 7; 20.11.1974 § 5; III 8 C 1 Päiväk.tk ptk 22.8.1974 § 9; 7.11.1974 § 4–5; 7.5.1976 § 10.

³⁰⁴ VSA III 8 C 1 Päiväk.tk ptk 1.9.1975 § 5, liite; 21.10.1976 § 6, liite.

heena oli ”Itseilmaisu ihmissuhteissa”. Toiminnanohjaajan roolia tarkasteltiin päiväkerhotyön edustajana, johtajana, esimiehenä, työtoverina, lapsityön asiantuntijana ja yleisesti seurakunnan työntekijänä. Salonen ja Kiljunen olivat mukana. Vastaavanlaiset koulutukset jatkuivat seuraavina vuosina.³⁰⁶

Kerhoissa oli myös lastenohjaajaharjoittelijoita eri oppilaitoksista. Helsingin evankelinen kansankorkeakoulu pyysi vuonna 1971, että sen opiskelijat saisivat harjoitella Vantaan seurakunnan päiväkerhoissa. Kolme opiskelijaa tutustui päiväkerhotyöhön kymmenen viikon ajan kerran viikossa. Toiminnanohjaajaopiskelija Liisa Laakso Järvenpään seurakuntaopistosta harjoitteli seurakunnassa kolmen viikon ajan tammikuussa 1975.³⁰⁷

Koska suuri osa lastenohjaajiksi haluavista haki työtä yhä ilman asianmukaista koulutusta, päiväkerhotoimikunta alkoi kiinnittää huomiota hakijoiden soveltavuuteen. Keväällä 1976 se laati ohjeet työhönottohaastattelua varten. Haastattelussa tuli kiinnittää huomiota hakijan edellytyksiin toimia lasten parissa ja ihmissuhdetaitoihin ylipäätään. Haastattelija oli kiinnostunut myös hakijan uskonelämästä ja toiminnasta seurakunnassa. Kunnianhimoisena tavoitteena oli, että haastattelutilanteeseen osallistuisivat teologi, toinen toiminnanohjaajista ja joku päiväkerhotoimikunnan jäsenistä. Käytännössä haastattelu jäi usein yhden henkilön suorittamaksi. Työhakemukseen tuli liittää todistus hakijan terveydentilasta.³⁰⁸

g. Ammatillistumisen iloja ja ongelmia

Jo melko varhaisessa vaiheessa lastenohjaajien joukosta erottui ryhmä, joka osallistui aktiivisesti koulutukseen ja pyrki vaikuttamaan työhönsä. Tähän ryhmään kuului Terttu Mäki, joka valmistui lastenohjaajaksi vuonna 1977 ja toimi myös luottamusmiehenä. Hän anoi seurakunnalta peruskoulutuksesta aiheutuvia kuluja ja sai osittaisen kurssimaksun lisäksi myös palkallisen työloman. Toimikunta edellytti, että Terttu Mäki sitoutui toimimaan Vantaan seurakuntayhtymän päiväkerhotyössä kaksi vuotta koulutuksen jälkeen. Tämä oli seurakunnan ensimmäinen päätös tukea kouluttautumista kokonaisuudessaan. Edellisenä vuonna kaksi ohjaajaa oli saanut tukea perus-

³⁰⁵ VSA III 8 C 1 Päiväk.tk ptk 7.6.1976 § 8, liite 2.

³⁰⁶ VSA I Cb 1–2 Kn ptk 17.5.1972 § 23; II Cb 3 Kn ptk 17.4.1973 § 29; 6.2.1974 § 15; 5.6.1974 § 5; 11.6.1975 § 15; 20.1.1976 § 8; 18.8.1976 § 10; Srkn ptk 13.6.1978 § 20; 5.6.1979 § 8; 11.12.1979 § 12; III 8 C 1 Päiväk.tk ptk 2.6.1971 § 4; 20.4.1972 § 8; 13.5.1974 § 5; 27.1.1975 § 7; 29.3.1977 § 10.

³⁰⁷ VSA III 8 C 1 Päiväk.tk ptk 17.8.1971 § 4; 8.10.1971 § 7–8; 27.1.1975 § 8.

³⁰⁸ VSA III 8 C 1 Päiväk.tk ptk 7.5.1976 § 4–5; 26.9.1977 § 6.

koulutukseen. Palkallista työlomaa he eivät kaikeksi olleet saaneet.³⁰⁹

Mäki sai pian seuraajia: Vantaankosken lastenohjaajat hakivat joukolla koulutukseen 1970-luvun lopulla. Vuoden 1977 lopulla kursseilla oli yhtä aikaa kuusi ohjaajaa, jotka olivat työskennelleet seurakunnassa jo 1970-luvun alusta – yksi jopa vuodesta 1967 lähtien. Seurakunta palkkasi sijaisen myös siksi päiväksi, kun lastenohjaajakokelas osallistui testeihin. Piispainkokouksen suosituksen mukaan kouluttamattoman lastenohjaajan tuli hakeutua kursseille viimeistään kolmen työvuoden jälkeen. Ohjaajan kannalta oli merkittävää se, että vakinaiseen tehtävään otettiin vain kurssinkäynyt ohjaaja; muiden kanssa työsopimus tehtiin vuodeksi kerrallaan.³¹⁰

Helsingin hiippakunnan tuomiokapituli järjesti päiväkerhotoiminnan perehdyttämiskursseja Helsingissä vuosina 1977, 1978 ja 1979. Vantaankosken seurakunnan seurakuntaneuvosto velvoitti lastenohjaajajärjittelijät osallistumaan kurssille.³¹¹

Kouluttautuminen toi tullessaan uusia tuulia. Kurssin käyneet ohjaajat tunsivat tarvetta tehdä ”pesäeroa” muihin. He kokivat, että opiskelun piti hyödyttää heitä eri tavoin. Ammattiin sitoutuneet ohjaajat pyrkivät vaikuttamaan sen kehittämiseen ja omaan asemaansa. Työtuntien vähäinen määrä oli ollut ongelma jo vuosia. Kesällä 1977 päiväkerhotoimikunta keskusteli siitä, montako kerhoa yksi lastenohjaaja saisi vetää viikoittain. Se totesi, että ohjattavien lasten lukumäärä sai olla yhteensä enintään sata. Myös työvuorot puhututtivat. Toimikunta ehdotti, että vuorot jaettaisiin siten, että monta kerhoa pitävällä olisi ainakin yksi aamupäivisin toimiva kerho. Yhtä kerhoa pitävällä voisivat aamu- ja iltavuoro vaihdella vuosittain.³¹²

Vuoden 1978 alussa Mäki laati lastenohjaajien puolesta kirjelmän, jossa käsiteltiin jälleen kerhojen määriä. Koulutetut lastenohjaajat pitivät epäoikeudenmukaisena sitä, että kouluttamattomat saivat saman määrän kerhoja kuin hekin. Piispainkokouksen vuonna 1978 tekemän päätöksen mukaan enimmäismäärä oli kaksi päiväkerhoa ja kaksi vekkulikerhoa viikossa. Kerhotunteja kertyi 14 ja niihin liittyviä suunnittelutunteja kuusi. Työviikko oli siis 20 tunnin mittainen, mikä ei riittänyt ohjaajille. Koulutetut ohjaajat halusivat saada lisää vekkulikerhoja ohjaukseensa. He perustelivat toivomustaan sillä, että vekkulikerhon ohjaaminen ei ollut yhtä vaativaa kuin päiväkerhojen. Lastenohjaajat totesivat, että piispainkokouksen päätös kerhotuntien määrästä koski nimenomaan päiväkerhoja, ei vekkulikerhoja. He vertasivat

³⁰⁹ VSA II Cb 3 Kn ptk 21.4.1976 § 9; Srkn ptk 26.1.1977 § 13; III 8 C 1 Päiväk.tk ptk 21.1.1977 § 5; liite Terttu Mäki Vantaankosken seurakunnan seurakuntaneuvostolle 13.1.1977.

³¹⁰ VSA Srkn ptk 28.6.1977 § 10; III 8 C 1 Päiväk.tk ptk 21.1.1977 § 5; 29.3.1977 § 11; 13.6.1977 § 7.

³¹¹ VSA Srkn ptk 21.9.1977 § 7; 3.10.1978 § 9; 11.12.1979 § 9; III 8 C 1 Päiväk.tk ptk 12.9.1977 § 6; III 9 Da 1 Päiväk. tke 1978–1979.

omaa tilannettaan sellaisten seurakuntien lastenohjaajiin, joilla oli oikeus suurempiin tuntimääriin kuin heillä. Kerhotuntien lisääminen ohjaajaa kohden poistaisi seurakuntaa alati vaivaavan ohjaajapulaa, ja ohjaajien taloudellinen ja sosiaalinen asema paranisi. Kirjelmässä kritisoitiin myös sitä, että lastenohjaajien edustajat osallistuivat seurakunnan työkokouksiin ilman korvausta. Lastenohjaajat pyysivät palkkaa kokousajalta.³¹³

Aila Salonen välitti lastenohjaajien kysymykset kirkkohallitukselle. Hän totesi, että piispainkokouksen päätöksen mukaan lastenohjaajalla, joka ohjasi kolmea tai useampaa lapsiryhmää tai viitenä päivänä viikossa kokoontuvaa ryhmää, tuli olla myös täydennyskoulutuskurssit suoritettuina. Näin ollen tulkinta oli väistämättä se, että peruskurssin ja täysin kouluttamattoman lastenohjaajan välille ei voinut tehdä eroa kerhojen määrän suhteen. Malliohjesääntö ei myöskään tehnyt eroa sen välillä, oliko kyseessä päivä- vai vekkulikerho, vaan puhui ylipäätään alle kouluikäisistä lapsista.³¹⁴ Kirkkohallituksen vastausta odottaessaan päiväkerhotoimikunta päätti esittää seurakuntaneuvostolle, että tämä kiinnittäisi huomiota päiväkerhotoiminnan yhtenäistämiseen Vantaan seurakuntayhtymässä. Lastenohjaajien pitämien kerhojen ja lasten lukumäärän suhteen noudatettaisiin entistä käytäntöä.³¹⁵

Kirkon kasvatusasiain keskuksen asiasta laatima muistio saapui aikanaan Vantaankosken seurakuntaan. Lausunnossa otettiin kantaa lasten näkökulmasta, mutta ei virkaehtojärjestelmän alaisten palvelussuhteen ehtojen osalta. Seurakuntaa kehoitettiin kääntymään kirkon sopimusvaltuuskunnan puoleen. Päätöksiä tehtäessä tuli ottaa huomioon, että täydennyskoulutusta oli annettu vain parin vuoden ajan, joten sen saaneita lastenohjaajia oli vähän. Piispainkokouksen koulutusta koskevia päätöksiä ei kuitenkaan voinut tulkita mitenkään vain. Tarkoitus oli, että lasten parissa tehtävää työtä pidettäisiin niin tärkeänä, että ohjaajat pyrkisivät hankkimaan tarvittavan koulutuksen ja että seurakunta tukisi heitä kaikin tavoin. Joulukuussa 1977 hyväksytty uusi malliohjesääntö ei vaikuttanut koulutusta koskeviin päätöksiin. Lastenohjaajien työajan määrittäminen ei kuulunut kasvatusasiain keskuksen päätösvaltaan. Kerhojen määriä rajoitettaessa oli ajateltu lähinnä lapsia. Kerhoajan lyhyys ei tehnyt ohjaajaa pätevämmäksi toimimaan isomman lapsiryhmän parissa.³¹⁶

Tämä byrokraattinen ja osin ristiriitaiselta kuulostava viesti oli tulkitta-

³¹² VSA III 8 C 1 Päiväk.tk ptk 13.10.1977 § 10–11.

³¹³ VSA III 8 C 1 Päiväk.tk ptk 31.1.1978 § 7, liite Terttu Mäki lastenohjaajien valtuuttamana Vantaankosken seurakunnan päiväkerhotoimikunnalle 16.1.1978.

³¹⁴ VSA III 8 C 1 Päiväk.tk ptk 7.3.1978 § 3, liite Aila Salonen Kirkkohallitukselle 28.3.1978.

³¹⁵ VSA III 8 C 1 Päiväk.tk ptk 7.3.1978 § 4–5.

³¹⁶ VSA III 8 C 1 Päiväk.tk ptk 9.5.1978 § 7, liite. Kirkkoneuvos Matti Halttunen välitti päiväkerho-

vissa vain yhdellä tavalla: päiväkerhotoimikunta päätti jatkaa entiseen malliin. Koulutus sai kuitenkin huomiota kokouksissa. Erityinen työryhmä sai tehtäväkseen tutkia mahdollisuutta järjestää koko seurakuntayhtymän lastenohjaajille yhteinen peruskoulutus. Tarkoitus oli ottaa yhteyttä myös työvoimaviranomaisiin. Päiväkerhotoiminnasta vastaavat teologit ja toiminnanohjaajat päätettiin kutsua koolle keskustelemaan kerhotoiminnan yhtenäistämisestä yhtymän alueella.³¹⁷

Lastenohjaajien kannalta ratkaisu ei voinut olla tyydyttävä. He olivat riippuvaisia seurakunnan taloudellisesta tuesta koulutuksen suhteen. Kaikkia ei voinut kouluttaa yhtä aikaa. Vantaankosken lastenohjaajista vain Aira Tuomi oli suorittanut neljästä täydennyskurssista yhden ja saanut sitä varten 100 markan apurahan. Monelle jo peruskurssin suorittaminen oli melkoinen ponnistus.³¹⁸ Mielenkiintoista oli sekin, että ohjaajat kokivat vekkulikerhojen vetämisen helpommaksi kuin päiväkerhojen. Pienten lasten ryhmätoiminnan ohjaaminen vaati kuitenkin enemmän ammattitaitoa kuin isompien, joiden sosiaaliset taidot olivat kehittyneemmät. Menettely, jonka mukaan vekkulikerhot jaettiin ikään kuin ylimääräisinä ohjaajille, selittynee niiden lyhyellä kokoontumisajalla.

Työpaikkakokouksia koskevaan kysymykseen oli tullut jo tammikuussa tyylikas vastaus: työsopimus ei edellyttänyt lastenohjaajien osallistumista päätösten työntekijöiden kokouksiin. Kirkkoherra Kopposelan antamalla suostumuksella lastenohjaajilla oli kuitenkin mahdollisuus osallistua kokouksiin ilman erillistä korvausta tai sijaisen saamista kerhoon. Marraskuussa 1978 seurakuntaneuvosto päätti kuitenkin kutsua työntekijäkokoukseen kaksi lastenohjaajaa, jotka nämä itse valitsivat keskuudestaan.³¹⁹

Seuraavana vuonna seitsemän koulutettua lastenohjaajaa allekirjoitti vetoamuksen, jossa he peräsivät oikeutta valita kerhopaikat ja riittävät tuntimäärät ennen kouluttamattomia ohjaajia. He toivoivat myös, että vekkulikerhot annettaisiin ensisijaisesti heille – nyt niiden vaatavuuden vuoksi. Ohjaajien turhautuminen oli ymmärrettävää, mutta yhtä ymmärrettävä oli päiväkerhotoimikunnan päätös palauttaa kirjelmä ”sanamuodon vuoksi”. Tilanteessa, jossa koulutetut työntekijät olivat yhä pieni vähemmistö, toimikunta ei voinut suosia ketään – ja tuskin muutoinkaan tällaisessa kysymyksessä.³²⁰

toimikunnalle KKK:n pääsihteerin Veikko Pöyhösen 18.4.1978 laatiman muistion 2.5.1978.

³¹⁷ VSA III 8 C 1 Päiväk.tk ptk 9.5.1978 § 4–5, 7, 9.

³¹⁸ VSA III 8 C 1 Päiväk.tk ptk 29.3.1977 § 5.

³¹⁹ VSA Srkn ptk 7.11.1978 § 13; III 8 C 1 Päiväk.tk ptk 31.1.1978 § 8.

³²⁰ VSA III 8 C 1 Päiväk.tk ptk 1.11.1979 § 4, liite Terttu Mäki & al. Vantaankosken seurakunnan päiväkerhotoimikunnalle 24.9.1979.

Lastenohjaajat hakivat yhä useammin täydennyskoulutukseen vuosikymmenen lopulla. Seurakunta tuki kouluttautumista taloudellisesti kirkon koulutus-sopimuksen mukaisesti. Esimerkiksi maaliskuussa 1979 kolme ohjaajaa sai 75 prosentin korvauksen menetetyistä, säännönmukaisesta ansiosta. Kurssimaksut ja matkat korvattiin aina 670 markkaan asti.³²¹ Sen sijaan seurakunnan oman koulutuksen osuutta päätettiin vähentää roimasti: 70 tunnista 20:een vuodessa. Peruskoulutus veti yhä useampia lastenohjaajia. Seurakunta tuki heitä taloudellisesti. Tuen edellytyksenä oli, että ohjaajat tekivät vuoden työsitoumuksen Vantaankosken seurakunnan kanssa koulutuksen päättymispäivästä alkaen.³²²

h. Ammatillistuminen osana yhteiskunnallista kehitystä

Lastenohjaajien työn ammatillistuminen ei ollut erillinen ilmiö, vaan se liittyi lasten hoitotyön yleiseen ammatillistumiseen. Käynnissä oleva yhteiskunnallinen murros synnytti uudenlaista perhepolitiikkaa. Päivähoito oli yksi lapsiperheille tarkoitetuista palveluista. Siitä tuli kuntien lakisääteistä toimintaa vuonna 1973. Tämä merkitsi paitsi päiväkotitoiminnan laajenemista myös perhepäivähoidon muuttumista ohjatuksi tai valvotuksi. Kunnallinen toiminta oli ohjattua, yksityinen valvottua. Perhepäivähoitajan työ ammatillistui vähitellen. Seurakuntien päiväkerhotoiminta sijoittui tässä uudessa päivähoiton kentässä valvotun leikin ja toiminnan ohjauksen alueelle – samoin kuin esimerkiksi puistotätitoiminta.³²³

Päiväkotitoiminnan laajenemisesta huolimatta suurin osa lapsista hoidettiin kotona vielä 1970-luvun lopulla. Seuraavaksi merkittävin hoitomuoto oli perhepäivähoito. Päiväkodeissa oli vain murto-osa lapsista. Päiväkerhot vastasivat kaikkien niiden lasten tarpeisiin, jotka hoidettiin kodeissa – joko omassa tai hoitajan. Jo näistä syistä päiväkerhotoiminnalla oli kysyntää niin kotiäitien kuin perhepäivähoitajienkin keskuudessa jonkinlaisena viriketoimintana tai päivähoiton täydentäjänä.³²⁴

Timo Erjansola tutki pro gradu -työssään vuonna 1981 alle kouluikäisten lasten hoitotyön ammatillistumista erityisesti päivähoiton ja lastenneuvolatoiminnan näkökulmasta. Hän esitteli ajatuksen, jonka mukaan lasten hoitotyön amma-

³²¹ VSA Srkn ptk 12.9.1978 § 14; 27.2.1979 § 11; 5.6.1979 § 23; 18.9.1979 § 17; III 8 C 1 Päiväk.tk ptk 14.4.1979 § 5; 11.12.1979 § 6, 26.

³²² VSA Srkn ptk 5.6.1979 § 22; 22.8.1979 § 8; 10.10.1979 § 19; Srkn valmisteluryhmän ptk 3.10.1979 § 4.

³²³ Päivähoidon kasvatustavoitekomitean mietintö 1980, 45, 53–54; Erjansola 1981, 7, 11–13.

³²⁴ Esim. SS 18/8.5.1975, Päiväkerho valmistaa kouluun; SS 47/27.11.1975, 5, Vekkulikerho innostaa;

tillistuminen johtui kehityksestä, jossa luontaisesta työnjaosta siirryttiin yhteiskunnalliseen. Sosiaalisten instituutioiden toimintaedellytykset muuttuivat. Kaupungistuminen synnytti uudenlaisen työnjaon, jossa ammattien ja ammattikuntien merkitys kasvoi niin aineellisessa kuin henkisessäkin mielessä. Tämä niin kutsuttu yhteiskunnallistuminen aiheutti sen, että aiemmin luontaisen työnjaon alueella olevat tehtävät – kuten hoitotyö – ammatillistuivat. Hoito-organisaatioiden muodostumiseen vaikuttivat monet lapsen kehitystä tutkivat tieteet – kuten lääke-, sosiaali- ja kasvatustieteet sekä psykologia – ja myös hoitotyön ammatillisen koulutuksen kehittyminen. Tutkimus synnytti uusia käsityksiä ja menetelmiä, joita toteutettiin hoitotyössä.³²⁵

Lasten hoitotyön ammattilaisena voitiin pitää henkilöä, joka oli muodollisen pätevyyden – koulutuksen – ja mahdollisesti myös riittävän työkokemuksen perustella palkattu pysyväksi tarkoitettuun hoitotehtävään palvelemaan muita. Tämä koski myös päiväkerhon työntekijöitä. Kirkko alkoi järjestää niin lasten- kuin toiminnanohjaajien koulutusta varsin aikaisessa vaiheessa – ensin lyhyempänä, sitten yhä pidempänä.³²⁶

Ohjaajat myös järjestäytyivät nopeasti. Pyrkimys ammattikunnan etujen ajamiseen näkyi heti 1970-luvulla myös Vantaankosken seurakunnan päiväkerhotyössä. Erjansolan mukaan ammattijärjestöjen merkitys oli siinä, että ne panivat painoa ammattien normistoille ja eettisille ohjeille sekä valvoivat edustamiensa ammattiryhmien etuja. Tähän liittyi ammattinimikkeiden täsmentämistä ja uudistamista sekä poliittista toimintaa, jolla pyrittiin vahvistamaan ammatin asemaa ja selventämään sen rajoja. Jotkut Vantaankosken seurakunnan lastenohjaajista olivat varsin valveutuneita, seurasivat tarkoin, millaisia päätöksiä kirkon päättäjät tekivät ja peräsivät herkästi oikeuksiaan. Ammatilliset kannanotot lisääntyivät vuosikymmenen loppupuolella. Myös toiminnanohjaajat löysivät paikkansa ammatillisessa kentässä, joskin heidän lähtökohtansa oli virkasuhteen vuoksi erilainen kuin ohjaajien. Molemmat ryhmät pyrkivät vaikuttamaan työn laatuun.³²⁷

Erjansola totesi tutkimuksessaan, että hoitotyön ammattilaisia voitiin pitää jonkinlaisina ”puoliammattilaisina”, jos heitä verrattiin sellaisten vakiintuneiden ammattien harjoittajiin kuin esimerkiksi lääkäri tai tuomari. Perusteeksi tälle väitteelle ei esitetty niinkään ammatin ikää kuin sitä, että tehtävä edellytti teoreetti-

Erjansola 1981, 9, 58, 86.

³²⁵ Erjansola 1981, 2–3; 53–54, 80.

³²⁶ Erjansola 1981, 22; Alopæus-Karhunen 1986, 10–19.

³²⁷ VSA I Cb 1–2 Kn ptk 8.3.1972 § 14, liite 2 (Päiväkerhon toimintakertomus vuodelta 1971); III 8 C 1 Päiväkerhotoimikunnan pöytäkirjat vuosilta 1971–1979; III 8 D 1 Päiväkerhotyön toimintakertomukset vuosilta 1972–1977; 9 Da 1 Päiväk. tke 1979–1979; Erjansola 1981, 23–24; Alopæus-

sen osaamisen lisäksi teknistä taitamista tai käytännön osaamista. Keskustelu kuvaa hyvin sitä lasten hoitotyön ammatillistumisen prosessia, jonka keskellä myös päiväkerhon työntekijät elivät. Kysymys oli siitä, katsottiinko lasten hoito ja kasvatusta niin vaativaksi tehtäväksi, että sitä varten tarvittiin koulutettu ammattilainen. Saman toteutti myös Erjansola.³²⁸

Erjansolan mukaan lasten tarve hoitoon oli tarve, jota ei voinut kyseenalaistaa. Yhteiskunnan muuttumisen myötä keskusteltiin lähinnä siitä, kenelle tähän tarpeeseen vastaaminen kuului. Sosiaalipoliittisen hyvinvointiteorian mukaan lasten hoitotyö ammatillistui, koska perheet tarvitsivat tukea lasten hoitoon ja kasvatukseen. Valtio sääti lakeja ja asetuksia myös hoitotyötä varten turvatakseen kansalaisten hyvinvoinnin muuttuneessa yhteiskunnassa. Perheiden tarpeisiin puolestaan vaikuttivat muun muassa tuotantorakenteen muutos, muutokset perheessä ja ikärakenteessa, naisten siirtyminen työelämään, nuorten pidempi taloudellinen riippuvuus vanhemmista, muuttoliike ja asuminen sekä tieteiden kehitys.³²⁹

Ammatillistumiseen liittyi toinenkin näkökulma. Erjansola osoittaa norjalaisen Kolbergin ja suomalaisen Jallinojan tutkimuksiin nojaten, että hoitotyön ammatillistuminen ei selittynyt yksinomaan tarpeiden pohjalta. Ammattien kehittymistä oli syytä tarkastella myös sisältäpäin. Näin tehtäessä edellä esitetty voidaan kääntää myös toisinpäin. Hyvinvointivaltion toiminta loi itse oman kasvunsa. Ammattimaisten palveluiden tarjonta loi kysyntää, ja ammattilaisella itsellään oli tässä kehityksessä merkittävä rooli. Hyvinvointipalvelujen kasvu ei käynnistynyt ihmisten tarpeista, vaan ammattilaisten ekspansiivisista pyrkimyksistä. Sosiaalisia ongelmia ei oikeastaan ollut ennen kuin ne niiksi todettiin. Ammatit määrittivät poikkeavuutta ja sosiaalisia tarpeita. Ihmiset alkoivat uskoa, että heidän menestymisensä riippui alistumisesta ammattimaiseen ohjaukseen.³³⁰

Erjansola esitteli Pirkko Liskolan tutkimuksen *Sosiaalityön ammattikuva*. Tutkimuksessa nousi esille se, että sosiaalityöntekijöillä on pyrkimys vaikuttaa oman työnsä sisältöön, alalle pyrkivien koulutuksen sisältöön sekä ammatin asemaan ja arvostukseen suhteessa muihin ammatteihin. Sosiaalityön ammatillistuminen johtui lähinnä työntekijöiden ekspansiivisista pyrkimyksistä. Tämä oli Erjansolan mukaan siirrettävissä lasten hoitotyöhön, jossa vaikuttivat samankaltaiset pyrkimykset. Erjansola suhtautui tutkimuksessaan kriittisesti hoitotyön ammatillistumiseen. Hän

Karhunen 1986, 14.

³²⁸ Erjansola 1981, 23, 62.

³²⁹ Erjansola 1981, 25–55.

³³⁰ Erjansola 1981, 55–64.

pyrki löytämään sille vaihtoehtoja. Hiukan kärjistäen voisi sanoa, että Erjansolan mukaan lasten hoitotyön ammatillistuminen – kuten sosiaalityönkin – olisi ollut seurausta työntekijöiden oman aseman vahvistamispyrkimyksistä ja vallan tavoittelusta.

Kaiken kaikkiaan lienee ollut kysymys ihmisten pyrkimyksestä ottaa haltuunsa uudet ilmiöt, jotka syntyivät yhteiskunnan murroksessa. Vaikutukset eivät olleet niinkään yhdensuuntaisia kuin keskenään vuorottelevia. Ihmiset pyrkivät ehkä varmistamaan oman asemansa, mutta myös ”parantamaan maailmaa” ja tekemään sitä, minkä he kokivat oikeaksi ja hyväksi. Lasten hoito- ja kasvatustyön ammatillistumisen taustalla olivat monenlaiset pyrkimykset.

Tätä tukee Raija Julkusen tutkimus, jonka mukaan päivähoitokeskusteluissa näkyivät monet eri intressit, muun muassa naisten oikeus ansiotyöhön ja äitiyteen, lasten oikeudet hoitoon ja kasvatukseen, työnantajan intressit halpaan ja joustavaan naistyövoimaan, perheiden oikeus riittävään toimeentuloon sekä myös päivähoidon ammattikuntien intressit työllisyyteen ja ammattireviireihin.³³¹

Päiväkerhotoiminta ammatillistui muun lasten hoito- ja kasvatustyön imussa. Lastenohjaajien ammatillistumispyrkimyksissä oli havaittavissa samanlaisia tendenssejä kuin sosiaalityöntekijöidenkin. Ammattilaisten ”itsekkäät” pyrkimykset tulivat esiin. Esimerkiksi vekkulikerhoja pidettiin tilanteen mukaan joko niin helpoina, että koulutetut lastenohjaajat saattoivat vetää ne muun kerhotoiminnan ohessa, tai sitten niin vaativina, että niiden vetämiseen tarvittiin koulutetuimmat työntekijät. Samalla on muistettava, että päiväkerhotoiminta ei vastannut niinkään aineelliseen tai määrälliseen tarpeeseen kuin nimenomaan laadulliseen. Se ei pyrkinyt siirtämään lastenhoitoa yhteiskunnan vastuulle, vaan tukemaan lasten kotikasvatusta.

i. Päiväkerhotyön erinomaiset tulokset

Päiväkerhotoiminta kasvoi koko 1970-luvun. Johtavien työntekijöiden tehtävä oli vaativa. Ponnisteluista huolimatta kaikki halukkaat eivät mahtuneet kerhoihin. Tilanetta parannettiin pienin askelin. Martinlaakson kerhotilanne oli ollut pitkään erityisen huono. Päiväkerhoihin sijoittuivat vuonna 1976 yhä vain 5-6-vuotiaat nelivuotiaiden jäädessä vekkulikerhoihin. Jonossa oli 61 lasta. Tiloja toivottiin lisää. Myös Pähkinärinteessä jouduttiin jonottamaan kerhoihin. Syksyllä 1979 päiväkerhotyö sai Laajaniitynkujalta kolmannen kerhopaikan Martinlaaksoon. Nelivuotiaat pääsivät

³³¹ Julkunen 1993, 172.

vihdoin siirtymään vekkulikerhosta päiväkerhoon. Toimikunta sai hankituksi myös Vantaanpuiston ostoskeskuksesta kauan kaipaamansa uuden toimivan kerhotilan. Vanhat tilat oli katsottu sopimattomiksi jo vuonna 1973. Koivupään kerhohuoneesta luovuttiin, ja lapset kuljetettiin takseilla sieltä ja Seutulasta Vantaanpuistoon. Kerhor ryhmien määrä oli syksyllä 49.³³²

Päiväkerhoja toimi seurakunnan pohjoisissa osissa Vantaanpuiston – ja kevätpuolella Koivupään – lisäksi Kivistön kirkolla. Etelässä kerhoja oli Kaivokselan kirkolla ja Myyrmäessä Louhelassa, Uomatiellä, Koskikujalla, Löydöstiellä ja Norotiellä. Martinlaakson kerhot kokoontuivat Martinkeskuksessa, Laajakorvenkujalla ja syksyllä myös Laajaniitynkujalla. Lännessä kerhoja toimi Hämeenkyän kirkolla, Hämevaarassa, Pähkinärinteessä kahdessa kerhohuoneistossa, Rajatorpassa ja Varistossa. Viimeksi mainitulla alueella seurakunta oli järjestänyt lasten toimintaa asuntomessujen aikana, minkä jälkeen se vuokrasi kerhotilan jatkuvaan käyttöön.³³³

Kaiken kaikkiaan tulokset olivat erinomaisia. Vantaankosken seurakunnan tavoitti vuonna 1979 45,3 prosenttia 3-6-vuotiaista. Tikkurilan seurakunnassa vastaava prosenttiosuus oli 35,6. ja Korsossa 32,3. Kokonaiskirkon tasolla kerhot tavoittivat 51,7 prosenttia 4-6 vuotiaista. Kaupunkiseurakunnat tavoittivat 47,7 prosenttia ikäluokasta. Kun otetaan huomioon, että työmuoto tavoitti heikoimmin kolmivuotiaat, Vantaankosken tavoittavuusaste oli erittäin korkea. Erilaiset laskentatavat kertovat siitäkin, että kolmivuotiaiden kerhotoiminta ei ollut vielä kovin tavallista, vaan sitä koskevaa koulutus- ja muuta toimintaa alettiin kehittää vasta 1970-luvun lopulla. Vantaan – Vantaankosken seurakunnassa pienimmille tarkoitettuja vekkulikerhoja oli järjestetty jo vuodesta 1971 alkaen. Maaseutuseurakunnissa tavoittavuusaste oli noussut korkeammaksi kuin kaupungeissa, todennäköisesti sen vuoksi, että kunnallisia päivähoitopalveluita oli kaupungeissa enemmän kuin maaseudulla. Maaseutu ”ohitti” kaupungit suurin piirtein vuoden 1973 puolivälissä. Toisaalta pienillä paikkakunnilla toiminta käynnistyi paljon myöhemmin, esimerkiksi Kallislahden kylässä Itä-Suomessa päiväkerho aloitti toimintansa vasta vuonna 1980.³³⁴

³³² VSA I Cb 1–2 Kn ptk 8.3.1972 § 14, liite 2 (Päiväkerhon toimintakertomus vuodelta 1971); Srkn ptk 9.1.1979 § 14; III 8 C 1 Päiväk.tk ptk 11.10.1973 § 2; III 8 D 1 Päiväk. tke 1976; 9 Da 1 Päiväk. tke 1979.

³³³ VSA Srkn ptk 5.6.1979 § 15; III 8 D 1 Päiväk. tke 1977; 9 Da 1 Päiväk. tke 1978–1979. Ks. liite 13.

³³⁴ 20.11.1980 § 11, liite (ote Vantaan ev.lut. seurakuntien toiminta- ja taloussuunnitelmasta vuosiksi

1. Vaurastuva Vantaa

Elämä Vantaalla oli tasaantunut 1980-luvulle tultaessa. Maassamuutto oli rauhoittunut, ja huomio kiinnittyi elinolosuhteiden laatuun. Suomi oli vauraampi kuin koskaan aikaisemmin, sillä elettiin voimakkaan talouskasvun aikaa. Hyvinvointivaltio oli muodostunut varsinaisesti 1950–1970-luvuilla; sen asema oli 1980-luvulla vahva.³³⁵

Vantaalla maankäytön suunnittelusta ja kaavoituksesta vastaavat viranomaiset saivat uudenlaisia haasteita. Kaupunkirakenne oli hajaantunut muun muassa nopean aluerakentamisen, ylimitoitettujen kaavojen ja useiden uusien yhtaikaisten aluerakentamisen hankkeiden vuoksi. Tämä oli johtanut kaupunkirakenteen kaksijaakoisuuteen. Harvaan asutut alueet poikkesivat monin tavoin tiheästi asutuista lähiöistä. Toisaalta työpaikat sijaitsivat epäsuotuisasti keskuksiin nähden. Pääkaupunkiseudun rakentamisen tavoitteeksi tuli yhdyskuntarakenteen eheyttäminen. Vantaan kuntasuunnitelmassa vuonna 1984 asetettiin tavoitteeksi yhdyskuntarakenteen monipuolistaminen ja keinoiksi valittiin täydennysrakentaminen, keskusten kehittäminen, liikenneyhteyksien parantaminen ja palvelutason kohottaminen.³³⁶

Länsi-Vantaalla uusia asuntoja kohosi 1980-luvulla lähinnä Vantaanlaaksoon ja Askistoon. Molemmille alueille rakennettiin rivi-, pari- ja pienkerrostaloja. Alueiden väestö kasvoi merkittävästi. Tämän lisäksi väestö kasvoi myös Hämeenkylässä ja Hämevaarassa. Martinlaaksoon ei enää rakennettu uusia taloja, mutta Myyrmäki kasvoi edelleen, joskin aiempaa hitaammin. Pohjoisten alueiden – kuten Kivistön ja Seutulan – väki väheni jatkuvasti.³³⁷

Elinkeinorakenne oli muuttunut entisestään kaupan ja palvelujen suuntaan: kaupan ja kuljetuksen ammattiteissa toimi vuonna 1980 32,8 prosenttia vantaalaisesta työvoimasta ja palveluammattiteissa 25,3 prosenttia. Teollisuudesta sai elantonsa 28,3, rakennustoiminnasta ja teknisestä työstä enää 6,8 prosenttia työssä käyvistä. Rahoitus- ja vakuutusalat työllistivät 5,3 ja muut mahdolliset alat 0,3 prosenttia. Maatalouden osuus oli hiipunut 1,1 prosenttiin.³³⁸

Vantaan ikärakenne muuttui vähitellen vanhimpien ikäluokkien kasvat-

1981–1985); SELK 1976–1979, 172–175; Inananen 2006, IV, 128.

³³⁵ Karisto & Takala & Haapola 1998, 86–87, 91, 283–312.

³³⁶ Hirvonen 2005, 129.

³³⁷ Helsingin seudun aluesarjat www; Vantaa alueittain 2004, 56, 58. Ks. liite 10.

³³⁸ Kuinka tilastoista 2001, 35–37; Ahtiainen & Tervonen 2002, 322. Jälkimmäisessä lähteessä lienee laskuvirhe, sillä prosentteista kertyy vain 99,9.

taessa osuuttaan. Vuoden 1980 alussa alle 16-vuotiaita oli yhä 26,6 prosenttia väestöstä. Lasten ja nuorten osuus pieneni kuitenkin koko ajan. Vielä vuonna 1975 alle 16-vuotiaita oli ollut 28,4 prosenttia väestöstä mutta tutkimuskauden lopussa vuonna 1984 heitä oli 24,6 prosenttia. Työikäisiä – 16–64-vuotiaita – oli vuonna 1980 68,5 prosenttia ja yli 65-vuotiaita 4,9 prosenttia väestöstä. Vuonna 1984 vastaavat prosenttiosuudet olivat 70 ja 5,4.³³⁹

2. Vantaankosken seurakunta osana Vantaan seurakuntayhtymää

1980-luvun alkupuolella Vantaalla valmisteltiin uutta seurakuntajakoa. Vantaankosken seurakuntaneuvosto oli tehnyt jo vuonna 1977 aloitteen Hämeenkyllän seurakunnan erottamiseksi Vantaankoskesta. Jakosuunnitelmat voitiin nähdä jatkumona edelliselle jaolle, sillä vuonna 1966 oli ajateltu, että kun jokin alue kasvaisi riittävän suureksi, siitä muodostettaisiin ensin seurakuntapiiri, sitten seurakunta. Tämän ajateltiin koskevan esimerkiksi Rekolaa. Lännen kolmesta seurakuntapiiristä ajateltiin muodostettavan myöhemmin itsenäisiä seurakuntia.³⁴⁰ Arveltiin, että pienemmät seurakunnat koettaisiin suuriksi läheisemmiksi. Tilastot tukivat tätä ajattelua. Yhteisen kirkkovaltuuston vuonna 1980 asettama työryhmä tarkasteli jakoa myös työyhteisöjen ja niiden johtamisen kannalta. Lisäksi se katsoi, että eri puolille kaupunkia oli jo luonnostaan syntynyt asuma-alueiden muodostamia kokonaisuuksia, joiden asukkaat muodostaisivat luontevasti omia seurakuntiaan. Jakokeskustelussa pohdittiin myös sitä, miten yhteisiä työmuotoja tuli kehittää.³⁴¹

Työryhmä arvioi, että jaon toteuttaminen vaatisi aikaa. Yhteinen kirkkovaltuusto asettui kuitenkin syksyllä 1981 puoltamaan jaon pikaista toteuttamista. Kirkkohallitus hyväksyi sen 1.1.1985 alkaen. Valtioneuvoston päätös saatiin marraskuussa 1982. Tikkurilan seurakunnasta erotettiin Hakunilan ja Rekolan seurakunnat ja Vantaankoskesta Hämeenkyllän seurakunta. Vantaan yhteistaloudessa elävä seurakuntaperhe kasvoi seitsemään jäseneseen.³⁴²

Vantaankosken seurakunta teki 1980-luvun alussa työtä seitsemällä työalalla. Näitä olivat pyhäkoulu-, päiväkerho-, nuoriso-, diakonia-, evankelioimis-

³³⁹ Helsingin seudun aluesarjat www.helsinginseutu.fi.

³⁴⁰ P. Virtanen 2008, 80.

³⁴¹ VSA I Cb 1–2 Kn ptk 20.1.1970 § 5; P. Virtanen 2008, 80–81.

³⁴² VSA Srkn 3.3.1981 § 33; 13.10.1981 § 182; 8.2.1983 § 4, liite 1; Vantaankosken seurakunnan toimintakertomus vuodelta 1983 (liitetty seurakuntaneuvoston saman vuoden pöytäkirjojen loppuun); Toivanen 2002, 28; P. Virtanen 2008, 81–82.

ja lähetys- ja yhteiskunnallinen työ. Teologeja oli noin kymmenen viranhaltijaa. Seurakunnassa toimi pyhäkoulusihteeri ja kaksi aluesihteeriä sekä kaksi toiminnanohjaajaa. Kirkoista olivat yhä käytössä Kaivokselan, Kivistön ja Hämeenkyllän kirkot ja Seutulana kappeli. Myyrmäen kirkkohanke edistyi suunnittelusta vuonna 1983 alkaneeseen rakentamiseen. Kaivokselan kirkkoa odotti remontti. Kirkkojen ja keskusten lisäksi seurakunta omisti kerhotilat Vantaanpuistossa sekä Martinkylän partiomajan. Lisäksi käytössä oli erilaisia vuokratiloja lähinnä Myyrmäessä ja Martinlaaksossa. Myös Vantaanlaaksosta oli saatu vuokratuksi kerhotilat sinne rakennetusta ostoskeskuksesta. Uuden seurakuntakeskuksen myötä päästiin eroon monista väliaikaisratkaisuista.³⁴³

Seurakunta jaettiin vuonna 1983 viiteen seurakuntapiiriin: Hämeenkyllän, Myyrmäen, Martinlaakson – johon kuului myös Vantaanlaakso – Kaivokselan ja Pohjoisen piireihin. Viimeksi mainittu käsitti Vantaanpuiston, Kivistön, Keimolan, Seutulana, Koivupään, Västran, Riipilän ja Kesäkylän. Kukin piiri valitsi keskuudestaan jäsenet piiritoimikuntaan, jolle laadittiin oma ohjesääntö.³⁴⁴

Myyrmäen kirkko ja seurakuntakeskus valmistuivat vuonna 1984. Avaran ja valoisan kirkon suunnitteli arkkitehti Juha Leiviskä. Kirkkosalin lisäksi rakennukseen kuului kappeli, kaksi seurakuntasalia, runsaasti kerhotiloja ja kirkkoherranvirasto. Myyrmäen kirkosta tuli seurakunnan pääkirkko. Kirkkosaliin mahtui 450 henkeä, ja kun siihen yhdistettiin seurakuntasalit, tilaa oli jopa 700 osallistujalle. Lasten ja nuorten toiminta siirtyi suurelta osin uusiin kerhotiloihin.³⁴⁵

3. Pyhäkoulun tasainen taival

a. Vankaksi varttunut pyhäkoulu

Myyrmäen Uomatien pyhäkoululaiset toimivat vuosia kahdessa eri ryhmässä: ”isoissa” ja ”pienissä”. Syksy 1980 oli kuitenkin alkanut hiljaisesti ”isojen” puolella, joten

³⁴³ VSA Srkn ptk 6.5.1980 § 19; 27.5.1980 § 3; 28.10.1980 § 4; 3.3.1981 § 34; 12.5.1981 § 96; 25.8.1981 § 138; 13.10.1981 § 180; 2.2.1982 § 16–17, 20, liite 1; 9.3.1982 § 39; 8.6.1982 § 90; 5.10.1982 § 140; 8.12.1982 § 209; 28.1.1983 § 36, liite 4, 8.3.1983 § 70; 28.5.1983 § 135, 3.4.1984 § 67–68; 8.5.1984 § 139; 30.5.1984 § 154; Vantaankosken seurakunnan toimintakertomus vuodelta 1983 (liitetty seurakuntaneuvoston saman vuoden pöytäkirjojen loppuun); II Cd 1 1 Kertomus vuoden 1987 piispantarkastusta varten 30.9.1987; Kirkon kalenteri 1981, 34.

³⁴⁴ VSA Srkn ptk 25.8.1981 § 133; 8.3.1983 § 69, liite 1; 19.4.1983 § 92–93, 104, 107–108; II Cd 1 1 Kertomus vuoden 1987 piispantarkastusta varten 30.9.1987.

³⁴⁵ VSA Srkn ptk 11.9.1984 § 199; 6.11.1984 § 232; 29.11.84 § 256; Toivanen 2002, 27.

heille viisi vuotta pyhäkoulua pitänyt Lyydia Virolainen oli siirtynyt opettamaan ”pieniä” hänkin, ainakin toistaiseksi. Uomatien pyhäkoulu oli pienimuotoinen jumalanpalvelus lapsille, ”isoille” monimuotoisempi kuin ”pienille”. ”Isojen” puolella oli ollut ensin tervehdys, laulu, rukous ja yhteen ääneen lausuttu uskontunnustus. Sen jälkeen opettaja oli kertonut päivän aiheen ja lapset olivat lukeneet vuoron perään Raamattua. Luettua oli seurannut vilkas keskustelu. Virolaisen mukaan varttuneemat lapset osasivat tehdä teräviä kysymyksiä luetusta ja keskustella siitä. Raamatun tekstit liittyivät kunkin pyhäpäivän aiheeseen. Joskus hän oli vienyt pyhäkoululaisensa kirkkoon jumalanpalvelukseen. Virolaisesta oli tullut pyhäkoulunopettaja raamatupiiriin kautta, jossa häntä oli innostettu työhön. Aluksi hän oli tuntenut itsensä avuttomasti, mutta kiinnostus lapsiin oli auttanut tämän tunteen yli.³⁴⁶

Ne muutamat isommat pyhäkoululaiset, jotka yhä tulivat Virolaisen oppiin, olivat löytäneet paikkansa apuopettajina. 10- ja 12-vuotiaat sisarukset Kati ja Satu Haarala ja 11-vuotias Sari Turunen auttoivat ”pienten” pyhäkoulussa. Tytöt olivat ylpeitä siitä, että heitä tarvittiin. He auttoivat pukemisessa, askarteluhetkissä ja merkkien kiinnittämisessä pyhäkoululasten kirjoihin. Tytöt olivat itse käyneet pyhäkoulua vuoden verran ennen kuin olivat alkaneet auttaa pienempiä. Pyhäkouluun tultiin usein kaveriporukassa. Sadusta oli mukavaa olla sekä kavereitten kanssa että pienten apuna. Katin mielestä pyhäkoulussa oli parasta se, että siellä oppi uusia asioita. Usein oppi sellaista, mitä ei vielä ollut opetettu koulun uskontotunnilla. Kokeissa pärjäsi paremmin, kun kävi pyhäkoulua.³⁴⁷

Petra Gustafsson oli aloittanut pyhäkoulun jo muutaman vuoden vanhana Myyrmäessä. Vuosikymmenen vaihtuessa hän huomasi olevansa tovereitaan jonkin verran vanhempi. Toiselle kymmenelle ehtinyt tyttö ei kuitenkaan jättänyt pyhäkoulua, vaan kävi kurssin ja jatkoi apuopettajana. Petralla oli kaksi syytä jatkaa pyhäkoulussa. Ensinnäkin hän piti siitä, että harrastuksia oli paljon. Toiseksi hän halusi kertoa Raamatun sanomaa itseään pienemmille.³⁴⁸

Eija oli syksyn 1980 abiturientti. Hän oli opettanut pyhäkoulussa vasta vähän aikaa ja ajatteli, etteivät uskoon liittyvät asiat olleet vielä hänelle itselleenkaan kovin tuttuja. Eija kuitenkin koki, että hän oppi itsekin samalla, kun opetti muita. Pyhäkoulu tuntui hänestä luontevimmalta tavalta toteuttaa lähetyskäskyä. Eija valmistautui pyhäkoulun pitoon pyhäkoululehden avulla. Siinä oli valmis runko, joka

³⁴⁶ E-V 40/2.10.1980, Uskonto rakkaaksi.

³⁴⁷ E-V 40/2.10.1980, Me pyhäkoululaiset.

³⁴⁸ E-V 39/30.9.1981, Petra vietiin pyhäkouluun 3-vuotiaana.

auttoi oman tunnin suunnittelussa.³⁴⁹

Lehtori Asta Veteli vastasi pyhäkoulutyöstä 1980-luvun alussa. Omien sanojensa mukaan Veteli kasvoi pyhäkoulutyöhön jo varhain. Koulutyttönä hän oli toiminut itse opettajana. Teologina hän korosti koulutuksen merkitystä. Se oli tärkeää, koska pyhäkoulu oli ainoa työmuoto seurakunnassa, joka perustui vapaaehtoisuuteen ja josta ei maksettu korvausta. Opettajat olivat hänen mielestään ”ihmeitä”, jotka olivat oivaltaneet elämässään jotakin tärkeää. Pyhäkoulu kasvatti lapsia seurakunnan jäseniksi: se tuki lapsen uskonelämää ja opasti jumalanpalveluksen viettoon. Lisäksi tavoitteita olivat raamatuntuntemuksen ja seurakuntatietoisuuden lisääminen lapsen iän mukaan. Myös tunne-elämä oli tärkeä: yhteinen pyhäpäivän vietto ja hartauden kokeminen Jumalan sanan äärellä antoi kokemuksen pyhästä.³⁵⁰

Matti Andelin toimi Vantaankosken seurakunnan pyhäkoulutoiminnan puheenjohtajana 1980-luvun alkupuolella. Pyhäkoulunopettajan tehtävää hän hoiti Kaivokselassa. Andelin piti tärkeänä sitä, että pyhäkoulutyössä toimi myös miehiä. Vuonna 1980 elettiin pyhäkoulun huippuvuotta: opettajia oli yli sata ja heistä noin kymmenen miehiä. Andelinin mielestä miesten panos oli tärkeä nimenomaan poikien kannalta. Pyhäkoulusta tuli helposti tyttöjen harrastus, jos opettajatkin olivat lähinnä naisia. Andelin koki, että pyhäkoulu kulki oikeilla raiteilla, kun lapsilähtöisyys sai riittävästi tilaa: lasten spontaanit aloitteet olivat usein keskustelun pohjana. Opettajan oli kuitenkin huolehdittava siitä, että pyhäkoulun tehtävä täyttyi. Tämä toteutui Andelinin mukaan silloin, kun opettaja oli hyvin valmistautunut, mutta osasi tarvittaessa joustaa. Andelin oli monen muun tavoin huolissaan siitä, että kotien ja koulujen kristillinen kasvatus oli vähentynyt. Pyhäkoulun merkitys kasvoi.³⁵¹

Toisen miesopettajan Pentti Helttusen mielestä oli merkityksellistä, että pyhäkoulu tavoitti yhä monia sellaisia perheitä, joilla ei muutoin ollut kosketusta seurakuntaan. Pyhäkoulusihteeri Vellamo Hellgren totesi, että pyhäkoulunopettajat nauttivat arvostusta kodeissa juuri siksi, että he tekivät työtään ilmaiseksi.³⁵²

Keskustelu palkkioista oli nyt lähes kokonaan vaiennut. Todennäköisesti palkkiot eivät olisi ratkaisseet pyhäkoulun kohtaloa missään tapauksessa. Opettajia oli vuosien varrella saatu riittävästi, joskin aika ajoin jonkin pyhäkoulun toiminta sammui pulan vuoksi. Asian johdosta ei vakaassa tilanteessa koettu samanlaista hätää kuin 1970-luvun rajun kasvun vuosina. Pyhäkoulunopettajina toimivilla oli

³⁴⁹ E-V 40/2.10.1980, Nuori Opettaja.

³⁵⁰ E-V 40/2.10.1980, ”Tulkaa minun tyköni”.

³⁵¹ VSA III 7 Db 1 Pyhäk. tke 1980–1984; E-V 39/30.9.1981, Tuhkarokkokin voi olla pyhäkoulun alkusysäys.

usein jokin muu ammatti – tai he olivat jo eläkkeellä – joten heidän motivaationsa ei kohonnut tulojen lisäämisestä, vaan uskonnollisesta vakaumuksesta ja kasvatustyön kokemisesta tärkeäksi. Varhaisnuoret osallistuivat aktiivisesti apuopettajien koulukseen. Ainoastaan rippikoulun käyneillä nuorilla kohdalla palkkiot olisivat saattaneet olla kannustin toimintaan. Resurssit olivat muutoinkin paremmat kuin koskaan, ja usko opettajien löytymiseen oli vahvistunut onnistumisten myötä.³⁵³

Pyhäkoulut toimivat eri puolilla seurakuntaa, joskin niitä oli eniten kasvukeskuksissa: esimerkiksi Myyrmäessä toimi vuonna 1980 peräti kymmenen pyhäkoulua Louhelan koulut mukaan lukien. Louhelassa pyhäkoulua pidettiin yhä erikseen kouluikäisille ja alle kouluikäisille. Vantaanpuistossa kokoontui musiikki-pyhäkoulu tiistaisin Päivi Kulosen johdolla. Eeva Kivikkola piti edelleen pyhäkouluja kehitysvammaisille. Myyrmäen opetus- ja työkeskuksessa perjantaisin kokoontuivat ryhmät jatkoivat toimintaansa vuoteen 1984 asti. Muut eteläisen alueen viisi pyhäkoulua pidettiin Martinlaaksossa (4) ja Kaivokselassa (1). Läntisellä alueella toimi 13 pyhäkoulua. Pohjoisen kahdeksasta pyhäkoulusta osa kokoontui edelleen yksityiskodeissa.³⁵⁴

Pyhäkoululaisia oli vuonna 1980 yhteensä 1 384 ja pyhäkouluryhmiä 36, mikä merkitsi keskimäärin noin 38 lasta ryhmää kohden. Yli sadan opettajan joukossa oli seitsemän apuopettajaa. Huippuvuoden 1980 jälkeen pyhäkoululaisten määrä alkoi hiljakseen laskea. Lasku oli yhteydessä lasten ja nuorten ikäryhmien supistumiseen, mutta ei selittynyt yksinomaan sillä. Pyhäkoululaisten väheneminen jatkui myös koko kirkon tasolla, mutta ei ollut yhtä rajua kuin Vantaalla. Tutkimuskauden lopussa vuonna 1984 pyhäkoululaisia oli 913, opettajia ja apuopettajia yhteensä 105 sekä ryhmiä 32. Opettajista 11 oli miehiä. Yhdessä ryhmässä oli keskimäärin 29 lasta. Käytännössä ryhmäkoot vaihtelivat suuresti Myyrmäen Uomatien pyhäkoulun 72 lapsesta Seutulan kappelin kahdeksaan. Vaikka pyhäkoulujen lapsimäärät vähenivät, toimintaa oli edelleen eri alueilla useissa eri toimipisteissä. Tämä tarkoitti monin paikoin ryhmäkoon pienenemistä. Lisäksi pyhäkouluja pidettiin myös päiväkodeissa.³⁵⁵

Uusia pyhäkouluja käynnistyi 1980-luvun alussa Martinlaaksossa, Hämeenkylässä, Askistossa ja Kustaanmäessä. Isoille pyhäkoululaisille järjestyi oma

³⁵² E-V 39/30.9.1981, Tuhkarokkokin voi olla pyhäkoulun alkusysäys.

³⁵³ Esim. VSA III 7 C 1 Pyhäk.tk ptk 17.11.1980 § 8; 4.6.1984 § 5. Keskustelu palkkioista virisi usein uusia työmuotoja kehitettäessä, esimerkiksi silloin, kun kehtoluokkatyön kotikäyntejä suunniteltiin.

³⁵⁴ VSA III 7 Db 1 Pyhäk. tke 1980–1984. Ks. myös liite 11.

³⁵⁵ VSA 7 Db 1 Pyhäk. tke 1980, 1984; SELK 1979–1983, 194–195; SELK 1984–1987, 93–95. Ks. liitteet 1 ja 11.

ryhmä Koskikujan kerhohuoneeseen Myyrmäkeen. Hiukan myöhemmin, vuonna 1983, siitä tuli niin kutsuttu Sanakerho, jossa paneuduttiin raamattuopetukseen. Seutulan koululla käynnistyi samana vuonna pyhäkoulu, joka oli suunnattu erityisesti Tammirinteen lastenkodin lapsille. Useimpien asuinalueiden rakentaminen oli 1980-luvulla jo päättynyt tai se jatkui maltillisena. Uusien toimintojen käynnistäminen merkitsi lähinnä laadullista panostusta. Poikkeuksena oli Vantaanlaakso, joka säilyi pitkään harvaan asuttuna teollisuusalueena ja jota alettiin tässä vaiheessa vasta toden teolla rakentaa. Seurakunta pyrki, kuten usein aiemminkin, pysyttelemään ajan tasalla ja vuokrasi kerhotilan ostoskeskuksesta, joka valmistui vuonna 1982. Sekä pyhäkoulu että päiväkerho aloittivat siellä toimintansa seuraavana vuonna.³⁵⁶

Monet pyhäkoulut toimivat osittain perhepyhäkouluna, sillä osa lastensaattajista jäi odottamaan tilaisuuden ajaksi. Varsinainen perhepyhäkoulu rakennettiin yhdessä perheiden kanssa. Lapset välittivät koteihinsa erillisen kutsun. Vuosikymmenen alkupuolella vietettiin erityistä perhepyhäkoulupäivää, jonka tarkoituksena oli tehdä toimintaa tunnetuksi. Perkola kiersi edelleen eri paikkakunnilla koulutamassa ja innostamassa seurakuntia mukaan perhepyhäkoulujen järjestämiseen. Hän näki sen tulevaisuuden pyhäkouluna. Perheenjäsenet viettivät arkipäivänsä yhä useammin eri paikoissa – vanhemmat olivat töissä, pikkulapset päiväkodeissa ja vartuneemmat lapset kouluissa – joten yhdessäolo painottui viikonloppuun. Perhepyhäkouluun saattoi tulla koko perhe, mikä tyydytti sen yhdessä olemisen tarvetta. Perhepyhäkouluun olivat tervetulleita kaikki isovanhempia ja lapsettomia myöten. Myös perhekirkkotoiminta jatkui entiseen tapaan: pyhäkoululaiset ja heidän opettajansa toimivat niissä avustajina.³⁵⁷

Vuonna 1979 käynnistynyt kehtoluokkatyö jatkui. Vuonna 1980 lähetettiin syntymäpäivätervehdyksiä 1-3-vuotiaille yhteensä lähes 3 000 kappaletta. Nelivuotiaat tulivat työmuodon piiriin seuraavana vuonna. Tervehdyksiä lähetettiin yhteensä 3 480. Ikäluokkien pieneneminen näkyi parhaiten juuri näiden nuorimpien kohdalla: yksivuotiaita oli vuonna 1981 noin 100 vähemmän kuin nelivuotiaita. Vuonna 1982 lähetettiin 3 465 tervehdystä 1-4-vuotiaille lapsille, mutta vuonna 1983 enää 2 776 tervehdystä. Tervehdykset lisääntyivät jonkin verran vuonna 1984. Pyhäkoulutoimikunnan tavoitteena oli myös kotikäyntityön aloittaminen.³⁵⁸

³⁵⁶ VSA III 7 C 1 Pyhäk.tk ptk 14.1.1980 § 7; 16.3.1980 § 9; 21.4.1980 § 11; 22.8.1983 § 8; 3.6.1985 § 8; III 7 Db 1 Pyhäk. tke 1980–1983; Vantaa alueittain 2004, 61.

³⁵⁷ VSA III 7 C 1 Pyhäk.tk ptk 3.3.1980 § 8; 16.3.1981 § 7; III 7 Db 1 Pyhäk. tke 1980–1984; E-V 36/4.9.1985, Pienet ja isot yhdessä Martinkeskuksessa.

³⁵⁸ VSA III 7 C 1 Pyhäk.tk ptk 17.11.80 § 8; 18.5.1981 § 8; 7.5.1984 § 8; 4.6.1984 § 5; III 7 Db 1 Pyhäk. tke 1980–1984.

Taulukko 2. Kehtoluokkatyössä 1-4-vuotiaille lähetetyt tervehdykset vuosina 1980–1984³⁵⁹

Vuosi	Tervehdykset		Tervehdykset yhteensä	Muutos
	1-3-vuotiaat	4-vuotiaat		
1980	2 715		2 715	
1981	2 600	880	3 480	+ 765
1982	2 995	870	3 465	– 15
1983	2 119	657	2 776	– 689
1984	2 238	702	2 940	+ 164

b. Pyhäkoulutyön kehitys – kohti kunnallisia päiväkoteja

Ikäluokkien pienenemisen lisäksi myös päivähoidon lisääntynyt tarjonta heijastui pyhäkoululaisten määriin. Vuonna 1980 jo noin 60 % kaikista alle kuusivuotiaista oli kunnallisen päivähoidon piirissä. Perheiden arkeen liittyi nyt jokapäiväinen liikkeelle lähtö, joten sunnuntaiaamuna sekä vanhemmat että lapset jäivät mielellään jo kotiin. Toisaalta on huomattava, että pyhäkoulut alkoivat vähitellen kokoontua myös päiväkodeissa. Vuosina 1983–1984 pyhäkoulutyöntekijät vierailivat päiväkerhojen ja yksityisten päiväkotien lisäksi myös kunnallisissa päiväkodeissa. Päiväkotipyhäkoulut eivät näkyneet tilastoissa. Yhteistyössä päiväkotien kanssa oli ollut ongelmallista se, että johtajan tai parhaimmillaan henkilökunnan asenne ylipäätään oli saattanut ratkaista pyhäkoulun kohtalon: kaikkien mielestä kirkon opetus ei kuulunut päiväkotiin. Vakaumukseen liittyvä herkkä aihepiiri koettiin kasvattajien keskuudessa usein myös vaikeaksi.³⁶⁰

Päivähoidon kasvatustavoitekomitean mietintö julkaistiin vuonna 1980. Siinä määriteltiin myös kiistaa ja epävarmuutta aiheuttaneen uskontokasvatuksen asema. Päivähoiton uskontokasvatukselle määriteltiin omat tavoitteet. Keskeistä oli ajatus siitä, että lapsen tuli saada tietoa kristinuskon keskeisestä sisällöstä ja kristillisestä kulttuuriperinteestä ja että hänen uskonnollisiin kysymyksiinsä vastattaisiin. Vaikka tavoitteita pidettiin kapea-alaisina ja uskontokasvatuksen tietopuolista ainesta korostavina, niiden etuna oli konkreettisuus. Uskontokasvatukselle oli nyt määritelty

³⁵⁹ VSA III 7 Db 1 Pyhäk. tke 1980–1984.

³⁶⁰ VSA III 7 Db 1 Pyhäk. tke 1983–1984; Perkolan haastattelu 2.9.2010; Vienola 1993, 54.

raamit, joten sen toteuttaminen oli aiempaa helpompaa riippumatta siitä, mitä itse kukin asioista ajatteli. Tavoitteet mahdollistivat monenlaisen yhteistyön seurakunnan kanssa. Yhteistyö kotikasvatuksen tukemista korostavien tavoitteiden puitteissa oli mutkatonta sikäli, että suurin osa lapsista kuului evankelis-luterilaiseen kirkkoon. Tavoitteet olivat voimassa vuodesta 1983 lähtien.³⁶¹ Vaikka 1980-luvun mietinnössä oli kirkon uskontokasvatuksen kannalta paljon hyvää, yhä moninaisemmaksi muuttuvassa yhteiskunnassa ei näin konkreettiseen malliin kuitenkaan voitu jäädä, ja kasvatuksen kentässä edettiin kohti uutta uskonnonvapauslakia ja sen seurauksia. Pyhäkoulutyön asemaa mietintö kuitenkin selkiytti: Vantaalla se löysi tiensä myös kunnallisiin päiväkoteihin. Tämä suuntaus näkyi myös koko kirkossa: seurakuntien yhteydet kunnalliseen päivähoitoon lisääntyivät 1980-luvun kuluessa.³⁶²

Pyhäkouluun osallistuvien lasten määrän vähetessä perhepyhäkoulun suosio säilyi ennallaan: eri pyhäkouluissa pidettiin perhepyhäkoulu vähintään kaksi kertaa vuodessa. Pyhäkouluviikkojen viettäminen jatkui, ja niiden aikana järjestettiin monipuolista ohjelmaa niin lapsille kuin aikuisillekin.³⁶³

c. Työn johtaminen, tavoitteet ja toiminta

Vuosikymmenen alussa Vantaankosken seurakunnan pyhäkouluteologina toimi lehtori Asta Veteli. Kaarina Perkolan apuna oli kaksi aluesihteerä: Rauha Noponen toimi Myyrmäen alueella ja Vellamo Hellgren Hämeenkyllän alueella. Johtokunnan puheenjohtajaksi vuonna 1979 valittu esimies Matti Andelin toimi tehtävässä aina vuoden 1985 loppuun. Jäsenet olivat melko pitkäaikaisia, joten vaihdokset tapahtuivat vähitellen. Pyhäkouluteologi vaihtui syyskuussa 1982, jolloin Raimo Lampinen otti tehtävän vastaan. Pyhäkoulutyötä varten oli vihdoinkin saatu myös oma toimistovirkailija: tehtävää hoiti maaliskuusta alkaen 1982 Anne Nousiainen (Salenius). Lapsityön toimisto oli muuttanut Myyrmäkeen Norotielle. Rauha Noponen jäi pois Myyrmäen aluesihteerin tehtävästä kevättalvella 1982. Hänen tilalleen ei valittu uutta työntekijää, kuten ei myöskään lähetyssihteerä Kaarinan Voivalinin, joka oli jättänyt tehtävänsä muutamaa kuukautta aiemmin, eikä Vellamo Hellgrenin, joka jäi pois Hämeenkyllän alueen pyhäkoulusihteerin tehtävästä vuoden 1983 lopussa. Suunni-

³⁶¹ Vaalgamaa 2003, 143–145.

³⁶² VSA III 7 Db 1 Pyhäk. tke 1983; Päivähoidon kasvatustavoitekomitean mietintö 1980, 106–107, 146–149; SELK 1979–1983, 194; SELK 1984–1987, 97.

³⁶³ VSA III 7 Db 1 Pyhäk. tke 1980–1984.

telmat seurakunnan jakamisesta poikivat uudenlaisia ratkaisuja. Lähetysseurakunnan tehtäviä hoidettiin vuoden 1983 loppuun väliaikaisin ratkaisuin, ja vuoden 1984 alussa seurakuntaan perustettiin kaksi uutta virkaa: toiminnanohjaaja-lähetysseurakunnan sekä toiminnanohjaaja-pyhäkouluseurakunnan virat. Ensin mainittu virka perustettiin Vantaankosken, jälkimmäinen tulevaa Hämeenkyllän seurakuntaa ajatellen. Virkoja varten laadittiin omat johtosäännöt. Aune Hiltunen siirtyi ensin mainitun viran haltijaksi, ja Eija Liimatainen otti jälkimmäisen viran vastaan helmikuussa 1984. Vapautuva nuorisohjaajan virka laitettiin hakuun. Lähetystyötä varten palkattiin lisäksi osa-aikainen työntekijä.³⁶⁴

Johtokunnan jäsenet muodostivat varsin heterogeenisen joukon. Erilaisten koulutusten ja ammattien lisäksi he edustivat eri ikäluokkia. Esimerkiksi vuonna 1980 vanhin jäsenistä oli 65-vuotias ja nuorin 31. Toisaalta johtokunnassa ei ollut tässä vaiheessa kovin nuoria edustajia. Kokoontumisten määrät vähenivät vuosien varrella siten, että vuonna 1984 pidettiin enää viisi kokousta. Toiminnalle oli muodostunut vakaat rakenteet ja käytännöt. Myös resurssit olivat paremmat kuin aiemmin. Alati muuttuvia asioita ja yllättäviä tilanteita oli yhä vähemmän, joten palaverikäytäntöjä voitiin keventää. Perkola laati tehtävään valitun työryhmän kanssa puolivuositin pyhäkoulutyön toimintasuunnitelman. Johtokunnan tehtäväksi jäi sen tarkistaminen ja vahvistaminen.³⁶⁵

Pyhäkoulun tavoitteita muotoiltiin useaan otteeseen 1980-luvun kuluessa. Vuosikymmenen alussa korostettiin pyhäkoulua eri-ikäisten lasten kasteopetuksena. Sen jumalanpalvelusluonne tuotiin vahvasti esiin. Pyhäkoulun oli tarkoitus toimia lähinnä sunnuntaisin. Työtä hoitivat seurakunnan valtuuttamat henkilöt, ja siitä vastasi seurakunnan pappi tai lehtori. Myöhemmin painotettiin lapsen ja nuoren uskonelämän hoitamista ja tarkoituksenmukaista seurakunta- ja raamattutietoutta. Jumalanpalvelusluonteen esillä pitäminen koettiin yhä tärkeäksi. Pyhäkoulu pyrki tukemaan vanhempia kristillisen kasvatuksen ja opetuksen alkeissa.³⁶⁶

Perheille suunnattu toiminta oli monimuotoista. Pyhäkoulujen perinteisten kevät- ja joulujuhlien lisäksi järjestettiin edelleen myös muita tapahtumia, perhejuhlia ja iltakirkkoja. Erilaiset tempaukset liittyivät usein eri vuodenaikoihin tai johonkin tiettyyn kirkkovuoden juhlaan. Mahdollisesti saadut tulot osoitettiin pyhä-

³⁶⁴ VSA Srkn ptk 8.12.1981 § 193, 196; 2.2.1982 § 30; 5.10.1982 § 15; 28.5.1983 § 126–127; 19.9.1983 § 170; 15.11.1983 § 186–191, liite 1–2; 1.2.1984 § 10; 24.1.1984 § 38; 28.2.1984 § 50; 3.4.1984 § 100; 16.10.84 § 211; III 7 C 1 Pyhäk.tk ptk 22.3.1982 § 9; 27.9.1982 § 4; III 7 Db 1 Pyhäk.tke 1980–1984; Toivanen 2002, 28.

³⁶⁵ VSA III 7 C 1 Pyhäk. ts 1980–1984; III 7 Db 1 Pyhäk. tke 1980, liite Pyhäkoulutyön johtokunta 1979–1980.

koulu- tai lähetystyön hyväksi – joko yleisesti tai sitten johonkin tiettyyn kohteeseen. Osallistumalla Pyhäkouluyhdistyksen tempauksiin seurakunta saattoi saada itselleen taloudellista hyötyä. Se tuli viidenneksi Pyhäkouluyhdistyksen järjestämässä Lapsityön kynttilän myyntikampanjassa vuonna 1980. Palkkioksi se sai pienen hyvityksen yhdistykseltä hankkimistaan tuotteista.³⁶⁷

Ohjelmaan kuuluivat edelleen erilaiset retket ja juhlat. Lyhyet retket suuntautuivat usein Holmaan, esimerkiksi pyhäkouluviikon päätteeksi vuonna 1981. Kivistön pyhäkoulu vietti 30-vuotisjuhlaansa Kivistön kirkossa marraskuussa 1984. Toiminta Kivistössä oli alkanut ensimmäisenä adventtisunnuntaina vuonna 1954, jolloin Kaarina Perkola oli aloittanut pyhäkoulun pitämisen omassa kodissaan.³⁶⁸

Seurakunnan pyhäkoulutyö pyrki tavoitteidensa mukaisesti tukemaan yhä enemmän perheiden kasvatustyötä. Se järjesti vanhemmille ja kummeille suunnatun ”Keskellä elämää” -nimisen luento- ja keskustelutarjan Martinkeskuksessa maaliskuussa 1983. Aiheita olivat isäksi ja äidiksi kasvaminen, kodin ihmissuhteet ja niiden vaikutus lapseen sekä kummina toimiminen. Sarja sisälsi kolme keskustelutilaisuutta. Osanotto jäi hyvin vähäiseksi, mikä sai pyhäkoulutoimikunnan arvioimaan tapahtuman tarkoituksenmukaisuutta. Toimikunta totesi, että informaatiota oli ollut riittävästi. Syiksi väen vähyyteen se arveli ensiksi sitä, että seurakunnassa oli samaan aikaan myös muita tilaisuuksia, joten seurakuntalaiset joutuivat valitsemaan, mihin osallistuivat. Toiseksi se katsoi, että aihepiiri oli melko henkilökohtainen ja saattoi herättää jopa syyllisyyttä. Kolmanneksi kyseenalaistettiin ajankohta – kello 16.00 iltapäivällä. Tämä lienee ollut syistä merkittävin, sillä alkuillasta perheissä elettiin siirtymävaihetta: työssä käyvät vanhemmat vasta palailivat kotiin, ateriat oli valmistamatta eikä lapsiakaan voinut jättää ”lennossa” ainakaan vieraalle hoitajalle. Pienten lasten perheiden kannalta pienet käytännölliset asiat olivat usein ratkaisevia.³⁶⁹

Kirkon lapsityön viikkoa – entistä pyhäkouluviikkoa – vietettiin joka syksy. Pyhäkoulutyötä tehtiin tunnetuksi ympäri Suomea. Vuonna 1980 Vantaan seurakunta valitsi erityiseksi korostukseksi laulupyhäkoulut. Kaikki olivat tervetulleita ikään katsomatta. Lisäksi pyhäkouluväki esitteli perhepyhäkouluja, joita pidettiin nyt vähintään kaksi kertaa vuodessa kaikissa pyhäkouluissa. Vuonna 1981 lapsityön viikolla järjestettiin perhekirikkoja, laulupyhäkouluja, retkiä ja keskustelutilaisuuksia.

³⁶⁶ VSA III 7 Db 1 Pyhäk. tke 1980–1983.

³⁶⁷ VSA III 7 C 1 Pyhäk.tk ptk 3.3.1980 § 7, 9; 21.4.1980 § 9; 17.11.1980 § 5, 7 liite 1; 18.4.1983 § 7; III 7 Db 1 Pyhäk. tke 1980–1984.

³⁶⁸ VSA III 7 Db 1 Pyhäk. tke 1980–1984; Kaarina Perkolan haastattelu 8.3.2010.

³⁶⁹ VSA III 7 C 1 Pyhäk.tk ptk 18.4.1983 § 5; III 7 Db 1 Pyhäk. tke 1983.

Seuraavien vuosien ohjelma oli samankaltainen.³⁷⁰

Perheleirit olivat rovastikunnallisia, joten niille osallistuneet perheet tulivat kaikista Vantaan seurakunnista. Leirin tavanomaisin ajankohta oli juhannuksen tienoilla, mutta niitä järjestettiin myös muiden juhlapyhien aikaan. Myöhemmin perheleirejä järjestettiin vaihdellen suurten juhlien yhteydessä – pääsiäisen, juhannuksen ja pyhäinpäivän. Juhla-aikoihin sijoittuvilla leireillä oli erittäin suuri merkitys etenkin niille perheille, joilla ei taloudellisista tai muista syistä ollut mahdollisuutta järjestää erityistä ohjelmaa lapsille. Esimerkiksi juhannus kerrostalossa saattoi olla raskas niille perheille, joilla ei ollut mökkejä tai sukulaisia maalla. Erään helteisen juhannuksen aikaan, juuri lähtöhetkellä, kahden lapsen yksinhuoltajaäiti soitti Kaarina Perkolalle ja kysyi, voisiko hän lapsineen osallistua leirille. Tilaa oli, joten Perkola kehotti äitiä pakkamaan tavarat ja nousemaan linja-autoon. Kaksi pientä tyttöä saivat kokemuksen juhannuksesta luonnon helmassa. Todennäköisesti seurakunnan juhlapyhinä tarjoama toiminta varjeli lapsiperheitä myös suuremmilta haitoilta kuin kuumalta kerrostalolta: yksinäisyydeltä, liiallisen päihteiden käytön aiheuttamilta haitoilta ja turhalta stressiltä.³⁷¹

Työntekijät eivät sen sijaan stressiltä säästyneet. Perkola jaksoi organisoida ja ohjata leirin toisensa jälkeen, mutta kotiin päästyä hän heittäytyi uupuneena sohvalle lepäämään. Tästä huolimatta juuri suurimpia ponnistuksia vaativa toiminta antoi usein suurimman tyydytyksen. Perkolan parhaimmat muistot liittyvät koko perheelle suunnattuun toimintaan: perhepyhäkouluun, perheleireihin ja vuosikymmenen loppupuolella järjestettyihin viisivuotiaiden syntymäpäiväjuhliin.³⁷²

d. Koulutus- ja virkistystoiminta

Vuosiaihe ”Lapsi keskellämme” jatkui vuoden 1980 puoliväliin. Syksyllä alkoi teema ”Minä uskon”. Koulutus käsitteli lasta seurakunnan jäsenenä, hänen uskoaan ja hengellistä hoitoaan. Aihe jatkui seuraavana vuonna ja yhä vuoden 1982 syksyyn, jolloin aiheeksi tuli ”Keskellä elämää”. Koulutuksen sisällössä olivat keskeisellä sijalla raamatunkertomukset ja niiden välittäminen lapselle sekä kirkolliset juhlat ja pyhäpäivät. Kirkkovuoden kulussa erityistä huomiota saivat toistuvasti pääsiäinen ja

³⁷⁰ VSA III 7 C 1 Pyhäk.tk ptk 9.11.1981 § 5; 16.1.1984 § 5; 27.8.1984 § 4; III 7 Db 1 Pyhäk. tke 1980–1984.

³⁷¹ VSA III 7 C 1 Pyhäk.tk ptk 21.4.1980 § 7; III 7 Db 1 Pyhäk. tke 1980–1984; Kaarina Perkolan haastattelu 8.3.2010 ja 2.9.2010.

pyhäinpäivä. Tämä kertoo siitä, että niissä välittyvä sanoma kuolemasta, kivusta ja kärsimyksestä vaati taitoa. Toisaalta merkittävää oli myös se, että aiheen käsittely nähtiin tärkeäksi: olivathan kipu, kärsimys ja kuolema osa elämää, jolta pienikään lapsi ei välttynyt.³⁷³

Vuonna 1983 Martti Lutherin syntymästä oli kulunut 500 vuotta, joten opettajien koulutuksessa pohdittiin hänen merkitystään nykyajalle. Lapsen iän ja kehitystason huomioimista pidettiin yhä esillä. Perhepyhäkoulu sai paikkansa koulutuksessa. Toisaalta paneuduttiin aiempaa enemmän erilaisiin pyhäkouluopetukseen liittyviin vaikeuksiin ja perheiden kasvatustyön tukemiseen. Suunnittelun merkitys korostui jo koulutuksessa, nuoret opettajat huomioitiin erikseen ja musiikilla oli vankka asema. Näytetunnit olivat säilyneet yhtenä oppimisen muotona.³⁷⁴

Koulutusta annettiin edelleen pyhäkoulunopettajien kokouksissa, joita pidettiin 15–30 kertaa vuodessa. Alueelliset pienryhmät kokoontuivat nekin toista kymmentä kertaa vuodessa. Kouluttajat olivat – kuten aiemminkin – enimmäkseen seurakunnan, rovastikunnan, hiippakunnan tai Pyhäkouluyhdistyksen työntekijöitä. Joukossa oli myös ammattikasvattajia ja psykologeja. Johonkin tiettyyn työmuotoon erikoistunut pyhäkoulunopettaja saattoi yhtä hyvin jakaa osaamistaan.³⁷⁵

Seurakunta järjesti entistä harvemmin tavanomaisia pyhäkoulun perus- ja jatkokursseja. Sen sijaan Pyhäkouluopisto koulutti edelleen opettajia entisen joululomakurssin paikalla vuodenvaihteessa. Näille kurseille osallistui muutamia opettajia vuosittain. Pyhäkouluopisto järjesti myös erilaisia erityiskursseja ja seminaareja – esimerkiksi lapsityöntekijäin raamattukurssin maaliskuussa 1981 – sekä neuvottelupäiviä sihteereille ja lapsityöntekijöille ylipäättään. Opettajien tarve peruskoulutukseen ei ollut yhtä suuri kuin aiemmin: seurakunta oli kouluttanut runsaasti opettajia vuosien varrella ja panosti nyt ohjaaville opettajille ja apuopettajille tarkoitettuun yhteiseen koulutukseen. Helmikuussa 1981 tällaisen kurssin ensimmäinen, kaksipäiväinen osuus järjestettiin Pyhäkouluopistossa ja toinen, päivän kestävä, Kivistön kirkossa kaksi kuukautta myöhemmin. Todistuksen sai kuusi ohjaavaa opettajaa ja kuusi apuopettajaa. Seuraavina vuosina viisipäiväinen kurssi jaettiin neljään osaan siten, että kurssijaksot sijoittuivat kahdelle eri vuodelle. Todistuksia jaettiin vuonna 1983 16 ja vuonna 1984 17.³⁷⁶

³⁷² Kaarina Perkolan haastattelu 8.3.2010 ja 2.9.2010.

³⁷³ VSA III 7 Db 1 Pyhäk. tke 1980–1982.

³⁷⁴ VSA III 7 C 1 Pyhäk.tk ptk 7.11.1983 § 9; 5.11.1984 § 9; III 7 Db 1 Pyhäk. tke 1983–1984.

³⁷⁵ VSA III 7 Db 1 Pyhäk. tke 1980–1984.

³⁷⁶ VSA III 7 C 1 Pyhäk.tk ptk 14.1.1980 § 6; 3.3.1980 § 6; 17.11.1980 § 6; 26.1.1981 § 9–10;

16.3.1981 § 10; 22.2.1982 § 6; 27.9.1982 § 8; 23.5.1983 § 5; 7.11.1983 § 9; 5.11.1984 § 9; III 7 Db 1

Rovastikunta järjesti pyhäkoulunopettajille vuosittain kaksi koulutuspäivää. Lisäksi se järjesti pyhäkouluväelle omia perheleirejä tai perhepäiviä. Niihin sisältyi sekä koulutusta että virkistystoimintaa. Pyhäkouluväki seurasi ajan virtauksia: risteilykoulutukset olivat tavallisia 1980-luvulla, ja niinpä perheseminaariin osallistuvat suuntasivat tammikuussa 1982 kohti lauttarantaa määränpäänään Tukholma. Hiippakunta järjesti vuonna 1980 yhden lapsityöntekijöiden koulutuspäivän ja kaksi vuosiaiheseminaaria.³⁷⁷ Koulutuksen lisäksi opettajat kokoontuivat erilaisiin tapahtumiin, kuten seuroihin tai lähetysiltoihin. Opettajilla oli myös oma kirkkopyhä. Vuosikymmenen kuluessa tuli tavaksi, että pyhäkoulunopettajat siunattiin tehtäväänsä tämän pyhän yhteydessä.³⁷⁸

Vantaankosken pyhäkouluväki piti edelleen yhteyksiä moniin muihin seurakuntiin. Pyhäkoulunopettajat tekivät retken Kanta-Espoon seurakuntaan huhtikuussa 1980 sekä Somerniemelle ja Somerolle lokakuussa. Seuraavana vuonna näiden seurakuntien opettajat vierailivat puolestaan Vantaalla. Myös Lemminkäisten, Keravan ja Lahden Launeen seurakuntien opettajien kanssa vierailtiin puolin ja toisin. Kesällä 1983 Vantaankosken pyhäkoulun opettajat matkasivat Köyliöön, missä oli vierailtu aiemmin vuonna 1972. Köyliöläiset olivat puolestaan vierailleet Kivistössä vuoden alussa. Vuonna 1981 Vantaankosken opettajat tekivät opintoretken Pyhäkouluyhdistykseen. He vierailivat Katriinan sairaalassa vuosina 1982 ja 1984 sekä tutustuivat Tammirinteen lastenkotiin 1982. Lisäksi pyhäkouluväki pyrki ylläpitämään vuorovaikutusta erilaisten yhteistyötahojen kanssa. Opettajat osallistuivat esimerkiksi ekumeeniseen pyhäkoulutapahtumaan Martinkeskuksessa maaliskuussa 1980.³⁷⁹

Lapsityön juhla järjestettiin vuonna 1980 Tampereella ja seuraavana vuonna Iisalmessa. Molemmissa juhlissa olivat mukana pyhäkoulusihteerit ja kuusi opettajaa. Marraskuussa 1981 Pyhäkouluyhdistys päätti, että valtakunnallinen lapsityön juhla pidettäisiin joka toinen vuosi – parillisina vuosina – ja välivuosina keskityttäisiin alueellisiin tapahtumiin. Tarkoituksena oli sekä keventää laajoja järjestelyitä vaativia tilaisuuksia että antaa tilaa hyväksi koetuille rovasti- ja hiippakunnallisille tapahtumille. Käytäntö alkoi vuonna 1982 Keuruun juhlan jälkeen. Seuraavana vuonna järjestettiin vain vuosikokous Helsingissä – kuten myöhemmin kaikkina parittomina vuosina. Seuraavat juhlat olivat Ylivieskassa vuonna 1984. Lomaleirit säilyttivät suosionsa vuosikymmenien kuluessa, ja niille osallistui vuosittain muutama

Pyhäk. tke 1980–1984.

³⁷⁷ VSA III 7 Db Pyhäk. tke 1980–1984.

³⁷⁸ VSA III 7 C 1 Pyhäk.tk ptk 25.8.1980 § 8; III 7 Db Pyhäk. tke 1980–1984.

³⁷⁹ VSA III 7 C 1 Pyhäk.tk ptk 29.9.1980 § 7; 16.3.1981 § 8; 22.2.1982 § 8; 27.8.1984 § 4; III 7 Db 1

opettaja. Seurakunta kustansi useimpien osallistumisen, mutta opettajat saattoivat hakea stipendiä myös Pyhäkouluyhdistykseltä.³⁸⁰

Pyhäkoulunopettajat vierailivat päiväkerhoissa useita kertoja. Vuodesta 1981 alkaen seurakunta järjesti pyhäkoulunopettajille ja päiväkerhon lastenohjaajille niin kutsuttuja yhteyspäiviä. Päiviä oli keskimäärin kaksi kertaa vuodessa, ja niihin kuului muun muassa yhteistä koulutusta. Vuosina 1982 ja 1983 aiheena oli lasten lähetyskasvatus. Marraskuussa 1983 osallistujat pohtivat ihmissuhteita. Seuraavan vuoden koulutus käsitteli lapsen omantunnon kehittymistä ja sen hoitamista.³⁸¹

Joululahjakirjaksi opettajat saivat vuonna 1980 Osmo Visurin teoksen *Ylös Jerusalemiin*. Seuraavana vuonna heille annettiin Jaakko Haavion *Käy yrttitarhasta polku*. Martti Lutherin juhlavuosi 1983 huomioitiin hänen teoksellaan *Tässä seison*. Vuoden 1984 lahja oli myös ajankohtainen: uusi virsikirjaehdotus.³⁸² Ansiomerkkien jako kuului aina silloin tällöin juhlien ohjelmaan: vuonna 1981 ansiomerkkin 30 vuoden työstä sai yksi opettaja, 20 vuoden työstä kahdeksan opettajaa ja kymmenen vuoden työstä peräti 17 opettajaa.³⁸³

Vantaankosken seurakunnan pyhäkouluteologi ja -sihteerit pitivät säännöllisesti kokouksia, joissa pohdittiin pyhäkoulutyön asioita. Vuonna 1984 kokouksia oli poikkeuksellisen paljon – teologi ja sihteerit kokoontuivat peräti 18 kertaa. Syynä lienee ollut edessä hämmäyttävä seurakuntajako, jonka myötä noin kolmannes toiminnasta siirtyi uuteen Hämeenkylässä seurakuntaan.³⁸⁴

Pyhäkoulusihteerit kokoontuivat vuosittain valtakunnallisille neuvottelupäiville. Paikkakunta vaihteli: usein päivät järjestettiin Järvenpäässä Pyhäkouluopistossa, mutta myös muualla, kuten Iisalmessa (1983), ja Ylivieskassa (1984). Myös muunlaista koulutusta oli aika ajoin tarjolla, esimerkiksi Perkola osallistui Pyhäkouluyhdistyksen perhetyöryhmään, joka kokoontui kuusi kertaa vuonna 1980.³⁸⁵ Kaarina Perkola ja Vellamo Hellgren osallistuivat vuorotellen Vantaankosken seura-

Pyhäk. tke 1980–1984.

³⁸⁰ VSA III 7 C 1 Pyhäk.tk ptk 25.8.1980 § 4, 7; 10.8.1981 § 4–5; 23.8.1982 § 8–9; 22.8.1983 § 7; 7.5.1984 § 6; 27.8.1984 § 6; III 7 Db 1 Pyhäk. tke 1980–1984.

³⁸¹ VSA III 7 Db 1 Pyhäk. tke 1980–1984.

³⁸² VSA III 7 C 1 Pyhäk.tk ptk 3.3.1980 § 5; 18.5.1981 § 6; 27.9.1982 § 6; 7.11.1983 § 5; 5.11.1984 § 5; III 7 Db 1 Pyhäk. tke 1980–1984.

³⁸³ VSA III 7 C 1 Pyhäk.tk ptk 27.4.1981 § 7; 18.5.1981 § 7; III Db 1 Pyhäk. tke 1981. 30-vuotismerkin sai Esteri Väkiparta. 20-vuotismerkin saivat Matti Andelin, Annu Hirvonen, Eila Kuikka, Rakel Nisula, Marja-Liisa Pyykölä, Aili Siitari, Hilma Söderberg ja Helmi Tolonen. Kymmenvuotismerkki annettiin Liisa Helttuselle, Tuulikki Hildénille, Ritva Hirvoselle, Anita Hokkaselle, Anna-Liisa Hämmäläiselle, Kari Jutilalle, Irja Järvelälle, Helvi Niskaselle, Sylvi Niskaselle, Rauha Noposelle, Anja Polkolle Sirkka Pulsille, Reino Pyykölälle, Ulla Rantaselle, Mirja Savolaiselle, Helmi Suloselle ja Liisa Varoselle.

³⁸⁴ VSA III 7 Db 1 Pyhäk. tke 1980–1984.

³⁸⁵ VSA III 7 C 1 Pyhäk.tk ptk 14.1.1980 § 8; 26.1.1981 § 11; 22.2.1982 § 7; III 7 Db 1 Pyhäk. tke

kunnan edustajana Pyhäkouluyhdistyksen vuosikokoukseen.³⁸⁶

Uutta toiminnassa olivat pyhäkoulusihteerien hiljaiset päivät, jotka järjestettiin marraskuussa 1980 Järvenpäässä. Hektisen ja paljon vuorovaikutusta sisältävän työn vastapainoksi tarvittiin hiljaisuutta ja oman hengellisen elämän hoitamista. Seuraavana vuonna päivät muuttuivat lapsityöntekijäin hiljaisiksi päiviksi.³⁸⁷

Pyhäkoulusihteerit kokoontuivat seitsemästä kymmeneen kertaan vuodessa vuosina 1981–1984. Rovastikunnallinen pyhäkoulutoimikunta kokoontui kaksi kertaa vuodessa aina vuoteen 1983 asti, jolloin se lakkautettiin tarpeettomana. Sen olemassaolo ei tuonut mitään lisäarvoa pyhäkoulutyölle, koska sekä jäsenet että käsitellyt asiat olivat samoja kuin seurakuntien vastaavien elinten. Tarpeellinen yhteistyö tapahtui sihteerien välityksellä. Perhekirkkoseminaaria suunnitteleva työryhmä kokoontui neljä kertaa vuonna 1981 ja kaksi kertaa seuraavana vuonna.³⁸⁸

e. Lehdet lohkaisevat aimo annoksen määrärahasta

Pyhäkoulutyön käyttötalous perustui edelleen määrärahaan, jonka pyhäkoulun johtokunta anoi vuosittain. Lisäksi seurakunta keräsi kolehteja työmuodon hyväksi, etenkin perhekirkkoissa. Määräraha käytettiin lehtiin, kirjoihin, muuhun materiaaliin, koulutukseen, retkiin, matkakustannuksiin, perhepyhäkouluihin, perheleireihin, kehtoluokkatyöhön ja lastenjuhliin. Suurin menoerä oli edelleen lehdet ja muut painotuotteet. Joinakin vuosina pyhäkoulutoimikunta luopui *Lasten pyhäkoululehdestä*, mikä kevensi menoja huomattavasti, mutta oli myös merkittävä laadullinen menetys. Lasten joululehdeksi se tilasi vuodesta 1981 alkaen Suomen luterilaisen evankeliumiyhdistyksen julkaiseman *Joululyhde*-lehden. Ainostaan vuonna 1983 valittiin *Joulukirkko* siitä syystä, että päiväkerho oli jo tilannut *Joululyhteen*. Valintaan lienee vaikuttanut myös hinta. Opettajat saivat edelleen *Kotimaan* ja *Pyhäkoululehden* sekä useimpina vuosina myös *Lasten pyhäkoululehden*. Pyhäkouluväki keräsi rahaa erilaisten tapahtumien avulla. Tuotto osoitettiin useimmiten lähetystyöhön tai muuhun erityiseen kohteeseen.³⁸⁹

1980–1984.

³⁸⁶ VSA III 7 C 1 Pyhäk.tk ptk 21.4.1980 § 6; 16.3.1981 § 6; 17.5.1982 § 8; 7.5.1984 § 7.

³⁸⁷ VSA III 7 C 1 Pyhäk.tk ptk 29.12.1980 § 9; 9.11.1981 § 6; 27.9.1982; III Db 1 Pyhäk. tke 1980–1984.

³⁸⁸ VSA III 7 Db 1 Pyhäk. tke 1980–1984.

³⁸⁹ VSA III 7 C 1 Pyhäk.tk ptk 3.5.1979 § 5, liite 1; 14.1.1980 § 5; 25.8.1980 § 5, liite 1; 18.5.1981 § 5, liite 1; 26.1.1981 § 7; 22.2.1982 § 10; 7.5.1982 § 5, liite 1; 7 17.1.1983 § 6; III 7 Db 1 Pyhäk. tke 1980–1983. Ks. liite 13.

Talousarvioehdotus vuotta 1984 varten laadittiin toisin kuin aiemmin. Tähän asti pyhäkoulutyön johtokunta oli anonut määrärahan vain käyttömenoja varten, mutta nyt sen tuli huomioida myös esimerkiksi palkkakustannukset, henkilöstömenot, vuokrat, kalusto ja palvelukset. Kysymys pyhäkoulunopettajien palkkioista nousi yllättäen jälleen esiin. Se liittyi toiveeseen aloittaa kehtoluokkatyön kotikäynnit. Palkkioita ei kuitenkaan ryhdytty maksamaan. Kotikäynnit järjestyivät tästä huolimatta seuraavan vuoden alussa.³⁹⁰

2. Kerhotoiminta saa uusia muotoja

a. Päiväkerhotoiminnan suosio jatkuu

Päiväkerhot jatkoivat toimintaansa 1980-luvulla useassa eri kerhohuoneistossa. Yhdessä ryhmässä sai olla enintään 20 lasta. Kerhot kokoontuivat kaksi kertaa viikossa kolmen tunnin ajaksi. Tämä merkitsi noin 70 kerhokertaa lasta kohden vuodessa. Vekkulikerhot kokoontuivat tunniksi kerran viikossa, joten kerhokertoja oli puolet vähemmän. Ohjaajia oli kussakin ryhmässä tavallisesti kaksi; jos ohjaajia oli vain yksi, lapsia sai olla enintään 12. Kerhoissa oli yhteensä 62 lastenohjaajaa. Eteläisen alueen kerhot kokoontuivat Myyrmäessä, Martinlaaksossa ja Kaivokselassa. Kaiken kaikkiaan etelässä toimi 29 kerhoa. Lännessä Hämevaarassa, Hämeenkylässä, Rajatorpassa ja Varistossa toimi yhteensä 15 kerhoa. Pohjoisen alueen neljästä kerhosta kaksi kokoontui Kivistön kirkolla ja kaksi Vantaanpuiston kerhohuoneessa. Koivupään ja Seutulan lapset saivat 1980-luvun alussa kuljetuksen Vantaanpuistossa toimiviin kerhoihin. Syksyllä 1981 Seutulaan saatiin oma kerho 12 lapselle. Vanhemmat tekivät aloitteen kerhon perustamiseksi, ja sitä varten anottiin erikseen lisämääräraha. Työntekijän saaminen muodostui ongelmaksi hankalien matkojen vuoksi. Lopulta päiväkerhotoimikunta määräsi tehtävään yhden ohjaajista ja maksoi myös matkat kerhopisteestä toiseen. Vantaanlaakson kerho aloitti toimintansa vuonna 1983 ostoskeskuksen valmistuttua.³⁹¹

Päivä- ja vekkulikerhotoiminta jatkoi kasvuaan vuoteen 1981, jolloin kerholaisten määrä oli suurimmillaan, yhteensä 1 710. Tyttöjen ja poikien määrissä ei ollut huomattavia eroja. Tämän jälkeen kerholaisten määrä alkoi laskea. Syynä olivat

³⁹⁰ 22.8.1983 § 4, liite 1; 4.6.1984 § 5–6; III 7 Db 1 Pyhäk. tke 1984. Ks. liite 13.

³⁹¹ VSA III 8 D 1 päivätk.tk ptk 23.4.1981 § 6; liite Marja Ähval ym. päiväkerhotoimikunnalle maalisi-

ainakin muutokset alueella asuvan väestön ikärakenteessa ja kasvanut päivähoiton tarjonta. Vuonna 1984 kerhoja toimi 19 kerhohuoneistossa. Päiväkerhoryhmiä oli noin 45 ja vekkulikerhoryhmiä hiukan yli 20. Kerhoihin haki yhteensä 1 660 lasta. Lastenohjaajia oli 44. Koko kirkon tasolla päiväkerhotoiminta jatkoi kasvuaan. Tässä vaiheessa toiminta tavoitti etenkin maaseudun lapset, kun taas kaupunkien kerholaiset vähenivät.³⁹²

Vantaankosken seurakunnassa sekä pyhäkoulu- että päiväkerhotoiminnan määrällinen huippu saavutettiin jokseenkin samaan aikaan, mikä oli melko poikkeuksellista koko maata ajatellen. Monin paikoin pyhäkoulun laskusuunta oli alkanut huomattavasti aikaisemmin – usein jo ennen kuin päiväkerho edes perustettiin. Esimerkiksi itäsuomalaisessa Kallislahden pienessä maaseutukunnassa pyhäkoulutoiminta hiipui kokonaan vuoteen 1985 mennessä. Samaan aikaan lähes kaikki tienoon 4-6-vuotiaat kävivät päiväkerhossa, joka oli aloittanut toimintansa vuonna 1980.³⁹³

Ilkka Käki toimi päiväkerhoteologina vuosikymmenen vaihtuessa. Maaliskuussa 1980 pastori Tapio Rahkonen siirtyi työn johtoon. Toiminnanohjaajat Aila Salonen ja Aune Hiltunen jatkoivat tehtävissään. Erillinen valmistelutoimikunta valmisteli asiat kokouksiin. Johtokunnan puheenjohtajana toimi Eero Tolonen. Sen kokoonpanossa ei ollut tapahtunut suurempia muutoksia.³⁹⁴

Seurakunta antoi joulukuussa 1982 päiväkerhotyön viranhaltijoille tehtäväksi johto- ja ohjesääntöjen uusimisen. Päiväkerhotyön johtokunta hyväksyi osaltaan uudet säännöt vielä samassa kuussa, ja seurakuntaneuvosto hyväksyi ne seuraavan vuoden alussa. Käytännössä kyse oli vuonna 1978 hyväksytyjen sääntöjen tarkistamisesta: tarvetta muutoksiin ei juuri ollut. Uutta toiminnanohjaajan ja lähetyssihteerin virkaa varten laadittiin oma johtosääntö seuraavan vuoden lopulla.³⁹⁵

Toiminta jatkui samankaltaisena kuin aiemminkin. Syksyn ensimmäisellä kerhokerralla lastenohjaajat järjestivät vanhemmille tutustumispäivän. Vuoden mittaan eri kerhoissa järjestettiin myös avoimen ovien päiviä erityisesti vanhempia ajatellen. Noin puolet vanhemmista osallistui näihin tilaisuuksiin, ja osallistuneet olivat niihin tyytyväisiä. Lastenohjaajat järjestivät myös vanhempainiltoja, joissa käsiteltiin lapsen kasvua ja kehitystä. Aiheet käsitelivät lapsen fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista kasvua hampaiden hoidosta aggressionhallintaan. Hengellisellä kasvulla

kuussa 1981; 21.5.1981 § 5. Ks. liite 11.

³⁹² VSA III 9 Da 1 Päiväk. tke 1981–1984; SELK 1979–1983, 198–199; SELK 1984–1987; 95–96. Ks. liitteet 2, 3, ja 11.

³⁹³ VSA III 7 Db 1 Pyhäk. tke 1980; III 9 Da 1 päiväk. tke 1981; Innanen 2006, 74–78.

³⁹⁴ VSA III 9 Da 1 Päiväk. tke 1980. Ks. liite 8.

³⁹⁵ VSA Srkn ptk 2.12.1982 § 8; 11.1.1983 § 10, liite 1; 28.5.1983 § 126; 15.11.1983 § 187, liite 1; III

oli keskeinen sija myös yhteistyössä vanhempien kanssa: päiväkerhojen uskontokasvatusta käsiteltiin toistuvasti.³⁹⁶

Päiväkerholaisille järjestettiin keväisin kymmenisen omaa jumalanpalvelusta, joiden yhteydessä heidät siunattiin alttarilla. Jumalanpalvelusten yhteydessä kerätyt kolehdit osoitettiin lähetystyöhön, diakoniaan tai sairaille ja vammaisille. Syksyllä olivat vuorossa adventtikirkkotilaisuudet. Päiväkerholaiset – samoin kuin pyhäkoululaiset – toimivat vuorollaan avustajina perhekerkoissa.³⁹⁷

Retket ja vierailut kuuluivat päiväkerhojen ohjelmaan: lapset kävivät vuoden aikana toisissa päiväkerhoissa, päiväkodeissa, vanhusten kerhoissa ja sairaaloissa. He tutustuivat muun muassa kirkkoherranvirastoon, postiin, autokouluun ja kirjastoon. Monissa kerhoissa tehtiin teatteri- tai museoretkiä. Kerholaiset vastaanottivat vieraita: seurakunnan työntekijöitä, päiväkotien lapsia ja järjestöjen – esimerkiksi Lähetysseuran – edustajia. Hammashoitaja kävi opastamassa hampaiden hyvään hoitoon, poliisi antamassa liikennekasvatusta ja palomiehet kertomassa työstään. Myös valokuvaaja kävi kerhoissa kuvaamassa lapsia. Retkikohteet ja vierailijat valittiin kunkin vuoden ja meneillään olleen kuukauden aiheen mukaan.³⁹⁸

Rajatorpan vanhempainpiiri kokoontui kerran kuukaudessa noin kymmenen osallistujan voimin. Piirissä keskusteltiin lasten kasvatuksesta, uskontoehetkistä, perheenjäsenten välisistä suhteista sekä tehtiin roolivaatteita. Vanhempainpiiri ja lastenohjaajat järjestivät yhdessä myyjäiset sekä kevät- että syyskaudella 1980. Seuraavana vuonna myös Pähkinärinteän vanhemmat järjestivät myyjäiset. Myyjäisistä saadut varat käytettiin usein juuri retkikohteisiin suuntautuviin linja-autokuljetuksiin. Vuonna 1984 vanhempainpiiri toimi myös Hämeenkylässä. Myyjäisiä järjestettiin paitsi Hämeenkylässä, Pähkinärinteessä ja Rajatorpassa myös Hämevaaran ja Myyrmäen Koskikujan kerhopisteissä³⁹⁹.

Kaikesta kehityksestä huolimatta kerhoihin mahtui jatkuvasti vähemmän lapsia kuin niihin haki. Merkittävin kriteeri oli lapsen ikä. Vaikka paikat täytettiin jonojärjestyksen mukaan, toiminnanohjaajat joutuivat toisinaan tekemään ikäviä valintoja. Kerhotilanne eli jonkin verran vuoden mittaan, ja joskus joku onnellinen sai paikan ”tuurilla”. Toiminnanohjaajat ottivat vastaan puhelinsoittoja vielä kotonaan, ja erilaiset elämäntilanteet siirtyivät lankoja pitkin kuulijan huoleksi.⁴⁰⁰

8 C 1 Päiväk.tk ptk; 30.12.1982 § 5, liite 1; 27.1.1983 § 3; 20.10.1983 § 9, liite 1.

³⁹⁶ VSA III 9 Da 1 Päiväk. tke 1980–1984.

³⁹⁷ VSA III 9 Da 1 Päiväk. tke 1980–1984.

³⁹⁸ VSA III 9 Da 1 Päiväk. tke 1980–1984.

³⁹⁹ VSA III 9 Da 1 Päiväk. tke 1980–1981, 1984.

⁴⁰⁰ Aila Salosen haastattelu 19.10.2010.

Lasten vanhemmat olivat yhä aktiivisempia ja tekivät monenlaisia aloitteita. Jotkut toivoivat, että kerhot kokoontuisivat senhetkistä useammin. Viisi- ja kuusivuotiaille haluttiin kokeilla kerhoa, joka kokoontuisi kolme kertaa viikossa. Taustalla lienee ollut tämänikäisten suuri tarve toimintaan sekä myös ajatus kouluvalmiuksien vahvistamisesta. Jotkut vanhemmat ehdottivat myös vekkulikerhojen muuttamista kaksi kertaa viikossa kokoontuviksi ja kaksituntisiksi. Vuoden 1984 lopulla tuli aloite musiikkileikkikoulutoiminnan elvyttämiseksi. Johtokunta vei hankkeita seurakuntaneuvostoon, jotta tämä ryhtyisi toimenpiteisiin mahdollisuuksien selvittämiseksi.⁴⁰¹

Päiväkerhotyön menot muodostuivat edelleen lastenohjaajien palkoista ja toimintamenoista. Palkkojen ja muiden henkilöstömenojen osuus oli kuitenkin karannut aivan omille teilleen. Kerhomaksuista saadut tulot kattoivat vuonna 1981 enää noin 36 prosenttia päiväkerhotyön palkkioista. Kohentuva taloustilanne näkyi siinä, että rahaa oli käytössä enemmän kuin koskaan aikaisemmin. Kirjallisuus ja opetusvälineet lohkaisivat suuren palan päiväkerhon käyttövaroista. Toiseksi suureksi menoeräksi muodostuivat kerholaisten taksikuljetukset seurakunnan äärialueilta kerhopisteisiin.⁴⁰²

Vaikka lapsityön resurssit olivat kasvaneet huomattavasti vuosien varrella, kerhojen ulkoisissa puitteissa oli korjaamisen varaa vielä 1980-luvullakin. Esimerkiksi kaikissa kerhopisteissä ei ollut puhelimia. Päiväkerhotoimikunta ehdotti puhelimen hankkimista kaikkiin kerhohuoneisiin heti vuoden 1981 alussa. Se piti niitä välttämättöminä jo mahdollisten hätä- ja kriisitilanteiden varalta. Tästä huolimatta puhelin puuttui esimerkiksi Koskikujan kerhopisteestä vielä vuoden 1983 lopulla. Seurakuntaneuvosto päätti kuitenkin vuokrapuhelimen hankkimisesta vielä samana vuonna.⁴⁰³

b. Uudet kerhomuodot valtaavat alaa

Perheiden jaksamisesta puhuttiin aiempaa avoimemmin. Aloitteentekijöitä olivat usein nuoret äidit, jotka uskalsivat ottaa myös ikävät asiat puheeksi, esimerkiksi lap-

⁴⁰¹ VSA Srkn ptk 27.12.1984 § 248; III 8 C 2 Päiväk.tk ptk 26.9.1984 § 7, liite Kari Laurila ym. Vantaankosken seurakuntaneuvostolle 4.4.1984; 21.11.1984 § 7.

⁴⁰² VSA III 8 C 1 päiväk.tk ptk 24.5.1779 § 6, liite II (Ehdotus vuoden 1980 talousarvioksi) puuttuu; 29.5.1980 § 7, liite 1 (Anomus lisämäärärahasi vuodelle 1980); 29.5.1980 § 8, liite 2–3; 21.5.1981 § 8, liite 1; 26.5.1982 § 10, liite 5; 4.2.1883 § 10; 24.5.1883 § 8, liite 5.

⁴⁰³ VSA Srkn ptk 28.5.1983 § 134; 16.11.1983 § 202; III 8 C 1 Päiväk.tk ptk 29.1.1981 § 13;

sen syntymiseen ja perheen kasvamiseen liittyvät pelot ja oman väsymyksen – jopa masennuksen. Seurakuntien vastaus pienten lasten vanhempien tarpeisiin oli äiti-lapsikerhot. Vantaankosken seurakunnassa ne aloittivat toimintansa vuonna 1980.⁴⁰⁴

Äiti-lapsikerhojen suosio oli suuri. Hoitovapaajärjestelmä oli 1980-luvulla hyvä, joten Suomessa oli paljon kotona lapsiaan hoitavia vanhempia, useimmiten äitejä. Kerhot olivat keskustelupaikkoja, joissa aikuiset saivat tavata toisiaan ja vaihtaa ajatuksia. Joskus ohjelmaan kuului alustus, joka käsitteli useimmiten vanhemmuuteen tai lasten kasvatukseen liittyviä asioita, mutta ohjelmassa saattoi olla myös jotakin äitien omaan hyvinvointiin liittyvää. Lasten hoito oli järjestetty seurakunnan puolesta. Myös isät ja isovanhemmat olivat tervetulleita kerhoihin.

Vantaankoskella äiti-lapsikerhot kokoontuivat 1980-luvun alussa kolmessa paikassa: Kivistössä, Varistossa ja Myyrmäessä. Lapsia oli kussakin ryhmässä mukana kahdeksasta 20:een. Osanotto oli runsainta Kivistössä, missä oli vähiten muuta kerhotoimintaa – todennäköisesti ylipäätään vähemmän lapsille suunnattua toimintaa kuin suurissa asutuskeskuksissa. Jo vuonna 1981 saatiin kaksi kerhoa lisää: Seutulan koululle ja Martinkeskukseen. Lasten määrät olivat kasvaneet. Heitä osallistui kerhoihin vaihtelevasti Seutulan 15:stä Variston 40:een. Vuonna 1984 äiti-lapsikerhoja oli edellä mainittujen lisäksi Myyrmäessä Uomatiellä ja Vantaanlaak-sossa. Jälkimmäinen kerho aloitti toimintansa syyskaudella ja sen osallistujamäärä oli vielä pieni: paikalle saapui muutama äiti lapsineen. Lapsia kävi kerhoissa syyskaudella yhteensä 76–124 ja aikuisia 65–97.⁴⁰⁵

Uutta oli myös koululaisten iltapäiväkerhotoiminnan alkaminen loka-kuussa 1984. Toiminta tapahtui tässä vaiheessa nuorisotyön alaisuudessa. Lastenohjaajanakin toiminut nuorisonohjaaja Maire Luoma-aho aloitti vastaavana ohjaajana Louhelan kerhopisteessä. Hän osallistui kollegansa Marja Kivelän kanssa iltapäiväkerhon ohjaajien neuvottelupäiville.⁴⁰⁶

c. Koulutuksen kautta alan ammattilaisiksi

Lastenohjaajien koulutusta seurakunnassa ohjasi koulutussuunnitelma, joka tehtiin puoleksi vuodeksi kerrallaan. Ohjaajat kokoontuivat koulutuspäiville aina toiminnan

20.10.1983 § 10.

⁴⁰⁴ VSA III 9 Da 1 Päiväk. tke 1980; SELK 1979–1983, 99.

⁴⁰⁵ VSA III 9 Da 1 Päiväk. tke 1980–1981; 1984.

⁴⁰⁶ VSA Srkn ptk 21.8.1984 § 186–187; 16.10.1984 § 215; 29.11.1984 § 249.

alkaessa vuoden alussa ja syksyllä. Koulutuskokouksia pidettiin kuukausittain. Yhteyspäiviä eli yhteisiä koulutustilaisuuksia pyhäkoulunopettajien kanssa oli vuonna 1980 yksi ja sen jälkeen kaksi vuodessa. Koulutuksissa käsiteltiin vuosiaihetta, toimintasuunnitelmia, kerhossa toteutettavia kuukausiohjelmia sekä eri alueiden kysymyksiä ja ajankohtaisia asioita. Esillä olivat niin lapsen kehitykseen kuin ominaislaatuunkin liittyvät teemat, kuten luovuus tai lasten kysymykset. Kasvuun liittyviä ongelmia käsiteltiin aika ajoin. Eri sisältöalueet olivat keskeisellä sijalla. Ensiapukoulutus aloitettiin vuonna 1981 ja taitoja verestettiin aika ajoin. Kokouksissa käsiteltiin myös lastenohjaajan kannalta tärkeitä teemoja, kuten työsopimuksia, ergonomiaa, työterveyshuoltoa ja seurakunnan talousasioita.⁴⁰⁷

Kerhojen kuukausiaiheet liittyivät kirkkovuoden kulkuun tai kristinuskon keskeiseen sisältöön, kuten raamatunkertomuksiin, uskoon tai rukoukseen. Muita aiheita olivat esimerkiksi ystävyys, vuodenaajat, liikenne ja hyvät tavat. Aiheet olivat sellaisia, joita toistuvasti käsiteltiin pienten lasten kanssa, myös päiväkodeissa. Uskonnon osuus painottui sekä määrällisesti että koko toimintaa läpäisevästi. Vuosiaihe määritteli osaltaan toiminnan kulloistakin sisältöä.⁴⁰⁸

Vantaankosken seurakunnassa oli 1980-luvulle tultaessa jo useita peruskurssin käyneitä lastenohjaajia. Tikkurilan seurakunnassa suurin osa ohjaajista oli suorittanut peruskurssin vuoteen 1984 mennessä, ja Vantaankosken tilanne lienee ollut samankaltainen. Lastenohjaajat osallistuivat psykososiaalisiin testeihin ennen koulutukseen pääsyä. Vantaankosken seurakunta lähetti uudet lastenohjaajat testeihin ennen työsopimuksen allekirjoittamista. Se maksoi testeihin hakeutuville yhden kerhopäivän palkan ja matkakustannukset. Uudet ohjaajat osallistuivat edelleen hiippakunnan järjestämään perehdyttämiskoulutukseen. Niille lastenohjaajille, joilta puuttui ammatillinen peruskoulutus, tehtiin työsopimus vain vuodeksi kerrallaan, koulutetuille toistaiseksi voimassa oleva. Joissakin erityistapauksissa jälkimmäiseen riitti pitkä kokemus. Toimikunta toivoi, että kaikki aloittelevat lastenohjaajat hankkisivat peruskoulutuksen kolmen vuoden kuluessa, kuten kirkon ohjeet edellyttivät.⁴⁰⁹

Piispainkokous hyväksyi vuonna 1980 seurakunnan päiväkerhon lastenohjaajakurssin tarkistetun koulutus- ja jatkokoulutussuunnitelman. Lastenohjaajakurssi oli edelleen 500 tunnin mittainen, ja se antoi oikeuden ohjata lapsiryhmää, joka kokoontui kahdesti viikossa kolme tuntia kerrallaan. Myös jatkokoulutus sisälsi

⁴⁰⁷ VSA III 8 C 1 Päiväk.tk ptk 29.5.1980 § 6; 20.11.1980 § 5; 21.5.1981 § 6, 11; 3.12.1981 § 7; VSA III 9 Da 1 Päiväk. tke 1980–1981.

⁴⁰⁸ VSA III 9 Da 1 Päiväk. tke 1980–1984.

⁴⁰⁹ Esim. VSA Srkn ptk 13.10.1981 § 174; III 8 C 1 Päiväk.tk ptk 17.9.1981 § 7; 22.10.1981 § 11–12;

edelleen neljä täydennyskurssia, mutta siten, että neljäs oli valinnainen. Valinnaiset kurssit antoivat lastenohjaajalle mahdollisuuden suuntautua joko varsinaiseen päiväkerhotoimintaan, kolmivuotiaiden ohjaamiseen tai iltapäiväkerhon ohjaamiseen.⁴¹⁰

Lastenohjaajan työhön oli pätevä lastenohjaajan tutkinnon suorittanut henkilö. Työssä toimi kuitenkin yhä niitä, jotka oli aikoinaan otettu lastenohjaajan tehtävään sen perusteella, että heillä oli ”jokin muu soveltuva tutkinto”. Vuonna 1984 Luther-opisto järjesti poikkeuskoulutuksen lastenhoitajille ja muille, joille kirkon kasvatustieteiden toimikunta katsoi voivansa myöntää erivapauden pätevyystutkimukseen. Kurssille osallistui yksi Vantaankosken seurakunnan pitkäaikaisista lastenohjaajista.⁴¹¹

Hyvin nopeasti osoittautui, että peruskurssin käyneet ohjaajat olivat innokkaimpia hankkimaan jatkokoulutusta. Päiväkerhotoimikunnalle se ei ollut yksinomaan myönteinen asia. Sen tavoitteena oli kouluttaa ohjaajia tasapuolisesti ja jakaa käytössä olevat varat tämän periaatteen mukaisesti. Koulutusmäärärahoja varattiin erikseen peruskoulutukseen ja jatkokoulutukseen. Osoittautui kuitenkin, että samat ohjaajat olivat innokkaita käymään jatkokurssin toisensa jälkeen. Koulutuksen suunnittelijoiden tarkoituksena oli tietysti, että jokainen ohjaaja saisi aikanaan suoritetuksi koko koulutuspaketin. Toisaalta Vantaankosken päiväkerhotoimikunta pyrki ratkaisuilleen tukemaan niitä, joilla ei ollut edes peruskoulutusta tai oli vain vähän jatkokoulutusta. Päiväkerhotoimikunta hyväksyi helmikuussa 1980 kurssianomuksia muun muassa raamattutietoa ja päiväkerhon hartaushetkiä käsittelevälle kurssille.⁴¹²

Saadakseen vastinetta koulutukseen sijoittamalleen rahalle seurakunta edellytti sitoutumista työhön kurssien jälkeen. Lastenohjaaja allekirjoitti sopimuksen, jonka mukaan hän lupasi työskennellä seurakunnan palveluksessa vuoden tai kaksi korvattua kurssin jälkeen. Lisäksi lastenohjaajan tuli hankkia kurssin ajaksi itselleen sijainin, jonka päiväkerhotoimikunta voisi hyväksyä.⁴¹³ Aivan ongelmitta tämäkään menettely ei sujunut. Yksi lastenohjaajista koki, ettei häntä ollut velvoitettu mihinkään siinä vaiheessa, kun seurakuntaneuvosto myönsi hänelle korvauksen jatkokurssista, vaan vaatimus sitoumukseen tuli vasta jälkikäteen. Menettely oli kuitenkin asianmukainen ja yleisesti käytössä, joten lastenohjaaja joutui taipumaan seurakuntaneuvoston päätökseen. Tapahtuma kertoikin enemmän symbolisesta omien – tai nuo-

9.9.1982 § 9; Uotinen 1988, 26.

⁴¹⁰ Alopaeus-Karhunen 1986, 15–17.

⁴¹¹ VSA Srkn ptk 24.1.1984 § 28; III 8 C 1 Päiväk.tk ptk 1.12.1983 § 8., liitteet.

⁴¹² VSA III 8 C 1 Päiväk.tk ptk 7.2.1980 § 5.

⁴¹³ VSA III 8 C 1 Päiväk.tk ptk 25.3.1982 § 7; 20.5.1982 § 11–12; 27.1.1983 § 5–7; 5.5.1983 § 6; 30.5.1984 § 5.

ren ammattikunnan – oikeuksien puolustamisesta kuin todellisesta erimielisyydestä: kyseessä oli nimittäin yksi seurakunnan pitkäaikaisimmista ohjaajista.⁴¹⁴

Täydennyskursseja järjestivät yhä useat eri tahot. Järvenpään seurakuntaopiston lisäksi koulutusta antoivat monet kristilliset kansanopistot. Eri opistoissa järjestetyissä kursseissa oli suuria hintaeroja. Laajasalon opistossa kurssi ”Raamattutieto ja päiväkerhon hartaushetket” maksoi vuonna 1982 450 markkaa. Eurajoen kristillisessä kansanopistossa sama kurssi maksoi 850 markkaa ja Karhunmäen kristillisessä kansanopistossa Lapualla 700 markkaa. Kaiken tämän kirjavuuden ja satunnaisuuden keskellä seurakunnan päättäjillä oli toisinaan miettimistä, miten he turvaisivat toiminnan parhaalla mahdollisella tavalla.⁴¹⁵

Peruskoulutukseen hakeutui 1980-luvun alkupuolella yhä useita lastenohjaajia. Mitä suurempi oli peruskurssin käyneiden määrä, sitä enemmän tarvittiin myös täydennyskoulutusta. Vuosien varrella yhä useampi lastenohjaaja hakeutui kurssille, joka suuntautui alle kolmivuotiaisiin ja perhekerhoon. Koulutusten joukossa oli kursseja, jotka eivät kuuluneet lastenohjaajien koulutukseen. Esimerkiksi yksi lastenohjaajista osallistui joulukuussa 1984 nukketheaterikurssille, jonka järjestäjänä oli Vantaan kaupunginkirjasto. Hän sai koulutusajalta palkkaa koulutussopimuksen mukaisesti. Ohjaajat saattoivat osallistua myös erityisille kursseille, jotka tukivat heidän työtään. Syksyllä 1980 yksi ohjaajista sai työlomaa kuulonhuoltoliiton järjestämää viittomakielen kurssia varten, sillä ohjaajalla oli hoidossaan kuulovammainen lapsi.⁴¹⁶

Lastenohjaajien työsuhteen kesto oli oma lukunsa. Vuosina 1970–1984 203 lastenohjaajan joukosta 90 eli 44,3 % toimi kerhoissa korkeintaan kaksi vuotta. Monet työsuhteet olivat hyvinkin lyhyitä: ne kestivät muutamasta kuukaudesta vuoteen. Suuri joukko siis kokeili alaa, mutta hylkäsi sen syystä tai toisesta nopeasti. Kahdesta viiteen vuotta työssä viihtyi 67 ohjaajaa eli noin 33 prosenttia ja kuudesta kymmeneen vuotta 31 eli 15,3 prosenttia. Pieni 15 ohjaajan eli 7,4 prosentin joukko teki työtä yli kymmenen vuoden ajan. Monet pitkistä työsuhteista olivat alkaneet jo päiväkerhotoiminnan ensimmäisinä vuosina. Moni työura jatkui luonnollisesti vielä

⁴¹⁴ VSA III 8 C 1 Päiväk.tk ptk 5.5.1983 § 9; 24.5.1983 § 4.

⁴¹⁵ VSA III 8 C 1 Päiväk.tk ptk 20.5.1982 § 11–12; 9.9.1982 § 4.

⁴¹⁶ VSA Srkn ptk 6.5.1980 § 14, 7.10.1980 § 12; 30.8.1983 § 147; 28.10.1980 § 6-7; 2.12.1980 § 15; 13.1.1981 § 18; 3.3.1981 § 7-8; 13.10.1981 § 171–172; 8.12.1981 § 202–203; 11.5.1982 § 13; 20.4.1982 § 71–72; 8.6.1982 § 98–99; 8.2.1983 § 56–57; 8.3.1983 § 72–73, 82; 28.5.1983 § 120; 15.11.1983 § 201; 24.1.1984 § 27; 8.5.1984 § 121; 30.5.1984 § 164; 27.12.1984 § 246; III 8 C 1 Päiväk.tk ptk 4.9.1980 § 6, 7; 27.1.1983 § 9; 17.2.1983 § 8; 5.5.1983 § 5; 2; 5.8.1983 § 5–6; 20.10.1983 § 4; 1.12.1983 § 6; III 8 C 2 Päiväk.tk ptk 5.4.1984 § 6; 30.5.1984 § 5; 21.11.1984 § 11–12.

vuoden 1984 jälkeen.⁴¹⁷

Yksi merkittävä syy työstä luopumiseen oli se, että työ ei ollut kokopäiväistä. Lisäksi kesä toi siihen katkoksen. Vuonna 1980 lastenohjaajat esittivät päiväkerhotoimikunnalle toivomuksen työtuntien lisäämisestä. Toimikunta päättikin pyrkiä lisäämään koulutettujen ohjaajien viikkotyötunteja 20:stä 22:een. Samoin se päätti lisätä kaikkien ohjaajien työpäivään puoli tuntia vanhempien kanssa käytävää yhteistyötä varten. Hankkeet kaatuivat kuitenkin siihen, että seurakuntaneuvosto totesi, ettei tuntien lisäämiseen ollut taloudellisia edellytyksiä.⁴¹⁸

Moni kokopäivätyötä kaipaava ohjaaja siirtyi muihin töihin. Irmeli Aimola, joka toimi lastenohjaajana kolme vuotta, piti työstään erittäin paljon ja olisi halunnut jatkaa tehtävässä pitempäänkin, mutta ongelmaksi muodostui liian lyhyt työaika. Niinpä Aimola haki ja työllistyi yhteen monista juuri perustetuista päiväkodeista. Yksi ohjaajista teki päiväkerhotyötä talviaikaan ja siirtyi leikkipuistoon kesäksi. Joinakin vuosina kesätyö alkoi ennen kuin kerhot lopettivat toimintansa, joten ohjaaja haki työlomaa. Päiväkerhotoimikunta myönsi loman ja seurakuntaneuvosto vahvisti sen, kuten muutaman muunkin muuta työtä varten anotun loman. Kuvaavaa vahvistuvan ammattikunnan asenteelle oli se, että lastenohjaajien edustajat esittivät toimikunnassa pontevan vastalauseen moisen ammatillisen epäsolidaarisuuden johdosta.⁴¹⁹

Monelle perheenäidille lastenohjaajan tehtävä oli välivaihe silloin, kun omat lapset olivat pieniä. Työtä tehtiin niin kauan kuin elämäntilanteeseen sopi. Mitä pitemmäksi työura venyi, sitä todennäköisemmin asianomainen oli löytänyt oman alansa lastenohjaajan työssä. Kuten aiemmin todettiin, tämä joukko ei ollut suuri, mutta se oli sitäkin aktiivisempi: se teki aloitteita työn kehittämiseksi ja rakensi sen puitteita innokkaasti. Se myös kritisoi – joskus pieniltäkin tuntuvia – epäkohtia voimakkaasti ja asetti näin seurakunnan päättäjät ja viranhaltijat monta kertaa aivan uudenlaisten haasteiden ja ongelmien eteen.

⁴¹⁷ VSA I Cb 1–2 Kn ptk 8.3.1972 § 14, liite 2 (Päiväkerhon toimintakertomus vuodelta 1971); 6 Db 1 Nuorisotoimikunnan tke 1970; III 8 D 1 Päiväk. tke 1969–1970, 1972–1977; III 9 Da 1 Päiväk. tke 1978–1984.

⁴¹⁸ VSA III 8 C 1 Päiväk.tk ptk 7.2.1980 § 7, liite SVTL:n päaluottamusmies ja lastenohjaajien luottamusmies Terttu Mäki päiväkerhotoimikunnalle 5.2.1980; 27.3.1980 § 6-7; 29.5.1980 § 4; Srkn ptk 6.5.1980 § 13; lastenohjaaja Irmeli Aimolan tiedonanto 24.10.2011.

⁴¹⁹ VSA Srkn ptk 9.3.1982 § 38; III 8 C 1 Päiväk.tk. ptk 21.5.1981 § 4, 27.1.1983 § 8; 17.2.1983 § 5; III 9 Da 1 Päiväk. tke 1978–1984.

V TUTKIMUSTULOKSET

Vantaan seurakunta syntyi voimakkaan yhteiskunnallisen rakennemuutoksen keskele vuonna 1966, kun Helsingin pitäjän suomalainen seurakunta jaettiin Helsingin pitäjän, Korson ja Vantaan seurakunniksi. Suomi oli muuttumassa maatalousvaltaisesta maasta teollistuneeksi. Maassamuutto keskitti väkeä etelän suuriin kasvukeskuksiin, joissa teollisuuden lisäksi palveluammatit tarjosivat toimeentulon. Perheiden elämä muuttui monin tavoin. Koti löytyi yhä useammin uusiin asumalähiöihin rakennetuista kerrostaloista. Naiset alkoivat siirtyä työelämään. Lapset tarvitsivat erilaista huomiota kuin perinteisessä maatalousyhteisössä, jossa he olivat kasvaneet työnteekoon arjen keskellä.

Vantaan seurakunta pyrki tukemaan perheiden arkea uudessa tilanteessa. Se toimi 1960- ja 1970-lukujen ajan jatkuvan muutoksen keskellä. Toisaalla ihmistieteiden asema oli vahvistunut: lasten kasvusta, kehityksestä ja oppimisesta saatiin uudenlaista tietoa. Tämä tieto saavutti myös koko kirkon ja Vantaan seurakunnan lapsityön.

Lasten ja nuorten osuus Vantaan seurakunnan alueella asuvasta väestöstä oli poikkeuksellisen suuri. Esimerkiksi vuonna 1970 alle 13-vuotiaita oli noin 30 prosenttia. Tämä asetti lapsityölle suuria haasteita. Ensimmäisinä vuosina keskeistä oli pyhäkoulujen järjestäminen. Seurakunnan alueella toimi jo entuudestaan toistakymmentä pyhäkoulua, ja niiden määrä kasvoi koko ajan. Pyhäkoulutyö sai heti alkuvaiheessa vahvan aseman seurakunnan toiminnassa muun muassa siksi, että ensimmäisellä kirkkoherralla Aimo Haavistolla oli siitä vankka kokemus entisenä hiipakuntien pyhäkoulupastorina ja Pyhäkouluopiston rehtorina. Myös pyhäkoulusihteeriksi seurakunnan perustamisvaiheessa valittu Kaarina Perkola oli kokenut työtekijä. Vanhemmat puolestaan lähettivät lapsensa mielellään pyhäkouluun. Kristillisiä perinteitä pidettiin tärkeinä asuinpaikan vaihtuessaakin. Lapsilla ei liioin ollut kilpailuvia ajanvietteitä. Pyhäkoulu oli monen pienen seurakuntalaisen viikon kohokohta.

Pyhäkoulutyö rakentui niiden perinteiden varaan, jotka olivat syntyneet Helsingin pitäjän suomalaisessa seurakunnassa. Työtä varten perustettiin pyhäkoulu-toimikunta, jota johti teologi. Pyhäkouluteologi vaihtui monta kertaa tutkimuskauden aikana. Pyhäkoulusihteerin tehtävä oli ensin osa-aikainen. Vuonna 1970 siitä tuli kokopäiväinen, mutta palkkiotoiminen. Samassa yhteydessä siihen liitettiin lähetys-sihteerin tehtävät. Vakinainen kokopäiväinen virka saatiin vuonna 1971. Perkola tuli valituksi ilman hakumenettelyä, ja hän jatkoi tehtävässä koko tutkimuskauden. Pyhä-

koulutoiminta laajeni nopeasti. Alueellisesti se kattoi lähes koko seurakunnan. Kasvun myötä pyhäkoulu- ja lähetyssihteerin virat erotettiin toisistaan vuonna 1973. Elokuussa 1978 Perkola sai avukseen kaksi aluesihteeria – Myyrmäkeen ja Hämeenkylässä. Hämeenkylässä suuralue sai oman pyhäkoulusihteerin lokakuussa 1979.

Kaupungistuminen ei sinänsä vaikuttanut pyhäkoulun suosioon tai sen laskuun. Vantaan seurakunnan pyhäkouluihin osallistui poikkeuksellisen paljon lapsia, vaikka seurakunta toimi mitä tyypillisimmällä murrosalueella. Työntekijät joutuivat ponnistelemaan voimiensa ääri rajoilla voidakseen vastata kysyntään. Pyhäkoululaisia oli vuonna 1971 noin 5 prosenttia alueen väestöstä. Koko kirkon tavoittavuusaste oli prosenttiyksikön pienempi. Vuonna 1979 Vantaankosken seurakunnan pyhäkoulut tavoittivat yhä 13 prosenttia 3-14-vuotiaiden ikäluokasta. Kokonaiskirkon tasolla pyhäkoulut tavoittivat vuonna 1979 22 prosenttia 5-11-vuotiaista. Luvut eivät ole suoraan verrattavissa, sillä prosenttiosuus on laskettu eri kohderyhmästä. Pyhäkoululaisia oli eniten juuri 5-11-vuotiaiden joukossa. Puolet Vantaankosken seurakunnan pyhäkoululaisista oli poikia, mikä oli harvinaista. Poikien osuus kaikista pyhäkoululaisista oli kokonaiskirkon tasolla 37 prosenttia.

Vantaan, vuodesta 1972 alkaen Vantaankosken, seurakunnan pyhäkoulut toimivat kirkollisella pohjalla ja niillä oli alusta alkaen vahva jumalanpalvelusluonne. Pyhäkoulun merkitys lasten jumalanpalveluksena korostui koko tutkimuskauden ajan. Lapset osallistuivat varsin varhaisessa vaiheessa pyhäkouluhetken rakentamiseen. Seurakunta toimi yhteistyössä Pyhäkouluyhdistyksen ja Pyhäkouluopiston kanssa ja osallistui niiden järjestämiin koulutus- ja muihin tapahtumiin.

Pyhäkoulunopettajina toimivat vapaaehtoiset. Suurin osa heistä oli naisia, mutta joukossa oli myös miehiä. Miesten osallistuminen oli merkityksellistä nimenomaan poikien kannalta. Osa opettajista oli eläkeläisiä tai kotiäitejä, mutta ajan kuluessa yhä useampi heistä teki päätyönsä kodin ulkopuolella. Joukossa oli niin ammattikasvattajia kuin esimerkiksi teknisellä tai kaupallisella alalla toimivia. Pyhäkoulu oli usein koko perheen yhteinen asia. Moni aviopari teki työtä yhdessä, ja motivaatio opettajana toimimiseen siirtyi usein ”perintönä” seuraavalle sukupolvelle, lähinnä äidiltä tyttärelle. Toinen puoliso saattoi mahdollistaa toisen tehtävän hoitamalla sunnuntaisin kodin askareet ja pienimmät lapset. Kaiken kaikkiaan opettajat muodostivat varsin heterogeenisen joukon.

Opettajat saivat säännöllistä koulutusta tehtävänsä. Koulutusta pidettiin tärkeänä, ja siinä huomioitiin ajankohtainen tieto ja uusimmat opetusmenetelmät. Koulutus liittyi usein virkistäytymiseen ja oman hengellisen elämän hoitoon. Pyhä-

koulutoiminnassa eri tavoin mukana olevilla oli paljon kanssakäymistä keskenään. Sen ympärille muodostui eräänlainen yhteisö, joka ei kuitenkaan ollut tiukka, vaan uusia lapsia ja perheitä otettiin vastaan sekä osallistujiksi että vastuunkantajiksi. Pyhäkoulutoiminta muodosti monille elämäntavan.

Pyhäkoulutoiminta oli alusta asti varsin perhekeskeistä. Onnistuakseen se tarvitsi vanhempien tuen. Vanhempien tuli vähintään hyväksyä lastensa osallistuminen toimintaan. He myös kuljettivat lapsiaan pyhäkouluun, varsinkin harvaan asutuilla seuduilla. Tämä johti luontevasti kaikenlaiseen yhteistyöhön. Aikuisten osallistuminen oli luonnollista ja itsestään selvää: tietoisien perhekeskeisen työn merkitys kasvoi vähitellen vuosien kuluessa. Perhekirikkoja ja -leirejä järjestettiin jo ensimmäisinä vuosina. Perhepyhäkoulut aloittivat toimintansa vuonna 1974 osana Pyhäkouluyhdistyksen kokeilutoimintaa. Sekä pyhäkoulujen avointen ovien päivät että perhepyhäkoulu vahvistivat työn perhekeskeistä otetta entuudestaan. Kehtoluokkatyötä oli yritetty aloittaa jo seurakunnan ensimmäisinä toimintavuosina, mutta resurssit eivät olleet riittäneet. Se käynnistyi lopulta vuonna 1979. Seurakunnan nuorimille jäsenille lähetettiin tervehdys syntymäpäivänä. Kehtoluokkatyön tarkoituksena oli aloittaa kasteopetus mahdollisimman varhain luomalla yhteyksiä nuoriin perheisiin.

Pyhäkoululainen oli ensimmäisinä vuosina useimmiten pientaloalueen kasvatti, mutta 1970-luvun kuluessa yhä useammin kerrostalossa asuva lähiölapsi. Iältään hän saattoi olla niin kolme- kuin 14-vuotias. Etenkin maaseutumaisilla alueilla ikähaitari venyi pitkäksi. Vanhimpien ikäluokkien osallistuminen väheni huomattavasti vuosien kuluessa. Ainakin osin syynä oli suuntaus, joka puolsi ikäryhmittäin suunnattua toimintaa. Varhaisnuoret siirtyivät vähitellen nuorisotoiminnan piiriin. Seurakunnan työntekijät korostivat pyhäkoulun luonnetta eri-ikäisten lasten jumalanpalveluksena. Apuopettajana toimiminen antoi monelle varttuneelle pyhäkoululaiselle – lähinnä tytölle – uudenlaisen roolin. Kaikille se ei sopinut. Nuorten ja varhaisnuorten koulutukseen kiinnitettiin erityistä huomiota 1970-luvun puolivälistä alkaen. Perhepyhäkoululaiset edustivat kaikkia ikäryhmiä vauvasta vaariin.

Pyhäkoulutoiminnan onnistuminen edellytti asiaansa uskovia johtajia, jotka eivät säästäneet itseään eivätkä pelänneet kokeilla uusia asioita. Lisäksi tarvittiin motivoituneita, pyhäkoulutyölle omistautuneita opettajia. Vaikka monet opettajat vaihtuivatkin ajan mittaan, heidän joukossaan oli myös niitä, jotka kannattelivat työtä vuosikymmeniä. Kaarina Perkolan henkilökohtainen panos oli huomattava. Hän oli yksi niistä, joille pyhäkoulu oli elämäntapa. Perkola oli taiteilija omalla alallaan: suu-

ren innostuksen ja pyhäkoulutyön vankan tuntemuksen lisäksi hän osoitti sellaista sosiaalista lahjakkuutta, joka synnytti poikkeuksellisen kestävästä yhteisöllisyyttä. Hänen toimintansa oli kokonaisvaltaista ja avointa. Hän eli perheineen seurakuntayhteisön keskellä. Myös pyhäkoulupappien rooli muodostui monessa asiassa tärkeäksi, esimerkiksi kirkkoherra Aimo Haaviston seurakunnan toiminnan alkuvaiheessa ja seurakunnan entisen kappalaisen Pertti Luumin perhepyhäkoulukokeilun osalta.

Päiväkerhojen perustaminen tuli ajankohtaiseksi seurakunnan kasvun ja väestön ikärakenteen kehityksen myötä. Kerhot olivat jo yleistyneet monissa suurimmissa kaupungeissa. Päiväkerhojen toiminta oli osa kirkon kasteopetusta. Samalla se kuitenkin tuki perheen arkea. Päiväkerhot vapauttivat äidit hetkeksi lastenhoidosta. Myöhemmin ne täydensivät muun muassa perhepäivähoitajien kasvatustyötä. Vantaan seurakunnassa toimi jo ensimmäisinä vuosina joitakin alle kouluikäisille suunnattuja kerhoja nuorisotyön alaisuudessa. Ensimmäiset varsinaiset päiväkerhot aloittivat toimintansa syksyllä 1968. Toimikunta perustettiin vuonna 1969. Kerhot saivat välittömästi perheiden suosion, ja työmuoto laajeni nopeasti. Päiväkerhotoiminta oli uusi työmuoto niin kokonaiskirkon kuin yksittäisten seurakuntienkin kentässä, ja se haki Vantaalla paikkaansa useiden vuosien ajan. Pienten lasten ryhmätoiminnan järjestäminen vaati aivan erityistä osaamista. Lisäksi esimerkiksi toimitilojen soveltavuuteen oli kiinnitettävä huomiota. Seurakunnan toimintaa oli järjestetty aluksi varsin vaatimattomissa puitteissa: muun muassa Vantaanpuiston pyhäkoulu toimi pommisuojaissa.

Työmuodon voimakas kehitys alkoi vuonna 1971, kun sitä johtanut lehtori Annikki Erelä sai rinnalleen koulutetun toiminnanohjaajan. Tehtävään valittu Aila Salonen oli pohjakoulutukseltaan kansakoulunopettaja, ja hän tarttui tehtävään ammattitaitoisesti ja tehokkaasti. Lasten määrä kerhoissa oli kasvanut niin nopeasti, että työmuoto olisi edellyttänyt toisen toiminnanohjaajaan palkkaamista saman tien. Aikaa vierähti kuitenkin muutama vuosi ennen kuin toinen ohjaaja saatiin. Nuorisohjaaja Aune Kiljunen (Hiltunen) aloitti tehtävässä vuonna 1974. Päiväkerhoteologit vaihtuivat useaan otteeseen vuosien kuluessa, ja heidän panoksensa työmuodon kehittämisessä vaihteli. Erelän osuus toiminnan käynnistäjänä oli merkittävä. Päiväkerhotyön määrällisiin ja laadullisiin tarpeisiin vastaaminen edellytti johtavilta työntekijöiltä ammattitaidon lisäksi suurta sitoutumista ja joustavuutta. Oman haasteensa työhön toi lastenohjaajien työn ammatillistumisprosessi.

Seurakunnan päiväkerhotyön kasvu tapahtui nopeasti: vuonna 1970 kerhoihin osallistui yhteensä 450 ja vuonna 1979 jo 1 581 lasta. Jälkimmäisenä vuon-

na kerhot tavoittivat 45 prosenttia seurakunnan alueella asuvista 3–6-vuotiaista. Kokonaiskirkon tasolla kerhot tavoittivat 52 prosenttia 4–6-vuotiaista. Lukuja vertailtaessa on huomioitava, että ne on laskettu eri ikäluokasta ja että kolmivuotiaiden osuus oli kerholaisista pienin. Monin paikoin pienimpien kerhot oivat vielä tuntemattomia, kun taas Vantaan seurakunnassa vekkulikerhoja oli järjestetty jo vuonna 1971. Tyttöjen ja poikien määrissä ei ollut merkittäviä eroja. Päiväkerhojen suosioista kertoo se, että suhteellisen suuresta tarjonnasta huolimatta kaikki halukkaat eivät mahtuneet kerhoihin missään tutkimuskauten vaiheessa.

Päiväkerhon lastenohjaajina toimivat aluksi motivoituneet kotiäidit. He saivat työstään rahakorvauksen kuten muutkin kerhotyössä toimivat. Ohjaajien koulutus kehittyi vähitellen muutaman päivän mittaisista kursseista useamman kuukauden kestäväksi. Vuosikymmenen lopulla pätevän ohjaajan koulutus muodostui 500 tunnin peruskurssista ja neljästä kahden viikon pituisesta jatkokurssista, joista yksi oli valinnainen. Toiminnanohjaajien koulutus aloitettiin vuonna 1971. Lastenohjaajien ammattijärjestö perustettiin samana vuonna.

Varsinkin ensimmäisinä vuosina oli harvinaista, että ohjaaja oli saanut koulutusta ennen työhön tuloa. Seurakunta perehdytti ja koulutti ohjaajia itse. Koulutusta pidettiin erittäin tärkeänä: ohjesääntö velvoitti ohjaajat osallistumaan siihen. Ohjaajien keskuudessa vaikutti pieni joukko, joka kouluttautui ammatillisesti mahdollisimman pian ja pyrki kehittämään työtään sen mukaisesti. Kouluttautuminen lisääntyi voimakkaasti 1970-luvun lopulta alkaen. Peruskurssin käyneet ohjaajat olivat motivoituneimpia osallistumaan myös jatkokoulutukseen ja vaikuttamaan muutoinkin työnsä laatuun. Seurakunnan oma koulutustoiminta jatkui koko tutkimuskauten ajan, mutta väheni peruskoulutuksen yleistymisen jälkeen.

Suurimmaksi ongelmaksi ohjaajat kokivat annettujen kerhojen vähäisyyden: työ ei turvannut riittävää toimeentuloa. Useimmat lastenohjaajat toimivatkin ammatissa vain muutaman vuoden, ja vain pienelle joukolle siitä muodostui ammatitiura. Tässä joukossa oli niin aiempaa koulutusta vailla olevia kotiäitejä tai ”rouvia” kuin muun koulutuksen saaneita ammatinvaihtajiakin.

Lastenohjaajien työ ammatillistui muun lasten hoito- ja kasvatustyön imussa. Ammatillistumispyrkimykset olivat kahdensuuntaisia: toisaalta lastenohjaajat pyrkivät kehittämään toimintaa rakenteellisesti ja sisällöllisesti lasten ja perheiden tarpeita vastaavaksi, toisaalta varmistamaan oman ammatillisen asemansa. Nämä pyrkimykset toteutuivat yhteistyössä päiväkerhon johtavien työntekijöiden kanssa, joskin jälkimmäinen niistä johti toisinaan myös konflikteihin.

Pyhäkoulutyö ei luonteensa vuoksi koskaan ammatillistunut. Sunnuntaitoiminnasta ei voinut tulla kenenkään ammattia. Pyhäkoulunopettajista ei tullut tittelistään huolimatta ”oikeita” opettajia eikä edes nuorimpien seurakuntalaisten pappeja. Vuonna 1972 esiin noussut kysymys pyhäkoulunopettajille maksettavista palkkioista kuitenkin osoitti, että työmuoto pyrki varmistamaan asemansa lasten parissa tehtävän työn kentässä samoin keinoin kuin muutkin. Kasvavassa seurakunnassa oli jatkuva pelko siitä, että opettajia ei saataisi riittävästi. Tämän vuoksi johtavat työntekijät pyrkivät siihen, että opettajat saisivat työstään palkkion kuten kerhönjohtajatkin. Lisäksi haluttiin turvata työn laatu. Palkkionmaksuun ei kuitenkaan koskaan siirrytty.

Peloista huolimatta työmuoto ei kaatunut palkkioiden puutteeseen, vaan vapaaehtoisia riitti vastaamaan kysyntään koko sen aikakauden, jota tutkimukseni käsittelee. Uusia opettajia saatiin mukaan toimintaan muun muassa Perkolan sinnikkään ponnistelun ansiosta. Opettajat itse kokivat, että he motivoituivat tehtävään vaikumuksesta käsin, eivät taloudellisista syistä. Sen sijaan osallistuminen pyhäkoulutyöhön palveli kyllä heidän muita henkilökohtaisia tarpeitaan – esimerkiksi sosiaalisia ja hengellisiä. Palkkioiden maksaminen olisi kenties ollut tarkoituksenmukaista nuorille, jotka saattoivat helposti siirtyä kerhotyöhön tienestin toivossa.

Voidaan kuitenkin kysyä, enakoiko lasten hoito- ja kasvatustyön ammatillistuminen osaltaan vapaaehtoisuuteen perustuvan toiminnan hidasta murtumista. Kysymys lienee jostakin laajemmasta prosessista, joka paljastaa yhteiskunnassa ja ihmisten ajattelussa tapahtuneita muutoksia ja jossa myös pyhäkoulun ja päiväkerhon kehityskulut näyttelevät osaa. Tämän selvittäminen olisi kuitenkin aivan oma tehtävänsä, joka edellyttäisi pidemmän ajanjakson tarkastelemista kuin tässä tutkimuksessa on ollut mahdollista.

Sekä pyhäkoulujen että päiväkerhojen toimintaa ohjasivat kokonaiskirkon tasolla tehdyt linjaukset. Pyhäkouluyhdistyksen määrittelemät vuosiaiheet vaikuttivat sekä koulutuksen että itse työn sisältöön. Tavoitteiden asettelu, suunnittelun ja arvioinnin merkitys korostui 1970-luvun kuluessa. Toimintaan vaikutti suuresti lasta koskevan tiedon lisääntyminen. Tämän vuoksi koulutus käsitteli paljon sekä lapsen kehitystä – etenkin uskonnollista – että erilaisia opetusmenetelmiä. Sen sijaan vuonna 1977 hyväksytyn kirkon kasvatustyön kokonaisohjelman (k-ohjelman) vaikutus ei juuri näkynyt Vantaankosken seurakunnan lapsityön arjessa. Syynä tähän olivat todennäköisesti lapsityön ennestään vahvat ja toimivat perinteet, joiden muuttaminen tuntui kenties tarpeettomalta. Jonkinlainen vaikutus k-ohjelmalla saattoi olla

työn pitkäjänteiseen suunnitteluun ja arviointiin.

Lapsityö oli suhteellisen kallista jo osallistujien suuren määrän vuoksi. Sekä pyhäkoulut että päiväkerhot aloittivat varsin vaatimattomin varoin. Toimintaa pyöritettiin kirkkoneuvoston myöntämän määrärahan turvin. Pyhäkoulutyön kustannukset muodostuivat lähinnä käyttötaloudesta – toiminnan ja tarvikkeiden aiheuttamista kustannuksista. Päiväkerho tarvitsi rahaa paitsi edellä mainittuihin asioihin myös ohjaajien palkkoihin. Ensimmäisinä vuosina perheiltä perityt kerhomaksut kattoivat lastenohjaajien vaatimattomat palkat. Kumpikin työmuoto eli varsin säästeliäästi: etenkin toiminnan alkuvaiheessa tuli esille sellainen luovuus, sinnikkyys ja joustavuus, jota moni nykyaikainen yritysjohtaja kadehtisi. Esimerkiksi päiväkerhotoimikunta totesi vuodeksi 1970 laaditussa talousarviossaan, että tarvikkeita oli tarkoitus hankkia myös keräämällä ja kerjäämällä. Lastenohjaajan työn ammatillistuksessa palkat muodostuivat työn suurimmaksi menoeräksi. Kuukausipalkkaan siirryttiin jo vuonna 1970. Kokemuslisää alettiin maksaa 1970-luvun puolivälin paikkeilla. Lasten maksut ja ohjaajien palkkiot budjetoitiin erikseen tuloina ja menoina vuodesta 1972 alkaen. 1980-luvulle tultaessa palkat olivat karanneet kokonaan omille teilleen niin suhteessa muihin menoihin kuin kerhomaksuista koostuviin tuloihinkin.

Taloudellinen tilanne koheni 1980-luvun kuluessa. Rahaa oli käytössä enemmän kuin koskaan aikaisemmin. Tämä johtui koko maata koskettaneesta voimakkaasta nousukaudesta. Keskustelu rahasta ja sen riittävydestä väheni. Talouden hulluksi vuosikymmeneksi nimitetyllä 1980-luvulla rahaa käytettiin myös pikkulapsiin enemmän kuin koskaan aikaisemmin. Laadulliset näkökohdat nousivat ainutlaatuisella tavalla määrällisiä tärkeämmiksi, joskin päiväkerhopaikoista oli edelleen huutava pula. Lasten ikäluokat tosin pienenivät nekin koko ajan, mikä johti sekä pyhäkoululaisten että päiväkerholaisten absoluuttisen määrän hitaaseen vähenemiseen.

Pyhäkoululaisten absoluuttisen määrän huippu saavutettiin vuonna 1980, jolloin Vantaankosken seurakunnan pyhäkouluissa kävi 1 384 lasta ja nuorta. Tämän jälkeen pyhäkoululaisten määrä alkoi hitaasti laskea. Ikäluokkien pienenemisen lisäksi laskuun lienee vaikuttanut välillisesti naisten työssäkäynnin ja päiväkotihoidon lisääntyminen ja niiden mukanaan tuomat muutokset perheiden elämässä. Toisaalta pyhäkoulut alkoivat toimia vuosikymmenen vaihteessa myös päiväkodeissa – ensin yksityisissä ja sitten kunnallisissa – mikä ei näy tilastoissa. Tutkimuskauden lopussa vuonna 1984 perinteinen pyhäkoulu tavoitti yhä yli 900 lasta. Tämä kehityskulku kertoo osaltaan siitä, että syyt sunnuntaisin kokoontuvan pyhäkoulun suosion laskuun ovat kenties monimutkaisempia kuin tähän asti on oletettu.

Päiväkerhotyön huippu saavutettiin vuotta myöhemmin kuin pyhäkouluun. Tämä oli harvinaista koko kirkon tasolla, sillä monin paikoin pyhäkoulujen hiiptuminen oli alkanut huomattavasti aiemmin. Päivä- ja vekkulikerhoihin osallistui vuonna 1981 yhteensä 1 710 lasta. Tutkimuskauden lopulla vuonna 1984 kerhoihin osallistui 1 408 lasta. Väestön ikärakenteen muuttumisen lisäksi päiväkerholaisten määrän laskuun vaikutti lähinnä päiväkotipaikkojen lisääntyminen. Toisaalta vuonna 1980 aloitetut äiti-lapsikerhot kasvattivat suosiotaan. Vaikka myös päiväkerhotoiminnan tavoitavuusaste laski vähitellen, tämä kehitys ei ollut kovin merkityksellistä tutkimallani ajanjaksolla.

Toiminnan alkuvaiheessa ajatukset kokonaisvaltaisesta lapsityöstä olivat paljon esillä. Pian pyhäkoulu ja päiväkerho ajautuivat kuitenkin omille laduilleen. Yhtenä syynä lienee ollut se, että voimakas määrällinen kasvu vei kummankin työalan johtavien työntekijöiden koko huomion. Toisaalta kummankin oli löydettävä oma identiteettinsä kirkon lapsityön kentässä: pyhäkoulutyö painottui lapsen hengellisen kasvun tukemiseen ja pyhäpäivän viettoon, päiväkerho tuki pienimpien lasten kokonaisvaltaista kasvua ja perheen arkea. Toimintamuodot alkoivat lähentyä toisiinsa 1970-luvun lopulla: työntekijöille järjestettiin muun muassa yhteistä koulutusta.

LIITTEET

Liite 1. Pyhäkoulutilastoja Vantaan – Vantaankosken seurakunnassa vuosina 1966–1984⁴²⁰

Vuo- si	Pyhä- koulu- ryhmät	Pidetyt pyhä- koulut	Opetta- jat	Pyhä- koulu- laiset	Seura- kunnan väkiluku	Pyhäkoululaisten osuus väki- luvusta %
1966	19	..	32	..	14 393	..
1967	21	..	32	..	15 622	..
1968	16 791	..
1969	24	580	46	1 100	18 229	6,0 %
1970	25	710	57	1 100	22 687	4,8 %
1971	27	760	56	1 280	26 774	4,8 %
1972	29	812	72	1 290	31 936	4,0 %
1973	29	870	89	1 152	35 568	3,2 %
1974	34	945	76+17	1 192
1975	32	945	87+19	1 224	42 060	2,9 %
1976	32	942	89+16	1 255	42 540	3,0 %
1977	35	1 012	87+17	1 319	42 602	3,2 %
1978	34/31	985	95+11	1 320
1979	36	1 010	100+5/ 11	1 352
1980	36	1 045	96+7/ 10	1 384
1981	39	..	101+8/ 10	1 149
1982	35	..	97+8/ 10	1 035
1983	34	1 055	94+10/ 11	1 004
1984	32	1 053	95+10/ 7	913

⁴²⁰ VSA III 7 Db 1 pyhäk. tke 1966–1984. Apuopettajat on lisätty varsinaisten opettajien lukumäärään. Miesten osuus on ilmoitettu kautta-viivan jälkeen, mikäli tieto on ollut saatavilla; Erilaisia tilastoja v. 1966– Tilastotietoja vv. 1966–1976.

Liite 2. Vantaan – Vantaankosken seurakunnan päivä- ja vekkuli-kerholaiset vuosina 1969–1984⁴²¹

Vuosi	Kevät			Syksy			Koko vuoden keskiarvo
	Päivä-kerho	Vekkuli-kerho	Yhteensä	Päivä-kerho	Vekkuli-kerho	Yhteensä	
1969	11	10	250
1970	19	19	450
1971	456	290	746	518	292	810	778
1972	479	292	771	679	281	960	866
1973	664	238	902	786	266	1 052	977
1974	779	346	1 125	927	350	1 277	1201
1975	934	356	1 290	905	397	1 302	1296
1976	934	416	1 350	821	469	1 290	1320
1977	797	487	1 284	819	564	1 383	1334
1978	798	582	1 380	874	620	1 494	1437
1979	859	646	1 505	1033	624	1 657	1581
1980	974	563	1 537	967	621	1 588	1563
1981	1024	621	1 645	1082	693	1 775	1710
1982	999	587	1 586	1018	567	1 585	1586
1983	964	539	1 503	953	486	1 439	1471
1984	986	466	1 452	886	477	1 363	1408

⁴²¹ VSA I Cb 1–2 Kn ptk 8.3.1972 § 14, liite 2 (Päiväkerhon toimintakertomus vuodelta 1971); III 8 D 1 päiväk. tke 1969–1970, 1972–1977; III 9 Da 1 Päiväk. tke 1978–1984.

Liite 3. Vantaan – Vantaankosken seurakunnan päiväkerhojen osanottajat 1968–1984⁴²²

Vantaan seurakunnan vekkuli- ja päiväkerhot, niihin osallistuneet lapset ja ohjaajat vuosina 1968–1970

Vuosi lukukausi	Lapsia vek- kulikerhois- sa⁴²³	Kerhoja	Ohjaajia	Lapsia päiväkerhoissa	Kerhoja	Ohjaajia
1967	200–300
1968	n. 120	8	..
1969	n. 250	11	15
1970	..	16	10	450	19	24

⁴²² VSA I Cb 1–2 Kn ptk 29.6.1967 § 10; 9.12.1968 § 5; 8.3.1972 § 14, liite 2 (Päiväkerhon toimintakertomus vuodelta 1971); III 8 D 1 Päiväk. tke 1969–1970, 1972–1977; III 9 Da 1 Päiväk. tke 1978–1984.

⁴²³ Vekkulikerhot tarkoittavat ennen vuotta 1971 alle kouluikäisille lapsille järjestettyjä kerran viikossa kokoontuvia kerhoja, jotka toimivat noin tunnin ajan.

Vantaan – Vantaankosken seurakunnan päivä- ja vekkulikerhot, niihin hakeneet ja osallistuneet lapset ja ohjaajat vuosina 1971–1979

Vuosi	Kausi	Hakijoita	Päiväkerhot						Vekkulikerhot						Ohjaajia
			Esik. 424	4-5-v.	Yhteensä	Tytöt	Pojat	Kerhot lkm	3- v. 425	Muut	Yhteensä	Tytöt	Pojat	Kerhot lkm	
1971	kevät		456	259	197	21/24	290	168	122	17	25
	syksy	518	288	230	292	168	124	18	26
1972	kevät		479	267	212	23	302	177	125	22	26
	syksy	679	377	302	20	281	144	137	21	40
1973	kevät		664	376	288	30	238	131	107	15	40
	syksy	786	419	367	36	266	140	126	17	45
1974	kevät		223	556	779	420	359	36	346	170	176	20	45
	syksy	..	279	648	927	491	436	40	350	171	179	19	56
1975	kevät		257	677	934	43	240	116	356	19	55
	syksy	..	264	641	905	40	229	168	397	21	53
1976	kevät		237	697	934	468	466	41	219	197	416	211	205	21	55
	syksy	..	216	605	821	399	422	39	188	281	469	233	236	23	48
1977	kevät		191	606	797	401	396	39	237	250	487	254	233	25	52
	syksy	1 844	188	631	819	403	416	40	300	263	563	285	278	32	52
1978	kevät		190	608	798	400	398	40	335	253	588	306	282	32	62
	syksy	1 968	166	708	874	427	447	44	349	271	620	320	300	32	62
1979	kevät		173	686	859	409	450	45	386	260	646	319	327	33	73
	syksy	2 060	180	853	1 033	520	513	49	358	266	624	328	296	29	73

⁴²⁴ VSA III 8 D 1. Esikouluikäisillä tarkoitetaan tässä tutkimuksessa niitä lapsia, joiden on syntymävuotensa perusteella tarkoitus aloittaa koulunkäynti seuraavana syksynä. Käytännössä he ovat siis syyspuolella 5-6-vuotiaita ja kevätpuolella 6-7-vuotiaita. Esim. vuoden 1976 keväällä he ovat 1969 syntyneitä ja syksyllä 1970 syntyneitä. Tarkoitus on erottaa kouluun menevien ryhmä muista päiväkerholaisista. Mukana ovat ne satunnaiset lapset, joiden koulunkäynti on lykkääntynyt.

⁴²⁵ VSA III 8 D 1. Vuodesta 1971 vekkulikerhot tarkoittivat kolmivuotiaille järjestettyjä kerhoja, jotka kokoontuivat kerran viikossa tunnin ajan. Kolmivuotiaiden ryhmä muodostuu samalla tavalla kuin esikouluikäisten. Esimerkiksi vuonna 1976 kolmivuotiailla tarkoitetaan kevätkaudella 1972 syntyneitä ja syyskaudella 1973 syntyneitä lapsia. Vekkulikerhot oli tarkoitettu nimenomaan kolmivuotiaille, ja nelivuotiaiden osallistuminen niihin muodosti – usein pakon saneleman – poikkeuksen. Kuitenkin on otettava huomioon, että vain pieni osa kolmivuotiaista pääsi siirtymään päiväkerhoihin heti neljä vuotta täytettyään, sillä suurelle joukolle tuli luonnollisesti tilaa vasta esikouluikäisten siirryttyä kouluun.

Vantaankosken seurakunnan päivä- ja vekkulikerhot, niihin hakeneet ja osallistuneet lapset ja ohjaajat vuosina 1980–1984

Vuosi	Kausi	Hakijat	Päiväkerhot						Vekkulikerhot						Ohjaajia
			Esik.	4-5 v.	Yhteensä ⁴²⁶	Tytöt	Pojat	Kerhot lkm	3 v.	Muut	Yhteensä	Tytöt	Pojat	Kerhot lkm	
1980	kevät		149	825	974	490	484	49	359	204	563	295	268	29	62
	syksy	1 921	163	804	967	501	466	46,5	339	282	621	316	305	28,5	62
1981	kevät		165	842	1 007/ 1 024	521	486	48,5	344	248	592/ 621	303	289	28,5	62
	syksy	2 004	222	808	1 030/ 1 082	526	504	49,5	332	296	628/ 693	318	310	28,5	62
1982	kevät		193	778	971/ 999	507	464	48,5	335	221	556/ 587	290	266	28,5	53
	syksy	1937	151	827	978/ 1 005	537	441	49,5	318	205	523/ 567	252	271	24,5	53
1983	kevät		134	793	927/ 969	482	445	48,5	539	46
	syksy	1 764	156	761	917/ 953	460	457	45,5	486	46
1984	kevät		139	757	896/ 917	461	435	44,5	310	130	440/ 466	231	209	22,5	44
	syksy	1 660	130	714	844/ 886	432	412	44,5	303	144	447/ 477	237	210	21	44

⁴²⁶ VSA III 8 D 1. Vuodesta 1981 vuoteen 1985 on ilmoitettu kaksi lukua. Ensimmäinen luku kertoo kerholaisten todellisen määrän. Jälkimmäisessä on ilmoitettu myös ne lapset, erho on keskeytynyt muutaman käynnin jälkeen. Heistä ei kuitenkaan ole tehty erillistä saraketta, vaan heidän määränsä on luonnollisesti lukujen erotus.

Liite 4. Vantaan – Vantaankosken seurakunnan pyhäkoulunopettajat alueittain vuosina 1966-1984⁴²⁷

HÄMEENKYLÄN ALUE (1966–1984)

1. Ahonen Pertti	1972	Rajatorppa
2. Ahonen Soili	1972	Rajatorppa
3. Asikainen Hannele	1972–1973	Pähkinärinne
4. Böhlström Sinikka	1981	Varisto
5. Eerola Leena (Harinen?)	1977–1984	Hämevaara (srk-talo)
6. Engels Tuovi	1983	Pähkinärinne
7. Farin Marja-Leena	1972–1974	Rajatorppa (kh, kouluikäiset)
8. Halttunen Veikko	1979–1980	Varisto (kh)
9. Hannukainen Leena	1967	Honkasuo (Hämäläinen)
10. Heikkinen Eino	1979–1980	Varisto (kh)
11. Helttunen Pentti	1979–1980	Varisto (kh)
12. Hellgren Vellamo	1970–1984	Askisto, Hämeenkylä (kko, tiilitehdas), Askisto (Marttamökki)
13. Hienonen Aila	1980–1984	Varisto
14. Hienonen Heikki	1980–1984	Varisto
15. Hildén Tuulikki	1973–1984	Rajatorppa (Piikkikuja, Nuijatie 14 kh, pienet)
16. Hirn Helena	1975–1976	Hämevaara (srk-talo)
17. Hirn Matti	1975-1976	Hämevaara (srk-talo)

⁴²⁷ VSA III 7 Db 1 Pyhäk. tke 1966–1984. Aluejaossa olen noudattanut 1980-luvulla käyttöön otettua pääalueiden jakoa, joka poikkeaa aivan varhaisimpien vuosien aluejaosta jonkin verran. Opettajien suuren määrän vuoksi olen katsonut tarpeelliseksi jakaa heidät ryhmiin. Jotkut opettajat ovat toimineet useammalla alueella: heidät on ryhmitelty ensimmäisen toimipaikan mukaan. Suluissa ovat saatavissa olevat tiedot pyhäkouluista. Tiedossa olevan nimenmuutoksen olen merkinnyt sulkuihin.

18. Hoikkala Marja-Liisa		1974–1976, 1981-1984	Rajatorppa (Nuijatie kh)
19. Holmberg Merja		197–1978,	Rajatorppa (Nuijatie 8 kh, pienet, kouluikäiset)
20. Huikko Kirsti		1966–1970	Askisto ((kh)
21. Ikäläinen Sirpa		1973	Hämeenkylä (tiilitehdas)
22. Immonen Marja-Liisa	1	969–1970	Hämevaara
23. Jukka Tyyne		1979–1984	Askisto, Hämeenkylä (kko), Askisto (Marttamökki), Myyrmäki
24. Jutila Kari		1971–1980	Rajatorppa (Nuijatie 8 kh, koululaiset)
25. Juvonen Raija		1966	Hämeenkylä (suomalainen kansakoulu)
26. Järvelä Irja		1970–1984	Askisto (oma koti, Marttamökki)
27. Jääskeläinen Pirjo		1969–1972	Linnainen
28. Kairaskorpi Auli		1973–1974	Pähkinärinne (kh), Rajatorppa,
29. Kantell Anja		1976–1984	Pähkinärinne ((kh)
30. Karjalainen Salme		1975–1981	Rajatorppa (Piikkikuja, Nuijatie 14 kh)
31. Karttunen Irja		1981	Varisto
32. Karttunen Jouko		1981	Varisto
33. Kauppinen Aino		1972–1983	Rajatorppa (Nuijatie 8 kh, pienet)
34. Kingstedt Oili		1966–1967	Friherrs (srk-koti), Vapaala
35. Kivikkola Eeva		1973–1984	Hämeenkylä (kko kh), Myyrmäki, keh.vamm. ei 1976
36. Koivunen Eino		1970	Linnainen
37. Koivunen Marja-Liisa		1969–1972	Linnainen
38. Koski Sirpa		1984	Hämeenkylä (kko kh)
39. Kuusisto Maisa		1969–1974	Friherrs, 1969 Vapaala, Rajatorppa
40. Käki Veronica		1978–1984	Rajatorppa (Nuijatie 8 kh), Myyrmäki
41. Leppänen Elma		1972–1974	Hämeenkylä: tiilitehdas

42. Liikanen Rauni	1980	Varisto (kh)
43. Lindgren Sinikka	1969	Hämevaara
44. Lindmark Susanna	1984	
45. Luostarinen Liisa	1967	Hämeenkylä (kko)
46. Markkanen Kristiina	1981–1984	Rajatorppa
47. Matikka Marja	1984	Varisto
48. Miettinen Soili	1981–1984	Pähkinärinne
49. Miikkulainen-Sepponen Marja	1984	Pähkinärinne
50. Nisula Rakel	1969–1984	Hämevaara (srk-talo)
51. Olsbo Maija	1973–1980	Pähkinärinne (kh)
52. Paakkanen Päivi	1983–1984	Varisto (kh)
53. Paimela Merja	1972–1975	Rajatorppa
54. Palviainen Sirpa	1972–1973	Hämeenkylä: tiilitehdas
55. Pehkonen Anna-Riitta	1984	Hämeenkylä ((kko)
56. Puukangas Marjut	1979	Linnainen (rekitie 3)
57. Pääkkönen Sirkku	1981–1982	Pähkinärinne (kh)
58. Riutta Martti	1971	Syväoja
59. Roine Mira	1983	Varisto (kh)
60. Rouhiainen Salme	1969	Hämevaara (Konstig)
61. Saarela Pirjo	1981–1983	Varisto (kh)
62. Salama Marja	1972	Linnainen
63. Salminen Pirjo	1977–1980	Rajatorppa (Nuijatie 8 kh)
64. Salminen Sirpa	1979	Linnainen (Rekitie 3)
65. Sarotie Päivi	1981–1983	Rajatorppa

66. Sevanto Eila	1980–1984	Hämeenkylä (Sahratie 1 ty kh)
67. Sevanto Pekka	1980–1983	Hämeenkylä (Sahratie 1 ty kh)
68. Simonen Helvi	1967	Honkasuo (Hämäläinen)
69. Simonen Katri	1972–1973	Pähkinärinne (kh)
70. Sume Toini	1966	Askisto (kh)
71. Takala Eija	1973–1975	Pähkinärinne (kh)
72. Tikkanen Eila	1969–1970	Hämeenkylä
73. Toivanen Marja-Liisa	1978–1979	Varisto (kh)
74. Toivola Siviä	1967–1970	Askisto (kh)
75. Tuppurainen Osmo	1977–1979	Rajatorppa (Nuijatie 8 kh, koululaiset)
76. Turunen Marke	1982	Varisto (kh)
77. Tuunainen Sakari	1982–1984	Varisto (kh)
78. Törrönen Toini	1970–1971	Hämeenkylä
79. Waga Airi (Suomela-Vaga)	1970–1975	Hämevaara
80. Wahlsten Helga	1979–1980	Varisto (kh)
81. Varonen Liisa	1981–1984	Rajatorppa
82. Varonen Maj-Lis	1969–1982	Hämeenkylä (kko)
83. Vehviläinen Riitta	1982–1984	Pähkinärinne (kh)
84. Veteli Asta	1966–1971	Friherr (srk-koti), Vapaala 1969 alkaen
85. Vilkki Annikki	1976	Hämeenkylä, kehitysvammaiset
86. Vinni Tuula	1973	Hämeenkylä: tiilitehdas
87. Voivalin Kaarina	1977–1982	Pähkinärinne (kh)
88. Väänänen Aili	1975–1984	Linnainen (Rekitie 3)

MYYRMÄEN ALUE

89. Ahonen Soili	1973–1975	Myyrmäki
90. Andelin Matti	1978-1984	Kaivoksela (kko kh)
91. Ansala Salme	1976–1980	Myyrmäki (Uomatien kh)
92. Askolin Maarit	1966, 1971, 1973	Vantaa (Partiomaja)
93. Eronen Pirkko	1971–1973	Martinlaakso (Martinkeskus)
94. Gustafsson Leena	1984	Myyrmäki
95. Gustafsson Petra	1984	Myyrmäki
96. Haarala Satu	1978	Myyrmäki (Uomatien kh)
97. Haavisto Aimo	1966-1971	Kaivoksela (kh), Louhela
98. Haavisto Kirsti	1966	Kaivoksela (kh)
99. Haavisto Maire	1969–1971	Louhela
100.Halonen Kaija	1972	Myyrmäki
101.Halonen Marja	1970–1971	
102.Haltonen Anna-Liisa	1974–1980	Martinlaakso (Laajakorvenkujan kerhohuone), Varisto (kerhohuone)
103.Halso Anu	1975–1983	Myyrmäki (Uomatien kerhohuone, Louhelan kh, pienet)
104.Halso Iina	1977–1981	Myyrmäki (Louhelan kh, pienet)
105.Havu Anja	1973	Kaivoksela
106.Heikkilä Elina	1982-1984	Myyrmäki (Louhelan kh)
107.Heikkinen Elina	1977–1979	Myyrmäki (Louhelan kh, kouluikäiset, pienet)
108.Heikkinen Kyllikki	1976–1980	Martinlaakso (Martinkeskus), Varisto (kh)
109.Heikkinen Paula	1980–1983	Myyrmäki (Norotien kh)
110.Heiskanen Aino	1977–1978	Martinlaakso (Martinkeskus)

111.Heiskanen Päivi	1979–1980	Myyrmäki (Louhelan kh, pienet)
112.Helttunen Liisa	1974-1980	Martinlaakso (Martinkeskus), Varisto (kh)
113.Hirvonen Annu	1979–1981	Martinlaakso (Martinkeskus)
114.Hirvonen Ritva	1979–1983	Martinlaakso (Martinkeskus)
115.Hokkanen Anita	1980–1984	Myyrmäki (Louhelan kh, pienet)
116.Hokkanen Kirsi	1978	Myyrmäki (Uomatien kerhuhuone)
117.Honkanen Riitta	1970–1971, 1975	Myyrmäki (Louhelan kh, Myyrmäki)
118.Hupponen Marja-Liisa	1979–1984	Myyrmäki (Norotien kh)
119.Hurri Anne	1983–1984	Kaivoksela (kko kh)
120.Hylander Sirpa	1979–1984	Martinlaakso (Martinkeskus), Vantaanlaakso (kh)
121.Hämäläinen Anna-Liisa	1972–1982	Myyrmäki (Kh)
122.Hämäläinen Anne	1972–1976, 1982-1984	Myyrmäki (Koskikujan kh)
123.Ihamäki Leena	1974–1975	Kaivoksela
124.Ikonen Anneli	1977–1984	Myyrmäki (Louhelan kh, pienet, kouluikäiset)
125.Ilmonen Riitta	1974–1984	Myyrmäki (Suvantopolku ty kerhuhuone)
126.Janger Liisa	1967	Vantaa (Partiomaja)
127.Janhunen Aini	1972–1975	Martinlaakso (Martinkeskus)
128.Juntunen Aini	1971	
129.Juvonen Aino	1966–1982	Vantaa (Partiomaja), Martinlaakso (Martinkeskus)
130.Juvonen Helena	1972–1976	Martinlaakso (Martinkeskus)
131.Kaari Kaarina	1980–1984	Myyrmäki (Koskikujan kh)
132.Kaari Leena	1982–1984	Myyrmäki (Koskikujan kh)
133.Kallio Pirjo	1973–1976	Myyrmäki (Koskikujan kh)
134.Karhu Mirja	1975	Myyrmäki (Uomatien kh)

135.Karjalainen Kirsti	1971–1973	Myyrmäki (Koskikujan kh)
136.Karjalainen Marketta	1971–1972	Myyrmäki, Myyrmäki
137.Karvinen Marjatta	1971	Vantaa
138.Karvonen Marja	1974–1975	Martinlaakso (Martinkeskus))
139.Karvonen Tapio	1974–1975	Martinlaakso (Martinkeskus)
140.Katainen Aatos	1967-1983	Kaivoksela (kappeli), Keimola (Hopeaniitty), Myyrmäki (Norokujan kh)
141.Katainen Seija	1967 (-1968)	Kaivoksela (kappeli), Keimola ((Hopeaniitty)
142.Kauppinen Aino	1983-1984	Myyrmäki
143.Kiilunen Aino	1971–1975	Myyrmäki (Louhelan kh)
144.Kiilunen Jarmo	1971–1973	Myyrmäki (Louhelan kh)
145.Kiilunen Leena	1970, 1973–1974	Kaivoksela, Myyrmäki (Louhelan kh)
146.Konttinen Elina	1974–1984	Martinlaakso (Martinkeskus)
147.Korhonen Marja	1978, 1983-1984	Myyrmäki (Uomatien kh)
148.Korhonen Pirjo	1989–1984	Myyrmäki (srk-keskus), Martinlaakso
149.Kotro Sirkka	1984	Myyrmäki (srk-keskus)
150.Koskenvesa Esko	1975	Martinlaakso (Martinkeskus)
151.Kouki Sirpa	1972–1973	Martinlaakso (Martinkeskus)
152.Kuikka Eila	1972–1984	Kaivoksela (kirkon kh, sanakerho yli 10v))
153.Kunnas Marja	1974–1976	Kaivoksela (kko)
154.Kuvaja Kristiina	1983-1984	Myyrmäki
155.Lagerblom Shari	1984	Martinlaakso (Martinkeskus), Vantaanlaakso
156.Lahikainen Anneli	1984	Myyrmäki (1985 srk-keskus), Vantaanlaakso
157.Lahtela Eeva	1979	Myyrmäki (Norotien kh)
158.Lahtinen Eliisa	1975	Myyrmäki

159.Lahtinen Maija	1976–1982	Myyrmäki (Uomatien kh)
160.Lahtinen Maija-Liisa	1975	Myyrmäki (Uomatien kh)
161.Lahtinen Salme	1975–1976	Myyrmäki (Norokujan kh, Koskikujan kh)
162.Lahtonen Marja-Liisa	1976–1980	Myyrmäki (Norokujan kh), Hämeenkylä (kko)
163.Lamberg Pirkko	1971	Vantaa
164.Launto Elina	1974–1979	Myyrmäki (Suvantopolku ty kh)
165.Lavikainen Iines	1970–1971,1974–1977	Kaivoksela, Myyrmäki (Louhelan kh, kouluikäiset)
166.Lehtoniemi Sinikka	1976–1977	Myyrmäki (Uomatien kh)
167.Leinonen Hannele	1974–1975	Myyrmäki (Uomatien kerhuhuone)
168.Leppälä Minna	1975	Martinlaakso (Martinkeskus)
169.Leskinen Maarit	1980-1981	Martinlaakso (Laajaniitynkujan kh)
170.Lindroos Marita	1979–1981	Myyrmäki (Norotien kh)
171.Lipponen Tuula	1974	Kaivoksela (kko kh,)
172.Louhento Riitta	1972–1977	Myyrmäki (Uomatien kh)
173.Luoma-aho Maire	1985–1984	Martinlaakso
174.Lähde Hannele	1969	Kaivoksela
175.Malinen Tarja	1975-1976	Martinlaakso (Martinkeskus)
176.Matsubara Anja	1982-1984	Myyrmäki (Louhelan kh, srk-keskus)
177.Melamies Lauri	1975-1979	Martinlaakso (Martinkeskus)
178.Mellanen Orvokki	1972–1984	Martinlaakso (Laajakorvenkujan kh)
179.Miettunen Saara	1980-1982	Martinlaakso (Martinkeskus)
180.Mikkilä Aini	1969–1970	Louhela
181.Mikkola Kaija	1973–1978	Myyrmäki (Uomatien kh)
182.Mikkola Tuula	1973–1977	Myyrmäki (Uomatie kh)

183. Mononen Riitta	1970	Kaivoksela
184. Mustonen Heidi	1976–1978	Myyrmäki (Uomatien kh)
185. Niemi Liisa	1978–1984	Myyrmäki (Löydöstien kh) Kaivoksela (kko kh)
186. Nieminen Anja	1981–1984	Martinlaakso
187. Nikula Maija	1981–1982	Myyrmäki
188. Niskanen Helvi	1971–1984	Myyrmäki (Louhelan kh, pienet, kouluikäiset)
189. Niskanen Sylvi	1971–1984	Myyrmäki (Louhelan kh, pienet)
190. Noponen Rauha	1971–1983	Martinlaakso (Martinkeskus), Myyrmäki (Löydöstien kh)
191. Nordström Kirsi	1984	Martinlaakso (Martinkeskus)
192. Nurminen Ilona	1983–1984	Myyrmäki (Louhela kh)
193. Paajanen Anni	1974–1976	Kaivoksela (kko kh)
194. Paajanen Liisa	1979–1980	Myyrmäki (Suvantopolku ty kh)
195. Paajanen Marjatta	1974–1984	Myyrmäki (Suvantopolku ty kh)
196. Partanen Eija	1979–1980	Myyrmäki (Uomatien kh)
197. Peltonen Aimo	1975–1982	Kaivoksela (kko kh)
198. Peltonen Armi	1974–1977	Kaivoksela (kko kh)
199. Perkinen Pirjo	1969	Kaivoksela
200. Pietarinen Tuula	1980–1981	Myyrmäki (Norotien kh)
201. Pietilä Liisa	1976–1982	Myyrmäki (Koskikujan kh)
202. Pihlajamäki Sinikka	1973–1976	Myyrmäki (Koskikujan kh)
203. Piirainen Hilikka	1978–1982	Martinlaakso (Martinkeskus)
204. Pitkäjärvi Lea	1970–1972	Kaivoksela
205. Pousi Airikki	1980–1984	Martinlaakso (Laajaniitynkujan kh)
206. Puumala Aila	1983–1984	Myyrmäki (1985 srk-keskus)

207.Puumala Anne	1978–1984	Myyrmäki (Koskikujan kh)
208.Puustinen Ulla	1978–1984	Martinlaakso (Martinkeskus)
209.Pyykölä Marja-Liisa	1978–1984	Martinlaakso (Martinkeskus), Vantaanpuisto, Vantaanlaakso
210.Pyykölä Reino	1978–1984	Martinlaakso (Martinkeskus), Vantaanpuisto, Vantaanlaakso
211.Pärssinen Kati	1984	Martinlaakso (Martinkeskus)
212.Rannanvaara Vilma	1975-1978	Martinlaakso (Martinkeskus)
213.Rantanen Ulla	1980-1981	Myyrmäki (Uomatien kh)
214.Rautiola Leena	1974–1977, 1982-1983	Kaivoksela (kirkon kh, sanakerho yli 10v.)
215.Rikkonen Irja	1983–1984	Myyrmäki (srk-keskus)
216.Rinkineva Hanna	1974–1976	Myyrmäki (Uomatien kh)
217.Rinkineva Kristiina	1974–1978	Myyrmäki (Uomatien kh)
218.Rinta-Nikkola Virpi	1983–1984	Myyrmäki
219.Rissanen Anneli	1973–1974	Myyrmäki
220.Rouhiainen Vieno		1967–1972 Vantaa (Partiomaja)
221.Rusko Kaisa	1981–1984	Martinlaakso (Martinkeskus)
222.Ryynänen Ainikki	1983–1984	Myyrmäki
223.Salo Anja	1971–1976	Myyrmäki (Louhelan kh, pienet, Norokujan kerhohuone)
224.Santala Eva-Liisa	1976–1977	Myyrmäki (Ojahaanpolku ty kh)
225.Savolainen Mirja	1974–1984	Myyrmäki (Uomatien kh), Kaivoksela (kko kh), Myyrmäki (1985 srk-keskus)
226.Siitari Aili	1970–1983	Myyrmäki (Uomatien kh)
227.Silvennoinen Seija	1979–1980	Myyrmäki (Louhela kh, pienet)
228.Silventoinen Mirja	1978–1981	Myyrmäki (Löydöstien kh)
229.Sokka Marjut	1974–1975	Myyrmäki (uomatien kh)
230.Suihkola Marja-Liisa	1972–1973	Martinlaakso (Martinkeskus)

231. Suikkanen Veli-Pekka	1983	Martinlaakso (Martinkeskus)
232. Sulonen Helmi	1967–1984	Vantaa (Partiomaja), Martinlaakso (Laajakorvenkujan kh)
233. Suominen Pauliina	1974–1975	Kaivoksela (kko kh)
234. Teini Marjatta	1976–1978	Myyrmäki (Norokujan kh)
235. Tirronen Leena	1982–1983	Martinlaakso, Martinkeskus
236. Toivanen Aarne	1975–1979	Martinlaakso (Martinkeskus), Varisto (kh)
237. Tolvanen Pentti O.	1983	Myyrmäki
238. Tolonen Helmi	1970–1984	Kaivoksela, Myyrmäki (oma koti, Putouskuja), Hämeenkylä (Maamiehentie)
239. Tolonen Matti	1970–1971	Kaivoksela
240. Tuomi Aira	1983	Martinlaakso, Martinkeskus
241. Tuomola Hannele	1969–1970	Kaivoksela
242. Tuomola Leena	1969–1970	Kaivoksela
243. Uimonen Aili	1969–1972	Vantaa (Martinlaakso)
244. Valliander Aili	1974–1978	Myyrmäki (Suvantopolku ty kerhohuone)
245. Varonen Liisa	1975–1981	Myyrmäki (Ojahaanpolku ty kh,), Martinlaakso (Laajakorvenkujan kh)
246. Ventola Anna-Liisa	1975–1980	Myyrmäki (Ojahaanpolku ty kh, Uomatien kh)
247. Vihmakoski Sari	1984	Martinlaakso (Martinkeskus)
248. Vilén Hanne	1984	Martinlaakso (Martinkeskus)
249. Viljasalo Anita	1983	Myyrmäki
250. Virkkunen Hannele	1976–1978	Myyrmäki (Uomatien kh)
251. Virolainen Lyydia	1975–1984	Myyrmäki (Uomatien kh, srk-keskus)
252. Väinölä Anu	1973–1976	Kaivoksela (kko, hoitopyhäkoulu)
253. Väinölä Jukka	1973	Kaivoksela (kko, hoitopyhäkoulu)
254. Väinölä Kirsti	1970–1976	Kaivoksela (kko, hoitopyhäkoulu)

255. Väinölä Marja	1972- 1973	Myyrmäki (Louhelan kh), Kaivoksela (kko, hoitopyhäkoulu)
256. Väliaho Pirkko	1973–1978	Martinlaakso (Martinkeskus)
257. Vänskä Irma	1977	Myyrmäki (Koskikujan kh)
258. Ylikoski Tuula		
259. Ylänen Kaija	1977	Myyrmäki (Uomatien kh)
260. Ylänen Kirsti	1966-1970	Vantaa (Vihertie), Louhela
261. Ylönen Eeva	1969–1971	Kaivoksela
262. Öhman Raija	1974–1984	Myyrmäki (Louhelan kh, kouluikäiset, srk-keskus)

SEUTULAN-KIVISTÖN ALUE

263. Aittasalo Kaija	1970–1972	Vantaanpuisto
264. Akkanen Tuija	1987–1984	Keimola (Västra)
265. Alakotila Laina	1974–1977	Seutula (kodit)
266. Alatalo Esko	1966	Vantaa (vanha kansakoulu))
267. Ali-Löytty Marjatta	1967	Seutula (Katriinankoti)
268. Anttila Eija	1973–1975	Seutula (Söderberg)
269. Dikert Raili	1966–1967, 1972	Koivupää (oma koti)
270. Ehrukainen Tiina	1978	Kivistö (kko)
271. Frantti Kaino	1980	Vantaanpuisto (kh)
272. Henell Liisa	1969–1974	Vantaanpuisto
273. Hietalahti Raili	1972	Vantaanpuisto
274. Hoikkala Airi	1973–1977	Vantaanpuisto (kh, ppk)

275.Humalajoki Mirja	1971–1973	Seutula (Kesäkylä, kodit)
276.Huusela Anne	1973–1977	Seutula (Huusela)
277.Huusela Elsa	1971–1982	Seutula (oma koti)
278.Huusela Tuija	1973–1977	Seutula (Huusela)
279.Hämäläinen Irja	1966	Seutula (Kesäkylä), Vantaanpuisto
280.Itäniemi Sirkka	1970–1974	Seutula (Kesäkylä, kodit)
281.Jukkala Satu	1983–1984	Vantaanlaakso
282.Jukkala Sirpa	1983–1984	Vantaanlaakso
283.Kaasinen Päivi	1973	Seutula (Söderberg)
284.Kainulainen Liisa	1979–1981	Vantaanpuisto (kh)
285.Kattelus Maija	1983–1984	Vantaanlaakso
286.Ketolainen Lea	1966	Vantaa (Vantaanrinne)
287.Ketolainen Riitta	1966-1967	Vantaa (Vantaankallio)
288.Koivuniemi Anja	1978-1979	Seutula (kansakoulu, Huusela)
289.Koivuniemi Salme	1970–1984	Vantaanpuisto (kh: ppk)
290.Koivuniemi Sirpa	1983–1984	Vantaanpuisto
291.Kojo (Suuronen) Irma	1966–1969	Vantaa 2 (Vantaankallio)
292.Kolu Harri	1983–1984	Vantaanlaakso
293.Koskinen Anja	1966–1969	Vantaa (Vantaanrinne), Kivistö (kko, isot)
294.Koskinen Martta	1972–1973	Vantaanpuisto
295.Kotaviita Pirjo	1973–1975	Seutula (Söderberg)
296.Kotro Kirsti	1967–1984	Kannisto (oma koti)), Kivistö (kko kh)
297.Koukkari Katri	1966–1971	Seutula (Katriinankoti, Katriinan sairaala)
298.Kulonen Päivi	1981-1982	Vantaanpuisto, musiikkiopisto

299.Kuparinen Leena	1979–1984		Seutula: Kesäkylä (kodit, koulu)
300.Leppänen Heini	1976–1977		Keimola Västra (kh)
301.Leppänen Kaija	1966–1978		Keimola: Västra (Salo, kh)
302.Leppänen Minna	1978–1984		Koivupää (kh, kodit, Mahlapolku 10 Silokallio), Kivistö (kko)
303.Liinakoski Anni	1969–1982		Seutula: Kesäkylä (kodit)
304.Liinakoski Leena	1967		Seutula: Kesäkylä
305.Littunen Maija	1970		Kivistö
306.Littunen Eino?	1969–1970		Keimola (Västra)
307.Maanvilja Siiri	1976–1984		Keimola (oma koti, suomalainen koulu, kh), Västra
308.Manninen Matti	1967		Kivistö (kko, isot)
309.Merta Paula	1975		Vantaanpuisto
310.Moilanen Pirjo	1973–1974		Koivupää (kh)
311.Moilanen Sirpa	1973		Koivupää (kh)
312.Mäntysalo Ester	1966–1979	1972?	Seutula (Katriinankoti, Katr.sairaala), Vantaanpuisto (kh), Seutula (kansakoulu),
313.Neitola Meeri	1969–1970		Kivistö (kko)
314.Nevalainen Saara	1977		Koivupää (kh)
315.Nieminen Suv	1983–1984		Vantaanlaakso
316.Nummelin Helena	1970–1979		Seutula (kansakoulu)
317.Olkkanen Katriina	1969		Kivistö (Kaartotie)
318.Paavilainen Sirpa	1973		Keimola (suomalainen koulu)
319.Parkatti Pauliina	1983–1984		Vantaanlaakso
320.Perkola Hanna (Perkola-Musikka)	1978–1984		Kivistö (kko)
321.Perkola Kaarina	1966–1984		Kivistö, Seutula, Kesäkylä, Honkasuo, Varisto, Hämeenkylä ym.
322.Perkola Pirjo	1977–1979		Vantaanpuisto (kh, ppk)

323. Perkola Päivi	1966, 1979-1980	Kivistö (koulu), Rajatorppa (Nuijatie 8 kh)
324. Piironen Anna-Liisa	1982-1984	Seutula (kappeli), oma koti
325. Pirhonen Ritva	1970-1977	Kivistö (kirkon kh), Vantaanjänne
326. Polkko Anja	1973-1984	Kivistö (kko kh)
327. Ponkala Kirsti	1981-1982	Kustaanmäki
328. Puls Sirkka	1969-1980, 1984	Vantaa 2 (Vantaanjänne), Askisto, Hkylä, Hvaara (kh), Pähkinärinne (kh)
329. Rahikainen Sirpa	1975	Vantaanpuisto (kh, ppk)
330. Rantanen Taimi	1977-1984	Koivupää (kerhohuone, kodit, Mahlapolku 10 Silokallio)
331. Raunio Fanny	1975-1984	Keimola (oma koti, suomalainen koulu, kh) Västra
332. Rautakorpi Sylvi	1972	Seutula
333. Rautiainen Sirkku	1976-1979	Koivupää (kh, ppk), Seutula (kansakoulu)
334. Riikonen Inkeri	1966	Seutula (kappeli)
335. Ronkainen Varpu	1973	Seutula (Söderberg)
336. Ruoho Aila	1973-1974	Vantaanpuisto (kh, ppk)
337. Saarelainen Maija	1966	Kivistö (koulu)
338. Sairanen Mirjami	1969-1970	Vantaa 2 (Vantaanjänne)
339. Salminiitty Elina	1976-1979	Seutula (kansakoulu)
340. Salo Paula	1972-1978	Keimola: Västra (kh)
341. Salo Vieno	1966-1967	Keimola: Västra (oma koti, kh)
342. Saranpää Irja	1966	Kivistö (koulu)
343. Silokallio Liisa	1980-1984	Koivupää (oma koti)
344. Summanen Kaarina	1967	Kivistö (kko, pienet)
345. Suominen Tuija	1983-1984	Seutula
346. Söderberg Hilma	1966-1981	Seutula (Tapola, oma koti)

347.Söderlund Liisa	1982–1984	Vantaanpuisto
348.Tammisalo Tuula	1983–1984	Vantaanlaakso
349.Tanskanen Anna-Liisa	1973	Koivupää (kh)
350.Tanskanen Kyllikki	1973–1979	Koivupää (kh, ppk), Seutula (kansakoulu)
351.Timonen Hilda	1966–1978	Koivupää (Dikert, kh, ppk), Myyrmäki (Norokujan kh)
352.Tähtinen Tellervo	1976–1977	Seutula (kansakoulu)
353.Uusi-Eskola Ritva	1966–1973	Seutula (Huusela)
354.Varis Hilja	1984	Seutula (Kesäkylä)
355.Wennermark Paula	1976–1977	Vantaanpuisto (kh, ppk)
356.Viderholm Aila	1966	Kivistö (koulu)
357.Vilén Eila	1982–1984	Seutula (kappeli, oma koti, koulu)
358.Virtanen Pirkko	1972	Kivistö
359.Vähämäki Salme	1974–1984	Seutula: Kesäkylä (kodit, oma koti)
360.Väkiparta Esteri	1966–1984	Seutula (kappeli, oma koti, kansakoulu, kappeli)
361.Ylikoski Tuula	1969–1976	Vantaa 2 (Vantaanrinne), Vantaanpuisto, Louhela (kh, pienet)
362.Ylikoski Seppo	1969–1970	Vantaa 2 (Vantaanrinne)

Opiskelijat Helsingin raamattukoulusta: 1.1,-31.5.1969

- 363.Juha-Pekka Miettunen
- 364.Anja Kolehmainen
- 365.Anneli Leppihalme
- 366.Maija Liukkonen

Liite 5. Vantaan – Vantaakosken seurakunnan lastenohjaajat vuosina 1970–1984⁴²⁸

NIMI	ALKANUT	PÄÄTTYNYT	KOULUTUS	VUOSIA	MUUTA
1. Aaltonen Riitta	1.9.1983	31.5.1984	..	1	
2. Aaltonen Sirpa	1.9.1978	31.5.1979	..	1	
3. Ahlgrén Marja-Liisa	1.1.1978	31.5.1985	..	7,5	
4. Aimola Irmeli	1.9.1978	31.5.1981	..	3	
5. Airas-Laitila Auli	1.9.1981	31.5.1982	..	1	
6. Alén Kaisa	1.9.1978	31.5.1980	..	2	
7. Antila Nanny	1974	31.5.1983	rouva	9,5	
8. Aronen Riitta	1.1.1977	31.5.1977	..	0,5	
9. Arminen Tuula	1.9.1986	31.12.1987	..	1,5	
10. Auranen Sinikka	1975	31.12.1978	sairaanhoitaja	4	
11. Dunderfeldt Tuovi	1.9.1977	31.12.1977	..	0,5	
12. Engels Tuovi	1.9.1976	1984	rouva	8,5	
13. Eriksson Tuula	1970	31.12.1970	..	1	
14. Eronen Eila	1971	31.12.1974	..	4	
15. Eskelinen Leena	1974	31.12.1974	pankkivirkailija	1	

⁴²⁸ VSA I Cb 1–2 Kn ptk 8.3.1972 § 14, liite 2 (Päiväkerhon toimintakertomus vuodelta 1971); Kn pöytäkirjat vuosilta 1966–1971; III 8 C 1 Päiväk.tk pöytäkirjat vuosilta 1969–1983; III 8 D 2 Päiväk.tk pöytäkirjat vuodelta 1984; VSA III 8 D 1 Päiväk. tke 1969–1970, 1972–1977, 9 Da 1 Päiväk. tke 1978–1984. Toimintakertomuksissa ei ole eritelty kevät- ja syyslukukausilla toimineita ohjaajia vuosina 1971–1975, joten lastenohjaajien työn tarkka aloittamisajankohta ei ole tiedossa. Olen laskenut työvuodet aina vuoden alusta ja vuoden loppuun. Vuonna 1970 ja vuodesta 1976 alkaen tiedot on annettu puolivuositain. On myös mahdollista, että sama henkilö esiintyy listalla kahdella eri nimellä avioliiton solmimisen vuoksi – joskin tietyt eri vuosina. Vuosia 1966–1969 koskevat tiedot ovat satunnaisia. Myös tiedot aiemmista ammanteista ovat puutteellisia. Ne on koottu eri asiakirjosta, useimmat päiväkerhotoimikunnan pöytäkirjoista ja kirkkoneuvoston pöytäkirjojen liitteistä. Rouva tai neiti ei tietenkään ole aina vaihtoehto ammattinimikkeelle. Tiedot kuitenkin antavat osaltaan kuvaa alalla toimineista.

16. Franzen Eine	1.9.1981	31.12.1984	rouva	3,5	
17. Galkin Sirkka	1.1.1978	31.5.1978	..	0,5	
18. Grönfors Sinikka	1972	31.12.1984	merkonomi	13	
19. Hannula Maija-Liisa	1972	31.12.1972	..	1	
20. Harinen Leena	1.9.1983	31.12.1984	..	1,5	
21. Heikkinen Kyllikki	1.1.1970	31.5.1970	..	0,5	vekkulikerho
22. Heimonen Leena	1.9.1977	31.5.1979	..	2	
23. Heinonen Liisa	1.9.1977	31.12.1984	..	7,5	lo 1976
24. Helevä Mari	1.9.1979	31.12.1984	rouva	5,5	
25. Helle Ritva	1.1.1975	31.5.1976	..	1,5	
26. Hellgrén Vellamo	1.9.1977	31.12.1984	..	7,5	
27. Henriksson Sirpa	1.1.1978	31.12.1984	rouva	7	
28. Henttonen Anna-Maija	1972	31.12.1974	merkonomi, kasv. yo	3	
29. Hilska Kirsti	1.9.1981	31.5.1984	kauppakoulu	3	
30. Hoikkala Airi	1975	31.5.1977	..	2,5	
31. Holmberg Kirsti	1974	31.5.1978	sairaanhoitaja	4,5	
32. Huhta Helena	1973	31.12.1974	..	2	
33. Huotari Liisa	1972	31.5.1977	..	5,5	lo 1976
34. Huppunen Marja-Liisa	1.9.1977	31.12.1984	..	7,5	
35. Huttunen Taina	1972	31.12.1972	..	1	
36. Hyvönen Tuula	1973	29.2.1984	..	11	
37. Hämäläinen Marja	1.1.1979	31.5.1984	..	6	lo 1978
38. Härkönen Elvi	1975	31.12.1975	..	1	
39. Hörkkö Marja-Liisa	1975	31.5.1976	..	1,5	

40. Iiskola Anja	1970	31.12.1974	rouva	5	
41. Illman Helena	1970	31.5.1970	neiti	0,5	vekkulikerho
42. Ijäs Orvokki	1974	31.5.1977	hum.kand.	3,5	
43. Ikonen Marja-Kristiina	1.9.1978	31.5.1979	..	1	
44. Ilanko Hilikka	1.9.1978	31.5. 1981	..	3	
45. Jerkku Pirkko	1.9.1977	31.12. 1984	..	7,5	
46. Junttila Rauni	1973	31.12.1973	..	1	
47. Jylhä Ulla	1975	31.5.1976	..	1,5	
48. Kaartinen Lea	1972	31.12.1973	..	2	
49. Kankaanpää Raija	1972	31.12.1984	..	12	lo 1978
50. Kapanen Sinikka	1.9.1979	31.5.1980	..	1	
51. Karjalahti Sirpa	1.9.1981	31.12. 1982	ylioppilas	1,5	
52. Karppi Marjatta	1973	31.5.1976	lastenhoitaja	3,5	
53. Kastikainen Leena	1.9.1980	31.12.1982	..	2,5	
54. Kenttä Sirpa	1974	31.5.1980	..	6,5	
55. Kiiskinen Raija	1971	31.5.1977	hum. kand.	6,5	
56. Kinnunen Laila	1.1.1983	31.5.1984	..	1,5	
57. Kivi Aila	1.1. 1978	31.5. 1981	..	3,5	
58. Kiviranta Aune	1971	31.12.1971	..	1	
59. Koivunen Anja	1.1.1978	31.12.1984	..	7	
60. Koivuniemi Terhikki	1.9.1978	31.5.1979	lastentarhanopettaja	1	
61. Kokkonen Anneli	1975	31.5.1981	..	6,5	
62. Kolu Irma	1971	31.12.1972	..	2	
63. Korhonen Orvokki	1.9.1976	31.5.1979	..	3	

64.	Koskela Tuula	1975	31.5.1976	rouva	1,5	
65.	Koski Liisa	1.9.1970	31.12.1974	rouva	4,5	
66.	Kotro Kirsti	1.1.1970	31.12.1970	..	1	vekkulikerho
67.	Kuisma Terttu	1.1.1970	31.12.1974	farmaseutti	5	
68.	Kuosmanen Marja-Leena	1.9.1977	31.5. 1979	..	2	
69.	Kuparinen Rauni	1974	31.12.1974	rouva	1	
70.	Kuparinen Leena	1.9.1984	31.12.1984	rouva	0,5	
71.	Kuusisto Raila	1.1.1973	31.12.1973	..	1	
72.	Laine Eva	1.1.1976	31.5.1976	lääkintävoimistelija	0,5	
73.	Lahti Anna-Liisa	1972	31.5.1977	..	5,5	
74.	Lahti Ulla	1.9.1976	31.5.1981	..	5	
75.	Lahtinen Sanni	1.1.1977	31.5. 1982	..	5,5	
76.	Lahtonen Marja-Liisa	1975	31.5.1980	..	5,5	
77.	Laitinen Raija	1.9.1984	31.12.1984	..	0,5	
78.	Lanki Marja-Liisa	1971	31.12.1971	nuorisonohjaaja I	1	
79.	Lappalainen Maarit	1.1.1976	31.12.1983	..	8	
80.	Lassy Liisa	1.9.1981	31.12.1984	sosionomi, yht. kand.	3,5	
81.	Laurinanti Hannele	1975	31.5.1977	kasv. yo.	2	
82.	Lavikainen Ines	1970	31.12.1970	..	1	
83.	Lausamo Hilikka	1975	31.12.1984	sairaanhoidtaja	10	
84.	Lehmunen Leena	1972	31.12.1984	kuvataiteiden yo.	13	lo 1978
85.	Lehtovirta Mirja	1975	12.11.1982	..	8	
86.	Leppänen Kaija	1971	31.12.1974	rouva	4	
87.	Lerssi Pirjo	1974	31.12.1974	rouva	1	

88. Leskinen Kaija	1972	31.5.1976	..	5,5	
89. Lindefors Anitta	1971	31.12.1971	..	0,5	
90. Lindén Stina	1.9.1970	31.12.1970	..	0,5	
91. Lieko Anitta	1972	31.12.1972	..	1	
92. Liukkonen Sinikka	1971	31.5.1972	..	1,5	
93. Loikala Eila	1.9.1970	31.12.1984	..	15	
94. Loponen Seija	1.9.1975	31.12.1984	..	10	lo 1978
95. Louhisola Kristina	1975	31.12.1981	..	7	
96. Lumiköngäs Sinikka	1.9.1977	31.5.1978	..	1	
97. Luoma-aho Maire	1971/1.9.1978	31.12.1984	nuorisonohjaaja	7-8	
98. Löfgren Anneli	1971	31.12.1971	..	1	
99. Maanvilja Siiri	1974	31.12.1984	..	11	lo 1980
100. Malmivaara Anja	1.9.1981	0.1.1982	..	1	
101. Marjamaa Keiju	1966	31.12.1984	lastenhoitaja	15/ 20	
102. Martikainen Carola	1.9.1977	31.5.1978	..	1	
103. Mertojoki Salme	1.1.1983	31.12.1984	..	2	
104. Moisionmäki Eila	1.9.1981	31.5.1982	..	1	
105. Murtomaa Hillevi	1972	31.12.1973	..	2	
106. Mustonen Elsbeth	1.1.1970	31.12.1972	..	3	
107. Mäki Terttu	1975	31.12.1984	..	10	lo 1977
108. Mäntysalo Ester	10.12.1976	31.12.1977	sairauslomasijainen	1	
109. Naupert Gretel	1971	31.12.1979	rouva	9	lo 1972
110. Nenonen Ritva	1974	31.12.1984	..	12	
111. Nikkanen Liisa	1972	31.5.1976	apuhoitaja	4,5	

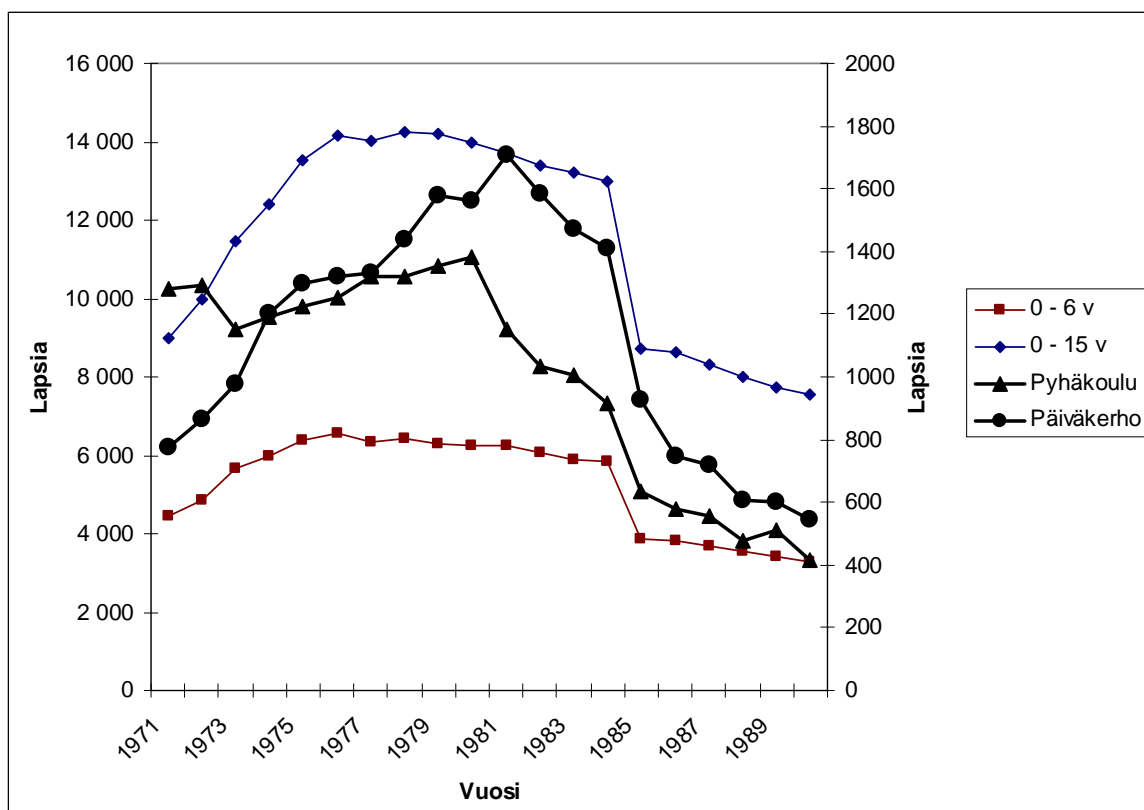
112.Niskanen Maija	1974	31.12.1984	kartanpiirtäjä	11	
113.Ojala Päivi	1974	31.12.1974	opiskelija, sijainen	1	
114.Oravala Vieno	1973	31.12.1984	apuhoitaja	12	
115.Pajunen Seija	1975	31.12.1984	..	10	lo 1980
116.Pankakoski Raija	1.9.1978	31.5.1982	..	4	
117.Parkatti Mirja	1.9.1970	31.12.1974	..	4,5	
118.Patokorpi Seija	1.1.1970	31.12.1973	..	4	vekkulikerho
119.Pekkola Liisa	1.9.1976	31.5.1979	..	3	
120.Peltonen Armi	1.1.1970	31.12.1972	..	3	
121.Penttilä Iris	1973	31.12.1974	..	2	
122.Pietilä Liisa	1.1.1979	31.12.1979	no		
123.Petäjistö Liisa	1974	31.12.1974	rouva	1	
124.Pirhonen Ritva	1.9.1970	31.12.1972	..	2,5	
125.Pitkäjärvi Lea	1.1.1970	31.12.1970	rouva	1	
126.Podduikin Merja	1.1.1977	31.5.1977	..	0,5	
127.Polkko Anja	1.1.1977	31.5.1980	..	3,5	
128.Raaska Marja-Liisa	1975	31.5.1980	rouva	5,5	
129.Rahikainen Arja	1974	31.12.1984	..	11	lo 1978
130.Rahikka Leena	1.9.1981	31.12.1982	merkonomi	1,5	
131.Raitala Pirkko	1.9.1970	31.12.1973	..	3,5	
132.Raitokoski Sinikka	1.9.1979	31.5.1980	..	1	
133.Rantala Ilse	1.9.1977	31.12.1977	..	0,5	
134.Rasia Eila	1974	31.12.1974	merkonomi	1	
135.Ratilainen Anja	1.1.1971	31.5.1973	rouva	2,5	

136.Repo Riitta	1.9.1971	31.12.1971	sairaanhoitaja	0,5	
137.Riihimäki Terhi	1972	31.12.1972	..	1	
138.Rinta-Nikkola Pirjo	1.9.1979	31.5.1980	..	1	
139.Rissanen Anneli	1974	31.5.1981	merkonomi	7,5	
140.Ritvanen Kyllikki	1972	31.5.1980	..	8,5	
141.Rosén Marja	1.9.1979	31.12.1983	..	4,5	
142.Rosqvist Tuula	1.9. 1978	31.5.1983	mainospiirtäjä	5	
143.Ruponen Helme	1974	31.5.1976	lehtori	2,5	
144.Ruuska Inkeri	1.1.1970	31.12.1970	rouva	1	vekkulikerho
145.Ruuskanen Marja	1.9.1976	31.12.1976	..	0,5	
146.Sairanen Ritva	1.1.1976	31.5.1976	..	1	
147.Salmi Liisa	kevät 1975		sijainen	0,5	
148.Salminen Pirjo	1975	31.1.1984	..	10	lo 1976
149.Salo Pirkko	1.1.1970	31.12.1970	rouva	1	
150.Salo Raili	1974	31.12.1984	rouva	11	
151.Savolainen Mirja	1974	31.12.1974	sos.kasv.	1	
152.Seppä Eija	1.1.1970	31.12.1971	..	2	
153.Sevanto Eila	1.1.1984	31.12.1984	..	1	
154.Sihvonen Eeva	1.1.1970	31.5.1970	rouva	0,5	vekkulikerho
155.Sievinen Hilka	1973	31.12.1973	..	1	
156.Silander Ulla	1.9.1970	31.12.1971	..	1,5	
157.Silvennoinen Marja	1973	31.5.1981	..	8,5	
158.Sinikallio Alli	1974	31.12.1974	..	1	
159.Sirén Anja	1973	31.12.1973	..	1	

160.Siuko Ritva	1974	31.5.1979	..	5,5	
161.Snicker Sirpa	1.9.1979	31.12.1980	..	1,5	
162.Stenbäck Ulla	1972	31.12.1973	..	2	
163.Stenberg Kari	1972	31.12.1972	..	1	
164.Still Aune	1.9.1970	31.12.1973	..	3,5	
165.Suominen Tellervo	1974	31.12..1974	..	1	
166.Suvanto Ritva	1973	31.12.1973	..	1	
167.Syrjänen Ulla Maija	1.9.1984	31.12.1984	..	0,5	
168.Syvähuoko Liisa	1974	31.12.1974	sairaanhoitaja	1	
169.Söderlund Liisa	1.9.1979	31.12.1982	..	3,5	lo 1980
170.Takatalo Leena	1974	31.5.1977	merkonomi	3,5	
171.Tapola Marjatta	1.9.1981	31.12.1982	rouva	1,5	
172.Teini Marjatta	1.1.1978	31.12.1979	..	2	
173.Tervonen Sirkka-Liisa	1972	31.5. 1978	..	6,5	
174.Tiilikainen Marja-Riitta	1975	31.5.1984	..	10	lo
175.Tirkkonen Sirkka-Liisa	1975	31.5.1980	..	5,5	
176.Toivonen Asta	1969	31.5.1984	rouva	15/16	vekkulikerho
177.Torikka Pirkko	1.9.1979	31.12.1984	..	5,5	
178.Torkkeli Aura	1973	31.5.1976	..	3,5	
179.Tulisalmi Liisa	1970		..	0,5	vekkulikerho
180.Tuomi Aira	1973	31.12.1984	lo 1972	12	
181.Tuomi Marja	1.1.1978	31.5.1978	..	0,5	
182.Tuomola Leena	1973	31.12.1973	teol. yo	1	
183.Tuovinen Pirkko	1967	31.12.1984	..	15/18	lo 1978

184. Uusvaara Anneli	1.1.1970	31.5.1976	..	5,5	
185. Vaittinen Leena	1973	31.12.1973	..	1	
186. Varis Päivi	1.1.1977	31.5.1977	..	0,5	
187. Vartiainen Eeva-Kaarina	1972	31.12.1974	..	3	
188. Venovirta Maila	1972	31.12.1972	..	1	
189. Vermasheinä Sirpa	1.1.1984	31.12.1984	..	1	
190. Westerholm Marjatta	1.9.1976	31.5.1980	..	4	
191. Vihavainen Annikki	1.1.1970	31.5.1970	..	0,5	vekkulikerho
192. Vihavainen Varpu	1973	31.5.1977	..	4,5	
193. Viitanen Ritva	1.9.1978	31.5.1984	..	6	
194. Vilén Sinikka	1.9.1.1981	31.5.1984	yo-merkonomi	3	
195. Viljakainen Liisa	1.9. 1977	31.5.1983	rouva	6	
196. Wilska Marja	1.9. 1981	31.5.1982	..	1	lo 1978
197. Virtanen Raija	1968	31.5.1976	apuhoitaja	8,5	
198. Volanen Ritva	1975	31.12.1977	erityissairaanhoidaja	3	
199. Vuorela Sirkka	1.9.1983	31.12.1984	..	1,5	
200. Vuorenmaa Marja	1.9.1978	31.12.1979	..	1,5	
201. Väinölä Kirsti	1.1.1970	31.5.1970	..	0,5	vekkulikerho
202. Vähämäki Salme	1.9.1984	31.12.1984	..	0,5	
203. Väliaho Pirkko	1.9. 1976	31.12.1977	..	1,5	

Liite 6. Vantaan – Vantaankosken seurakunnan alueella asuneiden lasten ja nuorten määrät sekä pyhäkoululaisten ja päiväkerholaisten määrät vuosina 1971-1984⁴²⁹

⁴²⁹ Helsingin seudun aluesarjat www; VSA I Cb 1–2 Kn ptk 8.3.1972 § 14, liite 2 (Päiväkerhon toimintakertomus vuodelta 1971); III 7 Db 1 Pyhäk. tke 1971–1984; III 8 D 1 Päiväk. tke 1972–1977; III 9 Da 1 Päiväk. tke 1978–1984. Vantaankosken seurakunnan alueella asuvien lasten ja nuorten määräs- tä ei ole olemassa tarkkoja tilastoja, mutta liitteessä 6 olen esittänyt pyhäkoululaisten ja päiväkerho- laisten määrät (oikeanpuoleinen pystyakseli) samassa kaaviossa nykyisten Myyrmäen ja Kivistön suuralueilla asuneiden alle seitsemänvuotiaiden ja alle kuusitoistavuotiaiden lasten ja nuorten luku- määrien (vasemmanpuoleinen pystyakseli) kanssa vuosina 1971–1984. Vasemmanpuoleisella pysty- akselilla näkyvät Myyrmäen ja Kivistön suuralueiden alle seitsemän- ja alle kuusitoistavuotiaat lapset ja nuoret ja oikeanpuoleisella pystyakselilla pyhäkoululaiset sekä päivä- ja vekkulikerholaiset. Tark- koja prosenttiosuuksia ei voi laskea, koska nykyiset Myyrmäen ja Kivistön suuralueet eivät kata aivan koko Vantaankosken seurakunnan aluetta. Tiedoista puuttuvat ne lapset ja nuoret, jotka asuivat niissä osissa Viinikkalaa, Lentokentän aluetta ja Ylästöä, jotka jäivät Vantaankosken seurakunnan puolelle. Osa näiden alueiden lapsista ja nuorista asui Helsingin pitäjän – Tikkurilan seurakunnan alueella. Seurakuntien välinen raja kulki – ja kulkee edelleen – näiden alueiden halki. Viinikkalan ja Lentoken- tän asutus oli varsin vähäistä ja Ylästökin harvaan asuttua tässä vaiheessa: alueilla asui vuosina 1971– 1984 300–500 alle 16-vuotiasta lasta ja nuorta. Kaaviosta näkyy, että lapsityön kehitys oli johdonmu- kaista suhteessa nuoreen seurakuntaan: pyhäkoululaisten ja kerholaisten määrät kulkevat samassa linjassa, joskin hyppelhtiä, alueen lasten ja nuorten määrien kanssa lähes koko käsiteltävän ajanjak- son. Lasku jyrkkenee kummankin työmuodon kohdalla huippuvuosien 1980 (pyhäkoulu) ja 1981 (päiväkerho) jälkeen.

Liite 7. Vantaan – Vantaankosken seurakunnan pyhäkoulutoimikunnan jäsenet vuosina 1967–1984⁴³⁰

Puheenjohtajat

Tuominen Jukka	pastori	1967
Haavisto Aimo	rovasti, khra	1968–1971
Luumi Pertti	kappalainen, pyhäkouluteologi	1971–1972
Virtanen Paavo	pastori, pyhäkouluteologi.	1972–1977
Pajunen Pertti	pastori, pyhäkouluteologi	1977
Käki Ilkka	pastori, pyhäkouluteologi.	1977–1978
Andelin Matti	esimies	1979–1984
Savolainen Mirja	sosiaalikasvattaja, päiväkodin johtaja	1979–1984

Varapuheenjohtajat

Pyykölä Reino	toimiupseeri	1979–1984
---------------	--------------	-----------

Sihteerit

Veteli Asta	teologian ylioppilas	1967
Perkola Kaarina	pyhäkoulusihteeri	1967–1978
Käki Ilkka	pyhäkoulupastori, pj, siht.	1979
Veteli Asta	lehtori, pyhäkouluteologi	1979–1982
Lampinen Raimo	pyhäkoulupastori	1982–1984

Jäsenet

Gustafsson Marja-Leena	toimistos sihteeri	1983–1984
Halso Heikki	konstaapeli	1983–1984
Hellgren Vellamo	pyhäkoulusihteeri	1979–1983
Helttunen Pentti	insinööri	1981–1982
Hienonen Heikki	toimiupseeri	1982–1984
Hymander Sirpa	opiskelija	1982, 1984
Jääskeläinen Toivo	muurari	1971–1975
Koivuniemi Salme	rouva/ opettaja	1971–1978
Kojo Irma	rouva	1967
Kuikka Eila	rouva, kirjanpitäjä	1973–1984
Leppänen Kaija	rouva	1967
Liimatainen Eija	pyhäkoulusihteeri	1984
Littunen Eino	..	1968
Mellanen Orvokki	pankkivirkailija	1977–1978
Nikula Maija	postivirkailija	1979–1982
Noponen Rauha	opettaja	1971–1982
Piironen Anna-Liisa	konekirjoittaja	1979–1984
Perkola Kaarina	pyhäkoulusihteeri	1979–1984
Rautiola Leena	opettaja	1975–1977
Saranpää Ulla	nuorisosihteeri	1979–1982
Toivola Siviä	rouva	1967
Tolonen Matti	kuvakorjailija	1975–1980
Uusi-Eskola Ritva	opiskelija, nuorten edustaja	1971–1974
Varonen Maj-Lis	vahtimestari	1970–1978
Veteli Asta	teologian ylioppilas/lehtori	1967–1973
Voivalin Kaarina	lähetys sihteeri	1970–1975, 1978

⁴³⁰ VSA I Cb1-2 Kn pöytäkirjat vuosilta 1967–1971; II Cb 3 Kn pöytäkirjat vuosilta 1972–1976, Srkn pöytäkirjat vuosilta 1977–1984; III 7 Db 1 pyhäk. tke 1967–1984. Ammattinimikkeet on ilmoitettu, mikäli ne ovat käyneet ilmi asiakirjoista.

Liite 8. Vantaan – Vantaankosken seurakunnan päiväkerhotoimikunnan jäsenet
1968–1984⁴³¹

Puheenjohtajat

Haavisto Aimo	rovasti, khra	1969
Erelä Annikki	lehtori, päiväkerhoteologi	1969–1973
Virtanen Pirkko	lehtori, päiväkerhoteologi	1973–1977
Käki Ilkka	pastori, päiväkerhoteologi	1977–1978
Tolonen Eero	..	1979–1980
Wennäkoski Anna-Maija	päiväkodin johtaja	1981–1984

Sihteerit

Salonen Aila	kansakoulunopettaja, to	1971–1978
Käki Ilkka	pastori, päiväkerhoteologi	1979
Rahkonen Tapio	pastori, päiväkerhoteologi	1980–1984

Jäsenet ja varajäsenet

Dromberg Jarl	pankinjohtaja	1972–1975	jäsen
Haarasilta Pirjo	..	1981–1982	jäsen
Hannukainen Leena	diakoni	1969–1971	jäsen
Heinonen Liisa	lo	1983	jäsen
Helttunen Pentti	insinööri	1981–1982	jäsen
Herranen Kerttu	..	1983–1984	varajäsen
Hietalahti Raili	diakoni	1971	jäsen
Ikävalko Liisa	lo	1980–1982	jäsen
		1983–1984	varajäsen
Kaila Eeva	..	1983	jäsen
Kalliomäki Helena	..	1983–1984	varajäsen
Kasari Sirkka	lo	1979–1983	jäsen
Kattelus Anna-Mari	lastentarhanopettaja	1969	jäsen
Kattelus Ulla	..	1981–1982	varajäsen
Kiljunen (Hiltunen) Aune	no/to/lähetys sihteeri	1974–1984	jäsen
Kivisaari Simo	..	1975–1978	jäsen
Komonen Sinikka	sairaanhoitaja	1973–1978	jäsen
Korjus Hannu	..	1976	jäsen
Kunnas Maija	opettaja	1969–1976	jäsen
Laurinantti, Hannele	lo	1977	jäsen
Lehtovirta, Mirja	lo	1977–1980	lo-edustaja
		1981–1982	varajäsen
Loponen Seija	lo	1981–1982	lo-edustaja
Parkkonen Elli	psykologi	1975–1980	jäsen
Peltonen Armi	merkonomi	1970–1975	jäsen
Perkola Kaarina	pyhäkoulusihteeri	1969–1974	jäsen
Pietilä Liisa	lo	1977–1978	jäsen
Raitapuro Sulo	insinööri	1970–1974	jäsen
Salonen Aila	toiminnanohjaaja	1979–1984	jäsen
Savolainen Mirja	sos.kasv./to	1972	jäsen
		1979–1980	jäsen
		1981–1982	varajäsen
Seppä Eija	rouva	1970–1972	jäsen
Taavila Ulla	psykologi	1983–1984	jäsen
Tapio Brita	musiikin opettaja	1971	jäsen
Tuohimaa Pirjo	psykologi	1981–1982	varajäsen

⁴³¹ VSA I Cb 1–2 Kn ptk 8.3.1972 § 14, liite 2 (Päiväkerhon toimintakertomus vuodelta 1971); III 8 D 1 Päiväk. tke 1969–1970, 1972–1977; III 9 Da 1 Päiväk. tke 1978–1984. Ammatinimikkeet ja muut tiedot on kerrottu siinä tapauksessa, että ne on mainittu toimintakertomuksissa.

Tuovinen Pirkko	lo	1975–1984	jäsen
Valojärvi Terttu	..	1981–1984	varajäsen
Valtamo Aino	..	1983–1984	jäsen
Vartiainen Eeva-Kaarina	lo	1975	jäsen
Veinio, Jouni	lakimies	1977–1978	jäsen
Wennäkoski Anna-Maija	päiväkodin johtaja	1979–1980	jäsen
Vähäkylä Pekka	..	1983–1984	vpj

Liite 9. Vantaankosken seurakunnan työntekijöitä vuosina 1966–1984⁴³²

Kirkkoherrat

1. Outakoski Nilla vt.	1966–1967
2. Haavisto Aimo	1968–1971
3. Kopposela Juhani	1971–1984

Pappeja ja lehtoreita

1. Aaltio, Teuvo	pastori 1969–?
2. Erelä Annikki	ylim. lehtori 1967–1972, lehtori 1972–1973
3. Heikkilä Risto	viransijainen
4. Holopainen Kaarina	
5. Hyrck Matti	ylim. ap. 1971–1972
6. Häyrynen Seppo	vir. ap. 1969–1970; II kpl 1970–1975
7. Isometsä Jukka	ylim. ap.
8. Kiilunen Ulla (Pohjolan-Pirhonen)	ylim. lehtori 1979–1984
9. Kivekäs Heikki	pap. ap. 1970–1973, vir. ap. 1973–1976
10. Kivekäs Pekka	pap. ap. 1972–1973
11. Kuronen	
12. Käki Ilkka	ylim. ap. 1977–1980
13. Lampinen Raimo	2. kpl 1975–1984
14. Lavanko Ahti Juhani	
15. Luumi Pertti	2. kpl 1968–1972, khra ovo 1.9.–30.12.1972
16. Mäkelä Matti	vir. ap. 1967
17. Mäkelä Seppo	vir. ap. 1967–1967 khra vt. 1967
18. Outakoski Nilla	kirk. as. hoit. 1965–1966, vt. khra 1966–1967
19. Perälä Matti	vir. ap. 1976–1981
20. Rantasalo Jaakko	ylim. ap. 1969–1970, 1973–1978, 1979–1984
21. Ruokanen Tapani	..
22. Saari Jaakko	ylim. ap. 1977–1978
23. Saari Jorma	
24. Salmensaari Leena	
25. Salmi Seppo	ylim. ap. 1974–1976
26. Saloranta Hannu	
27. Simojoki Jaakko	ylim. ap. 1974–1976, vir. ap. 1976–1983, kpl 1983–84
28. Tammi Helena	vs. ylim. lehtori
29. Tuominen Jukka	vt. kpl 1966–1967
30. Turtiainen Tuula	lehtori
31. Weckroth Antti	vir. ap.
32. Veteli Asta	lehtori, vakinainen virka 1979
33. Virtanen Pirkko	lehtori
34. Virtanen Paavo	vir. ap.
35. Vuorinen Hannu	vir. ap.
36. Ylikoski Seppo	kuoli 1981

Pyhäkoulusihteerit

1. Hellgren Vellamo	Hämeenkylässä alueen pyhäkoulusihteeri 1979–1984
2. Noponen Rauha	Myyrämäen alueen aluesihteeri 1978–1982
3. Perkola, Kaarina	Pyhäkoulusihteeri 1966–1984
4. Voivalin Kaarina	Hämeenkylässä alueen aluesihteeri 1978–1979

⁴³² VSA I C 1-2 Kn pöytäkirjat vuosilta 1966–1972; II Cb 3 Kn pöytäkirjat vuosilta 1973–1976; Srkn pöytäkirjat vuosilta 1977–1984; III 7 C 1 Pyhäk.tk pöytäkirja vuosilta 1966–1984; III 7 Db 1 Pyhäk.tke 1967–1984; III 8 C 1 Päiväk.tk pöytäkirjat vuosilta 1969–1970; 1972–1983, III 8 C 2 Päiväk.tk pöytäkirjat vuodelta 1984; III 8 D 1 Päiväk. tke 1969–1970, 1972–1977; III 9 Da 1 Päiväk. tke 1978–1984.

Päiväkerhotyön johtajat ja toiminnanohjaajat

1. Hannukainen Leena	Diakoniatyöntekijä 1968–1969
2. Kiljunen ((Hiltunen) Aune	no/to/to-lähetys sihteeri 1974–1984
3. Liimatainen Eija	to 1984
4. Salonen Aila	kansakoulun opettaja/to 1971–1984

Liite 10. Väkiluku Vantaan – Vantaankosken seurakuntaan kuuluvilla alueilla vuosina 1971, 1979 ja 1984⁴³³

Alue	1971	1979	Muutos %	1984	Muutos
10. Linnainen	524	425	- 19 %	376	- 11,5 %
11. Hämevaara	1 287	1 091	- 15 %	1 049	- 3,8 %
12. Hämeenkylä (Pähkinärinne)	466	4 620	+ 4 154 +891 %	5 439	+15 %
13. Vapaala (Rajatorppa)	2 303	4080	+ 77 %	4 112	+0,8 %
14. Varisto	488	1 801	+269 %	2 949	+39 %
15. Myyrmäki (Louhela)	4 935	13 047	+8 112 +164 %	13 404	+ 2,5 %
16. Kaivoksela	4 888	3 926	- 20 %	3 806	- 3,1 %
17. Martinlaakso	4 220	14 861	+10 641 +252 %	14 276	- 3,9 %
18. Vantaanlaakso	1 039	1 091	+5 %	1 836	+ 41 %
20. Askisto	646	516	- 20 %	776	+33.5 %
21. Piispankylä (Vantaanpuisto)	1 601	1 410	- 12 %	1 286	- 9 %
22. Keimola	246	165	- 33 %	183	9,8 %
23. Kivistö	2 029	1 514	- 515 - 25 %	1 382	- 8,7 %
24. Lapinkylä	865	777	- 10 %	753	- 3,1 %
25. Myllymäki	401	340	- 15 %	302	- 11 %
26. Petikko	279	165	- 114 - 41 %	188	+12 %
30. Västra	245	235	- 4,1 %	209	- 11 %
31. Luhtaanmäki	284	271	- 4,6 %	250	- 7,7 %
32. Riipilä	740	651	- 12 %	647	- 0,6 %
33. Seutula	1 109	738	- 371 - 33 %	779	+5,3 %
34. Kiila	484	444	- 8,3 %	429	- 3,4 %
40. Ylästö	1 236	1 440	+17 %	1 096	- 24 %
41. Viinikkala	328	214	114 - 35 %	240	+ 11 %
53. Lentokenttä	314	313	- 0,3 %	196	- 37 %

⁴³³ Helsingin seudun aluesarjat www. Alueilla, joiden väkiluku on taustoitettu harmaalla, muutos on ollut vähintään 25 %. Ylästön, Viinikkalan ja Lentokentän alueiden asukkaista osa kuului Helsingin pitäjän – Tikkurilan seurakuntaan.

Liite 11. Pyhäkoulujen ja päiväkerhojen toiminta eri kaupunginosissa Vantaan –
Vantaankosken seurakunnan alueella vuosina 1970, 1979 ja 1984⁴³⁴

Pyhäkoulujen ja päiväkerhojen toiminta eri kaupunginosissa Vantaan seurakunnan
alueella vuonna 1970

Kaupunginosa/ alue	Katuosoite	Toimitila	Pyhä- koulut	Päivä- kerhot	Vekku- li- ker- hot ⁴³⁵
Linnainen	..	kh	1	-	-
Hämevaara	..	kh	1	-	-
Hämeenkylä	Auratie 3	kko kh	1	-	-
Vapaala		srk-koti	1	-	-
Myyrmäki	..	yhteiskoulu	1	-	-
Louhela	Haltiantie 4	kh	2	4	1
Kaivoksela		kko kh	1	6	6
		srk-koti	1	-	3
Martinkylä	Partiomaja		1	-	1
Martinlaakso		kh	2		1
	Raiviosuonrinne 3	kh	-	4	-
Askisto	..	kh	1	-	-
Vantaanpuisto	Vantaanjänne 2	kh	1	2	1
	Vantaanrinne 2		-	-	2
	Vantaanrinne 4		1	2	-
Keimola		koulu	1	-	-
Kivistö	Laavatie 2	kko kh	1	1	1
Kannisto	..	Kotro, koti	1	-	-
Koivupää	..	kh	1	-	-
Västra	..	kh	1		1
Seutula	..	Katriinan sairaala	1	-	-
	..	Huusela, koti	1	-	-
	..	Marielund, koti	1	-	-
	..	Söderberg, koti	1	-	-
Kesäkylä	1	-	-
Yhteensä			24	19	16/ 19⁴³⁶

⁴³⁴ VSA III 7 Db 1 Pyhäk. tke 1970, 1979, 1984; III 8 D 1 Päiväk. tke 1970, III 9 Da 1 Päiväk. tke 1979 ja 1984. Mikäli kerhoja on ollut eri määrä keväällä kuin syksyllä, ne on merkitty esim. 2/ 3, jolloin kaksi on kevään kerhojen määrä ja kolme syksyn.

⁴³⁵ VSA III 6 Db 1 Nuorisotyön tke 1970. Vekkulikerhot olivat vuonna 1970 alle kouluikäisille lapsille suunnattuja kerhoja, jotka toimivat nuorisotyötoimikunnan alaisuudessa. Ne kokoontuivat useimmiten iltapäivällä tai illansuussa. III 9 Da 1 Päiväk. tke 1979 ja 1984. Vuosina 1979 ja 1984 vekkulikerhot tarkoittavat kolmivuotiaalle tarkoitettuja kerhoja, jotka kokoontuivat kerran viikossa tunnin ajaksi.

⁴³⁶ Syksypuolen kerhojen sijainnista ei ole erikseen tietoja.

Pyhäkoulujen ja päiväkerhojen toiminta eri kaupunginosissa Vantaankosken seurakunnan alueella vuonna 1979

No	Kaupunginosa/ alue	Katuosoite	Toimitila	Pyhäkoulut	Päiväkerhot	Vekkuikerhot
10.	Linnainen	Rekitie3	..	1	-	-
11.	Hämevaara	Viputie 5	srk-koti	1	1	-
12.	Hämeenkylä	Auratie 3	kko kh	1	1	1/ -
	Pähkinärinne A	Lammaskuja 2	kh	2	4/ 3	-
	B	..	kh	-	2/ 3	3
13.	Vapaala					
	Rajatorppa	Nuijatie 8 ja 14	kh	2+1	4	3
14.	Varisto	Luhtimäki 2	kh	2	2/ 3	2
15.	Myyrmäki	Uomatie 13	kh	2	3	3/ 2
		Koskikuja 6	kh	2	4	2
		Löydöstie 4	kh	2	2	2
		Norokuja 1	kh	1	2/ 3	2
		Suvantopolku	kh	1		
	Louhela	Haltiantie 4	kh	2	3/ 2	1/-
16.	Kaivoksela		kko kh	1	2	2
17.	Martinlaakso	Laajaniityntie 2	Mk kh	2	7	8/ 5
		Laajakorvenkuja 10	kh	2	4	2/ 3
		Laajaniitynkuja	kh	-	-/ 3	-/ 2
18.	Vantaanlaakso	-	-	-	-	-
20.	Askisto	..	Järvelä, koti	1	-	-
21.	Piispankylä					
	Vantaanpuisto	..	kh	2	2/ 3	2/ 1
22.	Keimola	-	-	-	-	-
23.	Kivistö	Laavatie 2	kko kh	1	1	
24.	Lapinkylä					
	Koivupää		kh	1	1/-	
25.	Myllymäki	-	-	-	-	-
26.	Petikko	-	-	-	-	-
30.	Västra	..	kh	1	-	-
31.	Luhtaanmäki	-	-	-	-	-
32.	Riipilä	-	-	-	-	-
33.	Seutula	..	koulu	1	-	-
		..	Huusela, koti	1	-	-
		..	Söderberg, koti	1	-	-
34.	Kiila					
	Kesäkylä	..	kodit	1	-	-
Yht.				34	45/49	33/29

Pyhäkoulujen ja päiväkerhojen toiminta eri kaupunginosissa Vantaankosken seurakunnan alueella vuonna 1984

No	Kaupunginosa/ alue	Katuosoite	Tila	Pyhä- koulut	Päivä- kerhot	Vekkuli- kerhot
10.	Linnainen	Rekitie3	..	1	-	-
11.	Hämevaara	Viputie 5	srk-koti	1	1,5	0,5
12.	Hämeenkylä	Auratie 3	kko kh	1	3	1
		Sahratie 1	kh	1		
		Maamiehentie 13	Tolonen, koti	1		
	Pähkinärinne A	..	kh	1	3/2,5	1/ 0,5
	B	..			2,5/3	2
13.	Vapaala					
	Rajatorppa	Nuijatie /Sahatie	kh	1	2,5	1
14.	Varisto	Luhtimäki 2	kh	2	3,5/4	2
15.	Myyrmäki	Uomatie 13	kh	1	2,5/3	2/ 1
		Koskikuja 6	kh	2	2,5/ 3	2
		Löydöstie 4	kh	1	2,5/3,5	2/1
		Norokuja/-tie	kh	1	2	2/ 1
		Suvantopolku	kh	1	-	-
		Työkeskus		2		
	Louhela	Haltiantie 4	kh	1	1,5/1	-
16.	Kaivoksela		kko kh	1	2	1/ 2
17.	Martinlaakso	Laajaniityntie 2	Mk kh	2	4	2,5/ 3
		Laajakorvenkuja 10	kh	1	3	1
		Laajaniitynkuja	kh	1	3/2,5	1
18.	Vantaanlaakso	-	-	1	2/1,5	0,5/ 1
20.	Askisto	..	Martta- mökki	1	-	-
21.	Piispankylä					-
	Vantaanpuisto		kh	1	1,5	1/ 0,5
22.	Keimola	-	-		-	-
23.	Kivistö	Laavatie 2	kko kh	1	1,5/1	-
24.	Lapinkylä					
	Koivupää	Mahlapolku 10	Silokal- lio, koti	1	-	-
25.	Myllymäki	-	-		-	-
26.	Petikko	-	-		-	-
30.	Västra	..	kh	1	-	-
31.	Luhtaanmäki	-	-		-	-
32.	Riipilä	-	-		-	-
33.	Seutula	..	kappeli	1	0,5	-/ 0,5
			koulu	1		
			kodit	1	-	-
34.	Kiila	-	-		-	-
	Kesäkylä	..	kodit		-	-
Yht.				32	44,5	22,5/ 21

Liite 12. Vantaan – Vantaankosken seurakunnan pyhäkoulutyön markkamääräiset kulut talousarvioehdotusten perusteella vuosina 1971–1979⁴³⁷

talous- arvio vuodelle	1.	2.	3.		5.	6.	7.	8.		9.	10.	
	Lasten lehdet	Opetus- materiaali	Muu materiaali	Eriyis- tapahtu- mat	Opettajien lehdet	Koulutus ja virkistys	Toimisto- tarvikkeet	Perhe- työ	Yhteensä	Posti- kulut	Palkkiot	Saatu määräraha
1971				12 000	-	-	10 500
1972	1 400	800	4 400jp	1 900t	1 800	3 900	300	-	14 500	-	-	12 500
1973	1400	900	3 600jp	1 300.	1 950	5 080	350	-	14 580	-	11 400	
1974	5 000	900	4 200jp	1000	2 750	3 710	-	-	17 560	700	2 700	18 000
1975	6 400	2 500	4 100jp	4 100	3 450	5 460	500	-	26 510	900	4 800 kl	18 000+ 2 000+800
1976	4 400	1 500	4 950jp	1 600	2 300	3 350	500	-	18 600	500	14 400	20 000
1977	6 000	800	4 800jp	550	3 656	4 600	650	3 100	24 156	500	1 600	20 000?
1978	13 100	600+ 1 800	5 000jp	3 800	4 600	5 100	700	3 300	38000	700	12 700	26 000/ 4 700
1979	13 900	1 000	5 500jp	4 300	5 600	5 700	700	-	36 700	700	17 300	

⁴³⁷ VSA III 7 C 1 pyhäk.tk ptk 16.4.1970 § 2; 9.2.1971 § 5; 15.4.1971 § 9, liite; 20.4.1972 § 5, liite; 24.5.1973 § 4, liite; 14.4.1974 § 4, liite; 6.5.1975 § 9-10, liite; 7.1.1976 § 5; 17.2.1976 § 5; 18.8.1976 § 3, liite; 25.5.1977 § 5, liite 2; 11.1.1978 § 3; 18.5.1978 § 5, liite 1.

1. Lasten lehdet: pyhäkoululehdet, joulu- ja kevätlehdet
2. Opetusmateriaali
3. Muu materiaali: osanottotaulut, merkit, tunnustuspalkinnot, joulupussit, erilaiset kertaluontoiset tarvikkeet ja vararaha
4. Tapahtumat: retket, juhlat, avoimien ovien pyhäkoulut ja muut tapahtumat sekä perhekirkkokuljetukset, mikäli ne on budjetoitu pyhäkoulumomentille
5. Opettajien kirjallisuus: lehdet, koulutuskirjallisuus ja joululahjakirjat
6. Koulutus: kurssit seurakunnassa ja pyhäkouluopistossa, rovasti- ja hiippakunnalliset koulutuspäivät, kesäjuhlien kulut ja matkakorvaukset sekä merkit ja merkkipäivien muistamiset. Summa sisältää myös luennoitsijoiden palkkiot, mikäli ne on budjetoitu pyhäkoulutyön momentille.
7. Toimistotarvikkeet ja painatukset: summa sisältää myös postikulut, jos ne on budjetoitu pyhäkoulutyön momentille
8. Perhetyö silloin, kun sitä varten on varattu erillinen rahasumma: perheleirit ja -retket, materiaali, avustajat ja perhekirkon tarjoilu. Vuonna 1975 varattiin määräraha perhekirkkotyötä varten
9. Postikulut silloin, kun ne on budjetoitu erilliselle momentille
10. Palkkiot: luennoitsijat, avustajat, opettajat ja tarjoiluapu silloin, kun niitä ei ole budjetoitu pyhäkoulutyön momentille. Tälle momentille budjetoitiin myös pyhäkoulusihteerin sijaisten ja aluesihteerien palkkiot samoin kuin toteutumattomat hankkeet, kuten opettajien ja kehtoluokkatyön sihteerin palkkiot. Kehtoluokkatyö toteutui vasta vuonna 1979, joten aiempina vuosina anotut summat jäivät saamatta. Kirkkoneuvosto päätti kuitenkin vuonna 1972 ruveta maksamaan sijaisille korvausta pyhäkoulun pitämisestä

Liite 13. Vantaankosken seurakunnan pyhäkoulutyön markkamääräiset kulut talousarvioehdotusten perusteella vuosina 1980–1984⁴³⁸

Talousarvio vuodelle	1. Lasten lehdet	2. Opetusmateriaali	3. Muu materiaali	4. Opettajien kirjallisuus	5. Koulutus ja virkistys	6. Painatukset ja ilmoitukset	7. Kehutoluokatyö	8. Perhe työ	Yhteensä	9. Palkkiot	Saatu määräraha ⁴³⁹
1980	14 400	1 000	11 300	6 600	7 400	7 00	1 800	-	43 700	15 300-	40 000 14 000/ 40 000
1981	6 000	1 000	12 100	7 300	9 900	500	10 000	5 600	52 400	-	45 000/ 58 000
1982	6 000	1 000	14 100	7 300	16 900	500	11 200	5 600	62 600	12 800	67 000 14 000/ 67 000
1983	24 800	1 000	14 100	8 500	14 500	500	14 000	8 600	86 000	3000	67 000/ 79 000

1. Lasten lehdet. Suuret erot summissa johtuvat siitä, että joinakin vuosina varattiin määräraha vain joulukirkkolehtiä varten, ja joinakin myös Lasten pyhäkoululehteä varten
2. Opetusmateriaali
3. Muu materiaali sisältää osanottotaulut, merkit, tunnustuspalkinnot, joulupussit ja kevät- ja joulujuhlakulut sekä vuonna 1980 kevätretken, avoimien ovien pyhäkoulujen kustannukset ja vararahan
4. Opettajien kirjallisuus: lehdet, koulutuskirjallisuus ja joululahjakirjat

⁴³⁸ VSA III 7 C 1 Pyhäk.tk ptk 3.5.1979 § 5, liite 1; 25.8.1980 § 5, liite 1; 18.5.1981 § 5, liite 1; 7.5.1982 § 5, liite 1; 22.8.1983 § 4, liite 1. Vuosi 1984 talousarvio laadittiin siten, että se kattoi kaikki pyhäkoulun menot eikä vain toiminnallisia menoja kuten ennen.

⁴³⁹ VSA III 7 C 1 Pyhäk.tk ptk 14.1.1980 § 5; 22.2.1982 § 10; 26.1.1981 § 7; 17.1.1983 § 6; III 7 Db 1 Pyhäk. tke 1980–1984. Pöytäkirjoissa ilmoitettu summa poikkesi toisinaan toimintakertomusten ilmoittamasta. Syynä lienevät mahdolliset lisämäärärahat, mutta myös se, että palkkioihin myönnetty summat jäivät pois toisesta tai toisesta asiaperistä. Kautta-viivan jälkeen merkitty summa on toimintakertomuksen ilmoittama.

5. Koulutus: kurssit seurakunnassa ja pyhäkouluopistossa, rovasti- ja hiippakunnalliset koulutuspäivät, kesäjuhlien kulut ja matkakorvaukset sekä merkit ja merkkipäivien muistamiset. Vuonna 1980 järjestettiin vielä nuorten jouluihin ja hiihtolomakursseja
6. Toimistotarvikkeet ja painatukset: summa sisältää myös postikulut, jos ne on budjetoitu pyhäkoulutyön momentille
7. Kehtoluokkatyö
8. Perhetyö silloin, kun sitä varten on varattu erillinen rahasumma: perheleirit ja -retket, materiaali, avustajat ja perhekirjon tarjoilu
9. Palkkiot: luennoitsijat, avustajat, opettajat ja tarjoiluapu silloin, kun niitä ei ole budjetoitu pyhäkoulutyön momentille. vuosi 1982 aluesihteerien palkkiot 10 800

Talousarvio vuodelle 1984										
Palkat	132 200	Muut henkilös- tömenot	27 200	Tarvikkeet	72 000	Palvelut	29 500	Huoneisto	Yhteensä	
Luottamusmiesten kokouspalkkiot	2 000	Sosiaalimenot	13 200	Kalusto	800	Posti- ja puhelinmaksut		vuokrat	800	261 700
Vakinaisten palkat	64 400	Terveydenhuolto	700	Toimistotarvikkeet	2 500		7 000			
Työsuhteisten palkat	47 500	Työpaikkaruokailu	6 000	Tarjoilu	10 000	Painatukset ja ilmoitukset	1 000			
Sairaus- ja äitiyslomasijaiset	3 000	Henkilöstön koulutus	1 300	Kirjallisuus	9 200	Kuljetukset	12 000			
Asiantuntijapalkkiot	3 000	Matkakorvaukset	6 000	Opetusvälineet	18 000	Majoitus	5 000			
Muut palkkiot	1 000			Kehtoluokkatyö	23 500	Ohjelmapalvelukset	1 200			
varaus palkkoihin	11 300			Askartelu	4 600	Johtokunnan varat	2 400			
				Kopiointi ja monistus	3 400	Jäsenmaksut	900			
Saatu määräraha	131 300		14 000		72 000		29 500	3 500	250 300	

Liite 14. Vantaan – Vantaankosken seurakunnan päiväkerhotoiminnan markkamääräiset kulut talousarvioehdotusten perusteella vuosina 1971–1979⁴⁴⁰

Vuosi	1. Toimintavälineet	2. Kirjallisuus	3. Uusien kerhojen perustaminen	4. Koulutus	5. Ohjaajien apuvälineet	6. Juhlat/kirkkomatkat	7. Tiedotus	8. Vararaha	Toimintameno yhteensä	Taksikuljetukset	Ohjaajien palkkiot
1971	3 325	500	2 000	1 200	580	600	300	500	9 005	-	kerhotulot
1972	6 980	1 030	2 000	1 200	450	1 500	300	-	14 000	-	139 600
1973	7 315	-	2 000	1 200	2 000	3 185	300	-	16 000	-	162 337
1974	8 050	1 550	1 000	1 500	800	3 500	200	150	16 750	7 350	178 859,73
1975	9 660	2 100	870	1 500	720	5 300	200	150	20 500	2 800	253 453,93
1976	10 800	2 050	1 000	1 000	-	3 800	-	-	18 650	1 350	304 979,89
1977	11 800	3 300	-	1 500	4 500	5 700	-	-	26 800	-	386 002,87
1978	12 000	3 500	-	4 000	3 500	4 200	800	1000		1 700	
1979	13 000/ 14 500	5 050/ 9 800	-/ 2 000	8 500	3 000	8 600	500	1000	39 650/ 47 900	1 700	446 607,48

1. Toimintavälineet: askartelutarvikkeet, lelut, soittimet yms.
2. Kirjallisuus – lehdet ja kirjat – kasetit ja äänilevyt sekä diat ja kuultokuvat
3. Uusien kerhojen perustaminen, esim. suunnitellut iltapäiväkerhot
4. Koulutus
5. Ohjaajien apuvälineet: toimistotarvikkeet, valokopiot, monistuspaperi, painatus, kirjepaperi ja -kuoret yms.
6. Juhlat ja tapahtumat, kirkkomatkat ja joululahjat
7. Tiedotus: informaatio, ilmoitukset
8. Vararaha, vuonna 1971 vapaapaikat
9. Taksikuljetukset kerhoihin sekä kirkko- ja muiden retkien matkakustannukset

⁴⁴⁰ VSA 8 C 1 Päiväk.tk ptk 17.4.1970; 20.4.1971 § 3; 12.5.1972 § 3; 18.5.1973 § 2; 13.5.1974 § 6; 23.5.1975 § 3; 31.5.1976 § 5; 10.5.1977 § 5; 1.6.1978 § 4.

Liite 15. Vantaankosken seurakunnan päiväkerhotoiminnan markkamääräiset kulut talousarvioehdotusten perusteella vuosina 1980–1984

Päiväkerhon talousarvioehdotukset vuosina 1980-1983⁴⁴¹

Vuosi	1. Kirjallisuus ja opetusvälineet	2. Juhlat ja tapahtumat	3. Muut menot	4. Toimisto- tarvikkeet	5. Kuljetukset	Toiminta- määräraha yhteensä	6 Päiväkerho- työn palkkiot	Myönnetty toiminta- määräraha	Päivä- kerhotulot
1980	199 750
1981	25 100	7 000	2 800	1 500	10 000	46 400	638 398, 66	..	231 200
1982	26 900	10 2000	2 500	2 900	14 700	57 200	803 068, 83	..	272 000
1982 442						67 000	760 000,00
1983	41 400	11 400	2 700	3 000	13 500	72 000

1. Kirjallisuus, opetusvälineet, musiikki, diat yms. 2. Juhlat ja tapahtumat: summa sisältää lasten joulupussit, ohjaajien joululahjat sekä tarjoilun vanhempainilloissa ja muissa tilaisuuksissa 3. Muita menoja ovat toiminnanohjaajien neuvottelupäivät, ennalta arvaamattomat menot ja muut kuin kohdassa 8 mainitut matkakustannukset 4. Toimistotarvikkeet 5. Taksikuljetukset kerhoihin sekä kirkko- ja muiden retkien matkakustannukset 6. Viranhaltijoiden palkkiot: summa sisältää koulutuksen

⁴⁴¹VSA III 8 C 1 Päiväk.tk ptk 24.5.1779 § liite III puuttuu; 29.5.1980 § 7, liite I Anomus lisämäärärahaksi vuodelle 1980; 29.5.1980 § 8, liite 2-3; 21.5.1981 § 8, liite 1; 26.5.1982 § 10, liite 5.

⁴⁴² VSA III 8 C 1 Päiväk.tk ptk 4.2.1882 § 10. Seurakuntaneuvosto muutti talousarviossa ehdotettua summaa sekä palkkioiden että muun toiminnan osalta.

Päiväkerhon talousarvioehdotus vuonna 1984⁴⁴³

Vuosi	1. Palkat	2. Muut hen- kilöstö- menot	3. Kalusto	4. Kirjallisuus ja opetus- välineet	5. Toiminta	6. Retket ja leirit	7. Muut me- not	8. Viestin- tä	9. Taksi- kuljetukset	Yhteensä	Päivä- kerho- tulot
1984	1 236 950	161 600	1 000	41 800	40 000	-	17 500	3 000	20 000	1 521 850	..

1. Viranhaltijoiden, työsuhteisten ja sijaisten palkat, luottamusmiesten palkkiot, erilliskorvaukset, urakkapalkat ja asiantuntijapalkkiot (luennoitsijat)
2. Sosiaalimaksut, koulutus, matkakorvaukset, terveydenhuolto, erityisvakuutukset, työpaikkaruokailu sekä mahdolliset vapaaehtoisten matka- ja päivärahat
3. Kalusto sekä koneiden ja kaluston kunnossapito sekä pesulapalvelut
4. Kirjallisuus, nuotit, kalenterit ja opetusvälineet
5. Toimistotarvikkeet, kopiointi ja painatus, tarjoilu, kukat, koristeet yms., lääkkeet ja hoitotarvikkeet, johtokunnan käyttövara, satunnaiset asiantuntijapalkkiot, ohjelmakulut sekä muut sekalaiset menot
6. Toiminta
7. Retket ja leirit
8. Posti- ja puhelin- ja sähkömaksut sekä painatukset ja ilmoitukset
9. Taksikuljetukset kerhoihin ja kirkkoretkien matkakustannukset

⁴⁴³ VSA III 8 C 1 Päiväk.tk ptk 24.5.1883 § 8, liite 5. Seurakuntaneuvoston tekemä muutos: vuonna 1984 talousarvioehdotuksessa huomioitiin kaikki kulut.

Liite 16. Helsingin hiippakunnan pyhäkoulutoimikunnan suosittelema seurakunnan pyhäkoulutyön malliohjesääntö vuodelta 1968⁴⁴⁴

LIITE Helsingin hiippakunnan tuomiokapitulin
kiertokirjeeseen n:o 151:7.

**Helsingin hiippakunnan pyhäkoulutoimikunnan suosittelema seurakunnan
pyhäkoulutyön malliohjesääntö**

PYHÄKOULUTOIMIKUNTA

1 §

Seurakunnan pyhäkoulutyötä hoitaa pyhäkoulutoimikunta, johon kuuluvat virkansa puolesta pyhäkoulutyöstä vastaava pappi tai lehtori ja pyhäkoulusihteeri sekä 4 tai 6 kirkkoneuvoston neljäksi vuodeksi kerrallaan valitsemaa jäsentä, joista joka toinen vuosi puolet on erovuorossa. Ensimmäisellä kerralla erovuorotisuuden ratkaisee arpa.

Toimikunta valitsee keskuudestaan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan. Toimikunnan sihteerinä on pyhäkoulusihteeri.

Toimikunta on päätösvaltainen, kun puheenjohtajan lisäksi vähintään puolet jäsenistä on läsnä.

2 §

Pyhäkoulutoimikunta

- tutkii pyhäkoulutyön mahdollisuudet (lasten lukumäärä, kotien asenteet, yleinen pyhäkoulutietoisuus, toimintapisteet, huoneistokysymykset ja muut seikat) ja osallistuu opettajien ja apuopettajien (harjoittelijoiden) hankkimiseen
- edistää pyhäkouluharrastusta seurakunnassa pitämällä yhteyttä erityisesti koteihin, mahdollisuuksien mukaan myös kouluihin, seurakunnan alueella toimiviin lastentarhoihin ja -koteihin sekä vastaaviin laitoksiin
- huolehtii pyhäkoulunopettajien ja apuopettajien (harjoittelijain) kouluttamisesta järjestämällä seurakunnassa säännöllisesti harjoituskokouksia, neuvottelupäiviä, pyhäkoulukursseja, retkiä ja muita virkistystilaisuuksia sekä edistää seurakunnan pyhäkoulunopettajien osallistumista yhteisiin koulutustilaisuuksiin ja kokouksiin, samoin Suomen Pyhäkouluyhdistyksen ja Pyhäkouluopiston järjestämiin koulutustilaisuuksiin ja juhliin
- suunnittelee ja järjestää seurakunnan pyhäkoulujen yhteiset tilaisuudet: lasten jumalanpalvelukset, pyhäkoulujuhlat, pyhäkouluviikon (aktio), kasvatuspäivät, retket, leirit ym. sekä on mukana perhekirkkojen suunnittelussa ja tiedottamisessa
- antaa ohjeita pyhäkoululehtien, pyhäkoulukirjallisuuden ja opetusvälineiden tilaamisesta seurakunnan pyhäkouluille sekä hankkii erityisen pyhäkoulukirjaston opettajien käyttöön ja valvoo kaiken pyhäkoulumateriaalin hoitoa
- asettaa jokaiseen pyhäkoulupisteeseen (yhden tai useamman pyhäkoululuokan toimintapaikkaan) jonkun opettajista yhdyshenkilöksi huolehtimaan pyhäkoulunopettajien yhteistoiminnasta ja yhteisistä tehtävistä ja pitämään yhteyttä pyhäkoulusihteeriin ja pyhäkoulupappiin tai -lehtoriin
- esittää perustellun talousarvioehdotuksen seurakunnan talousarvioon sekä suunnittelee tilaisuuksia pyhäkoulutyön taloudelliseksi tukemiseksi, esim. järjestämällä pyhäkoulukeräyksen
- on yhteistyössä rovastikunnan pyhäkoulutoimikunnan, hiippakunnan pyhäkoulutoimikunnan, Suomen Pyhäkouluyhdistyksen ja Pyhäkouluopiston (sekä Helsingissä pyhäkoulutyön johtokunnan) kanssa
- toimikunta on jatkuvassa työyhteydessä varhaisnuorisotyöhön kiinnittämällä erityistä huomiota toimintaan 12–15 vuoden ikäisten keskuudessa, kehittää perhekasvatusta yhteistyössä seurakunnan lehtorin (maisteologin) kanssa käyttämällä

⁴⁴⁴ VSA I C 1-2 Kn ptk 26.1.1968 § 6, liite.

- hyväksi kehtoluokka- ja päiväkerhityön sekä perhekirkon suomia mahdollisuuksia
- huolehtii siitä, että pyhäkoulu säilyttää luonteensa lasten kristillisenä kasvattajana ja heidän uskonnollisen elämänsä vaalijana (lasten jumalampalveluksena) ja opastaa lapsia oikeaan pyhäpäivän viettoon ja seurakuntatietouteen
 - pyhäkoulu toimikunta antaa joka vuosi toimintakertomuksen kirkkoneuvostolle ja rovastikunnan pyhäkoulu toimikunnalle tammikuun loppuun mennessä.

PYHÄKOULUPAPPI TAI -LEHTORI

3 §

Pappi tai lehtori, jonka tehtäviin pyhäkoulutyö tuomiokapitulin hyväksymän työnjakokirjan mukaan kuuluu

- esittelee pyhäkouluja koskevat ja sivuavat kirkkoneuvoston päätökset pyhäkoulu toimikunnalle
- valvoo, että pyhäkoulu toimikunnan päätökset toteutetaan 2 §:n mukaisesti
- kutsuu pyhäkoulunopettajat ja apuopettajat yhteiseen harjoitus- ja neuvottelukokoukseen vähintään kerran kuukaudessa ja kyläkunnissa tarpeen mukaan
- huolehtii pyhäkoulutyöntekijäin sielunhoidosta
- auttaa koteja ja pyhäkoulunopettajia pyhäkoulutyöhön liittyvissä ongelmissa
- kehittää ja ohjaa perhekirkkotöitä
- tekee pyhäkoulutyötä koskevia aloitteita
- toimii seurakunnan pyhäkoulutyön teologis-pedagogisena asiantuntijana
- huolehtii pyhäkoulutyön tiedottamisesta
- toteuttaa muut toimialaansa kuuluvat tehtävät

PYHÄKOULUSIHTTEERI

4 §

Kirkkoneuvosto valitsee pyhäkoulusihtterin. Päätoimiseksi pyhäkoulusihtteriksi voidaan valita henkilö, jolla on vähintään Laajennetun piispainkokouksen hyväksymä nuorisohjajakoulu tai siihen rinnastettavissa oleva muu koulutus.

Pyhäkoulusihtteri

- toimii pyhäkoulupapin tai -lehtorin apuna 2 §:n mukaisten tehtävien toteuttamisessa
- toimii pyhäkoulutyön käytännöllisenä asiantuntijana ja pyhäkoulunopettajien opastajana
- esittelee pyhäkoulu materiaaliuutuudet ja huolehtii tarvikkeiden tilaamisesta ja jakelusta
- pitää ja hoitaa kortistoa pyhäkoululapsista ja opettajista
- huolehtii ja pitää luetteloa seurakunnan pyhäkoulukalustosta ja havainto- ym. välineistä
- toteuttaa muut pyhäkoulusihtterin toimeen kuuluvat tehtävät

OHJESÄÄNNÖN MUUTTAMINEN

5 §

Kirkkoneuvosto tekee tarvittaessa muutokset tähän ohjesääntöön.

Hyväksytty seurakunnan

kirkkoneuvostossa/..... 19.....

Liite 17. Vantaan seurakunnan pyhäkoulu- ja lähetys sihteerin viran johtosääntö
vuonna 1970⁴⁴⁵

Vantaan seurakunnan pyhäkoulu- ja lähetys sihteerin
viran johtosääntö

1 §

Seurakunnan pyhäkoulu- ja lähetys sihteerin (voidaan valita) henkilö, ⁿⁱ ~~joka~~ jolla on Laajennetun piispainkokouksen hyväksymä nuorisonohjaajakoulutus tai siihen rinnastettavissa oleva muu koulutus tai joka vähintään kolme vuotta pyhäkoulusihteerin tehtäviä hoitamalla on käytännössä osoittanut sopivaisuutensa pyhäkoulusihteerin tehtävään ja joka on seurakunnan lähetystyöhön osallistumalla ~~perhe~~ ~~työt~~ suorittanut vähintään ~~1~~ seurakunnan lähetys sihteerin peruskurssin ~~osallistumalla~~ sekä seurakunnan lähetystyöhön osallistumalla on perehtynyt lähetys sihteerin tehtäviin. Viran täyttää ja siitä vapauttaa kirkkoneuvosto. Haku- ja irtisanomisaika on 30 vuorokautta. Kirkkoherra on viranhaltijan esimies.

2 §

Pyhäkoulu- ja lähetys sihteerin tehtävänä on toimia seurakunnan pyhäkoulu- ja lähetystyön käytännöllisenä asiantuntijana ja järjestäjänä, edistää näiden työmuotojen kehittämistä sekä tehdä sitä tarkoittavia esityksiä seurakunnan pyhäkoulu-toimikunnalle ja sille papille tai lehtorille, jonka tehtäviin pyhäkoulu- ja lähetystyö tuomiokapitulin hyväksymän työnjakokirjan mukaan kuuluu.

3 §

Pyhäkoulutyön tehtävien toteuttamisessa viranhaltija

- tutkii pyhäkoulutyön mahdollisuudet (lasten lukumäärä, ~~kotien~~ kotien asenteet, yleinen pyhäkoulutietoisuus ja muut kysymykseen tulevat seikat)
- huolehtii huoneistojen varaamisesta pyhäkouluja varten
- osallistuu opettajien ja apuopettajien (harjoittelijoitten) hankkimiseen.
- ~~esittää~~ ^{edistää} pyhäkouluharrastusta seurakunnassa pitämällä yhteyttä koteihin käyttämällä erityisesti hyväksi kehtoluokkatyön suomia mahdollisuuksia sekä mahdollisuuksien mukaan myös kouluihin, seurakunnan alueella toimiviin lastentarhoihin ja lastenkoteihin sekä muihin vastaaviin laitoksiin.

⁴⁴⁵ VSA I Cb 1-2 Kn ptk 8.9.1970 5, liite.

Vantaan seurakunnan pyhäkoulu- ja lähetysseurain
viran johtosääntö

1 §

Seurakunnan pyhäkoulu- ja lähetysseurain (voidaan valita) henkilö, ⁿⁱ joka jolla on Laajennetun piispainkokouksen hyväksymä nuorisonohjaajakoulutus tai siihen rinnastettavissa oleva muu koulutus tai joka vähintään kolme vuotta pyhäkoulu- ja lähetysseurain tehtäviä hoitamalla on käytännössä osoittanut sopivaisuutensa pyhäkoulu- ja lähetysseurain tehtävään ja joka on seurakunnan lähetystyöhön osallistumalla perehtynyt suorittanut vähintään kaksi seurakunnan lähetysseurain peruskurssin ~~osallistumalla~~ sekä seurakunnan lähetystyöhön osallistumalla on perehtynyt lähetysseurain tehtäviin. Viran täyttää ja siitä vapauttaa kirkkoneuvosto. Haku- ja irtisanomisaika on 30 vuorokautta. Kirkkoherra on viranhaltijan esimies.

2 §

Pyhäkoulu- ja lähetysseurain tehtävänä on toimia seurakunnan pyhäkoulu- ja lähetystyön käytännöllisenä asiantuntijana ja järjestäjänä, edistää näiden työmuotojen kehittämistä sekä tehdä sitä tarkoitettavia esityksiä seurakunnan pyhäkoulu- ja lähetystyön toimikunnalle ja sille papille tai lehtorille, jonka tehtäviin pyhäkoulu- ja lähetystyö tuomiokapitulin hyväksymän työnjakokirjan mukaan kuuluu.

3 §

Pyhäkoulu- ja lähetystyön tehtävien toteuttamisessa viranhaltija

- tutkii pyhäkoulu- ja lähetystyön mahdollisuudet (lasten lukumäärä, ~~kotien~~ kotien asenteet, yleinen pyhäkoulu- ja lähetystyötietoisuus ja muut kysymykseen tulevat seikat)
- huolehtii huoneistojen varaamisesta pyhäkouluja varten
- osallistuu opettajien ja apuopettajien (harjoittelijoitten) hankkimiseen.
- esittää pyhäkouluharrastusta seurakunnassa pitämällä yhteyttä koteihin käyttämällä erityisesti hyväksi kehtoluokkatyön suomia mahdollisuuksia sekä mahdollisuuksien mukaan myös kouluihin, seurakunnan alueella toimiviin lastentarhoihin ja lastenkoteihin sekä muihin vastaaviin laitoksiin.

Lähetystyössä viranhaltija

- tutkii mahdollisuuksia edistää toimintaa seurakunnan lähetysharrastuksen elvyttämiseksi.
- tekee esityksiä seurakunnan lähetystyön käytännöllisistä tehtävistä lähetystoimikunnalle ja seurakunnan lähetystyötö johtavalle papille.
- huolehtii lähetystyötä koskevasta tiedoitustoiminnasta ja sen kehittämisestä.
- edistää säännöllisten lähetystyön hyväksi toimivien työ- ym. piirien perustamista ja niiden toimintaa.
- pyrkii lisäämään lähetystietoutta levittämällä lähetyislehtiä ja kirjallisuutta.
- suunnittelee ja järjestää seurakunnan lähetystyön yhteiset tilaisuudet kuten juhlat, aktiit, leirit ja retket.
- tekee esityksiä lähetystyötä edistävän koulutuksen järjestämiseksi ja toimii apuna erilaisten kurssien ja neuvottelupäivien käytännöllisessä järjestämisessä.
- pitää yhteyttä seurakunnan muihin työmuotoihin lähetysharrastuksen elvyttämiseksi niiden toiminnassa.
- pitää yhteyttä lirkollisiin lähetysyhdistyksiin ja lähetystyötä edistäviin järjestöihin.
- pyrkii eri muodoin edistämään vapaaehtoisten varojen kokoamista lähetystyöhön.
- laatii vuosittain toimintasuunnitelman ja toimintakertomuksen sekä lähetystyön talousarvioehdotuksen lähetystoimikunnalle.
- toimii seurakunnan lähetystoimikunnan siheerinä.

Liite 18. Vantaankosken seurakunnan pyhäkoulutyön johtokunnan johtosääntö
22.11.1978⁴⁴⁶

VANTAANKOSKEN SEURAKUNNAN PYHÄKOULUTYÖN JOHTOKUNNAN JOHTOSÄÄNTÖ

Hyväksytty Vantaankosken seurakunnan seurakuntaneuvostossa

..... marraskuun ²²päivänä 19⁷⁸.....

1 §

Pyhäkoululla tarkoitetaan eri ikäisten lasten parissa lähinnä sunnuntaisin tapahtuvaa seurakunnan järjestämää toimintaa, joka toteuttaa kirkon kasteopetustehtävää ja jolla on lasten jumalanpalveluksen luonne.

Sitä hoitavat seurakunnan valtuuttamat henkilöt ja siitä vastaa seurakunnan pappi tai lehtori.

2 §

Pyhäkoulutyön johtokuntaan, joka on seurakuntaneuvoston alainen, seurakuntaneuvosto valitsee toimikautensa ensimmäisen ja kolmannen vuoden ensimmäisessä kokouksessa kahdeksi vuodeksi kerrallaan puheenjohtajan ja seitsemän muuta jäsentä sekä viisi varajäsentä. Jäsenten tulee olla seurakunnan pyhäkoulutyötä hyvin tuntevia seurakunnan jäseniä. Jäsenistä yhden tulee edustaa lasten vanhempia, vähintään kahden pyhäkoulunopettajia ja vähintään kahden tulee olla seurakuntaneuvoston jäseniä.

Pyhäkoulutyötä johtavalla papilla tai lehtorilla ja pyhäkoulu-sihteerillä on läsnäolo- ja puheoikeus johtokunnan kokouksessa. Johtokunta valitsee keskuudestaan vuodeksi kerrallaan varapuheenjohtajan. Jos jäsen kuolee, menettää vaalikelpoisuutensa tai muusta syystä joutuu eroamaan ennen toimikautensa päättymistä, on uusi jäsen valittava hänen tilalleen toimikauden jäljellä olevaksi ajaksi.

⁴⁴⁶ VSA III 7 C 1 Pyhäk.tk ptk 21.9.1978 § 8, liite 2.

3 §

Jos johtokunnan jäsen on tilapäisesti estynyt hoitamasta tehtävänsä, hänen on ilmoitettava estymisestään puheenjohtajalle tai sille henkilölle, jonka johtokunta on sitä varten määrännyt. Tämän asiana on kutsua varajäsen estyneen tilalle.

4 §

Johtokunta kokoontuu puheenjohtajan tai hänen estyneenä ollessaan varapuheenjohtajan kutsusta vähintään kuusi kertaa vuodessa milloin vähintään neljäsosa jäsenistä sitä kirjallisesti pyytää ilmoittamansa asian käsittelyä varten.

Kutsu johtokunnan kokouksesta on toimitettava jäsenille kirjallisesti viimeistään seitsemän päivää ennen kokousta ja kutsuun on liitettävä luettelo käsiteltävistä asioista.

Tieto kokouksesta on samalla tavalla toimitettava seurakunta-neuvoston puheenjohtajalle.

Kiireellinen asia voidaan ottaa päätettäväksi 2 momentissa olevasta määräyksestä huolimatta.

5 §

Johtokunta on päätösvaltainen, kun saapuvilla on enemmän kuin puolet jäsenistä.

6 §

Johtokunta ottaa itselleen pöytäkirjanpitäjän, jonka tehtävät voidaan antaa myös virkatehtävänä seurakunnan jollekin pyhäkoulutyön viranhaltijalle.

Johtokunnan kokouksessa asiat esittelee pyhäkoulutyöstä vastaava viranhaltija tai pyhäkoulusihteeri.

7 §

Johtokunnan päätökseksi tulee se mielipide, jonka puolesta enimmät äänet annetaan. Äänten jakautuessa tasan ratkaisee puheenjohtajan ääni. Vaalit on toimitettava umpilipuin, ellei johtokunta yksimielisesti toisin päättä. Vaaleissa ratkaisee arpa niiden välillä, jotka ovat saaneet saman verran ääniä.

8 §

Pöytäkirjaan merkitään suoritettut äänestykset ja tehdyt päätökset. Eri mieltä olevalla jäsenellä on oikeus saada mielipiteensä merkityksi pöytäkirjaan.

Seurakuntaneuvoston puheenjohtajalla on oikeus antaa lausuntonsa pöytäkirjaan merkittäväksi, mikäli hän on saapuvilla johtokunnan kokouksessa. Jos eriävän mielipiteen esittäjä haluaa mielipiteensä perusteltuna pöytäkirjaan, on hänen annettava se kirjallisesti pöytäkirjanpitäjälle ennen pöytäkirjan tarkistamista.

9 §

Johtokunnan pöytäkirjan allekirjoittavat kokouksen puheenjohtaja ja pöytäkirjanpitäjä. Pöytäkirja tarkistetaan heti tai sen tarkistaa kaksi kullakin kerralla sitä varten valittua jäsentä.

10 §

Johtokunnan kirjeet ja muut toimituskirjat sekä sopimukset allekirjoittaa, ellei johtokunta jonkin asian kohdalla toisin päättä, puheenjohtaja ja varmentaa pöytäkirjanpitäjä.

Pöytäkirjan otteen todistaa oikeaksi johtokunnan puheenjohtaja tai se henkilö, jonka johtokunta siihen määrää.

11 §

Johtokunnan puheenjohtajan tai johtokunnan määräämän muun henkilön on toimitettava jäljennös johtokunnan pöytäkirjasta tai päätösluettelo seurakuntaneuvostolle neljäntoista päivän kuluessa kokouksesta.

12 §

Pyhäkoulutyön johtokunnan tehtävänä on

1. suunnitella, johtaa, valvoa ja kehittää pyhäkoulutyötä,
2. panna täytäntöön seurakuntaneuvoston pyhäkoulutyötä koskevat päätökset,
3. tutkia pyhäkoulutyön mahdollisuudet seurakunnassa ja osallistua pyhäkoulunopettajien hankkimiseen,
4. huolehtia pyhäkoulutyön yhteyksistä koteihin, seurakunnan toisiin toimintamuotoihin ja yhteiskunnan suorittamaan kasvatustyöhön,
5. huolehtia pyhäkoulutyöntekijöiden koulutuksesta omassa seurakunnassa sekä lähettää heitä rovastikunnallisiin, hiipakunnallisiin sekä muihin pyhäkoulutyötä koskeviin koulustilaisuuksiin.
6. antaa ohjeita pyhäkoulussa käytettävän materiaalin sisällöstä ja valvoa sen käyttöä
7. huolehtia pyhäkoululehtien ja muun opetusvälineistön hankkimisesta pyhäkoulunopettajien käyttöön,
8. laatia seurakuntaneuvostolle seuraavaa vuotta varten toimintasuunnitelma, talousarvioehdotus ja edellisen vuoden toimintakertomus,

9. suunnitella tarpeen mukaan tilaisuuksia pyhäkoulutyön taloudelliseksi tukemiseksi,
10. olla toimialansa asioissa yhteistyössä rovastikunnan ja hiippakunnan pyhäkoulutyötä hoitavien toimielimien sekä Suomen Evankelis-luterilaisen Pyhäkouluyhdistyksen ja pyhäkouluopiston kanssa sekä
11. suorittaa muut johtokunnalle kuuluvat sekä seurakuntaneuvoston sille antamat tehtävät.

13 §

Pyhäkoulutyöstä vastaavan papin tai lehtorin tehtävänä on

1. huolehtia pyhäkoulutyön suunnittelusta ja toteuttamisesta seurakunnassa,
2. valmistella yhdessä pyhäkoulusihteerin kanssa johtokunnassa käsiteltävät asiat,
3. valvoa pyhäkoulutyön johtokunnan päätöksien toteuttamista,
4. järjestää pyhäkoulunopettajille yhteisiä koulutus- ja neuvottelutilaisuuksia,
5. auttaa pyhäkoulunopettajia ja koteja pyhäkoulutyöhön liittyvissä ongelmissa,
6. osallistua perhekirkkotoiminnan ja muun perhetyön kehittämiseen,
7. valmistella johtokunnalle ehdotus pyhäkoulutyön edellisen vuoden toimintakertomukseksi, toimintasuunnitelmaksi ja talousarvioehdotukseksi,
8. osallistua vuosittain alansa koulutus- ja neuvottelutilaisuuksiin sekä,
9. suorittaa ne muut tehtävät, jotka pyhäkoulutyön johtokunta, seurakuntaneuvosto tai sen puheenjohtaja hänelle määrää.

Seurakunnassa voi olla yksi tai useampia päätoimisia pyhäkoulusihteerejä. Pyhäkoulusihteerin valitsee seurakuntaneuvosto johtokuntaa kuultuaan.

Päätoimiseksi pyhäkoulusihteeriksi voidaan valita henkilö, jolla on laajennetun piispainkokouksen hyväksymä nuorison-ohjaajakoulutus tai siihen rinnastettavissa oleva muu koulutus sekä työalan erityiskoulutus.

15 §

Pyhäkoulusihteerin tehtävänä on

1. toimia pyhäkoulupapin tai -lehtorin apuna 13 §:n mukaisesti tehtävien toteuttamiseksi,
2. toimia pyhäkoulutyön käytännöllisenä asiantuntijana ja pyhäkoulunopettajien opastajana,
3. huolehtia tarvikkeiden tilaamisesta ja jakelusta sekä pyhäkoulumateriaaliuutuuksien esille tuomisesta,
4. hoitaa seurakunnan yhteisiä pyhäkoulutarvikkeita,
5. pitää ja hoitaa kortistoa pyhäkoulunopettajista,
6. huolehtia pyhäkoulutyön tiedottamisesta,
7. osallistua vuosittain alansa koulutus- ja neuvottelutilaisuuksiin,
8. suorittaa muut seurakuntaneuvoston tai sen puheenjohtajan, johtokunnan sekä pyhäkoulutyötä johtavan papin tai lehtorin hänelle antamat tehtävät.

Liite19. Vantaan seurakunnan päiväkerhotoimintaa koskevat ohje- ja johtosäännöt
28.4.1971⁴⁴⁷

Pöytäkirja Vantaan seurakunnan kirkkoneuvoston kokouksesta
Kaivoksen kirkolla keskiviikkona 28.4.1971 klo 18.
Läsnä olivat: Aimo Haavisto puheenjohtajana, Vellamo Hel-
lgren, Annikki Himmanen, Terttu Hämäläinen, Jouko Karja-
lainen, Marjatta Katajamäki, Kaarina Perkola, Anna-Liisa
Raassina, Uolevi Tikkanen, Asta Veteli, Tauno Väinölä,
Aila Salonen kutsuttuna ja Jaakko Rantasalo sihteerinä.

1. §

Kokous aloitettiin virrellä 290 ja puheenjohtajan pitämällä rukouksella.

2. §

Kokous todettiin lailliseksi ja päätösvaltaiseksi.

3. §

Pöytäkirjan tarkastajiksi valittiin Marjatta Katajamäki ja Kaarina Perkola.

4. §

Vantaan seurakunnan päiväkerhotoimintaa koskevat ohje- ja johtosäännöt

Päiväkerhotoiminnan ohjesääntö hyväksyttiin seuraavassa muodossa:

VANTAA SEURAKUNNAN PÄIVÄKERHOTOIMINNAN OHJESÄÄNTÖ

1. §

Päiväkerholla tarkoitetaan seurakunnan järjestämää arkitoimintaa 4 - 7 -vuotiaille
lapsille. Säännöllisesti kokoontuvan lapsiryhmän suuruus saa olla enintään 25.

Päiväkerhotoiminta on lasten kristillistä kasvatusta ja tapahtuu yhteistyössä
kotien kanssa kirkkoneuvoston alaisena. Sen tarkoituksena on edistää lasten yksilöi-
listä ja sosiaalista kehitystä heidän ikäkauttaan ja edellytyksiään vastaavalla tavalla.

2. §

a) Varsinaisessa päiväkerhotoiminnassa sama lapsiryhmä kokoontuu kaksi kertaa
viikossa, kolmeksi tunniksi kerrallaan.

b) Vekkulikerhoilla tarkoitetaan seurakunnan järjestämää maksutonta arkitoimintaa
lapsiryhmälle, joka kokoontuu kerran viikossa yhden tunnin kerrallaan.

Päiväkerhon toiminnan järjestelyissä on otettava huomioon sosiaaliviranomaisten
määräykset niiden päätösvaltaan kuuluvissa asioissa.

3. §

Päiväkerhotoimintaa johtaa ja valvoo toiminnanohjaaja. Kerhojen johtajina toimi-
vat lastenohjaajat ja heidän apulaisensa.

⁴⁴⁷ VSA I Cb 1-2 Kn ptk 28.4.1971 § 4.

4. §

Päiväkerhon talous, jota kirkkohallintokunta valvoo, perustuu seurakunnan talousarviossa varattuun määrärahaan ja lasten vanhemmille mahdollisesti perittäviin maksuihin.

5. §

Päiväkerhotoiminnan hallinnosta ja päiväkerhojen toiminnasta on lähempiä määräyksiä päiväkerhotoimikunnan ohjesäännössä sekä päiväkerhotyön toiminnanohjaajan ja lastenohjaajan johtosäännöissä.

6. §

Tämän ohjesäännön vahvistaa ja siihen tehtävistä muutoksista päättää kirkkoneuvosto.

Päiväkerhotoimikunnan ohjesääntö hyväksyttiin seuraavassa muodossa:

VANTAAN SEURAKUNNAN PÄIVÄKERHOTOIMIKUNNAN OHJESÄÄNTÖ

1. §

Seurakunnan päiväkerhotyötä hoitaa päiväkerhotoimikunta, johon kuuluvat tätä työalaa johtava pappi tai lehtori, toiminnanohjaaja sekä lisäksi kuusi kirkkoneuvoston valitsemaa jäsentä. Toimikunnan jäsenet, joista vähintään yhden tulee edustaa päiväkerholaitosten vanhempia ja joiden tulee olla lasten keskuudessa suoritettavaan kasvatusta ja huoltotyöhön sekä seurakunnalliseen toimintaan perehtyneitä, valitaan neljäksi vuodeksi kerrallaan kolmen ollessa joka toinen vuosi erovuorossa. Ensimmäisellä kerralla erovuoroisuuden ratkaisee arpa. Toimikunnan jäsenen paikan tullessa avoimeksi kirkkoneuvosto ratkaisee avoimeksi tulleen paikan täyttämisen.

2. §

Päiväkerhotoimikunta valitsee keskuudestaan puheenjohtajan ja sihteerin. Toimikunta kokoontuu puheenjohtajan kutsusta ja on päätösvaltainen, kun puheenjohtajan lisäksi on läsnä vähintään puolet jäsenistä. Äänten mennessä tasan puheenjohtajan ääni ratkaiseva. Toimikunta voi asettaa työryhmän ja kutsua siihen tai kokouksiinsa asiantuntijoita.

3. §

Päiväkerhotyön toiminnanohjaajan valitsee hakemusten perusteella ja toimesta vapauttaa kirkkoneuvosto kuultuaan päiväkerhotoimikunnan lausunnon asiasta.

4. §

Päiväkerhotyössä toimivat lastenohjaajat, apulaiset ja harjoittelijat ottaa työhön a siitä vapauttaa päiväkerhotoimikunta toiminnanohjaajaa kuultuaan.

5. §

Päiväkerhotoimikunta

1. tutkii päiväkerhotyön tarpeen ja mahdollisuudet (lasten lukumäärä, toimintapisteet, ruoneistokysymykset ja muut seikat),
2. toimii päiväkerhotyön suunnittelevana, ohjaavana ja valvovana elimenä,
3. vastaa lastenohjaajien kouluttamisesta ja heidän työnsä valvonnasta yhdessä toiminnanohjaajan kanssa,
4. tukee päiväkerhotyön toiminnanohjaajan työtä,
5. valmistaa seuraavaa vuotta varten toimintasuunnitelman,
6. laatii kirkkoneuvostoa varten edellisen vuoden toimintakertomuksen,
7. laatii toiminnanohjaajan esityksen pohjalta seuraavan vuoden talousarvioehdotuksen kirkkovaltuustoa varten,
8. vastaa ja huolehtii päiväkerhojen omaisuuden hoidosta,
9. ilmoittaa kirkkoneuvostolle toimikunnan erovuoroiset jäsenet,
10. antaa tarvittaessa päiväkerhotyötä koskevia lausuntoja,
11. huolehtii yhteydenpidosta koteihin ja lasten vanhempiin,
12. hoitaa yhteyksiä muuhun seurakuntatyöhön, varsinkin pyhäkoulu- ja varhaisnuorisotyöhön sekä perhekirkkotoimintaan,
13. edustaa seurakunnan päiväkerhotoimintaa ja hoitaa tätä alaa koskevaa tiedotustoimintaa,
14. tekee ehdotuksen mahdollisesta päiväkerhoyöntekijöiden vastuuvakuutuksen ja lasten tapaturmavakuutuksen ottamisesta,
15. pitää yhteyttä tämän työalan kehittämistä palveleviin elimiin.

6. §

Lastenohjaajain palkkiot vahvistaa kirkkohallintokunta kirkkoneuvoston esityksestä.

7. §

Päiväkerhotoiminnan raha-asiat hoidetaan seurakunnan taloustoimistossa.

8. §

Päiväkerhotyön toiminnanohjaajan ja lastenohjaajain tehtävät määritellään erikseen heitä koskevilla johtosäännöillä.

9. §

Tämän ohjesäännön vahvistaa ja siihen tehtävistä muutoksista päättää kirkkoneuvosto.

Päiväkerhotyön toiminnanohjaajan johtosääntö hyväksyttiin seuraavassa muodossa:

VANTAAN SEURAKUNNAN PÄIVÄKERHOTYÖN TOIMINNANOHJAAJAN JOHTOSÄÄNTÖ

1. §

Päiväkerhojen toimintaa johtaa ja valvoo toiminnanohjaaja. Hänen tulee olla evankelisyluterilaisen seurakunnan jäsen ja häneltä edellytetään kristillistä elämäntapaa ja sopivuutta työskentelyyn lasten parissa. Hänellä tulee olla laajennetun piispainkokouksen hyväksymä kelpoisuus toiminnanohjaajan tehtävään.

2. §

Päiväkerhotyön toiminnanohjaajan valitsee ja toimesta vapauttaa kirkkoneuvosto päiväkerhotoimikuntaa kuultuaan.

3. §

Päiväkerhotyön toiminnanohjaaja

1. huolehtii toimikunnan päätösten toteuttamisesta,
2. huolehtii yhdessä toimikunnan kanssa henkilökunnan hankkimisesta, työnjaosta ja sijoittumisesta toimintapisteisiin,
3. toimii päiväkerhojen toimintaohjelman työkausittain ja opastaa lastenohjaajia sen toteuttamiseen,
4. suunnittelee päiväkerhojen toimintaohjelman työkausittain ja opastaa lastenohjaajia sen toteuttamiseen,
5. huolehtii lastenohjaajien henkilökohtaisesta työpaikkakoulutuksesta sekä järjestää koulutustilaisuuksia,
6. laatii toimikunnalle ehdotuksen seuraavan vuoden talousarvioksi ja suorittaa yhdessä toimikunnan kanssa kaluste- ja materiaalihankinnat sekä huolehtii niiden inventoinnista,
7. valvoo, että päiväkerhojen toiminnassa noudatetaan terveydellisiä ja muita lasten

- etuja yleisesti valvovia säädöksiä ja ottaa tarvittaessa yhteyttä sosiaali- ja terveysviranomaisiin sekä kasvatusneuvoloihin,
8. hoitaa yhteyksiä lasten vanhempiin ja koteihin sekä järjestää yhdessä toimikunnan ja lastenohjaajien kanssa tilaisuuksia lasten vanhemmille,
 9. hoitaa yhteyksiä seurakunnan pyhäkoulu - ja varhaisnuorisotyöhön sekä muihin seurakunnan työmuotoihin,
 10. laatii kertomuksen edellisen vuoden toiminnasta toimikunnalle,
 11. osallistuu päiväkerhotoimintaa koskeviin neuvotteluihin,
 12. huolehtii päiväkerhotoiminnasta yhdessä toimikunnan kanssa,
 13. suorittaa muut toimikunnan hänelle osoittamat päiväkerhotoimintaan liittyvät tehtävät.

4. §

Milloin päiväkerhotoimintaan osallistuvien lasten lukumäärä ylittää 800, tarvitaan kutakin alkavaa 800 lasta kohti yksi toiminnanohjaaja.

5. §

Päiväkerhotyön toiminnanohjaaja on seurakunnan virka-, palkka- ja eläkesäännön alainen.

6. §

Tämän johtosäännön vahvistaa ja siihen tehtävistä muutoksista päättää kirkkoneuvosto.

Päiväkerhon lastenohjaajan johtosääntö hyväksyttiin seuraavassa muodossa:

VANTAAN SEURAKUNNAN PÄIVÄKERHON LASTENOHJAAJAN JOHTOSÄÄNTÖ

1. §

Seurakunnan päiväkerhoja pitävät lastenohjaajat, jotka päiväkerhotoimikunta valitsee ja toimesta vapauttaa toiminnanohjaajaa kuultuaan.

2. §

Lastenohjaajaksi voidaan hakemuksesta valita evankelisluterilaisen seurakunnan jäsen, jolta edellytetään henkilökohtaista soveltuvuutta, seurakunnallista harrastusta ja hyvää terveyttä. Hänellä tulee olla laajennetun piispainkokouksen hyväksymä kelpoisuus lastenohjaajan tehtävään.

3. §

Päiväkerhotoimikunta voi tarvittaessa ottaa lasten ohjaajan avuksi apulaisia ja harjoittelijoita.

4. §

Lastenohjaajan tehtävänä on

1. pitää päiväkerhoa työsuhteen edellyttämien ajan puitteissa päiväkerhotyön toiminnanohjaajan valvonnan alaisena,
2. valmistaa ohjelma päivittäistä toimintaa varten,
3. saapua työpaikalle hyvissä ajoin (15 min) ennen päiväkerhon alkamista ja huolehtia sen päätyttyä, että huoneisto, kalusto ja askarteluvälineet ovat kunnossa,
4. huolehtia hänen haltuunsa uskotuista lapsista päiväkerhon aikana,
5. pitää kirjaa kerhonsa lapsista ja heidän läsnäolostaan,
6. huolehtia päiväkerhon omaisuudesta ja rikkoutuneiden tavaroiden kunnostamisesta,
7. osallistua lapsille ja heidän vanhemmilleen takoitettujen tilaisuuksien järjestelyyn,
8. laatia kevät- ja syyskauden päättyessä toiminnanohjaajalle selostus työkauden toiminnasta,
10. osallistua muihin päiväkerhotoimikunnan ja toiminnanohjaajan antamiin tältä työtä koskeviin tehtäviin.
9. osallistua lastenohjaajia varten järjestettyihin koulutus- ja valmennustilaisuuksiin.

5. §

Lasten ohjaajan, apulaisen ja harjoittelijan palkkauksesta ja muista heidän työsuhteestaan koskevista taloudellisista seikoista päättää kirkkohallintokunta.

6. §

Tämän johtosäännön vahvistaa ja siihen tehtävistä muutoksista päättää kirkkoneuvosto.

Vellamo Hellgren saapui kokoukseen 19.05.

VANTAANKOSKEN SEURAKUNNAN PÄIVÄKERHOTOIMINNAN JOHTOKUNNAN
JOHTOSÄÄNTÖ

Hyväksytty Vantaankosken seurakunnan seurakuntaneuvostossa
..... kuun päivänä 19.....

1 §

Päiväkerholla tarkoitetaan alle kouluikäisten lasten parissa arkipäivisin tapahtuvaa seurakunnan järjestämää kristillistä kasvatustoimintaa, jota ohjaavat seurakunnan palkkaamat henkilöt ja josta vastaa joku seurakunnan papeista tai lehtoreista.

2 §

Päiväkerhon säännöllisesti kokoontuvassa lapsiryhmässä saa olla 5 - 12 lasta yhtä lastenohjaajaa kohti. Mikäli lasten lukumäärä on 13 - 20, tarvitaan kaksi lastenohjaajaa.

Sama lapsiryhmä kokoontuu 1 - 2 kertaa viikossa 1 - 3 tunniksi kerrallaan.

3 §

Päiväkerhotoiminnan johtokuntaan, joka on seurakuntaneuvoston alainen, seurakuntaneuvosto valitsee toimikautensa ensimmäisen ja kolmannen vuoden ensimmäisessä kokouksessa kahdeksi vuodeksi kerrallaan puheenjohtajan ja viisi muuta jäsentä sekä viisi varajäsentä. Jäsenten tulee olla seurakunnan lapsityön eri työmuotoja ja kasvatustasioita hyvin tuntevia seurakunnan jäseniä. Jäsenistä yhden tulee edustaa lasten vanhempia, yhden tuntee yhteiskunnan lapsityötä ja vähintään kahden tulee olla seurakuntaneuvoston jäseniä. Päiväkerhotyön toiminnanohjaajalla ja lastenohjaajien valitsemalla edustajalla on kokouksessa läsnäolo- ja puheoikeus.

Johtokunta valitsee keskuudestaan vuodeksi kerrallaan varapuheenjohtajan.

Jos jäsen kuolee, menettää vaalikeljopoisuutensa tai muusta syystä joutuu eroamaan ennen toimikautensa päättymistä, on uusi jäsen valittava hänen tilalleen toimikauden jäljellä olevaksi ajaksi.

⁴⁴⁸ VSA III 8 C 1 Päiväk.tk ptk 3.10.1978 § 4; 30.10.1978 § 3.

4 §

Jos johtokunnan jäsen on estynyt hoitamasta tehtävänsä, hänen on ilmoitettava estymisestään puheenjohtajalle tai sille henkilölle, jonka johtokunta on sitä varten määrännyt. Tämän asiana on kutsua varajäsen estyneen tilalle.

5 §

Johtokunta kokoontuu puheenjohtajan tai hänen estyneenä ollessaan varapuheenjohtajan kutsusta vähintään kahden jäsenistä sitä kirjallisesti pyytäessä.

Kutsu johtokunnan kokoukseen on toimitettava jäsenille sekä läsnäoloon oikeutetuille kirjallisesti viimeistään seitsemän päivää ennen kokousta ja on kutsuun liitettävä luettelo käsiteltävistä asioista.

Tieto kokouksesta on samalla tavoin toimitettava seurakuntaneuvoston puheenjohtajalle.

Kiireellinen asia voidaan ottaa päätettäväksi 2 momentissa olevasta määräyksestä huolimatta.

6 §

Johtokunta on päätösvaltainen, kun saapuvilla on enemmän kuin puolet jäsenistä.

7 §

Asioiden esittelijänä toimii seurakunnan päiväkerhotyöstä vastaava teologi, joka myös toimii pöytäkirjan pitäjänä.

8 §

Johtokunnan päätökseksi tulee se mielipide, jonka puolesta enimmät äänet annetaan. Äänten jakautuessa tasan ratkaisee puheenjohtajan ääni. Vaalit on toimitettava umpilipuin, ellei johtokunta yksimielisesti toisin päättä. Vaaleissa ratkaisee arpa niiden välillä, jotka ovat saaneet saman verran ääniä.

9 §

Pöytäkirjaan merkitään suoritettut äänestykset ja tehdyt päätökset. Eri mieltä olevalla jäsenellä ja esittelijällä on oikeus saada mielipiteensä merkityksi pöytäkirjaan. Seurakuntaneuvoston puheenjohtajalle ja muille läsnäoloon oikeutetuille on annettava mahdollisuus saada eriävä mielipiteensä pöytäkirjaan merkittäväksi, mikäli he ovat saapu-

villa johtokunnan kokouksessa. Jos eriävän mielipiteen esittäjä haluaa mielipiteensä perusteltuna pöytäkirjaan, on hänen annettava se kirjallisesti pöytäkirjanpitäjälle ennen pöytäkirjan tarkistamista.

10 §

Johtokunnan pöytäkirjan allekirjoittavat kokouksen puheenjohtaja ja pöytäkirjanpitäjä. Pöytäkirja tarkistetaan heti tai sen tarkistaa kaksi kullakin kerralla sitä varten valittua jäsentä.

11 §

Johtokunnan kirjeet ja muut toimituskirjat sekä sopimukset allekirjoittaa, ellei johtokunta jonkin asian kohdalla erikseen toisin päättä, puheenjohtaja ja varmentaa pöytäkirjanpitäjä.

Pöytäkirjan otteen todistaa oikeaksi johtokunnan puheenjohtaja tai se henkilö, jonka johtokunta siihen määrää.

12 §

Johtokunnan puheenjohtajan tai johtokunnan määräämän muun henkilön on toimitettava jäljennös johtokunnan pöytäkirjasta tai päätösluettelo seurakuntaneuvostolle neljäntoista päivän kuluessa kokouksesta.

13 §

Päiväkerhotoiminnan johtokunnan tehtävänä on

1. suunnitella, johtaa, valvoa ja kehittää seurakunnan päiväkerhotoimintaa,
2. huolehtia toiminnanohjaajien ja lastenohjaajien kouluttamisesta ottaen kuitenkin huomioon, mitä seurakunnan koulustoitiminnasta on erikseen määrätty,
3. laatia seurakuntaneuvostolle seuraavaa vuotta varten toimintasuunnitelma ja talousarvioehdotus sekä edellisen vuoden toimintakertomus,
4. valita lastenohjaajat ja ottaa heidän avukseen harjoittelijat ja muuta tarpeellista henkilökuntaa työntekijäkokouksen esityksestä,
5. antaa päiväkerhotyötä koskevia lausuntoja,

6. hoitaa yhteyksiä seurakunnan pyhäkoulu- ja varhaisnuorisotyöhön sekä muuhun seurakunnan toimintaan,
7. seurata kunnallisen lasten päivähoidon kehitystä ja olla yhteydessä siitä vastaaviin viranomaisiin,
8. tehdä seurakuntaneuvostolle esityksiä päiväkerhotoiminnan kehittämiseksi sekä
9. suorittaa seurakuntaneuvoston sille antamat ja toimialaansa kuuluvat muut tehtävät.

14 §

Päiväkerhotyöstä vastaavan papin tai lehtorin tehtävänä on

1. huolehtia päiväkerhotyön suunnittelusta ja toteuttamisesta seurakunnassa,
2. valvoa päiväkerhotyön johtokunnan päätöksiä toteuttamista,
3. haastatella lastenohjaajaksi pyrkiviä henkilöitä,
4. järjestää lastenohjaajille yhteisiä koulutus- ja neuvottelutilaisuuksia,
5. auttaa lastenohjaajia ja koteja päiväkerhotyöhön liittyvissä ongelmissa,
6. valmistella yhdessä muiden työntekijäkokouksen jäsenten kanssa ehdotus johtokunnalle päiväkerhotyön edellisen vuoden toimintakertomukseksi, toimintasuunnitelmaksi ja talousarvioehdotukseksi,
7. osallistua vuosittain alansa koulutus- ja neuvottelutilaisuuksiin sekä
8. suorittaa ne muut tehtävät, jotka päiväkerhotyön johtokunta, seurakuntaneuvosto tai sen puheenjohtaja hänelle määrää.

15 §

Seurakunnassa voi olla yksi tai useampia päätoimisia päiväkerhojen toiminnanohjaajia.

Milloin seurakunnan päiväkerhoissa on vähintään 200 lasta, seurakunnassa on oltava päätoiminen toiminnanohjaaja. Jos seurakunnan päiväkerhotoimintaan osallistuu enemmän kuin 800 lasta, on kutakin alkavaa 800 lasta kohti oltava yksi päätoiminen toiminnanohjaaja.

Päiväkerhojen toiminnanohjaajan valitsee seurakuntaneuvosto johtokuntaa kuultuaan.

Päätoimiseksi toiminnanohjaajaksi voidaan valita henkilö, jolla on piispainkokouksen hyväksymä toiminnanohjaajan pätevyys.

16 §

Toiminnanohjaajan tehtävänä on

1. johtaa, valvoa ja ohjata johtokunnan alaisena lastenohjaajien toimintaa sekä huolehtia seurakunnan päiväkerhotoiminnan suunnittelusta ja kehittamisestä,
2. suunnitella päiväkerhojen toimintaohjelma työkausittain ja opastaa lastenohjaajia sen toteuttamisessa,
3. huolehtia lastenohjaajien työpaikkakoulutuksesta sekä tässä tarkoituksessa järjestää koulutustilaisuuksia,
4. huolehtia yhteydenpidosta lasten vanhempiin ja lasten parissa työskenteleviin henkilöihin, laitoksiin ja järjestöihin,
5. huolehtia siitä, että päiväkerhotoiminnassa noudatetaan viranomaisten toimivaltansa puitteissa antamia määräyksiä,
6. valmistella yhdessä muiden työntekijäkokouksen jäsenten kanssa ehdotus johtokunnalle päiväkerhotyön edellisen vuoden toimintakertomukseksi, toimintasuunnitelmaksi ja talousarvioehdotukseksi,
7. suorittaa tarvittavat hankinnat sekä huolehtia siitä, että päiväkerhojen omaisuutta hoidetaan huolellisesti ja käytetään tarkoituksenmukaisesti sekä että se on asianmukaisesti luetteloitu,
8. haastatella lastenohjaajaksi pyrkiviä henkilöitä ja tehdä johtokunnalle esitys lastenohjaajien ja muun tarvittavan henkilökunnan valitsemiseksi,
9. osallistua vuosittain alansa koulutus- ja neuvottelutilaisuuksiin,
10. huolehtia johtokunnan päätösten täytäntöönpanosta sekä
11. suorittaa muut seurakuntaneuvoston ja sen puheenjohtajan, johtokunnan sekä päiväkerhotyöstä vastaavan papin tai

lehtorin hänelle antamat tehtävät.

17 §

Lastenohjaajaksi voidaan valita henkilö, jolla on piispainkokouksen hyväksymä pätevyys. Erityisessä tapauksessa lastenohjaajaksi voidaan myös ottaa henkilö, jonka johtokunta katsoo sopivan tähän tehtävään.

18 §

Lastenohjaajan tehtävänä on

1. pitää päiväkerhoa toimintasuunnitelman ja annettujen määräysten ja ohjeiden mukaisesti,
2. valmistella suunnitelma päivittäistä kerhotoimintaa varten,
3. osallistua lapsille ja heidän vanhemmilleen tarkoitettujen tilaisuuksien järjestelyyn ja olla läsnä näissä tilaisuuksissa,
4. osallistua lastenohjaajien koulutustilaisuuksiin,
5. huolehtia siitä, että päiväkerhon päätyttyä huonetilat, kalusto ja askarteluvälineet ovat kunnossa sekä muutoinkin huolehtia päiväkerhotarvikkeista,
6. antaa toimintakauden päätyttyä toiminnanohjaajalle selostus työkauden toiminnasta sekä
7. suorittaa johtokunnan ja toiminnanohjaajan määräämät toimialaansa kuuluvat muut tehtävät.

19 §

Päiväkerhotyöntekijäin kokouksen jäseniä ovat teologi, toiminnanohjaajat sekä kaksi lastenohjaajien keskuudestaan valitsemaa jäsentä.

Päiväkerhotyöntekijäin kokous kokoontuu yleensä joka viikko. Työntekijäkokouksen puheenjohtajana ja kokoonkutsujana toimii päiväkerhotyöstä vastaava teologi. Kokous valitsee tarvittaessa pöytäkirjanpitäjän ja vahvistaa oman työskentelytapansa. Kokous on päätösvaltainen, kun enemmän kuin puolet jäsenistä on paikalla.

lehtorin hänelle antamat tehtävät.

17 §

Lastenohjaajaksi voidaan valita henkilö, jolla on piispainkokouksen hyväksymä pätevyys. Erityisessä tapauksessa lastenohjaajaksi voidaan myös ottaa henkilö, jonka johtokunta katsoo sopivan tähän tehtävään.

18 §

Lastenohjaajan tehtävänä on

1. pitää päiväkerhoa toimintasuunnitelman ja annettujen määräysten ja ohjeiden mukaisesti,
2. valmistella suunnitelma päivittäistä kerhotoimintaa varten,
3. osallistua lapsille ja heidän vanhemmilleen tarkoitettujen tilaisuuksien järjestelyyn ja olla läsnä näissä tilaisuuksissa,
4. osallistua lastenohjaajien koulutustilaisuuksiin,
5. huolehtia siitä, että päiväkerhon päätyttyä huonetilat, kalusto ja askarteluvälineet ovat kunnossa sekä muutoinkin huolehtia päiväkerhotarvikkeista,
6. antaa toimintakauden päätyttyä toiminnanohjaajalle selostus työkauden toiminnasta sekä
7. suorittaa johtokunnan ja toiminnanohjaajan määräämät toimialaansa kuuluvat muut tehtävät.

19 §

Päiväkerhotyöntekijäin kokouksen jäseniä ovat teologi, toiminnanohjaajat sekä kaksi lastenohjaajien keskuudestaan valitsemaa jäsentä.

Päiväkerhotyöntekijäin kokous kokoontuu yleensä joka viikko. Työntekijäkokouksen puheenjohtajana ja kokoonkutsujana toimii päiväkerhotyöstä vastaava teologi. Kokous valitsee tarvittaessa pöytäkirjanpitäjän ja vahvistaa oman työskentelytapansa. Kokous on päätösvaltainen, kun enemmän kuin puolet jäsenistä on paikalla.

Liite 21. Aimo Haaviston kirjelmä vanhemmille vuodelta 1968⁴⁴⁹

Arvoisat lasten vanhemmat !

Seurakuntamme on suunnitellut lasten päiväkerhotoiminnan aloittamista ensi syksynä Kaivoksen seurakuntakodissa, Louhelan kerhohuoneistossa sekä Kivistön ja Hämeenkyllän kirkkojen kerhohuoneissa. Päiväkerho on tarkoitettu lähinnä 4-6 vuoden ikäisille lapsille. Päivittäinen toiminta-aika on klo 9-12. Mikäli kerhoon ilmoitettuja lapsia on huomattavan runsaasti, voitaneen lisäksi varata aika klo 12-15. Lasten lukumäärästä ja kotien esittämistä toivomuksista riippuen kerho voi kokoontua joko kaikkina tai vain joinakin viikon arkipäivinä lauantaita lukuunottamatta.

Päiväkerhon ohjelma käsittää lapsille sopivaa kerrontaa, laulua, leikkejä, askartelua sekä ulkoilua kerhotilan läheisyydessä. Lapset ovat koko ajan kerhontohtajan välittömän valvonnan ja huolenpidon alaisina. Tarkoituksena onkin, että kodit voisivat lähettää lapsia kerhoihin siksi ajaksi, jona erityisesti äidit tarvitsevat itselleen vapaa-aikaa. - Korvaukseksi askartelu- ym. välineiden ja tarvikkeitten hankintaa sekä kerhontohtajan palkkiota varten on ajateltu 1 mk. lasta kohden päivässä, paitsi poissaolopäiviä, joilta ei maksua peritä.

Toiminnan suunnittelua varten olisi tarpeen saada tietoja siitä, missä määrin ja minä aikoina kodit haluaisivat lähettää lapsia päiväkerhoihin. Tämän vuoksi pyydän kaikkia koteja, jotka toivoisivat lapsilleen päiväkerhoja, täyttämään oheinen kaavake ja toimittamaan se Vantaan kirkkoherranvirastoon (os. Kaivosrinteenkuja 2 I 70 Hki 44) joko postitse tai jättämällä lähimpään seurakunnan toimipaikkaan tai jollekin seurakunnan työntekijälle. Vastaavan ilmoituksen voi tehdä myös puhelimitse kirkkoherranvirastoon (puh. 432294) tai allekirjoittaneelle (puh. 431701).

Tervehtien:

Aimo Haavisto
Aimo Haavisto
kirkkoherra

Lapset, joille kerhoa toivotaan (lukumäärä)	Lasten iät v.	Viikonpäivät joiksi kerhoa toivotaan (merk. rastilla)					sopivin kelloaika		pitopaikka
		ma	ti	ke	to	pe	9-12	12-15	
1	2/9-68 4	x		x		x	x		LOUHELTA

⁴⁴⁹ VSA III 8 H 1.

PYHÄKOULUVIIKKO
VANTAANKOSKELLA
28. 9.- 5. 10. 1975
OHJELMA

Sunnuntaina 28. 9.
10.00 Kaivokselan kirkossa alkajaisjumalanpalvelus, saarnaa khra Juhani Kopposela
14.00—15.30 Lastentapahtuma Uomarinteen koululla Myyrmäessä, ohjelmahetki juontaa opettaja Kari Jutila, ongintaa, arvontaa
19.00 Keskustelutilaisuus Kaivokselan kirkolla, rehtori Esko Koskenvesa "Kasvatusnäkemysten viidakossa?", musiikkia Caritaskvartetti

Maanantaina 29. 9.
18.00 Pyhäkouluseurat Tikkurilan kirkolla

Tiistaina 30. 9.
18.00—19.15 Laulutilaisuus kaiken ikäisille Kaivokselan kirkolla, juontavat mus.opettaja Pirkko-Liisa Kuikanmäki ja kanttori-urkuri Riitta Helenius

Keskiviikkona 1. 10.
19.00 Keskustelutilaisuus Martinkeskuksessa, opetussuunnittelukomitean sihteeri Veikko Pöyhönen "Mitä vaatimuksia koulun-uudistus asettaa pyhäkouluille?"

Lauantaina 4. 10.
Pyhäkoulujen retki Pyhän Laurin kirkkoon, musiikkia Kaivokselan lapsiryhmä ja kanttori-urkuri Jouko Karjalainen

Sunnuntaina 5. 10.
Mikkelinpäivän perhekirkot
10.00 Kaivokselan kirkko 12.00 Hämeenkyllän kirkko
10.00 Kivistön kirkko 13.00 Seutulan kappeli
10.00 Martinkeskus
15.00 Västran pyhäkoulun 10-vuotisjuhla

TERVETULOA Vantaankosken seurakunnan pyhäkoulut **TERVETULOA**

⁴⁵⁰ VSA III 7 C 1 Pyhäk.tk ptk 23.9.1975 § 6, liite Pyhäkouluviikko Vantaankoskella 28.9.–5.10.1975.

LYHENTEET

€	euro
esik.	esikouluikäiset
hum. kand.	humanististen tieteiden kandidaatti
kh	kerhohuone
khra	kirkkoherra
kirk. as. hoit.	kirkollisten asioiden hoitaja
KKK	kirkon kasvatusasiain keskus
kko	kirkko
kn	kirkkoneuvosto
kpl	kappalainen
ks	koulutussuunnitelma
ks.	katso
lo	lastenohjaaja
mk	markka
Mk	Martinkeskus
no	nuorisonohjaaja
No	numero
nuor.	nuorisotyö
nuor.tk	nuorisotyötoimikunta
ovo	oman viran ohella
pap.ap.	papiston apulainen
pj	puheenjohtaja
pn	piirineuvosto
ptk	pöytäkirja
pyhäk.	pyhäkoulu, pyhäkoulutyö
pyhäk.tk	pyhäkoulutoimikunta, pyhäkoulutyön johtokunta
päiväk.	päiväkerho, päiväkerhotyö
päiväk.tk	päiväkerhotoimikunta; päiväkerhotyön johtokunta
sos.kasv.	sosiaalikasvattaja
srk	seurakunta
srkn	seurakuntaneuvosto
STKSJ	Suomalaisen Teologisen Kirjallisuusseuran julkaisuja
SVTL	Seurakuntien Viran- ja Toimenhaltijain Liitto

teol. kand.	teologian kandidaatti
tk	toimikunta
tke	toimintakertomus
ts	toimintasuunnitelma
vs.	viransijainen
VSA	Vantaankosken seurakunnan arkisto
vt.	virkaa tekevä
vir. ap.	virallinen apulainen
yht. kand.	yhteiskuntatieteiden kandidaatti
ylim.	ylimääräinen
ylim. ap.	ylimääräinen apulainen

LÄHTEET JA KIRJALLISUUS

Painamattomat lähteet

Vantaankosken seurakunnan arkisto	VSA
Vantaankosken seurakunnan hallinto- ja talousarkisto 1966–1984	
Seurakuntaneuvoston pöytäkirjat 1966–1972	I Cb 1–2
Seurakuntaneuvoston pöytäkirjat 1973–1976	II Cb 3
Seurakuntaneuvoston pöytäkirjat 1977–	
Kirkkoneuvoston pöytäkirjojen liitteet 1966–1972	II Cba 1 1
Piirineuvostojen pöytäkirjat 1964–1966	II Cbb 1
Piispantarkastuksen pöytäkirjat 1972; 1978	II Cd 1 1
Erlaisia tilastoja v. 1966– Tilastotietoja vv. 1966–1976	
Tilastot 1966- 1985	II Dk 1
Vantaankosken seurakunnan toimikuntien arkisto 1966–	
Pyhäkoulutoimikunta	
– pöytäkirjat	III 7 C 1
– toimintakertomukset	III 7 Db 1
– tilivihko 72–91	III 7 G 1
– sisällön mukaisessa järjestyksessä olevat asiakirjat 1967–1977	III 7 H 1
Rovastikunnallisen pyhäkoulutoimikunnan pöytäkirjat	
Päiväkerhon toimikunnan pöytäkirjat 1969–1983	III 8 C 1

Päiväkerhon toimikunnan pöytäkirjat 1984–1990	III 8 C 2
Päiväkerhotyön toimintakertomukset 1969–1977	III 8 D 1
Päiväkerhotyön toimintakertomukset 1978–1990	III 9 Da 1
Nuorisotoimikunta toimintakertomukset 1967–1976	III 6 Db 1

Painetut lähteet

Alaja, Osmo

1978 Lapsset pääsevät pian ehtoolliselle. – Lapsen vuoksi. Suomen pyhäkouluyhdistys 1988–1978. Toim. Kalevi Tamminen & Pertti Luumi & Juhani Järvelä. Joensuu.

Haavisto, Aimo

1963 Pyhäkoulu ja varhaisnuorisotyö. – Uudistus ja perinne. Turun hiippakunnan vuosikirja XIV 1963. Turku.

1967 Tiellä. Pieksämäki.

Hallia, Johanna

1978 Pyhäkoulu. – Lapsi keskellämme. Toim. Raine Haikarainen & Anja Porio. Lappeenranta.

Kirkon kalenteri

1981 Kirkon kalenteri. Toim. V.J. Malmivaara & Heikki Arantola & Esko Haapa & al. Helsinki 1980.

Kortekangas, Paavo

1978 Lapsen oikeus uskontoon. – Lapsen vuoksi. Suomen pyhäkouluyhdistys 1988–1978. Toim. Kalevi Tamminen & Pertti Luumi & Juhani Järvelä. Joensuu.

Liesmaa, Arvo

1963 Seurakuntamme työmuotoja. – Helsingin pitäjä. Helsinge 1963. Kera-va.

Marjamaa, Keiju

- 1988 Lapsilta ideoita kerho-ohjelmaan. – Päiväkerho 20 v. Vantaan seurakunnat. Kerava.

Perkola, Kaarina

- 1978 Kokemuksia perhepyhäkoulusta suurkaupunkiympäristössä. – Lapsi keskellämme. Toim. Raine Haikarainen & Anja Porio. Lappeenranta.

Pyhäkoulu

- 1976 Pyhäkoulu. Kokonaisuohjelma pyhäkoulun 4-7-vuotiaita varten. Helsinki.
- 1978 Pyhäkoulu. Kokonaisuohjelma pyhäkoulun 8-11-vuotiaita varten. Helsinki
- 1979 Pyhäkoulu. Kokonaisuohjelma pyhäkoulun 11–14-vuotiaita varten. Helsinki.

Päivähoidon kasvatustavoitekomitean mietintö

- 1980 Päivähoidon kasvatustavoitekomitean mietintö. Komiteanmietintö 1980: 31. Helsinki

Rissanen, Antero

- 1978 Lasten ehtoollinen. – Lapsi keskellämme. Toim. Raine Haikarainen & Anja Porio. Lappeenranta.

Sariola, Yrjö

- 1978 Perhekirkko osana jumalanpalvelusuudistusta. – Lapsen vuoksi. Suomen pyhäkouluyhdistys 1988–1978. Toim. Kalevi Tamminen & Pertti Luumi & Juhani Järvelä. Joensuu.

SELK

- 1962-1966 Olavi Tarvainen & Erkki Arhinmäki & Arvo Haapanen, Suomen evankelis-luterilainen kirkko vuosina 1962–1966. Kuopio 1968.
- 1967-1971 Jouko Sihvo & Heikki Mäkeläinen & Martti Lindqvist, Suomen evankelis-luterilainen kirkko vuosina 1967–1971. Pieksämäki 1973.
- 1972-1975 Martti Lindqvist & Jouko Sihvo & Markku Isotalo & al., Suomen evan-

- kelis-luterilainen kirkko vuosina 1972–1975. Pieksämäki 1977.
- 1976-1979 Heikki Mäkeläinen & Harri Heino & Eero Bäckman, Suomen evankelis-luterilainen kirkko vuosina 1976–1979. Tampere 1981.
- 1980-1983 Harri Heino & Tage Kurtén & Juha Kauppinen, Suomen evankelis-luterilainen kirkko vuosina 1980–1983. Jyväskylä 1985.
- 1984-1987 Harri Heino & Juha Kauppinen & Risto Ahonen, Suomen evankelis-luterilainen kirkko vuosina 1984–1987. Jyväskylä 1989.

Suomen teologit

- 1982 Suomen teologit. Finlands teologer. Lahti.

Suomen teologit

- 1990 Suomen teologit. Teologer i Finland. Lahti.

Suomen teologit

- 2010 Suomen teologit. Teologer i Finland. Forssa.

Taipale, Pentti

- 1962 Pyhäkoulun opetusoppi. Pieksämäki.

Uotinen, Anneli

- 1988 Talkootyöllä kerhot alkuun. – Päiväkerho 20 v. Vantaan seurakunnat. Kerava.

Sanoma- ja aikakauslehdet

- E-V Etelä-Vantaa 1970–1972, 1976–1979
- HYL Helsingin Ympäristölehti 1966–1968
- Kmaa Kotimaa
- K-U Keski-Uusimaa 1966–1970
- SK Satakunnan Kansa
- SS Seurakuntasanomat 1973–1975

Internet-lähteet

Helsingin seudun aluesarjat

www Helsingin seudun aluesarjat. Vantaan väkiluku ikäryhmittäin alkaen 1.1.1971 – [<http://www.aluesarjat.fi/vanha/>]
Katsottu 15.9.2011

Kaivoksela

www Länsi-Vantaa – [<http://www.lansivantaa.fi/Page/a53647d4-b2c5-4754-8612-7ed6373d54da.aspx>]
Katsottu 21.3.2011

Kirkon Hallintovirkamiehet ry.

www Kirkon Hallintovirkamiehet ry. Kirkon Hallintovirkamiehet ry:n 60-vuotiselta taipaleelta –
[<http://www.kirkonhallintovirkamiehet.fi/?sid=57.>]
Katsottu 10.6.2011

Korhonen, Leena

www Kaivoksen historiikki. Meren saaristosta jokilaakson rantaselänteeksi – [<http://www.uutistoimisto.com/kaivoksela/historia.htm>]
Katsottu 21.9.2011

Uomarinteen koulu

www Uomarinteen koulun historiikki. Uomiksen kotisivut –
[<http://www.edu.vantaa.fi/uomis>]
Katsottu 2.4.2011

Haastattelut ja tiedonannot (tekijän hallussa)

Haastattelijana Taina Karvonen

Irmeli Aimola (synt. 1947), Vantaa 24.10.2011

Vantaankosken seurakunnan lastenohjaaja 1978–1981

Matti Lassila, sähköpostiviesti 25.10.2011
Vantaan seurakuntayhtymän arkistonhoitaja

Kaarina Perkola (synt. 1927), Vantaa 8.3.2010 ja 2.9.2010
Vantaan – Vantaankosken seurakunnan pyhäkoulu- ja lähetys sihteeri 1966–1990

Aila Salonen (synt. 1939), Vantaa 19.10.2010
Vantaan – Vantaankosken seurakunnan päiväkerhotyön toiminnanohjaaja 1971–1990

Kirjallisuus

Ahtiainen, Pekka & Tervonen, Jukka
2002 Vantaan historia 1946–1977. Kasvua, yhteistyötä, hyvinvointia. Jyväskylä.

Alopaeus-Karhunen, Pirkko-Liisa
1986 Päiväkerhotyön historiaa. – Päiväkerhotyön käsikirja. Toim. Leena Ahteenmäki-Pelkonen & Pirkko-Liisa Alopaeus-Karhunen & Anja Porio & al. Helsinki.

Erjansola, Timo
1981 Alle kouluikäisten lasten hoitotyön ammatillistuminen Suomessa. Sosiologian pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto.
1982

Hako, Jukka
2007 Vantaa on Suomen kaupungistunein emäpitäjä. – Helsingin pitäjä 2008 Helsinge. Porvoo.

Hako, Senja
1982 Maalaiskunnasta Vantaan kauppalaksi. Kuntamuotoa muutettiin yli vuosikymmenen. – Helsingin pitäjä Helsinge 1982. Toim. Jukka Hako. Helsinki.

Heinänen, Seppo

2002 Aluerakentamisen vuosikymmen. – Pekka Ahtiainen & Jukka Tervonen, Vantaan historia 1946–1977. Kasvua, yhteistyötä, hyvinvointia. Jyväskylä.

Hirvonen, Sari

2005 Ruraali-Urbaani. Vantaan kaupunkisuunnittelun historia. Vantaa.

2006 Suunnitelmien summa. Helminauhaa Länsi-Vantaan sektorille. – Helsingin pitäjä 2007 Helsinge. Porvoo.

Huotari, Voitto & Askola Irja

1977 Kaupunkilaisen kirkko. Tutkimus seurakuntatyön tavoittavuudesta ja mahdollisuuksista kasvavissa kaupunkiseurakunnissa Kivenlahdessa ja Lohjalla. Kirkon tutkimuslaitos sarja A 32. Tampere.

Iltanen, Jussi

1994 Vantaanpuisto. Hylkeenpyytäjän kylästä vehreäksi lähiöksi. Jyväskylä.

Innanen, Tapani

2006 Uskonnon opettamista ja oppimista maalaisyhteisössä. Paikallistutkimus Kallislahden kyläkoulun ajalta ja alueelta. Joensuun yliopisto kasvatustieteiden tiedekunnan tutkimuksia 97. Joensuu.

Julkunen, Raija

1993 Palveluvaltio ja sosiaaliset oikeudet. – Hyvinvointioikeus. Toim. Veli Pelkonen. Jyväskylä.

Kansanaho, Erkki

1978 Pyhäkouluyhdistyksen asema Suomen kirkossa. – Lapsen vuoksi. Suomen pyhäkouluyhdistys 1988–1978. Toim. Kalevi Tamminen & Pertti Luumi & Juhani Järvelä. Joensuu.

1988 Kirkko ja lapset. Suomen Evankelis-luterilainen Pyhäkouluyhdistys 1888–1988. Helsinki.

Karisto, Antti & Takala, Pentti & Haapola, Ilkka

1998 Matkalla nykyaikaan. Elintason, elämäntavan ja sosiaalipolitiikan muutos Suomessa. Juva.

Kontula, Lassi

1987 Kasvatus kirkossa. – Johdatus uskontokasvatukseen. Toim. Kalevi Tamminen & Juha Vermasvuori & Hannele Niemi & al. Helsinki.

Kuinka tilastoista tuli totta?

2001 Kuinka tilastoista tuli totta? Selvitys Vantaan väestöstä, asumisesta ja elinkeinoista ajan saatossa. Vantaa.

Lehti, Ulpu

1978 Vantaan kaupunginosien nimet. – Helsingin pitäjä Helsinge 1976. Toim. Jukka Hako. Helsinki.

1982 Vantaan nimi. – Helsingin pitäjä Helsinge 1982. Toim. Jukka Hako. Helsinki.

Lindgren, Kaisa

1997 Pyhäkoulutyö. – Nollasta neljääntoista. Käsikirja seurakuntien lapsi- ja varhaisnuorisotyöhön. Toim. Liisa Luukkonen. Jyväskylä.

Myyrmäki

1997 Myyrmäki. – Elämää lähiössä. Toim. Riitta Astikainen & Riitta Heiskanen & Raija Kaikkonen. Sulkava.

Niskanen, Petteri

2009 Nuoruuteni Myyrmäki. – Helsingin pitäjä 2010 Helsinge. Porvoo.

Nylund, Aulis

2009 Martinlaakso. Lähiön arkea ja juhlaa. Kerava.

Ojanen, Eeva

1972 Helsingin pitäjän seurakunnan historia. Helsinki.

Porkka, Jouko

- 2008 Kirkon kasvatustoiminta yhtenäisyyskulttuurista postmoderniin aikaan.
– Johdatus kristilliseen kasvatukseen. Toim. Jouko Porkka. Helsinki.

Saarinen, Seija

- 1997 Päiväkerho osana kirkon lapsityötä. – Nollasta neljääntoista. Käsikirja
seurakuntien lapsi- ja varhaisnuorisotyöhön. Toim. Liisa Luukkonen.
Jyväskylä.

Seppo, Juha

- 1999 Kirkko ja itsenäinen Suomi 1917–1998. – Uskonto nykyaikana. Yksilö
ja eurooppalaisen yhteiskunnan murros. Toim. Markku Heikkilä. Juva.

Seppälä, Jarkko

- 1988 Opettava ja kasvattava kirkko. Helsinki.

Tamminen, Kalevi

- 1964 Kastamalla ja opettamalla. Kirkon kasvatusta- ja opetustyön kehittämistä
ja kokonaisuohjelmaa koskeva tutkimus. Pieksämäki.

Toivakka, Markku & Hako, Jukka

- 2009 Kaivokselan kirkko on tärkeä osa kaupunkikuvaa. – Helsingin pitäjä
2010 Helsinge. Porvoo.

Toivanen, Aarne

- 2002 Kohti seitsemän seurakunnan perhettä. – Pekka Ahtiainen & Jukka
Tervonen, Vantaan historia 1946–1977. Kasvua, yhteistyötä, hyvin-
vointia. Jyväskylä.

Vaalgamaa, Eeva Sisko

- 2003 Lasten ahdistamista vai olennainen osa suomalaista kasvatusta? Uskon-
nollisen kasvatuksen hyväksyminen osaksi päiväkotien toimintaa. Diss.
Helsinki. Helsinki.

Vantaa alueittain 2003

2004 Vantaa alueittain 2003. Toim. Elina Parviainen. Vantaa.

Wennermark, Pirjo-Liisa & Alopaeus-Karhunen, Pirkko-Liisa

2004 Evankelisluterilaisen kirkon lapsityön historiaa. – Lapsityön käsikirja. Toim. Leena Heinonen & Juha Luodeslampi & Leena Salmensaari. Jyväskylä.

Vesala, Olli

1999 Eläköön Myyrmäki. Myyrmäki eilen, tänään, huomenna. Vantaa.

Vienola, Vuokko,

1993 Lapsen uskonnollinen ja eettinen kehitys. – Suomalaista varhaiskasvatustutkimusta. Tutkittua ja tärkeäksi havaittua varhaiskasvatuksessa. Toim. Mikko Ojala. Lastensuojelun Keskusliitto julkaisu 91. Helsinki.

Virtanen, Helena

2008 Kanta-asukkaina hyvässä seurassa. – Louhela. Ihmisen kokoinen. Toim. Jaakko Hako. Porvoo.

Virtanen, Paavo

2008 Helsinge församlingista Vantaan seurakuntayhtymäksi. – Helsingin pitäjä 2009 Helsinge. Porvoo.

RAHANARVOA KOSKEVA HUOMAUTUS

Oheisessa luettelossa olen muuntanut kunkin tutkimusvuoden markan arvon vastaamaan vuoden 2011 arvoa euroissa. Sen avulla tutkimuksessa ilmoitetut rahasummat on muunnettavissa nykyaikaa vastaaviksi. Esimerkiksi olen muuntanut lastenohjaajien ensimmäiset kuukausipalkat vuoden 2011 euroja vastaaviksi. Olen käyttänyt Suomen Pankin rahamuseon verkkosivuilla olevaa rahanarvolaskuria. (www.rahamuseo.fi).

1966	1,58
1967	1,50
1968	1,38
1969	1,35
1970	1,31
1071	1,23
1972	1,15
1973	1,03
1974	0,87
1975	0,74
1976	0,65
1977	0,58
1978	0,53
1979	0,50
1980	0,45
1981	0,40
1982	0,36
1983	0,33
1984	0,31

Lastenohjaajien ensimmäiset kuukausipalkat vuonna 1973 ja niiden arvo vuoden 2011 euroiksi muunnettuna⁴⁵¹

Eri palkkaus-ryhmät	Päiväkerho		Vekkulikerho	
	mk 1973	€2011	mk 1973	€2011
I palkkausluokka	250	258,35	62,5	64,58
II palkkausluokka	213	220,11	53	54,77
harjoittelijat	160	165,34	40	41,33

⁴⁵¹ VSA II Cb 3 Kn ptk 11.4.1973 § 4; 8 C 1 Päiväk.tk ptk. 20.3.1973 § 2–4; Rahamuseo www.